

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561)

ISSN 1686-5596

ที่ปรึกษา

ผศ.ดร. สุรศักดิ์ คำคง

ผศ.ดร. ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ

บรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

รศ.ดร. ชาญชัย คงเพียรธรรม

รศ.ดร. มาลินี บุญยรัตพันธุ์

รศ.ดร. โสภนา ศรีจำปา

ผศ.ดร. ลักษณะมี นวมถนอม-คิมูระ

ผศ.ดร. เกศกานดา จาตุรงค์โชค

ผศ.ดร. กิตติศักดิ์ ลักษณะณา

ผศ.ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์

ผศ.ดร. สิทธิชัย สมนานชาติ

ผศ.ดร. จิรานุช โสภกา

ผศ.ดร. พฤษัช เกาถวิล

ผศ. ถิตตารัตน์ ทิมพากร

ดร. สิปปนนท์ นวลละออง

ดร.อรทัย สุทธิ

ผศ.ดร. ภาสพงศ์ ผิวพอใช้

ดร. สุทธินันท์ ศรีอ่อน

ดร.ณัฐชวัล โภคาพานิชวงษ์

บรรณาธิการ

ผศ.ดร. ภาสพงศ์ ผิวพอใช้

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร. ชาญชัย คงเพียรธรรม

ผศ. รุ่งทิพย์ อ้นมัย

ดร. วรณพวรรณ เฟรนซ์

ดร. วรณิก โพธิจักร

Mairenallen Joy M. Basilio

ผศ.ดร. สุพัฒน์ กู้เกียรติกุล

ดร. ชิษฐ์พร วุฒิพรพงษ์

ดร. กรรณิการ์ สุพิชญ์

สมปราชญ์ นาวาเรือน

นิโลบล นาคพลังกุล

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นเวทีสำหรับนำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนความรู้โดยเครือข่ายวิชาการทั้งภายในและภายนอก กองบรรณาธิการยินดีรับพิจารณาบทความจากนักวิชาการทุกท่าน บทความทุกเรื่องจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน มิใช่ทัศนะของบรรณาธิการและคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

จัดพิมพ์โดย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ตำบลเมืองศรีไค อำเภวารินชำราบ จังหวัด
อุบลราชธานี 34190 โทรสาร 045-288870
โทรศัพท์ 045-353700 www.la.ubu.ac.th

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวกชพรรณ บุญฉวย

ออกแบบปก

นายฤทธิเดช วงษ์ปัญญา

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

โทรศัพท์ 045-353115

อันเนื่องมาจากปก

ภาพ ดอกบัว ณ หอไตรขุหลุ

อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

ถ่ายโดย คุณนิภาพรรณ เรืองทรัพย์

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ฉบับนี้ มีชื่อว่า “ชโลธรปัญญา” อันหมายถึง ห้วงน้ำแห่งความรู้ ซึ่งกว้างขวาง มีมากมาย หลากหลาย และมหาศาล เปรียบตั้งบทความในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่หลากหลาย ซึ่งได้รวบรวมและจัดพิมพ์ขึ้นในวารสารฉบับนี้ โดยใช้ภาพปกเป็นรูปบึงดอกบัว เพื่อให้เข้ากับชื่อของวารสาร และตรงกับสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีอันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยด้วย

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง หากท่านผู้อ่านสนใจที่จะส่งบทความวิชาการตลอดจนงานเขียนในลักษณะต่างๆ หากมีคำแนะนำอันใด วารสารศิลปศาสตร์น้อมรับข้อคิดเห็นจากทุกท่านเพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	
การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (ESP) ในศตวรรษที่ 21 <i>พลิสา สุนทรเศวต</i>	1
การเปรียบเทียบการสอนภาษาแบบเน้นภาระงานกับการสอนภาษาแบบปกติที่มีผลต่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้คำศัพท์ <i>เนีรบล อนุกุล, วชิราภรณ์ กิจพูนผล และ สุพัฒน์ กู้เกียรติกุล</i>	27
การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร <i>ยุวดี จิตต์โกศล</i>	50
ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศกับความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย <i>ณภัทร จันทะกล, จินดารัตน์ ปิรมณี และ คมกริช วงศ์แห</i>	87
แนวทางการสร้างสรรค์งานออกแบบสัญลักษณ์ความศรัทธาแห่งพวงมาลัยไทย <i>พีรติ จีงประกอบ</i>	109
ผู้ประกอบการเงินรุ่นใหม่กับการเปลี่ยนวัฒนธรรมการค้าชายแดนภาคเหนือไทย <i>อรัญญา ศิริผล</i>	139
รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารด้านการสอนงานและมอบหมายงานของผู้บริหารสายสนับสนุนองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี <i>นลินี ธนสันติ</i>	158

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านบากชุม ตำบล โนนก่อ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี <i>สุวิภัทร ศรีทองแสง</i>	189
พฤติกรรมธรรมในแบบเรียนประถมศึกษาลาวและเวียดนาม <i>วัชร ศรีคำ, รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์, และ สร้อยสุดา สุวรรณะ</i>	209
ลักษณะเด่นของเนื้อหาจาก “เรื่องเล่า” ที่เร้าอารมณ์สะเทือนใจใน เหตุการณ์สวรรคตใน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช <i>อัศวิทย์ เรืองรอง, ณิชวีชร์ จันทร์งาม และ เสาวลักษณ์ จันทร์ดำ</i>	227
โลกทัศน์ที่สะท้อนจากสำนวนอีสาน <i>คณิงชัย วิริยะสุนทร</i>	249
Teachers’ Perceptions for Teaching English in the Near Future <i>Arthit Wiangsima and Atipat Boonmoh</i>	270

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (ESP) ในศตวรรษที่ 21

The Teaching and Learning of English for Specific Purposes (ESP) in
the 21st Century

ดร.พลิสา สุนทรเสวต¹

บทคัดย่อ

ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะควรมุ่งเน้นที่เป้าหมายในการเรียนของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ต้องการที่จะเรียนตามวัตถุประสงค์ของตนที่ต้องการนำไปทำงาน รวมทั้งหัวข้อและเนื้อหาที่เรียนจะอยู่ในขอบเขตที่ผู้เรียนต้องการ และมีความสัมพันธ์กับอาชีพ ในขณะที่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนมากกว่าตัวเนื้อหาความรู้ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการสาระความรู้ของแต่ละวิชากับทักษะที่ผู้เรียนควรได้รับการเสริมสร้างขึ้นมาในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้จำเป็นจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเลือกสรรเนื้อหาที่มีคุณค่าและสามารถแตกยอดความคิดแก่ผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง บทความนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ, การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Abstract

English for Specific Purposes (ESP) should mainly focus on learning goals of learners. In general, the learners want to study ESP according to their professional objectives. In addition, topic and content of ESP are subject to the scope that the learners want to study

---

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

and are useful to the professions. Meanwhile, the 21st century learning emphasizes learners' skills and competencies rather than content knowledge. Therefore, it is necessary that the ESP teaching and learning integrates the content of each subject with the 21st century skills that the learners should have. The teacher, as a learning designer, must creatively select crucial content that improve learners' competence. This article discusses and offer how to design and manage ESP teaching and learning in the 21st century.

Keywords: English for Specific Purposes, the 21st century learning.

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกและสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก มีความสลับซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษของไทยถึงเวลาปรับเปลี่ยนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษสามารถสร้างผลผลิตได้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ทำให้สถาบันการศึกษาของไทยมีความตื่นตัว เตรียมพร้อมเปิดรับระบบการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และหนึ่งในความพร้อมของสถาบันการศึกษาที่มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนก็คือ ความรู้ความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes - ESP) เนื่องจากเป็นทักษะที่จำเป็นที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ

ถึงแม้ว่าความสามารถทางภาษาอังกฤษจะเป็นที่ต้องการมากในการประกอบอาชีพทั้งภาครัฐและภาคเอกชน แต่ปรากฏว่าส่วนใหญ่การเรียนการสอนภาษาอังกฤษมักเน้นไปที่การติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันเพียงอย่างเดียว จึงไม่เพียงพอที่จะเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการใช้ภาษาอังกฤษในสถาน

ประกอบการ เนื่องจากการประกอบอาชีพไม่ว่าจะอยู่ในหน่วยงานองค์กร ธุรกิจ และอุตสาหกรรมประเภทใดก็ตาม ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ด้วยเหตุนี้ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะจึงมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ และมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในสาขาวิชาชีพต่างๆ ในบทความนี้ ผู้เขียนจึงนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (ESP) ในศตวรรษที่ 21 โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องดังนี้คือ

1. ความหมายของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ
2. ความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ
3. ปัญหาในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ
4. แนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ
5. การสร้างหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ
6. การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
7. แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในศตวรรษที่ 21
8. แนวทางการประเมินผลสำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในศตวรรษที่ 21

1. ความหมายของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ

นักภาษาศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญทางการสอนภาษาอังกฤษได้พยายามให้ความหมายของการเรียนการสอนอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะไว้หลายความหมาย โดยทั่วไปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะหมายถึงการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตามวัตถุประสงค์ของการนำภาษานั้นไปใช้ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ (Mackay and Mountford, 1978: 2)

แต่ในความเห็นของ Widdowson (1983: 20) นั้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ เป็นการสอนหรือฝึกอบรมที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถเฉพาะที่จะทำงานที่กำหนดให้ไว้อย่างชัดเจนได้ งานเหล่านี้

ประกอบด้วยวัตถุประสงค์เฉพาะที่จะต้องมีการออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องและเหมาะสม ทั้งด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหา สิ่งที่เป็นความหมายของการเรียนการสอน คือ การพัฒนาความสามารถที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงานที่ต้องการภาษาในการสื่อสาร ส่วน Munby (1982: 2) เน้นความหมายของการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะที่มีการวิเคราะห์ความต้องการในการสื่อสารเพื่อนำมาสร้างเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน

นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีนักการศึกษาอีกจำนวนหนึ่งที่ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะไว้ Strevens (1988) และ Robinson (1991) ได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันดังนี้

1. การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะต่างจากภาษาอังกฤษทั่วไปอย่างมาก เนื่องจากการเรียนรู้ที่ให้สาระความรู้จำนวนมาก
2. การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะมีจุดประสงค์ที่ชัดเจน ผู้เรียนไม่ใช่เพียงแค่ชอบเรียน
3. การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะมุ่งเน้นความจำเป็นของผู้เรียนอย่างแท้จริง กล่าวคือ ผู้เรียนมีความจำเป็นต้องเรียนเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ในการเรียนและการทำงาน

Johns and Prince Machado (2001 อ้างใน Chimroylarp, 2006) กล่าวว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะมีลักษณะแน่นอน 4 ประการคือ ประการที่หนึ่ง ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะได้รับการออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งของผู้เรียน ประการที่สอง เนื้อหาของภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ จะเชื่อมโยงกับสาขาวิชาเฉพาะด้าน อาชีพและกิจกรรม ประการที่สาม มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการใช้ภาษาในกิจกรรมเหล่านั้น และประการที่สี่ จะต้องแตกต่างจากภาษาอังกฤษทั่วไป นอกจากนั้น ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะมีลักษณะที่ผันแปร 2 ประการ นั่นคือ การเรียนรู้ว่าจะอยู่ในวงจำกัดโดยเน้นเฉพาะทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) ที่จำเป็น และวิธีการสอนอาจจะไม่เป็นไปตามรูปแบบวิธีที่เคยสอนกันมา

Smoak (2003: 27) กล่าวว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอยู่บนพื้นฐานของความต้องการเร่งด่วน และตามสภาพปัจจุบันของผู้เรียนที่จำเป็นต้องปฏิบัติงานในสถานการณ์ชีวิตจริงให้ประสบความสำเร็จที่

ไม่ใช่เพียงแค่การสอบภาษาอังกฤษให้ผ่านเท่านั้น กล่าวโดยสรุป การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเป็นไปตามความจำเป็นและกิจกรรมทางภาษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีสภาพการณ์ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

2. ความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ

ในช่วงต้นของปีค.ศ. 1960 - 1969 เป็นช่วงเวลาที่ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะถือกำเนิดขึ้นมาจากการพัฒนาการสื่อสารระหว่างกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เนื่องจากมีการกำหนดบทบาทของภาษาอังกฤษในฐานะเป็นเครื่องมือของการสื่อสารระหว่างประเทศเพื่อเชื่อมโยงความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมรวมทั้งภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมครั้งที่สอง ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดการพัฒนารับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะขึ้น เช่นเดียวกับบัณฑิตศึกษาหลายท่านที่ได้เน้นถึงความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะดังต่อไปนี้

Hutchinson & Waters (2006: 6-7) กล่าวว่า เนื่องจากการขยายตัวของเทคโนโลยีและการพาณิชย์จนทำให้เกิดความต้องการใช้ภาษาอังกฤษในฐานะเป็นภาษาสากล จึงทำให้เกิดผู้เรียนยุคใหม่ที่ต้องมีความรู้ภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการพาณิชย์ดังกล่าว เช่น นักธุรกิจจำเป็นต้องขายสินค้า ช่างจำเป็นต้องอ่านคู่มือในการปฏิบัติงาน แพทย์จำเป็นต้องติดตามความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งทั้งหมดล้วนจำเป็นต้องเรียนรู้และใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องตามความต้องการในอาชีพนั้นๆ

Harding (2007: 6-7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะที่เกิดจากปัจจัยหลายด้านดังนี้

1. มีการฝึกอบรมและการเรียนทางวิชาชีพเพิ่มขึ้นในขณะที่การศึกษายู่ในวงจำกัด มีความเป็นวิชาการน้อยลง สามารถนำไปประยุกต์ใช้และทำให้เกิดการปฏิบัติได้จริงมากขึ้น ผู้เรียนต้องการให้การเรียนของตนนำไปสู่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ในด้านเศรษฐกิจและการตลาดต้องการจ้างบุคคลที่มีทักษะทางวิชาชีพ

2. โลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ยังคงขยายตัวต่อไปและเป็นที่ยืนยันว่า ภาษาอังกฤษกลายเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ในโลกที่แคบลงทุกขณะ ภาษาอังกฤษ ในฐานะเป็นภาษาที่ใช้สำหรับการสื่อสารในระดับนานาชาติได้แพร่หลายเพิ่มขึ้น และ ยังได้กระจายไปสู่บุคคลที่ไม่เคยมีความต้องการภาษาอังกฤษมาก่อน ไม่ว่าจะเป็น นักการเมือง ผู้นำทางธุรกิจ ศาสตราจารย์ที่จำเป็นต้องพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานต่างชาติ ครอบคลุมไปถึงพนักงานต้อนรับในโรงแรม พยาบาล หัวหน้าคนงาน และกลุ่มบุคคล ใหม่ ๆ เช่น พนักงานบริการทางโทรศัพท์ คนงานก่อสร้าง เป็นต้น

3. ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีความรู้ภาษาอังกฤษทั่วไป อย่างครอบคลุมแล้วโดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีความสามารถเพียงใด บุคคลเหล่านี้จึงไม่ ต้องการที่จะเรียนภาษาอังกฤษทั่วไปซ้ำอีกเมื่อได้เรียนสูงขึ้นไป การเรียน ภาษาอังกฤษสำหรับบุคคลเหล่านี้จึงต้องการการนำไปใช้และมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

3. ปัญหาในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ

จากการสังเคราะห์ข้อคิดเห็นจากนักการศึกษาหลายท่าน (ทัตทริยา เรือนคำ และ ยุทธศักดิ์ ชื่นใจชน, 2559; Tsao, 2011; Than, 2016; Johns and Dudley-Evans 1980: 121-124; Xu Yun-Zhu 1999: 60) พบว่า ปัญหาในการเรียน การสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ มีสาเหตุดังต่อไปนี้

1. การขาดแคลนผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหารายวิชา

ปัญหาที่พบในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ เฉพาะของผู้เรียนคือ การขาดแคลนผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหา รายวิชา (ทัตทริยา เรือนคำ และ ยุทธศักดิ์ ชื่นใจชน, 2559) เนื่องจากภาษาอังกฤษเพื่อ วัตถุประสงค์เฉพาะ (ESP) คือ การเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความ ต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงบริบทในการใช้ภาษาเป็นหลัก โดยมีการเลือกเนื้อหา และวิธีการสอนให้มีความเหมาะสมตรงกับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นการสอน ESP จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในด้านเนื้อหาวิชาและ ความสามารถทางภาษาควบคู่กันไป แต่ปรากฏว่าส่วนใหญ่ผู้สอนมักมีความรู้ ด้านภาษามากกว่าความรู้ทางด้านเนื้อหา จากปรากฏการณ์ดังกล่าว เมื่อผู้เรียนมี คำถามหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาจึงทำให้ผู้สอนไม่สามารถอธิบายให้ผู้เรียน เข้าใจได้

2. การขาดการวิเคราะห์ความต้องการ

คุณประโยชน์ของการวิเคราะห์ความต้องการ (Needs Assessment) ช่วยให้เข้าใจถึงลักษณะความต้องการในงานและกิจกรรมที่ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียน เหตุผลในการเรียน ความคาดหวังและทัศนคติต่อการเรียน ความสามารถและทักษะด้านภาษาอังกฤษของผู้เรียน รวมไปถึงวิธีการและคุณสมบัติของครูผู้สอน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะได้มากขึ้น (Tsao, 2011) เมื่อผู้สอนขาดกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะจึงทำให้ผู้สอนขาดข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้เรียนในหลากหลายประเด็นซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

3. วิธีการสอนที่ไม่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student - Centered) เป็นหลักสูตรภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ในการใช้ภาษา (Language Use) และรู้จักกระบวนการเรียนรู้ภาษา (Language Learning Process) ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน งานวิจัยของ Tsao (2011) ซึ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (ESP) ในบริบทของประเทศที่มีการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (EFL) ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพูนิน ประเทศไต้หวัน พบว่า ทั้งนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนต่างก็ให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะมากกว่าภาษาอังกฤษทั่วไป แต่ทัศนคติต่อปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการเรียนนั้นกลับมีความแตกต่างกันคือ นักศึกษาให้ความสำคัญกับการเรียนโดยยึดตัวผู้เรียนเป็นหลัก (Student - Centered) ครอบคลุมด้านความต้องการ แรงจูงใจ และความสามารถต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และในทางกลับกันอาจารย์ผู้สอนกลับให้ความสำคัญกับหลักสูตร จุดมุ่งหมายในการเรียน และวิธีการสอนมากกว่าที่จะยึดตัวผู้เรียนเป็นหลัก วิธีการสอนที่ไม่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมักจะทำให้ขาดการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การตั้งเป้าหมายและจุดประสงค์ของรายวิชา

4. ปัญหาด้านการอ่านของผู้เรียน

งานวิจัยของทัตทริยา เรือนคำ และ ยุทธศักดิ์ ชื่นใจชน (2559) ที่เกี่ยวกับการสำรวจปัญหาในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะพบว่า ผู้เรียนต้องการให้ผู้สอนพัฒนาความรู้ความสามารถในทักษะภาษาอังกฤษรวมทั้ง ความเชี่ยวชาญในเนื้อหารายวิชา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของ Than (2016) ซึ่งสำรวจปัญหาในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (ESP) ของนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา เซาร์-อีส์ท์ เมืองตองโน ประเทศเวียดนาม พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการอ่าน โดยเฉพาะการอ่านหนังสือหรือตำราเรียน ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะที่ส่วนมากจะไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการแปลความในเนื้อหาวิชา อีกทั้ง ผู้สอนก็ไม่สามารถ อธิบายให้เข้าใจได้ นอกจากนี้ผู้สอนต้องการให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อ วัตถุประสงค์เฉพาะควรเน้นการฝึกฝนทักษะทางภาษาควบคู่ไปกับการบูรณาการ เนื้อหาอื่นๆ เข้าไปในหลักสูตร แต่ในทางปฏิบัตินี้ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความพร้อมใน พื้นฐานภาษาอังกฤษที่ไม่ดี จึงไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความสำเร็จในภาษาอังกฤษเพื่อ วัตถุประสงค์เฉพาะ

5. การขาดแคลนตำราเรียน

การที่ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อ วัตถุประสงค์เฉพาะค่อนข้างต่ำนั้น อาจจะมาจากสาเหตุหลายประการคือ การใช้ ตำราเรียนจากต่างประเทศที่ตีพิมพ์มานานแล้ว ทำให้ข้อมูลในเนื้อเรื่องที่ไม่ ทันสมัย และการขาดแคลนแบบฝึกภาระงานต่างๆ ที่เป็นเอกสารจริงมาเป็นสื่อการ สอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (Johns and Dudley-Evans 1980: 121- 124) หรือการใช้ตำราเรียนในท้องตลาดมาสอนซึ่งไม่สามารถบรรลุจุดประสงค์ในการ สอนได้ เนื่องจากหัวข้อเรื่องหรือเนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เท่าใดนัก (Xu Yun-Zhu 1999: 60) ซึ่งคำกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Orr (1998) ที่กล่าวว่า มีสื่อการสอนจำนวนน้อยมากที่ขายอยู่ในร้านหนังสือที่จะตรงกับ ความต้องการของผู้เรียน และจากประสบการณ์ของผู้เขียนเองพบว่า ตำราเรียน ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสาขาต่างๆ ที่มีขายอยู่ในท้องตลาดยังมีจำนวน น้อย

4.แนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น พบว่ายังมีปัญหาที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนสภาพการบริหาร การนำรูปแบบการเรียนการสอนดังที่กล่าวมาแล้วมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในศตวรรษที่ 21 จัดเป็นทางเลือกหนึ่ง เพื่อให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น และหลากหลาย ซึ่งมีแนวทางและกระบวนการในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี

สถาบันการศึกษาต้องวางแผน และพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะโดยเชื่อมโยงเครือข่ายความเร็วสูงระหว่างมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ รวมทั้งจัดหาเงินทุนเพื่อเตรียมทรัพยากรทางเทคโนโลยี เช่น ระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ที่ใช้สอน และคอมพิวเตอร์ที่ใช้เรียน (ภาสกร เรืองรอง และคณะ, 2557) ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Thanh (2016) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีความทันสมัย สมบูรณ์ สามารถใช้งานได้จริง เพื่อให้เพียงพอต่อการใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองของผู้สอนและผู้เรียน และยังมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนและเอื้อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะทางภาษา

2. ด้านเนื้อหาหลักสูตรวิชา

มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายด้านการผลิตและพัฒนา กำลังคนสู่สากล โดยมุ่งเน้นด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในระดับอุดมศึกษาให้มีมาตรฐาน มีความเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มผู้เรียนมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับ ภาสกร เรืองรอง และคณะ (2557) ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง Blended Learning กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 กล่าวไว้ว่า มหาวิทยาลัยควรพัฒนาหลักสูตร รูปแบบ และ

กระบวนการจัดการศึกษาโดยใช้ Blended Learning ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับผู้เรียน ความเปลี่ยนแปลงหรือความก้าวหน้าทางวิชาการ สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านการเรียนการสอนผ่านเครือข่าย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการศึกษาทั้งระบบ นอกจากนี้ในหลักสูตรภาษาอังกฤษพื้นฐานนั้น ควรปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอน ควรเน้นทักษะการสื่อสารเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการสร้างพื้นฐานความรู้ความเข้าใจอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะต่อไป (นัสยา ปาติยเสวี และบริภัทร กิจจาปัญญา, 2553)

3. ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญในการพัฒนาความรู้พร้อมด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษา โดยจัดทำแผนเพื่อพัฒนาความรู้ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับนักศึกษาในมหาวิทยาลัย และจัดให้มีการสอนเสริมเพื่อเพิ่มคุณภาพและเตรียมความพร้อมในทักษะภาษาอังกฤษ อีกทั้งควรจัดกิจกรรมการแข่งขันทักษะทางภาษาอังกฤษเพื่อเป็นแรงกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษอันจะช่วยแก้ปัญหาระดับความรู้ ความสามารถของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

4. ด้านผู้สอน

Thanh (2016) ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในความสามารถของผู้สอนโดยให้ประสานความร่วมมือไปยังภาควิชาภาษาต่างประเทศในการจัดส่งบุคลากรมาฝึกอบรมภาษาแก่ผู้สอน ผู้สอนควรพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งผู้สอนควรมีการวิเคราะห์ความต้องการ เนื่องจากการวิเคราะห์ความต้องการเป็นเครื่องมือ เทคนิคและกลวิธีที่ช่วยในการกำหนดเนื้อหา รูปแบบวิธีการสอน ระยะเวลาในการสอน ขั้นตอนการสอนสำหรับผู้เรียนในแต่ละหลักสูตร (Johnson, 1989)

5. ด้านผู้เรียน

การจะส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้อังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตรนั้น ฮัทชินสันและวอเตอร์ส (Hutchinson & Waters, 1994) กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรพิจารณา

ถึงความต้องการและความสนใจของตัวผู้เรียนเป็นหลัก ผู้เรียนควรมีทัศนคติ มุมมอง และการรับรู้ที่ดีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ เนื่องจาก ทัศนคติ มุมมอง และการรับรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผนและจัดการหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ตัวผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้กลายเป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพ สามารถเข้าสู่การแข่งขันในตลาดแรงงานที่มีความเป็นสากลได้ (ทัตทริยา เรือนคำ และ ยุทธศักดิ์ ชื่นใจชน, 2559) อันจะส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถด้านภาษาอังกฤษในสาขาวิชาชีพของตน นอกจากนี้ควรรณรงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง สร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพ

5. การสร้างหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ

การสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะนั้น เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบหลักสูตรจึงต้องใช้กลวิธีในการจำกัดเป้าหมายของหลักสูตร และจำกัดปริมาณเนื้อหาทางภาษาให้เหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียนกลุ่มต่างๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรให้ชัดเจนเพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังมีนักวิชาการหลายท่านเสนอแนะแนวทางในการสร้างหลักสูตรไว้ดังนี้

นูแนน (Nunan 1988: 159, อ้างถึงใน ญัฐชยา เฉลยทรัพย์ 2539: 225) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนในการออกแบบหลักสูตรที่ถือผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการ (Need analysis) ระบุความสามารถในปัจจุบันของผู้เรียน และหาข้อมูลเป้าหมายเหตุจูงใจในการเรียนจากผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การจัดกลุ่มผู้เรียน (Grouping learners) จัดกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถและเป้าหมายในการสื่อสาร

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกกิจกรรม (Task selection) คัดเลือกและจัดกิจกรรมต่างๆ โดยดูจากระดับความสามารถของผู้เรียนในปัจจุบันเป้าหมายในการสื่อสาร ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษา ข้อมูลจากผู้เรียน

ขั้นที่ 4 การระบุเนื้อหาที่แน่นอน (Content specification) คัดเลือก ไวยากรณ์ ศัพท์ และอื่นๆ เพื่อนำมาสอน โดยดูหัวข้อเรื่องต่างๆ ในหลักสูตร และ ข้อมูลจากผู้เรียน

ขั้นที่ 5 การประเมิน (Assessment) พัฒนาและประเมินเครื่องมือ เพื่อดู ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในขั้นตอนแรกหรือไม่ ฝึกอบรมผู้เรียนให้ควบคุมตนเอง และประเมินตนเอง

ขั้นที่ 6 การประเมินผล (Evaluation) ให้ผู้เรียนมีส่วนในการประเมิน วิชาโปโตการ์ (Potocar 2004) ได้เสนอรูปแบบของการสร้างหลักสูตรภาษาอังกฤษ เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาไว้ดังนี้

1. วางขอบข่ายสำหรับการออกแบบหลักสูตรโดยครอบคลุมหัวข้อต่อไปนี้

- 1.1 ใช้กระบวนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 1.2 ใช้กระบวนการสอนเพื่อการสื่อสาร
- 1.3 เน้นเรื่องกลวิธีและทักษะในการพัฒนาภาษา
- 1.4 เน้นเรื่องการเรียนรู้ที่จะเรียน ส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์
- 1.5 การสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในระดับสูงต้องเตรียมพร้อมในเรื่องของภาระงาน

- 1.6 ใช้ภาษาอังกฤษแบบร่วมสมัย
- 1.7 ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายข้อมูลทางเทคโนโลยี เช่น อีเมล
- 1.8 ส่งเสริมในเรื่องการประเมินตนเองและการตระหนักในเรื่องของวัฒนธรรมข้ามชาติ

2. วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ครู แหล่งประกอบการตามหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 จุดประสงค์ในการเรียนและความต้องการของผู้เรียน
- 2.2 จุดประสงค์ในการสอนและส่วนที่ครูต้องการสอนเพิ่มเติม
- 2.3 สถานการณ์เป้าหมายที่ต้องการ

3. ทำการสำรวจความต้องการของผู้เรียนเพื่อหาแกนร่วมของความต้องการ ความจำเป็น และทัศนคติที่แตกต่างระหว่างผู้เรียน

4. ศึกษาข้อมูลจากแบบสำรวจแล้วร่างหลักสูตร จากนั้นประมวลผลการร่างหลักสูตรตามแนวคิดของฮัทชินสันและวอเตอร์ส ประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ

1. ลักษณะของภาษามีอะไรบ้าง นำมากำหนดเป็นหลักสูตรและการสอน
  2. จะนำทฤษฎีการเรียนรู้ภาษามาใช้อย่างไร นำมากำหนดวิธีการสอน
  3. วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนว่า ผู้เรียนเป็นใคร เหตุผลในการเรียน สถานที่และเวลานำมากำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และสถานการณ์ในการเรียน
- นอกจากนี้ ฮัทชินสันและวอเตอร์ส (Hutchinson and Waters 1999: 65-76) ได้เสนอแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะไว้ดังนี้

1. แนวการสอนแบบเน้นภาษาเป็นศูนย์กลาง (A Language-Centred Approach) แนวการสอนนี้จะได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์เป้าหมายของผู้เรียน แล้วจึงนำเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการนั้นมาสอนผู้เรียน ซึ่งอาจจะมีข้อเสียอยู่บ้างคือ ผู้เรียนอาจจะได้เรียนในเนื้อหาเฉพาะทางอยู่ในขอบเขตจำกัดเท่านั้น แต่อาจจะขาดความรู้ในเรื่องภาษาอังกฤษทั่วไป

2. แนวการสอนแบบเน้นทักษะเป็นศูนย์กลาง (A Skill-Centred Approach) แนวการสอนนี้ ประกอบด้วยหลักการ 2 ประการ คือ

2.1 สมมุติฐานทางทฤษฎี (Theoretical) พฤติกรรมการเรียนขึ้นอยู่กับทักษะและกลวิธีในการเรียนให้ความสนใจในเรื่องของสมรรถวิสัยในการเรียน (Competency)

2.2 พื้นฐานแนวปฏิบัตินิยม (Pragmatic) เน้นในเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาของผู้เรียน ซึ่งไม่ควรตั้งจุดประสงค์ในการเรียนให้แคบเกินไป เช่น เน้นในเรื่องของการเรียนรู้ตามสถานการณ์เป้าหมายเท่านั้น แต่ควรให้ความสนใจในเรื่องพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้หลังจากจบหลักสูตร

3. แนวการสอนแบบเน้นการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง (Learning-Centred Approach) แนวการสอนนี้ถือว่าผู้เรียนจะเป็นผู้ที่สร้างแบบแผนการเรียนรู้ของตนเองโดยใช้ทักษะและความรู้เพื่อแสวงหาข้อมูลใหม่ จนบรรลุเป้าหมายในการเรียน และเน้นในเรื่องของปัจจัยที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน เช่น สื่อการสอนหรือวิธีการสอน

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การสร้างหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเน้นการฝึกปฏิบัติจริง โดยเน้นหลักการสำคัญ 3 ประการคือ เน้นการจัดหลักสูตรโดยการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน (Needs analysis) เนื้อหาวิชา (Text Analysis) และความต้องการทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการสื่อสารในสาขาอาชีพ (The enablement of learners to communicate successfully in their future academic or occupational careers) นอกจากนี้การสร้างหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะควรมีจุดมุ่งหมายโดยตรงที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้และมีความชัดเจนในการลำดับเนื้อหา และนำเสนอกิจกรรมการสอนที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้โดยผู้สอนใช้รูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลาย อาทิ การเรียนรู้จากการทำโครงการ การเรียนรู้ที่เน้นภาระงาน และการเรียนรู้แบบผสมผสาน

6. การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

คณะกรรมการการศึกษานานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (2540) แห่งยูเนสโก ได้สรุปแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นรายงานและตั้งชื่อรายงานว่า “Learning : The Treasure Within” แปลว่า “การเรียนรู้ : ชุมทรัพย์ในตน” ในรายงานดังกล่าวมีสาระสำคัญตอนหนึ่งที่กล่าวถึง “สี่เสาหลักทางการศึกษา” ซึ่งเป็นหลักในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 แบบ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ (learning to do) การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (learning to be) ซึ่ง วิชัย วงษ์ใหญ่ (2557: 1-2) ได้ขยายความการเรียนรู้แต่ละแบบมีรายละเอียดดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อรู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้เน้นการฝึกสติ สมาธิ ความจำ ความคิด ผสมผสาน กับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญ รวมทั้งสมรรถนะ ทางด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะ สามารถประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพได้อย่างเหมาะสม

กระบวนการเรียนรู้จะเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติที่เป็นประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม

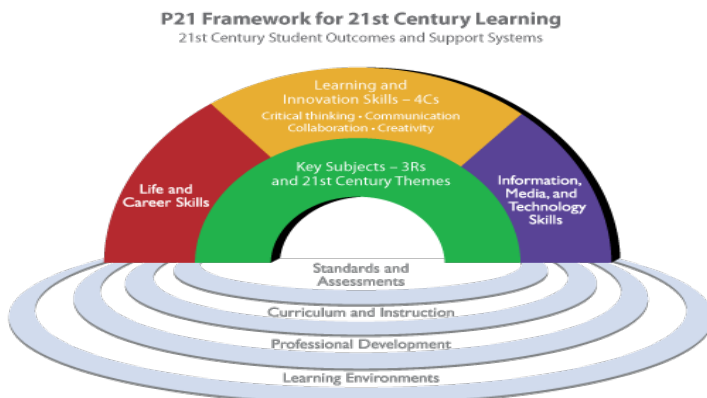
3. การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักรู้ในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีความเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละบุคคลในสังคม

4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย และสติปัญญาให้มีความสำคัญกับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ภาษา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ศิลธรรม สามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เข้าใจตนเอง และผู้อื่น

จากการเรียนรู้ 4 แบบ ซึ่งเป็น 4 เสาหลักของการศึกษาที่กล่าวมาอาจพิจารณาได้ว่า การเรียนรู้เพื่อรู้เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาสติปัญญา การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันเป็นการเรียนรู้ที่เน้นมนุษย์สัมพันธ์ ส่วนการเรียนรู้เพื่อชีวิตเป็นการเรียนรู้ที่เป็นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการเรียนรู้ 3 แบบแรกร่วมกันก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบที่ 4 และการเรียนรู้ทั้ง 4 แบบ ต่างมีความสัมพันธ์กัน

เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (The partnership for 21st century skills, 2009) ได้เสนอแนะกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ว่าควรมุ่งเสริมสร้างทักษะสำคัญ 3 ประการแก่ผู้เรียน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ (Life and Career Skills) และทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร และเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) โดยให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนประเด็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นพหุวิทยาการ (21st Century Interdisciplinary Themes) 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ความตระหนักรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) 2) การเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economic, Business and Entrepreneurial Literacy) 3) ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานะพลโลก (Civic Literacy) 4) ความเข้าใจ

เกี่ยวกับสุขภาพ (Health Literacy) และ 5) ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Literacy)

ภาพที่ 1 กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ที่มา: The partnership for 21st century skills, 2009

7. แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในศตวรรษที่ 21

จากข้อมูลข้างต้น ผู้เขียนพบว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะที่สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21 ควรให้ความสำคัญกับทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนมากกว่าตัวเนื้อหาความรู้ การสร้างประสบการณ์ การเชื่อมโยงความรู้ การรู้จักบูรณาการเนื้อหาแต่ละวิชาผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาจริง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโลกแห่งความเป็นจริงด้วยมิติรอบด้าน และเกิดสมรรถนะในการเรียนรู้ติดตัวไป ผู้เขียนขอแนะนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในศตวรรษที่ 21 ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended learning)

การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นรูปแบบการสอนรูปแบบหนึ่งภายใต้กระแสแห่งการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี เป็นการบูรณาการการ

ปรับใช้เทคโนโลยีกับการสอนแบบปกติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล นอกจากนี้หลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในปัจจุบันยังมีความจำเป็นที่ต้องมีเนื้อหาที่สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี และการเจริญเติบโตของวงการอุตสาหกรรมในโลกปัจจุบันอีกด้วย (Achara Wongsotohorn, 2001: 28-35) ดังนั้นสื่อการสอนที่จะสามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้จึงต้องเป็นสื่อที่ทันสมัย มีข้อมูลที่หลากหลายตามความต้องการของผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ ทันทับความเจริญของเทคโนโลยีได้ ซึ่งในปัจจุบันนี้อินเทอร์เน็ตถือเป็นสื่อการสอนที่เหมาะสมที่สุด

2. การเรียนรู้จากการทำโครงการ (Project-Based Learning)

โครงการ คือ งานศึกษาค้นคว้าที่ผู้เรียนร่วมกันเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งผู้เรียนต้องการศึกษา แล้วดำเนินการศึกษาค้นคว้าภายในเวลาที่ตกลงกันไว้ จนได้ผลออกมาตามที่ตั้งจุดประสงค์ไว้ ลักษณะเด่นของโครงการคือ มุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้เนื้อหามากกว่าเป้าหมายด้านภาษาเฉพาะภาษาใดภาษาหนึ่งมีลักษณะมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แม้ครูผู้สอนจะมีบทบาทในการสนับสนุนและเสนอแนะตลอดกระบวนการ มีลักษณะเป็นการร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากกันและกัน นอกจากนี้การเรียนรู้จากการทำโครงการนำไปสู่การบูรณาการที่แท้จริงทั้งด้านทักษะและกระบวนการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่สะท้อนถึงภาระงานในชีวิตจริง

3. การเรียนรู้ที่เน้นภาระงาน (Task – Based Learning)

การเรียนรู้ที่เน้นภาระงาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภาระงาน (Tasks) เป็นหลัก มีลักษณะเป็นหลักสูตรแบบวิเคราะห์ (Analysis Syllabus) โดยยึดเอาระบบภาษาทั้งหมดมาวิเคราะห์ แล้วจัดเป็นหน่วยใหญ่ๆ ไว้ตามความสามารถของผู้เรียนและเน้นว่าจะเรียนภาษาอย่างไร โดยยึดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรด้วย ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนารูปแบบภาระงาน การทดลองใช้ภาระงาน และการประเมินหลักสูตร

4. การจัดการเรียนรู้ภาษาโดยใช้เนื้อหาเป็นสื่อ (Content – Based Instruction)

การจัดการเรียนการสอนภาษาโดยใช้เนื้อหาเป็นสื่อ หมายถึง การสอนภาษาที่นำเนื้อหาวิชาต่างๆ มาบูรณาการกับจุดหมายของการสอนภาษา ผู้เรียนใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และในขณะเดียวกันก็พัฒนาการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารไปด้วย ดังนั้นการคัดเลือกเนื้อหาที่นำมาให้ผู้เรียนได้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพราะเนื้อหาที่คัดเลือกมาจะต้องเอื้อต่อการบูรณาการการสอนทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่านและเขียน นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ สามารถตีความ ประเมินข้อมูลของเรื่องและพัฒนาการเขียนเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภาษาในลักษณะองค์รวม (Whole Language Learning)

5. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrate Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ คือ ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ซึ่งเปิดโอกาสให้ใช้วิธีการตั้งคำถาม (Question) และกระบวนการแก้ปัญหา (Problem Solving) มาเป็นตัวนำกระบวนการแสวงหาความรู้และทักษะ โดยไม่ยึดติดในโครงสร้างของสาขาวิชาต่างๆ ทางด้านวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบบูรณาการคือ เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนทุกวิชาได้ทำงานร่วมกันหรือร่วมมือกันบูรณาการความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในการนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในลักษณะองค์รวมเชื่อมโยงของมวลความรู้และประสบการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว และช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีจุดหมายและมีความหมาย

ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบผสมผสานและการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการคือ การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)” เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ผสมผสานโมดูล (Module) การเรียนการสอนหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน เป็นลักษณะของการผสมผสานการเรียนทางไกล (Distance Learning) ผ่าน

ระบบเครือข่าย Online ร่วมกับการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการนั่งฟังการบรรยายในชั้นเรียนปกติ ทั้งนี้จะให้ความสำคัญกับการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม และถูกต้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอน ในขณะที่การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Learning Integration) อาจจัดได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การบูรณาการภายในวิชา (Intradisciplinary) เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้นภายในขอบเขตของเนื้อหาเดียวกัน วิชาที่ใช้หลักการบูรณาการภายในวิชาเดียวกันมากที่สุด คือ วิชาภาษาหรือกระบวนการทางภาษา ซึ่งประกอบด้วย การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เนื่องจากมีความเกี่ยวพันกันหลายแบบ นอกจากวิชาภาษาแล้ว วิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์ ก็ใช้หลักการเชื่อมโยงภายในวิชาได้

2. การบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) เป็นการเชื่อมโยงหรือรวมศาสตร์ต่างๆ ตั้งแต่ 2 สาขาวิชาขึ้นไปภายในหัวเรื่อง (Theme) เดียวกัน เป็นการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์ หรือความรู้ในวิชาต่างๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไปเพื่อแก้ปัญหา หรือการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การเชื่อมโยงความรู้และทักษะระหว่างวิชาต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่เพียงผิวเผินและมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากขึ้น

จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า มีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะหลายแนวคิด แต่ละแนวคิดช่วยสร้างความคิดที่เป็นระบบให้แก่ผู้สอน ช่วยให้การวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือกรอบในการพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ การจัดกิจกรรมการเรียนในแต่ละครั้ง ผู้สอนอาจจะใช้รูปแบบวิธีการสอนมากกว่าหนึ่งรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของรายวิชาแนวคิดเหล่านี้ช่วยให้ผู้สอนตัดสินใจวางแผนการจัดการเรียนการสอน การเลือกกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน การเลือกสื่อการเรียนรู้

ตัวอย่างการนำรูปแบบการเรียนรู้จากการทำโครงการมาใช้ในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ

ในบทความนี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างการนำการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based learning) มาใช้ในรายวิชาภาษาอังกฤษในวิชาชีพออกแบบนิเทศศิลป์ 1 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งผู้เรียนเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้สอนได้มอบหมายให้ผู้เรียนจัดทำโครงการเกี่ยวกับการนำเสนอผลงานการออกแบบนิเทศศิลป์ทางวาจาเป็นภาษาอังกฤษ (Oral Presentation) ในช่วงโม่งสุดท้ายของการเรียน (โดยนักศึกษาสามารถเลือกชิ้นงานมา 1 ชิ้นงานจากบรรดาชิ้นงานทั้งหลายที่นักศึกษาเคยได้ส่งงานอาจารย์มาก่อนหน้าที่จะมาเรียนในรายวิชานี้ อาทิ การออกแบบสัญลักษณ์ สตอร์รี่บอร์ด การออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ การถ่ายภาพ) ผู้สอนยกสถานการณ์สมมติโดยให้ผู้ฟังเป็นลูกค้าที่มาฟังการนำเสนอผลงานเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์

พิจารณาจากหลักในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำโครงการดังกล่าว ประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 แบบ ได้แก่

- *การเรียนรู้เพื่อรู้* ในระหว่างการเรียนสัปดาห์แรกๆ ผู้สอนสามารถสอนความรู้ และคำศัพท์เกี่ยวกับหลักการออกแบบ การวาดเส้น การออกแบบและจัดวางตัวอักษร การออกแบบสัญลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ ผู้สอนแนะนำเว็บไซต์และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อที่นักศึกษาจะได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม ตลอดระยะเวลาในการเตรียมโครงการ ผู้สอนจะมีบทบาทในการสนับสนุนและเสนอแนะตลอดกระบวนการ

- *การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้* ผู้สอนสามารถสอนความรู้และทักษะเกี่ยวกับภาษาอังกฤษเพื่อการนำเสนอผลงาน (English for Presentations) ผู้สอนอาจแนะนำคลิปวิดีโอการนำเสนอผลงานภาคภาษาอังกฤษที่น่าสนใจ และมีประสิทธิภาพ มาให้ผู้เรียนดูเป็นตัวอย่างและฝึกฝนด้วยตนเอง

- *การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน* ผู้สอนสามารถสอนความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม พยายามให้ผู้เรียนเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของแต่ละบุคคลในสังคม หากลูกค้ำมีทัศนคติความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง และต้องการให้ผลิตภัณฑ์เป็นไปตามความต้องการของตน นักออกแบบนิเทศศิลป์ที่ดีจำเป็นต้องรับฟัง เข้าใจ และปรับเปลี่ยนตามความต้องการของลูกค้ำ

- *การเรียนรู้เพื่อชีวิต* ผู้สอนสามารถสอนหลักในการออกแบบที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรม ผู้สอนสามารถสอนผู้เรียนโดยการนำตัวอย่างการออกแบบที่มีความคิดสร้างสรรค์ และเน้นให้ผู้เรียนฝึกฝนจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

การเรียนรู้ในการจัดทำโครงการนี้จะมีใช้การเรียนรู้เนื้อหาวิชาหนึ่งวิชาใดแบบแยกส่วนโดยลำพัง แต่ผู้เรียนจะเรียนรู้ผ่านประเด็นเรื่องราวจริงที่ปรากฏอยู่ในสังคม โดยอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือเพื่อรับรู้ศาสตร์นั้นๆ ทั้งด้านวิชาการและด้านอาชีพในการเรียนภาษา มิใช่เป็นเพียงการเรียนเฉพาะตัวเนื้อหาภาษา แต่ใช้ภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงและบูรณาการในศาสตร์อื่นๆ ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ นำมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคม เป็นเครื่องยืนยันว่าความรู้ที่ได้จากในห้องเรียนนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายและสามารถนำไปใช้ได้ในโลกแห่งความเป็นจริง

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้และหลักในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

รายวิชา ESP	กิจกรรมการเรียนรู้	หลักในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21	รูปแบบวิธีสอน
ภาษาอังกฤษ ในวิชาชีพ ออกแบบนิเทศ ศิลป์ 1	- สอนความรู้และคำศัพท์เกี่ยวกับหลักการออกแบบ การวาดเส้น การออกแบบ สัญลักษณ์ ฯลฯ	- การเรียนรู้เพื่อรู้	- การเรียนรู้ภาษาโดยใช้เนื้อหาเป็นสื่อ
	- แนะนำเว็บไซต์และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้	- การเรียนรู้เพื่อรู้	- การเรียนรู้แบบผสมผสาน - การเรียนรู้จากการทำโครงการ - การเรียนรู้แบบบูรณาการ
	- ค้นหาคลิปวิดีโอเกี่ยวกับการนำเสนอผลงานให้นักศึกษาดูเป็นตัวอย่างและฝึกฝนด้วยตนเอง	- การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้	- การเรียนรู้แบบผสมผสาน - การเรียนรู้แบบบูรณาการ
	- สอนความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม	- การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน	- การเรียนรู้ภาษาโดยใช้เนื้อหาเป็นสื่อ - การเรียนรู้แบบบูรณาการ
	- สอนหลักในการออกแบบที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรม	- การเรียนรู้เพื่อชีวิต	- การเรียนรู้ภาษาโดยใช้เนื้อหาเป็นสื่อ - การเรียนรู้แบบบูรณาการ

8. แนวทางการประเมินผลสำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในศตวรรษที่ 21

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่าหลักในการจัดการศึกษามีลักษณะเป็นการเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิตซึ่งผู้เรียนจะต้องร่วมมือกันค้นคว้าและสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการทำโครงการ (Project) เป็นหลัก การประเมินผลการเรียนรู้จึงควรให้คุณค่ากับการประเมินวิธีการเรียนรู้โดยพิจารณาจากความสามารถในการปฏิบัติงาน (Performance Assessment) ซึ่งสะท้อนถึงทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนมากกว่าเพียงแค่การประเมินคำตอบว่าถูกหรือผิด สอดคล้องกับที่ National Council on

Measurement in Education (2012) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน ในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

- 1) ควรใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อตรวจสอบข้อมูลให้มีความ น่าเชื่อถือ
- 2) ภาระงานที่ใช้ในการประเมินควรมีระดับความซับซ้อนที่เหมาะสมและท้าทาย ความสามารถ
- 3) ควรประเมินด้วยภาระงานที่มีลักษณะปลายเปิด (open-ended) หรือมี โครงสร้างที่ยืดหยุ่น (ill-structured tasks)
- 4) ควรประเมินโดยใช้ภาระงานที่มีความหมาย และสอดคล้องตามสภาพจริง เป็นปัญหาในชีวิตจริง
- 5) ภาระงานนั้นควรมุ่งให้นักเรียนได้แสดงเหตุผลและการคิดที่ชัดเจน
- 6) ควรสรรหาวิธีการประเมินใหม่ๆ ที่จะช่วยให้ระบุระดับความสามารถได้อย่าง แท้จริง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในศตวรรษที่ 21 เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการรูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้สาระวิชาต่างๆ โดยอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือเพื่อรับรู้อาสาสมัครนั้นๆ การเรียนรู้ สาระวิชาต่างๆ จะไม่ได้เน้นการเรียนรู้เนื้อหาของวิชาหนึ่งวิชาใดโดยเฉพาะ แต่จะให้ความสำคัญกับทักษะ (Skills) หรือ สมรรถนะ (Competencies) ของผู้เรียนในการ ประยุกต์ใช้ความรู้ข้ามศาสตร์วิชาเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเป็นสิ่งที่ สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษาก็ตระหนักถึงความสำคัญ และมีความพยายามอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้ ผู้สอนนำประเด็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นพหุวิทยาการไปใช้ออกแบบจัดการเรียนรู้ แต่ก็ ยังประสบปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก เนื่องจากสังคมไทยยังคุ้นชินอยู่กับการสอนตัว เนื้อหาความรู้ (Content) แบบแยกวิชาที่หยิ่งรากลในระบบการศึกษาไทยมานาน การที่จะสร้างความเชื่อมั่นจนสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดได้อย่างต้องใช้เวลาพอสมควร

ปัญหาสำคัญในเชิงปฏิบัติประการหนึ่งคือ ผู้สอนยังขาดการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับเป็นแนวทางและสร้างความมั่นใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ/หรือนักวิชาการทางการศึกษาจะต้องช่วยกันสร้างและเผยแพร่นวัตกรรม เพื่อให้ผู้สอนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น แต่ทั้งนี้ระบบการวัดผลและประเมินผลเองก็ต้องปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการศึกษาดังกล่าวด้วย เพราะหากผู้สอนปรับเปลี่ยนการสอนมาเน้นฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะหรือสมรรถนะในการประยุกต์ความรู้แล้ว แต่ทว่ายังมีการวัดผลประเมินผลผู้เรียนแต่ในด้านการจดจำเนื้อหาความรู้กันอยู่เช่นเดิม การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะคงเกิดความล้าหลังเป็นสองระบบ และผู้ที่จะต้องได้รับผลกระทบนั้นโดยตรงก็คือผู้เรียนนั่นเอง

รายการอ้างอิง

- คณะกรรมการธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21. (2540). **การเรียนรู้ : ขุมทรัพย์ในตน** แปลจาก learning : the treasure within. โดยศรีน้อย โพธิ์วาทองและคณะ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ.
- ทัตทริยา เรือนคำ และ ยุทธศักดิ์ ชื่นใจชน. (2559, กรกฎาคม – ธันวาคม) การสำรวจการรับรู้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะของวิทยาลัยพาณิชย์การบึงพระพิษณุโลก. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง**. 5(2) : 77-94.
- นัสยา ปาติยเสวีและบริภัทร กิจจาปัญญา. (2553). **การศึกษาความจำเป็นในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร**. กรุงเทพฯ: คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาสกร เรืองรองและคณะ. (2557). **Blended learning** กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. ค้นเมื่อวันที่ 23 เมษายน 2560 จาก <http://nueducation2556.blogspot.com/2014/02/blended-learning-21.html>
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2557). **สี่เสาหลักของการศึกษา**. ค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2560 จาก www.curriculumandlearning.com/upload/สี่เสาหลักทางการศึกษา_1400078221.pdf
- Dudley – Evans, T., and M. St. John. (2000). **Developments in ESP : A Multi-Disciplinary Approach**. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press.
- Hutchinson, T. and Waters, A. (1994). **English for Specific Purposes: A Learning Centred Approach**. New York: Cambridge University Press.
- Hutchinson, T., and Waters, A. (1999). **English for Specific Purposes**. Cambridge : Cambridge University Press.
- Johnson, K. (1989). **The second language curriculum**. Cambridge: Cambridge University Press.

- National Council on Measurement in Education. (2012). **Assessing 21st Century Skills: Integrating Research Findings**. Vancouver, B.C. Pearson.
- Thanh, M. T. T. (2016). A survey on problems in studying ESP faced by the IT students at South-East Vocational College, Dong Nai Province, Vietnam. **Humanising Language Teaching**. 18(1), retrieved on 12 March, 2017 online from <http://www.hltnmag.co.uk/feb16/mart06.htm>.
- The Partnership for 21st Skills. (2009). **P21 Framework Definitions**. retrieved on 15 March, 2017 online from http://www.p21.org/storage/documents/P21_Framework_Definitions.pdf
- Tsao, C. H. (2011). English for specific purposes in the EFL context: A survey of student and faculty perceptions. **Asian ESP Journal**. 7(1833-2994) :125-148.
- Wongsothorn, A. (2001, December) English Curriculum Development for Technology Institution of Higher Learning. **Passa**. 27–35.
- Xu Yun-Chu. (1999, Supplement) A new ESP course in the present Chinese context. **English for Specific Purposes**. 18:57-74.

การเปรียบเทียบการสอนภาษาแบบเน้นภาระงานกับการสอนภาษาแบบ ปกติที่มีผลต่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้คำศัพท์

Comparing task-based language teaching and traditional instruction on vocabulary learning development

นীরล อนุกุล¹

ดร.วชิราภรณ์ กิจพูนผล¹

ผศ.ดร.สุพัฒน์ กู้เกียรติกุล¹

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อ 1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนคำศัพท์ ระหว่างการสอนภาษาแบบเน้นภาระงาน (task-based language teaching) และการสอนภาษาแบบปกติ และ 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนคำศัพท์ ระหว่างการสอนภาษาแบบเน้นภาระงานและการสอนภาษาแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งใน จังหวัดสุรินทร์ งานวิจัยนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองกลุ่มเดียวได้รับการทดลองสองแบบในเวลาที่แตกต่างกัน คำศัพท์ที่ใช้ในการทดลองมีทั้งหมด 60 คำ แบ่งเป็น คำสำหรับการสอนภาษาแบบเน้นภาระงานจำนวน 30 คำ และคำสำหรับการสอนภาษาแบบปกติจำนวน 30 คำ การทดลองเริ่มจากนักเรียนทำแบบทดสอบความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาอังกฤษและแบบทดสอบก่อนเรียนแต่ละบทเรียน เมื่อเรียนจบแต่ละบทนักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน การทดลองเริ่มจากการสอนภาษาแบบเน้นภาระงานและต่อด้วยการสอนภาษาแบบปกติ เมื่อจบการเรียนทั้งสองวิธีนักเรียนได้ทำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนคำศัพท์จากทั้งสองวิธี ผลการวิจัยพบว่า การสอนแบบเน้นภาระงานทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์สูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักเรียนชอบการเรียนคำศัพท์ด้วยการสอนภาษาแบบเน้นภาระงานมากกว่าการสอนภาษาแบบปกติ

¹ Ubon Ratchathani University, Thailand

คำสำคัญ: การเรียนรู้คำศัพท์, การสอนภาษาแบบเน้นภาระงาน,
การสอนภาษาแบบปกติ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The aims of the study were 1) to compare the vocabulary learning achievement after learning with task-based language teaching (TBLT) with traditional instruction and 2) to compare the students' opinions toward learning with task-based language teaching (TBLT) with traditional instruction. Thirty students were selected by purposive sampling from grade 9 students at a high school in Surin Province. This research is a one-group study design; the group was treated with both methods at two different times. Sixty words were used in the treatment; 30 words for the TBLT method and 30 words for the traditional method. The students first completed a preliminary English test and a pretest of each lesson. Then, the TBLT treatment was administered followed by the traditional treatment. At the end of each lesson, the posttest was administered. After finishing all treatments, the questionnaire was provided to investigate the students' overall preference of the two approaches. The findings indicated that TBLT had a significant effect ($p < .05$) on promoting vocabulary learning achievement. The findings also revealed that the students' preference for the TBLT method was more than their preference for the traditional method.

Keywords: Vocabulary Acquisition, Task-based Language Teaching, TBLT, Traditional Instruction, Vocabulary Learning Achievement

1. INTRODUCTION

Vocabulary knowledge is important because it helps learners express their ideas and communicate effectively (Sedita, 2005). Vocabulary is a fundamental component of language proficiency and provides much of the basis for how well learners listen, speak, write and read (Richards & Renandya, 2002). There have been different techniques proposed for teaching vocabulary in textbooks. As Hunt and Beglar (2002) mentioned, there are three approaches to vocabulary teaching: incidental (unplanned learning that results from other activities), explicit (diagnosing the words learners need to know, presenting them to the learners and elaborating on their word knowledge), and independent strategy development (practicing by guessing meaning of the words from content and training learners to use dictionaries). As to the first two approaches to vocabulary teaching, a number of techniques can be employed in this experimental research.

One method of incidental learning is task-based language teaching. Thanh and Huan (2012)'s research showed that tasks can be used in vocabulary classes to enhance learners' motivation and vocabulary gain. Nunan (2004) believed that a task provides learners with a natural context. Tasks give abundant opportunity of interaction to learners, through which they learn language (Larsen-Freeman, 2003). By this way, learners can acquire a word incidentally. While in explicit learning, words which help learners learn are focused. That is, learners learn target words directly.

The present study holds significance in that it tried to develop vocabulary knowledge by focusing on two instructions: incidental (TBLT) and explicit (traditional). The research attempted to examine the following questions:

1. Which method: Task-based language teaching or traditional helps students learn vocabulary better?
2. Which method: Task-based language teaching or traditional do the students prefer in learning vocabulary?

2. LITERATURE REVIEW

Vocabulary is the center for learners to learn language. An ability to use vocabulary is one of the language skills that makes communication successful. According to Larsen-Freeman (2001), knowing a word should include knowing its form, meaning, and use. Form refers to spelling, pronunciation, and word parts i.e. prefixes and suffixes (Nation, 2002). Meaning, or the word's semantic features, refers to knowing what object or idea it refers to. Lastly, knowing the use of a word means knowing the grammatical patterns it occurs in, knowing what other words it occurs with (i.e. collocation), and knowing which context that the word is used in. Furthermore, Laufer and Goldstein (2004) defined vocabulary into two terms; receptive and productive vocabulary. Receptive vocabulary means the understanding of the meaning of a word in spoken or written form. A productive vocabulary is the portfolio of vocabulary available within a learner's common language for production. Moreover, they defined vocabulary into a hierarchy of four levels: active recall (being able to use the target word); passive recall (understanding the meaning of the target word); active recognition (remembering the word when given its meaning); passive recognition (recognizing meaning when given options). Laufer and Goldstein (2004) claimed that passive recall is the vocabulary level most associated with second language (L2) classroom success, and this can be considered as the objective of vocabulary teaching.

2.1 The Effect of TBLT on vocabulary acquisition

Task-based language teaching (TBLT) was used in the 1970s when linguists claimed that grammar and meaning should be taught in EFL (Skehan, 2003). Prabhu (1987), who is one of the first proponents for TBLT, started to use this method in teaching secondary school classes in Bangalore, India in the 1970s. Since then, TBLT has been recommended and used commonly in research in L2 acquisition. TBLT is a teaching method that allows learners to learn target language by using tasks. Many scholars (Nunan, 2004; Bygate, 2001; Ellis, 2003; Skehan, 2003; Willis, 1996) have mentioned that the first aspect of task is to allow learners to use whatever target language resources they have learned in an activity or a piece of work in order to solve a problem, do a puzzle, play a game, or share and compare language experiences.

Acquiring vocabulary is not simple, because it cannot be assumed that students know the meaning of the word and they can use that word in a sentence correctly. Most research has measured L2 word acquisition by focusing on word meaning, but this does not mean that word forms were effectively acquired. That means word meaning and word usage should be involved in vocabulary learning, and both are said to be two different types of cognitive processes (meaning-focused, form-focused). Task-based language teaching can be used effectively in vocabulary learning because the target of TBLT is to enhance, recognize and acquire the meaning of a word, and also acquire knowledge for greater aspects. Oxford (2001) mentioned that TBLT referred to a task that teachers who usually divided students into pair work and group work to allow students' interaction and collaboration with their group members. This claim is supported by Ellis (2003), he mentioned that the general purpose and principles of TBLT are to create opportunities for language learning and to develop skills

through collaborative knowledge. Therefore, TBLT is considered as a change from the grammar practice routines which many learners have previously failed to learn to communicate.

Gardner and Miller (1996) confirmed that TBLT facilitates learners to practice two areas of linguistic knowledge skills (vocabulary and grammar). Supported by Newton (2001) who studied the notion of vocabulary learning through communicative tasks, he mentioned that TBLT enables learners to develop strategies for managing new vocabulary while also maintaining a communicative focus.

There are lots of procedures and stages proposed, but Willis's (1996) model is employed in this experiment because Willis's framework provided goal-oriented activities with clear purposes (see figure 1).

Pre-task		
Introduction to topics and tasks		
Teacher explores the topic with the class, highlights useful words and phrases. Learners may be exposed to examples.		
Task cycle		
Task	Planning	Report
Students do the task in pairs or small groups. Teacher monitors; mistakes do not matter.	Students prepare to report. Accuracy is important, so the teacher stands by and gives advice.	Student exchange or present report; teacher listens and then comments.
Language focus		
Analysis		Practice
Students examine and discuss their report.		Teacher conducts practice of new words.

Figure 1: Willis's (1996) TBLT Framework

The first phase is Pre-task. It shows the preparation that may need to be done earlier, and it identifies the procedure involved in setting up a task. There are several tasks that can be done at this phase, such as classifying words and phrases, matching phrases to pictures, and brainstorming.

The second phase is the Task cycle. This phase combines tasks and texts in order to give students an exposure to language and also opportunities to use it. There are several tasks that learners can achieve at this phase, such as writing a story, writing a letter, writing a recommendation, and doing role-play.

The last phase is the Language focus. It is about the study of specific features occurring in the language used during the task cycle. This focus-on-form stage provides an opportunity to further focus on the formal aspects of the words, such as form and sentence structure. It includes analysis and practicing activities. For the language analysis, tasks focus explicitly on language form and use (e.g., word category and correcting). For the language practice, activities, such as repetition, listen and complete, and memory challenge can be based on features of language that have already occurred in previous texts and transcripts or on features that have just been studied in analysis activities.

2.2 Traditional Method in Vocabulary Learning

The traditional method which seems to be decontextualizing comprises of several techniques to teach new English words such as using a word list, a dictionary or flashcards (Oxford & Crookall, 1990). These techniques can directly draw learners' attention to the words. Gairns and Redman (1986) classified traditional techniques of teaching vocabulary into three categories: visual, verbal and translation.

The first technique is a word list. It is a sheet of paper on which learners write the L2 words along with their L1 definitions or translations to one side of each word. Words are selected through

word lists to help learners pay attention to them, learn them and store them in memory, especially in the initial stage of foreign language learning. Learners simply repeat target words until they can recognize them. Another technique is the use of flash cards. A flash card is a piece of card with a word, a sentence, or a simple picture printed on it. These flash cards can be made by both teachers and learners. The technique helps learners remember the unknown words by pronouncing them out loud. The last technique is the use of a dictionary. This technique allows learners to look up unknown words in a dictionary. Moreover, there is a claim that word lists help learners improve their vocabulary knowledge (Gairns & Redman, 1986; Nation, 1982). These decontextualized teaching techniques are traditional methods that most teachers still use in teaching vocabulary nowadays.

2.3 Previous studies on TBLT

There are several research studies which have dealt with the effect of the task based language teaching approach on learning English vocabulary as a foreign or second language in particular. Following is a brief review of related studies.

Thanh and Huan (2012) conducted research on task-based language learning. The students were 67 freshmen (48 females, 28 males) in non-English majors at Vinh Long Community College. The students were randomly placed in one of two classes: a control group class and an experimental group class. The pre-questionnaire was administered to both groups on the first day of class to make sure that the two groups were homogeneous in terms of motivation. The traditional method of teaching vocabulary was used in the control group, while tasks based on Willis' (1996) framework were implemented in the experimental group. The result of vocabulary achievement showed that students in both groups improved their vocabulary achievement. However, when comparing both groups, it

showed that the level of vocabulary achievement in the experimental group was much higher than that in the control group. As for motivation in learning English, the mean score of students' motivation of the experimental group was much higher than that of the control group. From this, it was interpreted that the experimental group outperformed the control group in terms of motivation to learn vocabulary. Therefore, the results implied that TBLT significantly improved both students' vocabulary achievement and motivation.

Another research also confirmed the results of Thanh and Huan (2012). In the same year, Sarani and Sahebi investigated the impact of a task-based approach on vocabulary learning in ESP courses. The participants were BA students of Persian literature in Birjand University of Humanities. They were chosen and were assigned randomly to two groups of 25. The students in the control group were required to study the texts, translate them and answer some non-task-based comprehension questions, i. e. they were taught technical vocabulary based on the traditional method. For the experimental group, the same passages with some task-based exercises which fit a task-based framework were used. After 13 weeks of instruction, the post test was given to find out the differences between the performances of the two groups. The result showed that there was not considerable improvement in the control group, whereas, in the experimental group, their mean score since the pre-test had increased to 24.00, and the significant difference was at .05. Therefore, it can be assumed that the participants' performance in the task-based class was remarkably better than that of the traditional class.

Page and Mede (2017) compared the impact of task-based instruction (TBI) and traditional instruction on the motivation and vocabulary development in secondary language education. It also focused on finding out the perceptions of teachers about implementing

the two instructional methods in their teaching practices. The participants were 97 students and 2 teachers engaged in the 7th grade EFL program at a private school in Istanbul, Turkey. Data was collected quantitatively from a vocabulary check test and motivation scale, as well as qualitatively from semi-structured interviews. The findings revealed that implementing TBI had a positive impact on students' vocabulary development as well as their motivation.

Contrastingly, Ziyaeemehr (2013)'s research investigated the impact of different task types on vocabulary learning in multilevel language ability classes. There were three groups of participants; elementary, lower intermediate and intermediate. The data was collected by providing three tasks: "listen and do", "classification of related items", and "practice through dialog". These three tasks were assigned randomly to each class. Each task consisted of three phases; pre-task, during-task and post-task. The result showed that the type of the task employed in teaching vocabulary did not make a significant contribution to students' understanding and improvement of vocabulary knowledge. However, the data revealed that students' task performance was considerably affected by their language ability level. Moreover, the result indicated that although the type of the task may not have an immediate impact on students' further achievement, the students' background knowledge of the language did play a significant role in their vocabulary learning.

3. METHOD

3.1 Samples

The students were 30 Thai 9th grade students who were studying English at a school in Surin province. To control students' levels of proficiency, only one group of the samples was participated in the two methods.

3.2 Target words

In order to obtain at least 60 unknown words used in the study, 80 words were chosen from English textbooks; World Wonder 3, and Aim High. These books are guaranteed by Office of the Basic Education Commission that they are appropriate with grade 9 learners. Moreover, they are widely used in Thai secondary schools for 9th grade learners. By using a preliminary test, only 60 words that the students did not know were selected to use in this experiment (see appendix). This was to guarantee that no students knew the target words. The 60 target words were divided equally between the two methods; 30 words for TBLT and 30 words for the traditional method. Each set of words was also divided into two units of the two methods. That is, students would learn 15 target words in each unit.

3.3 Research instruments

3.3.1 A preliminary test

A translation test was adapted to use as a preliminary test to measure the students' knowledge of the meaning of certain words. 80 words were randomly drawn from four units of the students' textbooks. After that, 60 unknown words were selected as target words.

3.3.2 A pre-test

After the preliminary test was taken, the students had to do the translation and gap-filling pretest. In the test, the students were asked to translate 15 target words into Thai and to choose 15 target words to fill in 15 sentences. Translation test was used as pretest in order to make sure that the students did not know the meaning of vocabulary before they were treated. Gap-filling was used to check the students' knowledge about the target words and their ability of using word within context before having treatments.

3.3.3 A post-test

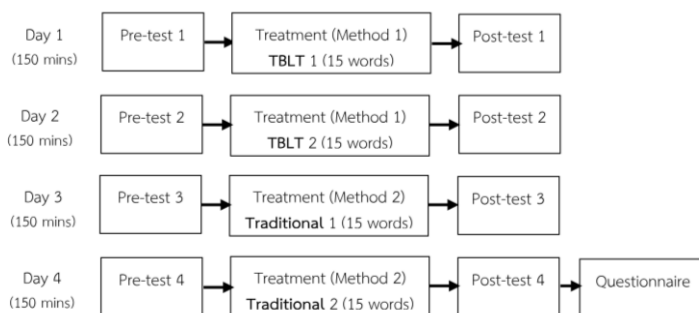
After finishing each unit, posttest was administered. The posttest included two kinds of tests; translation, and gap-filling. Translation test was used to examine the students' ability in recognizing meaning of vocabulary and gap-filling was used to examine the students' ability in using vocabulary within context.

3.3.4 A questionnaire

A questionnaire was used to investigate the students' overall preference of the two approaches and how they learned words in each unit. It was distributed to the students after all sessions of the two approaches finished. In each question, the students were asked to choose one of two choices as whether they preferred the task-based language teaching or the traditional approach.

3.4 Design of the study

This study was set out to compare the effect of task-based language teaching and traditional instruction on vocabulary learning achievement. There was one group of the students that was treated with the two teaching methods; TBLT and traditional methods (see figure 2).

Figure 2: Design of the study

Figure 2 illustrated the design of the present study. At the beginning of each lesson, the students did a gap-filling pre-test. Fifteen

sentences were provided together with its questions. In each sentence, the target words were replaced by a blank. The students had to choose the correct word from a word box to fill in each blank. The gap-filling was used as a pre-test in order to check the students' knowledge about the target words and their ability to use the word within context before participating in the experiment. Then, they participated in the TBLT or traditional method. After they finished each unit, a post-test was administered. The post-test included two kinds of tests; translation, and gap-filling. The translation test was used to examine the students' ability in recognizing the meaning of vocabulary. The gap-filling was used in order to examine the students' ability to use vocabulary within context.

After finishing all units from both treatments, the questionnaire was provided to investigate the students' overall preference between the two approaches. In each question, the subjects were asked to choose one of the two choices as whether they preferred the TBLT or the traditional method. At the end of the questionnaire, each participant provided comments. The treatment of the two approaches was carried out within 150 minutes for each unit.

3.5 Lessons in TBLT and traditional methods

In each unit of the TBLT method, the students were taught using tasks. They were asked to do the tasks in the given worksheet. The tasks used were as follow.

In the pre-task stage, there were three tasks.

Task 1 Classifying words and phrases: the teacher wrote word or phrases connected to the topic on the board, and talked about them.

Task 2 Brainstorming task: the teacher asked students to work in groups, and brainstormed the related words as much as they

could in 10 minutes. Then, the representatives of each group presented the words to the whole class.

Task 3 Matching tasks: Students matched the words to their definitions, and pictures by using context clues. After that, each group compared their work with another group.

In the Task cycle stage, there were two tasks.

Task 4 Restoration tasks

Task stage: Students replaced words or phrases that have been omitted from the given text.

Planning and report stage: After that, each group planned to make the oral presentation in order to compare the answer with other groups.

Task 5 Simulation task

Task stage: Students were provided with recorded materials related to the topic of each day, and checked their answers. Then, the students had to listen again, and repeat after the recording.

Planning and report stage: Students created their own conversation using their own experiences which have to contain all target words and plan to do the role play in front of the class.

In the Language Focus stage, there were two tasks.

Task 6 Analysis and practice: The teacher wrote five good phrases from the role plays that students had performed in the task cycle on the board. The teacher also wrote five incorrect phrases or sentences that caused problems for students to discuss their meaning and correct them.

Task 7 Practice the task or using memory challenge game: The teacher told students to turn the text over and let students write the target words into their own categories in order to check if they can remember the target words or phrases or not.

In the traditional approach, the students first received 15 target word lists. They were asked to translate the words into Thai by consulting a dictionary. After finishing their first translation task, they were asked to tell the meaning of each word and repeat the words after the teacher read the target words twice. The target words were presented by using pictures, which students repeated twice. Then, the teacher provided students with games using the flash cards. Lastly, students practiced the target words by completing activities individually. In this way, the students could learn target words intentionally.

3.6 Data collection

The data was collected from the students' pre-post test scores. One point was given for each right answer. The data was collected to better understand the students' process of learning vocabulary and their preferred approach. The questionnaire was used after the experiments of both methods. The students answered questions about whether the two approaches helped them in retaining and motivated them to learn the target words.

3.7 Data analysis

The pre-post tests were scored dichotomously, with '1' assigned to a correct answer and '0' to an incorrect one. In the statistical analysis, a paired t-test was used.

4. RESULTS

The following tables show the results of the pre-test and post-test from the TBLT method and the traditional method.

Table 1 Comparison of the mean scores of the students' post-tests

Methods	Mean	No. of subjects	SD	t	P
TBLT	53.33	30	2.578	7.795	0.000
Traditional	48.93	30	2.572		

The post-tests scores from the two methods were compared to find out the differences of word retention. Table 1 shows that TBLT has a significant difference on vocabulary achievement since $t = 7.795$ ($p < .05$). Therefore, it can be said that the TBLT method helped the students learn target words better than the traditional method.

There were two more questions that arose; which of the two methods can help the students to perform more effectively in the word translation test and also in the gap-filling test. This is to find out which method can help the students translate the target word meaning and use the words in context more effectively.

Table 2 Comparison of the mean scores of students in the word translation test

Methods	Mean	No. of subjects	SD	t	P
TBLT	28.03	30	1.450	-0.678	0.503
Traditional	28.33	30	1.749		

To find the answer of which of the two methods, TBLT and traditional methods, can help the students perform more effectively in the word translation tests, the mean scores of the word-translation post-tests of the two methods were compared to see if there were any significant differences in vocabulary learning. Table 2 shows that there is no significant difference as $t = -0.678$ ($p > 0.05$). Therefore, it can be

said that both TBLT and traditional methods could equally help the students perform effectively in the word translation test.

Table 3 Comparison of the mean scores of students in the gap-filling test

Methods	Mean	No. of subjects	SD	t	P
TBLT	25.30	30	1.950	10.815	0.00
Traditional	20.60	30	1.923		

Similarly, to find out which method could help the students perform more effectively in the gap-filling test, the procedures of statistical analysis were the same. The mean scores of the gap-filling post-tests of the two methods were used to find out the result in vocabulary learning achievement, the result in Table 3 shows that there is a significant difference as $t = 10.815$ ($p < 0.05$). The mean score of the TBLT is 25.30 which is higher than the mean score of the traditional method (Mean=20.60). Thus, it can be said that the TBLT method could better help the students perform more effectively in the gap-filling test.

The results from the questionnaire also revealed that the students preferred the TBLT method over the traditional one. They said that the TBLT method was more interesting than the traditional method because they enjoyed the communicative activities in which they had a chance to work in a group, which could reduce their stress.

5. DISCUSSION

The aim of this study was to compare the TBLT and the traditional methods' effects on vocabulary learning achievement. As the results showed, TBLT has a significant effect on vocabulary

achievement since $t = 7.795$ ($p = < .05$). We could imply that tasks used in the TBLT method helped the students learn the target words better than the traditional method. In the TBLT method, the students learn target words through the actual communication. As Ur (1996) mentioned, students enjoyed learning through TBLT because they had a chance to work and learn in a group. Target words within the text were supposed to provide chances of noticing during a meaning-focused activity too. This is in agreement with Newton (2001) who studied the notion of vocabulary learning through communicative tasks, he mentions that the TBLT method enabled learners to develop strategies for managing new vocabulary while also maintaining a communicative focus. In this way, learners could recognize target words incidentally because it encourages them to work with, and promote language competence by the repetitive use of target words. They could also use the context clue to help guessing meaning of the unknown words before doing the further task. Thus, they may apply this technique in doing the gap-filling test. In a similar fashion, the practice of word list, flash cards, and translating words in the traditional method could also help the learners in doing the word translation test and retain the word meaning as the L1 meaning could be used as an equivalent to the L2 word (Martin-Martin, 2013). In this way, they knew the correct L1 meaning of the target word directly.

Besides the results of the main research questions, the study also further investigated which of the two teaching methods could better help the students in doing the word translation test and the gap-filling test. The result showed that there was no significant difference between the two teaching methods in helping the students to do the word translation test. However, there was a significant difference between the two teaching methods in helping the students do the gap-filling test. This is probably because tasks facilitate learners

to practice two areas of linguistic knowledge skills (vocabulary, and grammar). Moreover, although the translation of a foreign word can easily make meaningful associations between foreign words and a learners' prior knowledge in their L1 (Nation, 1982, 1990; cited in Hayati & Shahriari, 2010), it is argued that vocabulary lists are isolated (Lanacone, 1993 cited in Hayati & Shahriari, 2010).

6. CONCLUSION

From the analysis and discussion, we have learned that the TBLT method could help the students learn the target words better than the traditional one. Both approaches could equally help learners complete the translation test, but as for the gap-filling test, the TBLT method could better help learners use the right words in the right contexts. This suggests that learning vocabulary with several tasks can help learners not only retain the word knowledge, but also know how to use them in the right context. Furthermore, learning vocabulary through translation might not provide enough contexts while there are also chances of guessing the meaning of unknown words incorrectly if learners learn vocabulary only through word lists, flash cards, and dictionaries.

REFERENCES

- Bygate, M. (2001). *Researching pedagogic tasks: second language learning, teaching, and testing*. Harlow: Pearson Education.
- Ellis, R. (2003). *Task-based language learning and teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Gairns, R. & Redman, S. (1986). *Working With Words*. Cambridge: CUP.
- Gardner, D. & Miller, L. (1996). *Tasks for Independent Language Learning*. Teachers of English to Speakers of other Languages.
- Hayati, M., & Shahriari, A. (2010). The impact of L1 equivalents versus context on vocabulary recall of Pre-university EFL tudents. *The Journal of Teaching Language Skills (JTLS)*, 2(3). Retrieved from http://www.sid.ir/en/NEWSSID/J_pdf/13112010610402.pdf
- Hunt, A., & Beglar, D. (2002). Current research and practice in teaching vocabulary. In J.C. Richards & W. A. Renandya (Eds.), *Methodology in language teaching: An anthology of current practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Larsen-Freeman, D. (2001). Teaching grammar. In M. Celce-Murcia. *Teaching English as a Second or foreign Language*. Boston: Heinle.
- Larsen-Freeman, D. (2003). *Techniques and principles in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Laufer, B. & Goldstein, Z. (2004). Testing vocabulary knowledge: size, strength, and computer adaptiveness. *Language Learning*, 54(3), 399-436. Retrieved March 18, 2018 from <https://www.learntechlib.org/p/98382/>.
- Martin-Martin, J. (2013). Do translation students learn vocabulary when they translate?. *Journal of the Spanish Association of Anglo-American Studies*, 35 (2): pp. 119-136.

- Nation, I. S. P. (1982). Beginning to learn foreign language vocabulary: A review or research, *RELC Journal*. 13(1): pp. 14-36.
- Nation, I. S. P. (2002). *Learning vocabulary in another languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Newton, J. (2001). Options for vocabulary learning through communication tasks. *ELT Journal*. 55: pp. 30-37.
- Nunan, D. (2004). *Task-based language teaching*. Cambridge University Press.
- Oxford, R. & Crookall, D. (1990). Vocabulary learning: A critical analysis of techniques. *TESL Canada Journal*. 7 (2). Retrieved on September 2018 from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ407134.pdf>
- Page, M. H. & Mede, E. (2017). Comparing task-based instruction and traditional instruction on task engagement and vocabulary development in secondary language education. *The Journal of Educational Research*. 111 (3). Retrieved on April 2018 from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00220671.2017.1391163?journalCode=vjer20>
- Prabhu, N. S. (1987). *Interactive Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Richards J. C. & Renandya, W. A. (2002). *Methodology in language teaching: An anthology of current Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sarani, A., & Sahebi, L. F. (2012). The Impact of Task-based Approach on Vocabulary Learning in ESP Courses. *English Language Teaching*, 5(10), pp. 118-128. doi:10.5539/elt.v5n10p118

- Sedita, J. (2005). Effective Vocabulary Instruction, Insights on Learning Disabilities, 2 (1), pp. 33-45.
- Skehan, P. (2003). Task-based instruction. *Language Teaching*, 36, pp. 1-14.
- Thanh, L. N., & Huan, N. B. (2012). Task-Based Language Learning and Student Motivation in Vocabulary Acquisition. *Language Education in Asia*, 3(1), pp. 106-120.
- Ur, P. (1996). *A course in language teaching: Practice and theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Willis, J. (1996). *A framework for task-based learning*. Essex, UK: Longman.
- Ziyaeemehr, A. (2013). Investigating the effectiveness of task types on vocabulary learning in multilevel language ability classes. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 2(2), 659-667. [Online] 3119. Retrieved March 18, 2016, from <http://european-science.com>.

APPENDIX

A list of 60 unknown words

aboard	coverage	interview	plan
ambitious	criminal	involve	prepare
appetite	dangerous	island	qualification
audience	decide	journalist	role
bake	during	memorable	solve
boil	enormous	mind	special
book (v)	excellent	mountain	stage
career	expect	mystery	straight away
castle	experience	natural	tent
catch	extravagant	nervous	ticket
celebrate	find out	occasion	tradition
celebrity	forest	organize	unusual
competition	glamorous	outdoor	weigh
cool	guest	participate	well-paid
couple	healthy	performance	widow

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

The Development of Creative Cultural Tourism Activities for Ban Kwangtayaim Community at Mueang District, Yasothon Province

ดร.ยุวดี จิตต์โกศล¹

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร (2) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร และ (3) เสนอแนะกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ให้แก่ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัย จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลกับประชากรคือ ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย 1) ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พบว่า ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวยกเว้นศักยภาพด้านที่พัก 2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรในปัจจุบันนั้นพบว่า กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟ กิจกรรมการแสดงรำต้อนรับ กิจกรรมการทำปลาส้มอินทรีย์ กิจกรรมการทำขนมพื้นบ้าน กิจกรรมการทำเครื่องจักสาน กิจกรรมชมสวนสมุนไพร กิจกรรมทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นกิจกรรมที่ถือได้ว่ามีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม แต่ยังคงขาดความโดดเด่นและขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน 3) ข้อเสนอแนะการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรนวัตกรรมการท่องเที่ยวและบริการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

สำหรับชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ชุมชนสามารถดำเนินการได้ดังนี้ (1) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สะท้อนความโดดเด่นและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น (2) พัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำและที่พัก (3) การพัฒนาด้านการตลาด (4) การพัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน และ (5) การพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีทักษะในการนำเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, กิจกรรมการท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this project are as follows: 1) to investigate the potential of Ban Kwangtayaim community at Mueang district, Yasothon province as a site of cultural tourism; 2) to study the needs of tourists and tour operators on creative cultural tourism activities held by Ban Kwangtayaim community at Mueang district, Yasothon province; and 3) to suggest creative cultural tourism activities for Ban Kwangtayaim community at Mueang district, Yasothon province. The qualitative research was employed in which the researcher conducted in-depth interviews and focus group to collect data on the population, in this case Ban Kwangtayaim community, tourists, and tour operators. Descriptive analysis was used to analyze the data.

The research results show that: 1) The Ban Kwangtayaim community at Mueang district, Yasothon province has sufficient potential of cultural tourism, but its accommodation is not adequate. 2) The expectation of tourists and tourism operators about creative cultural tourism activities of Ban Kwangtayaim community at Mueang district, Yasothon province is that some creative cultural tourist activities of Ban Kwangtayaim community, such as Rocket Festival,

Reception Festival, Organic Pickling Fish Festival, Traditional Sweets Activity, Handicraft Activity, Herbal Garden Activity can provide a first-hand learning experience for tourists. However this activity lacks unique cultural identity and the process of creative tourism between tourists and the community. And, 3) the Ban Kwangtayaim community can design creative cultural activities as follows: (1) develop creative activities that reflect more unique cultural identity and that allow tourists to participate in interactive learning processes; (2) improve the accessibility for tourists; (3) create a marketing plan; (4) develop souvenir products that reflect the identity of the community; and (5) improve community-based personnel to have tourism skills.

Keywords: Cultural Tourism, Creative Tourism, Tourism Activities

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นมุ่งเน้นการเรียนรู้ ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ โดยการทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมและเรียนรู้จากประสบการณ์ (Richards and Raymond, 2010) ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าให้กับท้องถิ่นและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้ร่วมเรียนรู้ผ่านกิจกรรมของชุมชน อีกทั้งเกิดการพัฒนาการต่อยอดผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน สามารถกระจายรายได้ให้ชุมชนเกิดเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้จึงสามารถสร้างความยั่งยืนให้แก่การท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังสามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวเมื่อเข้ามาเยือน อีกทั้งยังช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน สำหรับประเทศไทยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้เน้นในการแสวงหารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์และยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้ในประเทศไทย นอกจากนี้นโยบายของรัฐบาลมีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาของยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในอนาคต รัฐบาลได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นนโยบายเร่งด่วน โดยเร่งเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ รวมถึงส่งเสริมการท่องเที่ยวจากทั้ง

ภายในและภายนอกประเทศ จัดให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งหลักประกันความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวในภาวะปกติและภาวะวิกฤต ตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาที่มีคุณภาพและมูลค่าเพิ่มสูงให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 2 เท่าตัว ภายในระยะเวลา 5 ปี (ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2555 – 2559) และประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564)

ฉะนั้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นสามารถใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ จากชุมชนท้องถิ่น รวมถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวผ่านวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือทำลายสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ อีกทั้งยังสามารถเผยแพร่ ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ดึงดูดใจของชุมชนสู่ตลาดการท่องเที่ยว ทั้งยัง สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน สร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจในชุมชนนั้นๆ ได้ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้ยังตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันที่ ไม่เพียงแต่แค่ต้องการชม เรียนรู้ มองดู สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตน แต่มีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ หรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมนั้นร่วมกับชุมชน ด้วยประสบการณ์จริง เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ผ่านรูปแบบของการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อเรียนรู้ทำความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งไปพร้อมๆ กันกับการพัฒนาศักยภาพของตนผ่านการปฏิบัติ กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน และเพื่อที่จะได้รับแรงบันดาลใจใหม่ๆ ภายหลัง กลับไปดำเนินชีวิตประจำวัน (Richards & Raymond, 2000) ฉะนั้นในปัจจุบันนี้ กระแสการท่องเที่ยวได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์โลกสอดคล้องกับการ พัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างประโยชน์สูงสุดจากการท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชน ด้วยแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นับเป็นการท่องเที่ยวทางเลือก นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านั้นไว้ให้คงอยู่และเกิดการ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ให้กับชุมชน

จังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่าน ประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีบุญเดือนหก หรือประเพณีบุญบั้งไฟ ที่จัดขึ้นในช่วง เดือนพฤษภาคมของทุกปี เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตามความเชื่อของชาว

อีสานที่ปฏิบัติในทั้ง 12 เดือนที่เรียกว่า ฮีต 12 ภายในงานจะมีขบวนแห่บั้งไฟที่ยิ่งใหญ่ มีการละเล่น การแสดงวิถีชีวิตของชาวบ้านในจังหวัด ชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เป็นชุมชนที่ได้สืบสานประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุญบั้งไฟ เช่น เรียนรู้การร้องและการพ่อนบั้งไฟ เรียนรู้การตีกลองจิ้งหะพ่อนบั้งไฟ เรียนรู้การเอ้บั้งไฟสวยงาม เรียนรู้การแต่งกาย จำลองขบวนแห่บั้งไฟ เรียนรู้การทำบั้งไฟขนาดเล็ก และทดลองจุดบั้งไฟขนาดเล็ก อีกทั้งประเพณีบุญบั้งไฟมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านกว้างท่าเยียมเป็นอย่างมาก ซึ่งชาวบ้านได้รับคุณค่าและประโยชน์จากประเพณีบุญบั้งไฟในด้านต่างๆ เช่น ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น

ถึงแม้ว่าชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จะมีจุดเด่นในเรื่องประเพณีบุญบั้งไฟภายในชุมชน แต่ในปัจจุบันมีการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวกันมากขึ้น หากชุมชนไม่มีการพัฒนากิจกรรมให้มีความน่าสนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ โดยการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่บนพื้นฐานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร และคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้มากขึ้นและต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าหากชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ได้สร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพซึ่งอยู่บนพื้นฐานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น จะทำให้ชุมชนเกิดการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาอย่างยั่งยืนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

3. เพื่อเสนอแนะกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ให้แก่ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขต

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา (Descriptive Analysis) พื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ชาวบ้านชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการการท่องเที่ยว โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยนี้มีระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 1 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2560 สิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2561 แนวคิดในการวิจัยนี้ได้ใช้แนวคิดหลัก 3 แนวคิด คือ แนวคิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยว (5As)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการทดสอบเครื่องมือ

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อยสำหรับกลุ่มประชากร ประกอบด้วย (1) ชาวบ้านชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงคำ ประชาชนชาวบ้าน ตลอดจนชาวบ้านในชุมชนที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม (2) นักท่องเที่ยว จำนวน 14 คน คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 11 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 3 คน ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม และ (3) ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว จำนวน 2 คน โดยศึกษาในประเด็น (1) ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (2) ความต้องการที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ และ (3) เสนอแนะแนวทางการออกแบบและพัฒนา

กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์สำหรับชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

2) การทดสอบเครื่องมือ ความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแนวคิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยว (5As) และประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกสร้างเป็นคำถามขึ้นมาจากนั้นให้นักวิชาการ 5 ท่าน พิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปสอบถามในการเก็บข้อมูลจริง

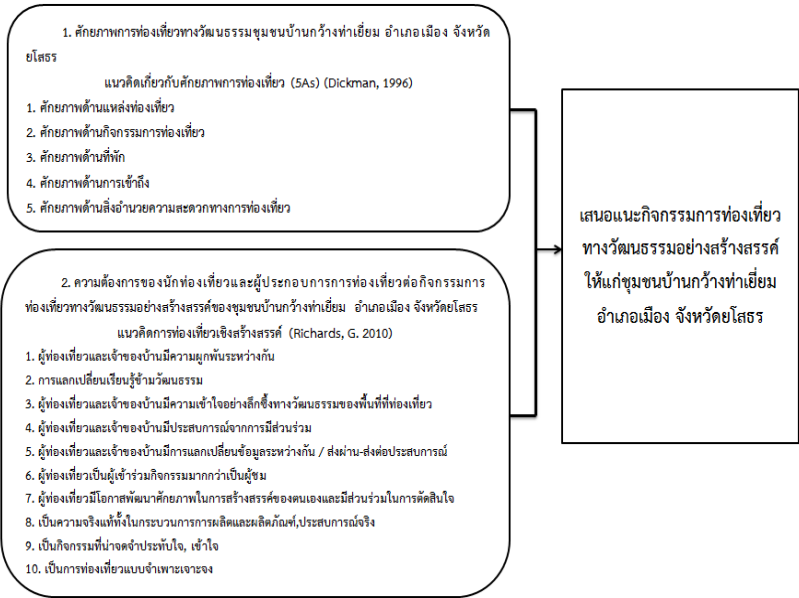
การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยในครั้งนี้ใช้แนวคิดทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยแนวคิดหลัก (Core Concept) คือ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (บุญเลิศจิตตั้งวัฒนา, 2548) เพื่อศึกษาและรวบรวมทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้ อธิบายว่าการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมประกอบด้วย (1) ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ (2) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ (3) งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม (4) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก (5) ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา (6) ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ (7) ภาษาและวรรณกรรม (8) วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร (9) ประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ และ (10) ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น รวมทั้งแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Richards, 2010) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นๆ ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าด้านประสบการณ์การท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวโดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง อีกทั้งยังเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรมีคุณสมบัติซึ่งประกอบด้วย 10 ประการ ได้แก่ (1) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (3) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว (4) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (5) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ส่งผ่าน ส่งต่อ

ประสบการณ์ (6) ผู้ท่องเที่ยวเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (7) ผู้ท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (8) เป็นความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ประสบการณ์จริง (9) เป็นกิจกรรมที่น่าจดจำประทับใจ เข้าใจ และ (10) เป็นการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง ผู้วิจัยนำมาใช้สำหรับออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ให้แก่ชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ตลอดจนแนวคิดศักยภาพทางการท่องเที่ยว (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2551) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์นั้น ควรอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5As) ซึ่งประกอบไปด้วย (1) ศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยว (2) ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (3) ศักยภาพด้านที่พัก (4) ศักยภาพด้านการเข้าถึง และ (5) ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำไปใช้ในการเสนอแนะการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ให้แก่ชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย (1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร (2) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร และ (3) เสนอแนะกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ให้แก่ชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของการศึกษาทั้ง 3 วัตถุประสงค์ได้ดังกรอบแนวคิดการวิจัยดังแผนภาพด้านล่าง

ผลการวิจัย

1) ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงคำ ประชาชนชาวบ้าน และชาวบ้านชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร รวมทั้งนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร และผู้ประกอบการการท่องเที่ยว โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1.1) ศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คนในชุมชน นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม และผู้ประกอบการการท่องเที่ยว มีความเห็นต่อศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านแหล่งท่องเที่ยว คือ ชุมชนมีศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทาง

มาท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดดึงดูดที่หลากหลาย เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ วิถีชีวิต และการแสดง อีกทั้งยังมีพระพุทธรูปพระเจ้าใหญ่วัดบ้านกว้าง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจแก่ชาวบ้านในชุมชน และวัดทำเอี่ยมที่เป็นศูนย์รวมในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง รวมถึงทรัพยากรด้านธรรมชาติที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ คือ ลำน้ำกว้างที่สามารถทำกิจกรรมได้หลากหลาย เช่น การประมงพื้นบ้าน นอกจากนี้ชุมชนบ้านกว้างทำเอี่ยมยังมีสวนสมุนไพรของชุมชนที่สามารถนำมาเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากยังคงมีองค์ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้านและยังคงใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรคในปัจจุบัน ดังนั้นชาวบ้านในชุมชนสามารถนำจุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนมาออกแบบและพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้

รูปภาพที่ 1 พระพุทธรูปพระเจ้าใหญ่ วัดบ้านกว้าง
ที่มา: ผู้วิจัย

1.2) ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ ชุมชนบ้านกว้างทำเอี่ยมมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟที่ถือได้ว่ามีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านกว้างทำเอี่ยม เพราะนอกจากจะเป็นชุมชนที่ได้สืบสาน

ประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุญบั้งไฟ กิจกรรมการปล่อยบั้งไฟจวน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการทำปลาส้มอินทรีย์ กิจกรรมการทำขนมพื้นบ้านต่างๆ กิจกรรมการทำเครื่องจักสาน และกิจกรรมชมสวนสมุนไพร ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุดคือ กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟและการแข่งบั้งไฟ ควรมีการสร้างกิจกรรมเป็นเรื่องราวประเพณีบั้งไฟที่ดำเนินเรื่องต่อกัน เช่น เรียนรู้การร้องและการพ้อนบั้งไฟ เรียนรู้การตีกลองจังหวะพ้อนบั้งไฟ เรียนรู้การเอ้บั้งไฟสวยงาม เรียนรู้การแต่งกายสำหรับงานแห่บั้งไฟ จำลองขบวนแห่บั้งไฟ เรียนรู้การทำบั้งไฟขนาดเล็ก และทดลองจุดบั้งไฟขนาดเล็ก และควรมีผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อสามารถสื่อความหมาย คุณค่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดังกล่าวแก่นักท่องเที่ยวได้ รวมถึงชุมชนควรมีกิจกรรมเกี่ยวกับการประมงพื้นบ้านที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การใช้เครื่องมือในการหาปลาร่วมกับชาวบ้านในชุมชน และกิจกรรมการล่องแพชมวิถีชีวิตในลำน้ำกว้าง รวมถึงชุมชนควรเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากกว่านี้ เช่น การเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านผ่านตลาดน้ำของชุมชนที่วัดบ้านท่าเยี่ยมที่ถือเป็นจุดเด่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของชุมชนแห่งนี้

รูปภาพที่ 2 ขนมข้าวต้มหมูสามเหลี่ยม
ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพที่ 3 ขนมต้มบั้งไฟ
ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพที่ 4 กิจกรรมการประมง
ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพที่ 5 กิจกรรมการฟ้อนบั้งไฟ
ที่มา: ผู้วิจัย

1.3) ศักยภาพด้านการเข้าถึง (Accessibility)

ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านการเข้าถึง คือ ถึงแม้ว่าชุมชนบ้านกว้างทำเย็บมเป็นชุมชนที่ได้สืบสานประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร อีกทั้งประเพณีบุญบั้งไฟยังมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านกว้างทำเย็บมเป็นอย่างมาก ซึ่งชาวบ้านได้รับคุณค่าและประโยชน์จากประเพณีบุญบั้งไฟในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น และด้านความสามัคคีของชุมชน แต่ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนนั้น ยังขาดป้ายบอกทางเพื่อเดินทางมายังชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน รวมทั้งป้ายสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควรและยากต่อการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวด้วยตนเอง

1.4) ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenities)

ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว คือ ชุมชนบ้านกว้างทำเย็บมมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นร้านอาหารทั้งอาหารไทยและอาหารอีสาน ห้องน้ำ ที่จอดรถ อีกทั้งยังพบว่าชุมชนมีฝ่ายรักษาความปลอดภัย และในกิจกรรมล่องแพชุมชนยังมีเสื้อชูชีพที่เตรียมความพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยวใช้เวลาฉุกเฉิน แต่อย่างไรก็ตามพบว่าห้องน้ำมีปริมาณไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ซึ่งหากมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา

จำนวนมากในชุมชนสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ก็จะจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีจำนวนเพิ่มขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งก่อให้เกิดรายได้เข้ามาในชุมชน

1.5) ศักยภาพด้านที่พัก (Accommodation)

ผลการศึกษาศักยภาพด้านที่พัก คือ ในปัจจุบันชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมยังไม่มีโฮมสเตย์ในการให้บริการนักท่องเที่ยว จึงทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พักของชุมชนยังไม่พร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชนเป็นลักษณะนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพียงวันเดียวไม่มีการพักค้าง (one day trip) ส่งผลทำให้ชุมชนขาดรายได้ แต่จากข้อมูลการสำรวจพื้นที่ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมพบว่าบริเวณไม่ไกลจากชุมชนมีที่พักที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 2 แห่ง คือ ที่พักวราพันธ์ และ วชิราภรณ์รีสอร์ท ทั้งนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมเพื่อล่องแพ บริเวณจุดล่องแพนั้นยังขาดห้องน้ำไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

2.1) ผลการศึกษาจากนักท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาวิเคราะห์ตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1) จากการศึกษาพบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ Richards (2010) ในประเด็นตามคุณสมบัติของการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ซึ่งประกอบด้วย 10 ประการดังนี้ (1) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน พบว่า กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟที่ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมสามารถทำให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการมีความผูกพันระหว่างกัน ซึ่งเห็นได้จากความร่วมมือกันทำกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุญบั้งไฟ กิจกรรมการปล่อยบั้งไฟจิว นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการทำปลา ส้มอินทรียี่ กิจกรรมการทำขนมพื้นบ้านต่างๆ กิจกรรมการทำเครื่องจักสาน และ กิจกรรมชมสวนสมุนไพร (2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม พบว่า อย่งที่

ปรากฏได้อย่างชัดเจนว่าชุมชนบ้านกว้างท่าเยียมมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย โดยกิจกรรมที่มีความโดดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์มากที่สุดของชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม คือ กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนได้ (3) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว พบว่า เนื่องจากชุมชนบ้านกว้างท่าเยียมมีกิจกรรมที่สำคัญที่เป็นกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากคือ กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุญบั้งไฟ กิจกรรมการปล่อยบั้งไฟจิวและอีกมากมาย กิจกรรมเหล่านี้สามารถทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจทางวัฒนธรรมของชุมชนได้แต่ไม่ลึกซึ้งเท่าที่ควร เนื่องจากกิจกรรมของชุมชนบางกิจกรรมนักท่องเที่ยวยังไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างลึกซึ้งและเต็มที่เท่าที่ควร เพราะอาจจะมีข้อจำกัดในการทำกิจกรรมนั้นๆ เช่น เรื่องของระยะเวลาที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยในการเข้าร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน โดยการทำกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมควรเพิ่มเวลาเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่และมีเวลาที่เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว (4) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยียมสามารถทำให้ทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชนบ้านกว้างท่าเยียมมีประสบการณ์ร่วมกัน โดยส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟ เช่น การเข้าร่วมการพ่อน้ำบุญบั้งไฟ กิจกรรมการปล่อยบั้งไฟจิว เรียนรู้การตีกลองจังหวะพ่อน้ำบั้งไฟ เรียนรู้การเอ้บั้งไฟสวยงาม จำลองขบวนแห่บั้งไฟ เรียนรู้การทำบั้งไฟขนาดเล็ก เป็นต้น (5) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ส่งผ่าน ส่งต่อประสบการณ์ พบว่า กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟที่ถือได้ว่าเป็นความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านกว้างท่าเยียม และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุญบั้งไฟ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการทำปลาส้มอินทรีย์ กิจกรรมการทำขนมพื้นบ้านต่างๆ กิจกรรมการทำเครื่องจักสาน กิจกรรมชมสวนสมุนไพร ซึ่งก่อให้เกิดความบันเทิงใจ โดยการทำพูดคุยกับนักท่องเที่ยว เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม สร้างความเป็นมิตรไมตรีเป็นอย่างมาก มีการพูดจาที่เป็นกันเอง สามารถสร้างความสนุกสนานและสร้างความคุ้นชินได้เป็นอย่างดีก่อให้เกิดความ

ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามจากทุกกิจกรรมที่กล่าวมาแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่สามารถเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและมีการส่งต่อผ่านประสบการณ์จากชุมชนแก่นักท่องเที่ยว (6) ผู้ท่องเที่ยวเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม พบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมนั้นนอกจากจะเดินทางเข้ามาชมแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามแล้วนั้น ยังเดินทางเข้ามาเพื่อต้องการเข้ามาสัมผัส และยังต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชนด้วย แต่ยังต้องการลงมือปฏิบัติไปพร้อมๆ กับการเที่ยวชม นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความประทับใจกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน (7) ผู้ท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรด้านธรรมชาติของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม ล้วนแต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ได้ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดความป็นกันเอง โดยการพูดคุยกับนักท่องเที่ยว เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม นอกจากนี้ยังสามารถทำให้นักท่องเที่ยวพัฒนาทักษะในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน อีกทั้งสามารถพัฒนาความรู้ ความคิด สติปัญญา ความสนุกสนาน โดยให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรมที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมทำกิจกรรมได้โดยปลอดภัย และไม่ก่อให้เกิดอันตรายกับนักท่องเที่ยว (8) เป็นความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ ประสบการณ์จริง พบว่า กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมล้วนเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริง และสามารถให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ลงมือปฏิบัติได้จริง โดยชุมชนจะมีการให้ความรู้ถึงกระบวนการการผลิต รายละเอียดต่างๆ และวิธีการทำกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยวก่อนการทำกิจกรรมนั้นๆ และลงมือปฏิบัติกิจกรรมพร้อมกันจนเสร็จ นอกจากนี้ยังให้ความรู้ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่นักท่องเที่ยวมีความสงสัยได้อย่างชัดเจน (9) เป็นกิจกรรมที่น่าจดจำประทับใจ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมมีการจดจำประทับใจ และเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุญบั้งไฟ เช่น กิจกรรมการปล่อยบั้งไฟจิว โดยมีการจัดทำในวิธีการทำ เทคนิคการทำ อีกทั้งยังได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟไม่มากนักน้อย ก่อให้เกิดความประทับใจ และเข้าใจในกิจกรรมทางวัฒนธรรม และ (10) เป็นการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง พบว่า กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมเป็น

กิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ด้านศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นของคนในชุมชน โดยอาจมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสู่ความคิดสร้างสรรค์ขึ้นตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไปของชุมชนและการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเพิ่มกิจกรรมที่หลากหลายสอดแทรกความรู้ที่สร้างสรรค์ลงไปในกิจกรรมนั้นเพิ่มขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.2) ผลการศึกษาจากผู้ประกอบการการท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความต้องการของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาดังนี้

1) จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้กับตัวเมืองยโสธร และเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น พระเจ้าใหญ่วัดบ้านกว้างที่มีประวัติเก่าแก่ตั้งแต่ช่วงการสร้างเมืองยโสธร มีลำน้ำกว้างบ้านท่าเยี่ยมที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งโค้งน้ำที่สวยงามสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำได้ มีกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีชื่อเสียงอย่างมากของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามัคคีพร้อมร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และยังเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน เพราะการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมเริ่มดำเนินการท่องเที่ยวยังไม่มี ความชำนาญในการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนยังต้องการการสนับสนุนในการฝึกอบรมด้านการจัดการการท่องเที่ยว การออกแบบบริการท่องเที่ยว การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว ผู้สื่อความหมาย และอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของปาริชาติ สุนทรารักษ์ ที่กล่าวว่า “...กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ กิจกรรมบั้งไฟเล็ก เพราะมีความน่ารักแบบชาวบ้าน แต่ชุมชนต้องดำเนินกิจกรรมอย่างมีแบบแผน และตามขั้นตอน เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในวิถีบั้งไฟซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีคนอีสาน...” (ปาริชาติ สุนทรารักษ์. 2561: สัมภาษณ์) และการสัมภาษณ์ของพรหมลิขิต อูรา ที่กล่าวว่า “...กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ กิจกรรมการหาปลา เพราะแสดงให้เห็นถึงวิถีการทำมาหากินเพื่อดำรงชีพของชุมชน และยังเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างความประทับใจ สร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวสามารถ

นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงต่อองค์การดำรงชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน คือ กิจกรรมการสาธิตการทำอาหาร เพราะนั่นคือการนำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมานำเสนอต่อนักท่องเที่ยว แต่อยากให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการลงมือทำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้มากกว่านี้ และถึงแม้ว่าชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมจะมีกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดการแลกเปลี่ยนกับคนต่างวัฒนธรรม อีกทั้งควรมีกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้ถึงความเป็นตัวตนของชุมชน และกิจกรรมควรไม่เหมือนใคร และกิจกรรมนั้นบ่งบอกถึง ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม รวมถึงกิจกรรมที่ทำการสาธิตมากกว่าการร่วมทำกิจกรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน...” (พรหมลิขิต อูรา. 2561: สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุป จากการสัมภาษณ์เชิงลึกความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรนั้น จากการศึกษาผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่านักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวมีความต้องการให้ชุมชนมีกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น เช่น นักท่องเที่ยวต้องการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวกับชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ซึ่งมีการใช้ภาษาที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสาน ความเป็นกันเอง เข้าใจง่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ด้านกิจกรรมมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการลงมือทำกิจกรรมนั้นๆ ด้วยตัวเองและต้องการลงมือปฏิบัติไปพร้อมๆ กับการเที่ยวชม เช่น กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟ การฟ้อนบั้งไฟ กิจกรรมการทำปลา ส้มอินทรี กิจกรรมการทำขนมพื้นบ้านต้มหมู กิจกรรมการทำเครื่องจักสาน กิจกรรมชมสวนสมุนไพร เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ใหม่ๆ ความประทับใจ สิ่งแปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว โดยที่ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ไปในทิศทางเดียวกันและความเข้าใจที่ตรงกันมากขึ้นของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังต้องการกิจกรรมที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน นอกจากนี้ยังมีความประทับใจชุมชนที่ให้การต้อนรับที่อบอุ่น สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ

รูปภาพที่ 5 กิจกรรมจักสาน
ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพที่ 6 การแต่งกายพื้นถิ่นชุมชนบ้านกว้างท่าเยื่อม
ที่มา: ผู้วิจัย

3) เสนอแนะการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ให้แก่ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

จากผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับประชากร คือ ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่มีต่อการออกแบบและพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ให้แก่ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร คือ ต้องการให้แต่ละฐานของกิจกรรมเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวร่วมเรียนรู้และร่วมปฏิบัติกิจกรรมได้จริง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม ประเพณีบุญบั้งไฟ กิจกรรมการแสดงรำต้อนรับ กิจกรรมการทำปลาส้มอินทรีย์ กิจกรรมการทำขนมพื้นบ้าน กิจกรรมการทำเครื่องจักสาน กิจกรรมชมสวนสมุนไพร กิจกรรมถ่ายรูปการแต่งกายชุดพื้นถิ่น หรือมีผลิตภัณฑ์จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว กิจกรรมการจับปลาและเรียนรู้วิถีชีวิตการประมงพื้นบ้าน และกิจกรรมการล่องแพ และการชมหิ่งห้อย ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดที่กล่าวมานั้นล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ถือได้ว่ามีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม เช่น กิจกรรมสมุนไพร ควรมีการจัดแสดงสมุนไพร หรืออาจมีการรวบรวมตัวอย่างสมุนไพรนำมาจัดแสดงไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวชม และร่วมเรียนรู้วิถีการทำยาสมุนไพรในชีวิตประจำวัน เช่น พืชมเสนน้ำ ควรมีการให้ข้อมูลหรือเพิ่มจุดบริการข้อมูลไว้ตามจุดต่างๆ เช่น ชั้นตอนในการจับปลาแต่ละชนิดในบริเวณลำน้ำกว้าง วิธีการจับปลาเล็ก วิธีการจับปลาใหญ่ วิธีการทำปลาส้ม หรือประวัติความเป็นมาของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนได้เพิ่มเติม

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน ความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในประเด็นต่างๆ ที่สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรนั้น พบว่า หากชุมชนต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมีศักยภาพและความพร้อมในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ควรจะให้ความสำคัญในเรื่องศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้นในอนาคต ควรเน้นกิจกรรมที่มีความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์

และน่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปท่องเที่ยว และควรเป็นกิจกรรมที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้นๆ ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ริชาร์ด และเรย์มอนด์ (2010) ที่กล่าวไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์โดยการทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมและเรียนรู้จากประสบการณ์” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ บิงค์ฮอร์สต์ (Binkhorst, 2006) ที่กล่าวไว้ว่า “ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น นักท่องเที่ยวจะเป็นผู้สร้างคุณค่าให้กับประสบการณ์การท่องเที่ยวของตนเองจากการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าให้ทรัพยากรด้านวัฒนธรรม เช่น วิถีชีวิตและความเป็นอยู่อย่างขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวแต่ละคน” ดังนั้น ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นักท่องเที่ยวแต่ละคนจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไปตามภูมิหลังของแต่ละคน

นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน ควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผสมผสานการท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม ซึ่งนอกจากจะเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนแล้วนั้น การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนผ่านสื่อต่างๆ ก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อวิทยุ และการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว สื่อแผ่นพับ สื่อนิตยสาร สื่อโปสเตอร์ และสื่อหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปคือ จากแบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวในชุมชน ความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม การเสนอแนะการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมควรสะท้อนความโดดเด่นและความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้ที่ตรงกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้นให้มากกว่า

การมาเที่ยวชม แต่ควรเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างความแปลกใหม่ สร้างความประทับใจ สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น กิจกรรมที่เป็นอัตลักษณ์เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน กิจกรรมการทำขนมพื้นบ้าน การแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน กิจกรรมการชมสมุนไพร กิจกรรมการจักสาน กิจกรรมตลาดน้ำที่วัดบ้านท่าเยี่ยม และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งควรทำให้เป็นกิจกรรมหลักที่เป็นกิจกรรมที่โดดเด่น เช่น อาจมีการสาธิตการทำบั้งไฟจุ๋มโดยให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วม การสอนวิธีการทอขนมต้มบั้งไฟ ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดที่กล่าวมานั้นควรให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนด้วย นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีอาชีพกลับไปได้ เพื่อให้เกิดความประทับใจ เพื่อที่จะได้สัมผัสกับวิถีชีวิต และจะได้เห็นวิถีความเป็นอยู่ของชุมชน สร้างการจดจำชุมชนและนักท่องเที่ยวจะได้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำ

ตารางที่ 1 สรุปกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ให้แก่ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม	ข้อจำกัดของกิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่มีการพัฒนาต่อยอดจากกิจกรรมเดิม	ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม	แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์
1.กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟ	-นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ไม่มีประสบการณ์ ไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและนักท่องเที่ยวชมกิจกรรมมากกว่าเข้าร่วมกิจกรรม	-กิจกรรมการประดิษฐ์บั้งไฟจุ๋มและการจุดบั้งไฟ	-นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้ขั้นตอนการทำ และวิธีการทำบั้งไฟจุ๋มของชุมชน	-ควรเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเกิดการผสมผสานรูปแบบของกิจกรรมเข้าไปกับการเรียนรู้ประเพณีบุญบั้งไฟ เพื่อให้นักท่องเที่ยวกับชุมชนมีความผูกพันระหว่างกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกัน มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่การท่องเที่ยว มีประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม -ควรทำให้เป็นกิจกรรมหลักที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การร่วมประดิษฐ์บั้งไฟจุ๋ม การร่วมเอ้บั้งไฟ โดยให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมเสริมสร้างทักษะ สร้างความสนุกสนานเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ยังเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องมีความโดดเด่นแตกต่างกันด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชนมีวิถีชีวิต

กิจกรรมการ ท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม ของชุมชนบ้าน กว้างท่าเยียม	ข้อจำกัดของ กิจกรรมเดิม	กิจกรรม ที่มีการ พัฒนาต่อ จากกิจกรรม เดิม	ประโยชน์ที่ได้รับ จากการทำ กิจกรรม	แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์
2.กิจกรรมการ แสดงรำ ต้อนรับ	-นักท่องเที่ยว ไม่มีส่วนร่วม ในการทำ กิจกรรม ไม่มี ประสบการณ์ ไม่มีการ แลกเปลี่ยน ข้อมูลระหว่าง กันและ นักท่องเที่ยว ชมกิจกรรม มากกว่าเข้า ร่วมกิจกรรม	-กิจกรรมการ ร่วมพอรำ บั้งไฟ	-นักท่องเที่ยวได้มี โอกาสเข้าร่วม การพอรำกับ ชุมชนและได้มี ประสบการณ์ร่วม ในการสวมใส่ชุด การแต่งกายของ ชุมชน	-ควรมีการนำอัตลักษณ์เด่นด้านประเพณีบุญบั้งไฟมา เป็นเพลงประกอบ พร้อมมีเนื้อเพลงและชุดการแต่ง กายให้แก่นักท่องเที่ยวร่วมแสดงร่วมกับชาวบ้าน และพอรำกับชุมชน
3.กิจกรรมสวน สมุนไพร	-นักท่องเที่ยว ไม่มีส่วนร่วม ในการทำ กิจกรรม ไม่มี ประสบการณ์ ไม่มีการ แลกเปลี่ยน ข้อมูลระหว่าง กันและ นักท่องเที่ยว ชมกิจกรรม มากกว่าเข้า ร่วมกิจกรรม	-กิจกรรมการ ร่วมทำลูก ประคบหรือ การร่วมนวด แผนไทย	-นักท่องเที่ยวได้มี ส่วนร่วมในการ ทำลูกประคบหรือ การเรียนรู้วิธีการ นวดแผนไทยด้วย ตนเอง	-ควรมีการจัดแสดงสมุนไพรให้ความหลากหลาย เพิ่มมากขึ้น หรืออาจมีการรวบรวมตัวอย่างสมุนไพร นำมาจัดแสดงไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส โดย อาจมีการเพิ่มกิจกรรมการทำลูกประคบหรือการ นวดแผนไทย เพื่อต่อยอดมูลค่าผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน หรือเพิ่มการมี ส่วนร่วมในการนวดแผนไทยหรือทดลองนวด เพื่อ สร้างทักษะการนวด และสร้างประสบการณ์ที่ สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
4. กิจกรรมการ ทำเครื่องจัก สาน	-นักท่องเที่ยว ไม่มีส่วนร่วม ในการทำ กิจกรรม ไม่มี ประสบการณ์ ไม่มีการ แลกเปลี่ยน ข้อมูลระหว่าง กันและ นักท่องเที่ยว ชมกิจกรรม มากกว่าเข้า ร่วมกิจกรรม	-กิจกรรมการ ทำสินค้าของ ที่ระลึกจาก เครื่องจักสาน	-นักท่องเที่ยว ได้รับ ประสบการณ์ใน การผลิตสินค้าที่ ระลึกจากเครื่อง จักสานด้วย ตนเอง	-ควรมีการตั้งราคาสินค้าให้มีความเหมาะสมกับงาน ฝีมือ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน -ควรให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อสร้างความประทับใจและสร้างการเรียนรู้ใน วิถีชีวิตของชุมชนบ้านกว้างท่าเยียมเพิ่มมากขึ้น เช่น การย่อนวดเครื่องจักสานโดยให้นักท่องเที่ยวสาน ต่อจากการชิ้นล่ายไว้เป็นบางส่วนแล้ว ส่งผลให้ นักท่องเที่ยวได้เพิ่มทักษะและประสบการณ์ด้าน วัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการ ท่องเที่ยวอื่นๆ ประสบการณ์จะกลายเป็นสินค้า โดย ที่ไม่เบียดเบียนทรัพยากรจากธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมเพื่อมาเป็นสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยวต่อไป

กิจกรรมการ ท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม ของชุมชนบ้าน กว้างท่าเยียม	ข้อจำกัดของ กิจกรรมเดิม	กิจกรรม ที่มีการ พัฒนาต่อ ยอต จากกิจกรรม เดิม	ประโยชน์ที่ได้รับ จากการทำ กิจกรรม	แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์
5.กิจกรรมการทำ ขนม พื้นบ้าน	-นักท่องเที่ยว ไม่มีส่วนร่วม ในการทำ กิจกรรม ไม่มี ประสบการณ์ ไม่มีการ แลกเปลี่ยน ข้อมูลระหว่าง กันและ นักท่องเที่ยว ชมกิจกรรม มากกว่าเข้า ร่วมกิจกรรม	-กิจกรรมการ ทำขนมต้มบั้ง ไฟ	-นักท่องเที่ยวได้มี ส่วนร่วมในการ ทำขนมต้มบั้งไฟ	-ควรทำเป็นขนมสามเหลี่ยมที่มีรูปร่างเป็น สามเหลี่ยม และลดขนาดขนมลง เพื่อเพิ่มความ สะดวกในการรับประทาน ซึ่งนอกจากจะสามารถลด ต้นทุนในการผลิตแล้วยังสามารถต่อยอดรายได้ ให้กับชุมชนเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้เป็น กิจกรรมที่สามารถพัฒนาเป็นสินค้าทางการ ท่องเที่ยว และนำเสนอให้แก่นักท่องเที่ยวและเกิด ประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ หรือทำกิจกรรมขนม เพียงรูปแบบเดียว คือ การทำขนมต้มบั้งไฟ เพราะมี ความน่าสนใจ และสามารถดึงดูดความน่าสนใจจาก นักท่องเที่ยว เพราะไม่เคยได้ยินชื่อขนมต้มบั้งไฟจาก ที่ใด และสามารถสอนวิธีการทำขนมให้กับ นักท่องเที่ยวร่วมทำได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้าง ประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว รวมถึงยังส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของวัฒนธรรมใน ชุมชนไว้สืบต่อไป
6. กิจกรรม ถ่ายรูปการแต่ง กายหรือมี ผลิตภัณฑ์ จำหน่ายให้แก่ นักท่องเที่ยว	-นักท่องเที่ยว ไม่มีส่วนร่วม ในการทำ กิจกรรม ไม่มี ประสบการณ์ ไม่มีการ แลกเปลี่ยน ข้อมูลระหว่าง กันและ นักท่องเที่ยว ชมกิจกรรม มากกว่าเข้า ร่วมกิจกรรม	-กิจกรรมการ ถ่ายรูป ร่วมกับ นักแสดง พื้นบ้าน	-นักท่องเที่ยวได้ ร่วมกิจกรรมการ ถ่ายรูปร่วมกับ นักแสดงพื้นบ้าน	-ควรมีกิจกรรมการถ่ายรูปร่วมกับนักแสดงพื้นบ้าน -ควรเพิ่มสินค้าของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวสามารถ เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการร่ำเพื่อต่อยอดให้ นักท่องเที่ยวมีความสนใจและเป็นกิจกรรมเพิ่มเติม ให้นักท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต้องการที่จะ เดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำ และยังส่งผลทำให้ นักท่องเที่ยวได้ซาบซึ้งไปกับความเป็นอัตลักษณ์ของ ชุมชนมากขึ้น
7. กิจกรรมการ ประมงพื้นบ้าน	-นักท่องเที่ยว ไม่มีส่วนร่วมใน การทำกิจกรรม ไม่มี ประสบการณ์ ไม่มีการ แลกเปลี่ยน ข้อมูลระหว่าง กันและ นักท่องเที่ยวชม กิจกรรม มากกว่าเข้า ร่วมกิจกรรม	-กิจกรรมการ เรียนรู้วิถีชีวิต ประมง พื้นบ้าน	-นักท่องเที่ยว เดินทางไปกับ เจ้าของเรือเพื่อ เรียนรู้วิถีชีวิต ชาวประมงในการ จับปลาของชุมชน ได้อย่างใกล้ชิด	-ควรให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปกับเจ้าของเรือ เพื่อ เรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมงในการจับปลาของชุมชนได้ อย่างใกล้ชิด เรียนรู้เส้นทางท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และสามารถลองปฏิบัติได้ด้วยตนเอง จากนั้น สามารถแปรรูปปลาที่ได้มาประกอบอาหารเป็นปลา สามเพื่อรับประทาน โดยนักท่องเที่ยวสามารถ รับประทานปลาที่ตนจับได้และสามารถนำกลับไป บ้านเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และให้ความรู้ประเภทของ ปลาที่สามารถนำมาใช้ประกอบอาหาร นอกจากนี้ เรียนรู้เกี่ยวกับปลาที่มีตามฤดูกาลในบริเวณ ลำน้ำกว้าง

กิจกรรมการ ท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม ของชุมชนบ้าน กว้างท่าเยี่ยม	ข้อจำกัดของ กิจกรรมเดิม	กิจกรรม ที่มีการ พัฒนาต่อ ยอต จากกิจกรรม เดิม	ประโยชน์ที่ได้รับ จากการทำ กิจกรรม	แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์
8.กิจกรรมการ ส่องแพะและ การชมหิ่งห้อย	-นักท่องเที่ยว มีส่วนร่วมใน การ รับประทานอาหาร แต่ไม่มี ประสบการณ์ และ แลกเปลี่ยน ข้อมูลระหว่าง กัน และ นักท่องเที่ยว ชมกิจกรรม มากกว่าเข้า ร่วมกิจกรรม	-กิจกรรมการ ร่วมส่องแพะ ชมหิ่งห้อย	-นักท่องเที่ยวได้ ร่วมเดินทางลง เรือเล็กเพื่อไปชม หิ่งห้อยได้สัมผัส บรรยากาศในการ ชมหิ่งห้อยอย่าง ใกล้ชิด	-ควรให้นักท่องเที่ยวเดินทางลงเรือเล็กเพื่อไปชม หิ่งห้อย และได้สัมผัสบรรยากาศในการชมหิ่งห้อย อย่างใกล้ชิด เนื่องจากการใช้แพที่ใหญ่เกินไปอาจจะ ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและเกิดมลพิษต่อ สิ่งแวดล้อมในชุมชน ควรเป็นแพที่ทำจากไม้ไผ่ เพื่อให้เข้ากับธรรมชาติ นอกจากนี้ควรเพิ่มกิจกรรม ทางน้ำเนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชน เป็นจุดแข็ง

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่าง
สร้างสรรค์ ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรในครั้งนี้ ผู้วิจัย
สามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

ประเด็นที่ 1 กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ คือ หากชุมชนบ้าน
กว้างท่าเยี่ยมต้องการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ให้
ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวนั้น ควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่าง
สร้างสรรค์ให้สะท้อนถึงความโดดเด่น และความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านกว้าง
ท่าเยี่ยมให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้ที่ตรงกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับ
การท่องเที่ยวในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งเน้นกิจกรรมที่มี
รูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการ
ถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในกิจกรรมที่จัดขึ้น
ให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้น
โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพิศาล แก้วอยู่ และประกอบศิริ ภัคตีพินิจ (2557) ได้
ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการปรับใช้

หัตถกรรมจักสานผักตบชวา ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อด้านการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้สภาพแวดล้อมชุมชนอยู่ในสภาพดั้งเดิมมีความต้องการมากที่สุด ด้านนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม นักท่องเที่ยวมีความต้องการใช้เวลาทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอย่างอิสระมีมากที่สุด ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นนักท่องเที่ยวมีความต้องการให้ชุมชนมีรายการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวมีมากที่สุด ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้ธุรกิจนำเที่ยวพัฒนารายการนำเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของชุมชนมีมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้ชุมชนมีอัยาศัยที่ดีและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อนักท่องเที่ยวระหว่างการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความต้องการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และปลอดภัยต่อการรองรับนักท่องเที่ยวได้เหมาะสมมีมากที่สุด 3) ด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ฯ พบว่า ควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้คงอยู่เดิม พัฒนารูปแบบกิจกรรมการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานผักตบชวาให้หลากหลาย พร้อมกับบริหารจัดการขีดจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแต่ละแห่งได้ไม่เกิน 10 คน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงวัฒนธรรม และสามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ต่างๆ ได้อย่างอิสระ และใกล้ชิดวัฒนธรรมมากขึ้น ท้ายสุดหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ภาคธุรกิจทางการท่องเที่ยวควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนพร้อมกับสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อไปอย่างยั่งยืน

อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอาภาวดี ทับสิริรักษ์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวญ้อฮูร์ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวญ้อฮูร์ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวญ้อฮูร์ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ คือ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ขาดการบริหารจัดการ

การท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ขาดแคลนงบประมาณในการสนับสนุนการท่องเที่ยว และขาดการประสานงานกันของชุมชนกับหน่วยงาน ด้านการประชาสัมพันธ์มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ ด้านการพัฒนาสิ่งดึงดูดใจควรมีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมในทุกๆ ปีอย่างต่อเนื่อง พัฒนาการเข้าถึงถิ่นฐานที่ตั้งชุมชน ชาวญ้อฮูร์ ควรมีสภาพถนนที่มีความสะดวกในการเดินทาง ควรมีป้ายบอกชื่อแหล่งท่องเที่ยวลูกศรข้างทางและระยะทางที่ชัดเจน และระบบรักษาความปลอดภัยเป็นอย่างดี ด้านการรองรับการท่องเที่ยว ควรมีพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกันพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคและแก้ไขในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และมีการจัดเตรียมบุคลากรด้านการบริการเพียงพอในการบริการทางการท่องเที่ยว ด้านส่วนประสมทางการตลาด 8 Ps ควรมีการพัฒนารูปแบบกิจกรรมต่างๆ ให้มีความน่าสนใจ ด้านราคา ควรกำหนดราคาตามความเหมาะสมของต้นทุน ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสถานที่ตั้งของชุมชนสามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรมีการจัดทำเว็บไซต์ด้านบรรจุภัณฑ์ ควรเน้นการออกแบบหีบห่อบรรจุภัณฑ์โลโก้ ด้านบุคลากรควรมีผู้นำเที่ยวท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน ด้านการให้ข่าวสารควรมีการจัดทำป้ายโฆษณา ใบปลิวและแผ่นพับ ด้านกระบวนการให้บริการ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชนควรมีการช่วยเหลือให้ความรู้ด้านจิตบริการและการสนับสนุน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีนธ์ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวแบบยุทธศาสตร์การจัดการคุณภาพเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การจัดการคุณภาพเพื่อตัวแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีจะเป็นแนวทางที่จะสามารถช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จากความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการส่งเสริมสินค้าหรือบริการ รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และมีคุณภาพคงรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในเวลาเดียวกัน นำมาซึ่งแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวในกลุ่มลูกค้าคุณภาพให้สามารถมาท่องเที่ยวและเรียนรู้ สร้างความประทับใจในการท่องเที่ยวเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อชุมชนและผู้ลงทุน ทำให้การท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งนั้นเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน

ดังนั้นประโยชน์ที่ผู้วิจัยได้รับจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ นอกจากจะทำให้ชุมชนสะท้อนความโดดเด่น และความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนบ้านกว้างท่าเยียมให้มีความชัดเจนมากขึ้นแล้วนั้น ยังสร้างการรับรู้ที่ตรงกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว และยังช่วยเพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้นให้มากกว่าการมาเรียนรู้และเที่ยวชม รวมถึงควรเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างความแปลกใหม่ สร้างความประทับใจ สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น กิจกรรมที่เป็นอัตลักษณ์เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน กิจกรรมการทำขนมพื้นบ้าน การแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้สมุนไพร กิจกรรมการจักสาน กิจกรรมตลาดน้ำที่วัดบ้านท่าเยียม และกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งควรทำให้เป็นกิจกรรมหลักที่เป็นกิจกรรมที่โดดเด่น เช่น อาจมีการสาธิตการทำบั้งไฟจิวโดยให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วม การสอนวิธีการทอขนมต้มบั้งไฟ ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ควรให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนด้วย นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีอาชีพกลับไปได้ เพื่อให้เกิดความประทับใจ เพื่อที่จะได้สัมผัสกับวิถีชีวิต และจะได้เรียนรู้วิถีความเป็นอยู่ของชุมชน สร้างการจดจำชุมชนและนักท่องเที่ยวจะได้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำ

ประเด็นที่ 2 ศักยภาพด้านทรัพยากรมนุษย์ หากชุมชนบ้านกว้างท่าเยียมต้องการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ นอกจากจะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนแล้วนั้น ควรพัฒนาศักยภาพด้านทรัพยากรมนุษย์ภายในชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ ความสามารถ ซึ่งถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญอย่างมากกับชุมชน แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงาม กิจกรรมภายในชุมชนมีความหลากหลายก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชายชาญ ปฐมกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีจิตอาสาในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านการเงิน

หรืองบประมาณ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือ
ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในจำนวนที่มากพอ ควรมี
การรวมกลุ่มกันในการให้ความช่วยเหลือประสานงานและให้ข้อมูลซึ่งกันและกันเพื่อ
เป็นเครือข่าย

อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีรันธ ชิมโชติ และธีระวัฒน์ จันทร์ทิ
(2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวแบบยุทธศาสตร์การจัดการคุณภาพเพื่อ
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า
ยุทธศาสตร์การจัดการคุณภาพเพื่อตัวแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอำเภอ
สวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จะเป็นแนวทางที่จะสามารถช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวของ
อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการส่งเสริมสินค้า
หรือบริการ รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และมีคุณภาพ
คงรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในเวลาเดียวกัน นำมาซึ่ง
แรงดึงดูดทางการท่องเที่ยว ในกลุ่มลูกค้าคุณภาพให้สามารถมาท่องเที่ยว และเรียนรู้
สร้างความประทับใจในการท่องเที่ยว เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อชุมชนและผู้
ลงทุน ทำให้การท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งนั้นเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้
นำเสนอองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ 9 องค์ประกอบ คือ PESS+DIMPE โดย
องค์ประกอบภายนอกเป็นองค์ประกอบการจัดการคุณภาพ ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ 2)
ประสิทธิภาพ 3) มาตรฐาน 4) ความพึงพอใจ และองค์ประกอบภายในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง ได้แก่ 5) พื้นที่ท่องเที่ยว 6) นวัตกรรม
7) บุคลากร 8) กระบวนการ 9) เศรษฐกิจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอาภาวดี
ทับสิริรักษ์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมของชาวญ้อกร อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า
ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ
ชาวญ้อกร อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ คือ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
ท้องถิ่น ขาดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการ ขาดแคลน
งบประมาณในการสนับสนุนการท่องเที่ยว และขาดการประสานงานกันของชุมชนกับ
หน่วยงานด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านส่วนประสมทางการตลาด 8 Ps ควรจะมี
การพัฒนารูปแบบกิจกรรมต่างๆ ให้มีความน่าสนใจ ด้านราคา ควรกำหนดราคาตาม
ความเหมาะสมของต้นทุน ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย สถานที่ตั้งของชุมชนสามารถ
เดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรมีการจัดทำ

เว็บไซต์ ด้านบรรณกิจควรเน้นการออกแบบหีบห่อบรรณกิจ โลโก้ ด้านบุคลากร ควรมีผู้นำเที่ยงท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน ด้านการให้ข่าวสารควรมีการจัดทำป้าย โฆษณา ใบปลิวแผ่นพับ ด้านกระบวนการให้บริการ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งใน ส่วนของภาครัฐและเอกชน ควรมีการช่วยเหลือให้ความรู้ด้านจิตบริการและการ สนับสนุน

ดังนั้นประโยชน์ที่ผู้วิจัยได้รับจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ จะเห็นได้ว่ากิจกรรม การท่องเที่ยวขึ้นเป็นอีกปัจจัยหลักที่สำคัญนอกจากจะต้องมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความ น่าสนใจ ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว มีชื่อเสียง มีความสะดวก และปลอดภัยแล้วนั้นสิ่งหนึ่ง ที่สำคัญคือ ทรัพยากรมนุษย์ภายในชุมชนซึ่งถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญอย่างมากกับ การท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว หากชุมชนมีเฉพาะแหล่ง ท่องเที่ยวที่สวยงาม แต่ไม่มีคนนำเที่ยวหรือนักปราชญ์ชุมชนที่สามารถสื่อความหมาย ได้นั้นทำให้แหล่งท่องเที่ยวขาดเสน่ห์ และขาดความรู้ ความเข้าใจในทรัพยากรการ ท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวให้กลับมาเรียนรู้ซ้ำ ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางในการ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสมและ สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทรัพยากรของชุมชน และความต้องการของนักท่องเที่ยวและ ผู้ประกอบการด้วย

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาของที่ระลึกควบคู่กับกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ หากชุมชนมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อย่างสร้างสรรค์ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมควบคู่ไปกับการ ทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยวขึ้น นอกจากจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ การมี ส่วนร่วม สนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรมแล้วนั้น ยังเปิดโอกาสให้ นักท่องเที่ยวนำเอาความคิดสร้างสรรค์ใส่ลงไปในงานของผลิตภัณฑ์ที่ระลึก ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของวรรณภา วงษ์วานิช (2546) ได้กล่าวว่าทรัพยากรการ ท่องเที่ยวทั้งประเภทที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของระบบการท่องเที่ยว นอกจากบริการการ ท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถก่อให้เกิด ผลกระทบต่อท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนได้ จึงนับได้ว่าทรัพยากรการ ท่องเที่ยวมีความสำคัญมากต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ 1.ความสำคัญด้าน จิตวิทยา คือ เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มีการเดินทางท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความสุข

ลดความตึงเครียด 2. ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ คือ เป็นแหล่งที่มาของรายได้ของท้องถิ่น เช่น การผลิตสินค้าที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว การจัดการที่พักให้มีลักษณะโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น 3. ความสำคัญด้านสังคม คือ ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน ช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กับประชาชน 4. ความสำคัญด้านวัฒนธรรม คือ แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี 5. ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ดังนั้นประโยชน์ที่ผู้วิจัยได้รับจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า หากชุมชนมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกภายในชุมชนออกสู่สายตาของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมเพิ่มขึ้นนั้น กิจกรรมนี้อาจจะก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้นให้กับชุมชน โดยที่ชุมชนจะต้องพยายามลดต้นทุนในการผลิตด้วยการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างเป็นของที่ระลึกโดยเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้การสร้างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้นชุมชนควรออกแบบสินค้าที่มีคุณค่าทางใจมากกว่าเพื่อการบริโภค เพื่อทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ มีความแปลกใหม่ และมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการด้วย

ประเด็นที่ 4 ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คือ จากการวิเคราะห์ทั้งแบบสัมภาษณ์นั้นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นพบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นอีกด้านหนึ่งที่ควรปรับปรุง หากชุมชนต้องการมีศักยภาพมากขึ้น ชุมชนต้องมีการพัฒนาในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ห้องสุขา ที่จอดรถ ป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยว ฉะนั้นหากชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพด้านนี้ให้มากขึ้นนอกจากจะทำให้ชุมชนจะได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้นแล้วนั้น ยังทำให้ชุมชนได้รับมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ มีวัดหลายแห่งที่มีพระพุทธรูปเก่าแก่สมัยสุโขทัยและพระนครศรีอยุธยา ส่วนอุโบสถและเจดีย์มีลักษณะเหมือนเจดีย์ชเวดากอง

โบราณสถานเป็นสถาปัตยกรรมของมอญ ส่วนใหญ่สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ประปา ไฟฟ้า ถนนหนทาง ห้องสุขา และระบบรักษาความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญมากกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิศาล แก้วอยู่ และประกอบศิริ รักดีพิณีจ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวา ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความต้องการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และปลอดภัยต่อการรองรับนักท่องเที่ยวได้เหมาะสมมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของชุมพล รอดแจ่ม (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาหน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น ควรมีการสำรวจความต้องการของชุมชนถึงความพร้อมในการปรับปรุงพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในระยะยาว เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนามีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านการพัฒนาทางกายภาพ ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ เส้นทางเดินทาง และสาธารณูปโภคต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวให้พร้อมสำหรับการบริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของ วิวัฒน์ชัย บุญภักดี (2550) ได้แบ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 2 ประเด็น คือ 1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่เป็นประวัติศาสตร์ ซึ่งนับเป็นคุณค่าหรือความสำคัญที่มีอยู่จะยังผลให้เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และเป็นสิ่งตอบสนองความสนใจหรือความต้องการของนักท่องเที่ยว และ 2. ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งหรือส่วนประกอบของสถานที่แห่งนั้นในการต้อนรับนักท่องเที่ยว หรือเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาสู่สถานที่นั้นๆ ซึ่งความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะใหญ่ๆ ทั้งหมด 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) สภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) สิ่งอำนวยความสะดวก 3) สภาพแวดล้อม 4) ความปลอดภัย และ 5) ฤดูกาลในการรองรับนักท่องเที่ยว ดังนั้นการที่แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนจะมีศักยภาพที่ได้รับมาตรฐาน

ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวแล้วนั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งนอกจากนี้จะเห็นได้ว่าสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและมีความสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวทุกคน สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญประกอบด้วย ที่พักแรม อาหาร และสถานบันเทิง การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สินค้าที่ระลึก และโครงสร้างพื้นฐาน หากแหล่งท่องเที่ยวไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจังเป็นที่ประทับใจก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาใช้บริการซ้ำอีก ทำให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นไปอีก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

1) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรพัฒนาให้สะท้อนความโดดเด่น และความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้ที่ตรงกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ ควรเน้นกิจกรรมที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในกิจกรรมที่จัดขึ้นให้กับนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้น อีกทั้งควรเพิ่มกิจกรรมทางน้ำเนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นจุดแข็งของชุมชน ควรมีการเพิ่มกิจกรรมล่องแพ ควรเป็นแพที่ทำจากไม้ไผ่เพื่อให้เข้ากับธรรมชาติ รวมถึงกิจกรรมสวนสมุนไพร ควรเพิ่มกิจกรรมการทำลูกประคบ หรือทำพืชมุนไพร หรือการนวดแผนไทยเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง และกิจกรรมการจักสาน ควรมีการตั้งราคาสินค้าให้มีความเหมาะสมกับงานฝีมือเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ควรให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในขั้นตอนการจักสาน เพื่อเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้กิจกรรมการทำขนมพื้นบ้าน ควรมีการเรียนรู้วิธีการห่อขนมข้าวต้มหมูที่มีรูปร่างเป็นสามเหลี่ยม และลดขนาดขนมลง เพื่อเพิ่มความสะดวกในการรับประทานและเพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นอัตลักษณ์ให้กับชุมชน โดยการห่อข้าวต้มบั้งไฟ เพราะมีความน่าสนใจและมีความเป็นอัตลักษณ์แตกต่างจาก

ชุมชนอื่น และที่สำคัญกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟควรทำให้เป็นกิจกรรมแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น อาจมีการสาธิตการทำบั้งไฟจิว การร้องและพ้อนบั้งไฟโดยให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงการแสดงพ้อนบั้งไฟควรมีการแสดงที่หลากหลายชุดการแสดง เพื่อดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งควรมีการถ่ายรูปร่วมกับนักท่องเที่ยว หรือนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการรำ สามารถร่วมแต่งกายและสามารถเลือกซื้อชุดแต่งกายเป็นของที่ระลึกได้

2) การพัฒนาศักยภาพด้านการเข้าถึงโดยเฉพาะเรื่องป้ายบอกทาง รวมทั้งป้ายสื่อความหมายแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งหากมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมากในชุมชนสิ่งเหล่านี้ก็จะจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีจำนวนเพิ่มขึ้น ตลอดจนศักยภาพด้านที่พักภายในชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งก่อให้เกิดรายได้เข้ามาในชุมชน

3) การพัฒนาด้านการตลาด ควรให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ด้านการตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่ออินเตอร์เน็ต และสื่อวิทยุ และการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว สื่อแผ่นพับ สื่อนิตยสาร สื่อโปสเตอร์ และสื่อหนังสือพิมพ์ และควรมีการพัฒนาการสื่อความหมายในรูปแบบสื่อแบบการ์ตูนสำหรับการประชาสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมให้มีความเหมาะสมกับผู้ชมกลุ่มต่างๆ และควรมีการประชาสัมพันธ์โดยอาจจะประชาสัมพันธ์ผ่านผลิตภัณฑ์ เช่น มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ มีโลโก้หรือสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อถึงชุมชนบ้านกว้างทำเย็บ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จักชุมชนเพิ่มมากขึ้น

4) การพัฒนาสินค้าของที่ระลึก ควรเพิ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านกว้างทำเย็บมาควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยว เช่น ควรออกแบบสินค้าที่มีคุณค่าทางใจมากกว่าเพื่อการบริโภค

5) การพัฒนาบุคลากรในชุมชน บุคลากรในชุมชนเองซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญมาก แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงาม กิจกรรมภายในชุมชนมีความหลากหลาย แต่ถ้าคนในชุมชนขาดการร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือ

ซึ่งกันและกันก่อให้เกิดความสามัคคี สิ่งที่ทำมาทั้งหมดนั้นก็ยากจะประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นควรมีการการจذبอบรมด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จัฒอบรมด้านทักษะการนำเที่ยวและการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความนำสนใจในขั้นตอนการทำกิจกรรม และควรมีการฝึกมคคฺเทศกใในการให้ข้อมูลในชุมชนด้วย

2.ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาความต้องการในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม เพื่อให้ชุมชนได้มีศักยภาพรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

2) การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยของส่วนประสมทางการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม เพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและสามารถเข้าถึงผู้ที่มีความสนใจได้มากขึ้น

3) การวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชน เพราะชุมชนมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และสามารถนำมาพัฒนาเป็นของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายให้แก่ักท่องเที่ยวได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2555 – 2559.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564.

ชายชาญ ปฐมกาญจนนา และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ชุมพล รอดแจ่ม. (2555). เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. สาขาวิชาการบัญชี คณะบัญชี วิทยาลัยราชพฤกษ์.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2551). การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ปรีรันธ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). การพัฒนาตัวแบบยุทธศาสตร์การจัดการคุณภาพเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิศาล แก้วอยู่ และประกอบศิริ ภัคดีพินิจ. (2557). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวา ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. สาขาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.

วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ. (2557). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

วรรณภา วงษ์วานิช. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิวัฒน์ชัย บุญภักดี. (2550). **ศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.**

กรุงเทพมหานคร.

อภาวดี ทับสิริกซ์. (2555). **การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิง**

วัฒนธรรมของชาวผู้ไทย อำเภอสทิงพระ จังหวัดชัยภูมิ. การศึกษาอิสระ
ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภาษาต่างประเทศ

Binkhorst, E. (2006). **The Co-Creation Tourism Experience** [Online].
Available:

http://www.esade.edu/cedit2006/pdfs2006/papers/esther_binkhorst_paper_esade_may_06.pdf. [May, 15 2017]

Richards, G. and Raymond, C., (2000). **Creative Tourism.** ATLAS News,
no. 23, 16-20.

Richards, G. (2010). **Creative Tourism and Local Development.** In
Wurzburger, R. (Ed.). **Creative Tourism A Global
Conversation how to provide unique creative experiences
for travelers worldwide: at present at the 2008 Santa Fe &
UNESCO International Conference on Creative Tourism in
Santa Fe.** pp. 78–90. New Mexico. USA.

ผู้ให้สัมภาษณ์

พรหมลิขิต อูรา. 2561. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว อำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ.
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2560.

ปาริชาติ สุนทรารักษ์. 2561. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม
อำเภอมือง จังหวัดยโสธร. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2560.

ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศกับความสำเร็จ

ทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย

Relationship Between of Service Excellent Strategy and Marketing Success of Spa Business in Thailand

ณภัทร จันทะกล¹

จินดารัตน์ ปิรมณี²

คมกริช วงศ์แซ่³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศของธุรกิจสปาในประเทศไทย 2) ศึกษาความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย และ 3) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ กับความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารฝ่ายการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) ธุรกิจสปา มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2) ธุรกิจสปา มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีความสำเร็จทางการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ด้านการส่งมอบบริการ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และด้านการพัฒนาเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จทางการตลาดโดยรวม โดยสรุป กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จทางการตลาด ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ด้านการส่งมอบบริการ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ส่วนด้านการสื่อสารการตลาดไม่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาดโดยรวม ดังนั้นธุรกิจสปา

¹ นิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ควรมีการส่งเสริมกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ ในด้านการสื่อสารการตลาด เพื่อช่วยในเรื่องของการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และช่วยให้ธุรกิจประสบความสำเร็จทางการตลาดต่อไป

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ, ความสำเร็จทางการตลาด, ธุรกิจสปา

Abstract

This research aims to study the following 1) The service excellence strategies of spa businesses in Thailand, 2) The marketing success of spa businesses in Thailand and 3) The relationship between service excellence and marketing success of spa businesses in Thailand. The research was conducted using a questionnaire as a tool to collect information from the executive director of the spa industry in Thailand. The statistics are based on the data analysis using mean, standard deviation, multiple correlation analysis and multiple regression analysis. After the data collation the result showed that; 1) The service standard of spa businesses were excellent. 2) The marketing in general was good in all levels; 3) According is The Spa business industry, a strategy of client-based relationship on service excellence should be built. Overall the product development and technology development are positively correlated to overall marketing strategy, sales summary, and service excellence; The other hard, positive correlation of successful marketing, product development and client based relationship for excellence in service has no relationship to overall marketing success; therefore, spa business strategy is should focus on promote service excellence and helping the businesses to succeed in their marketing operation as well.

Keywords: Service Excellent Strategy, Marketing Success, Spa Businesses

บทนำ

ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในโลกปัจจุบัน ทำให้การส่งออกของไทยมีอัตราการส่งออกที่ลดลงเป็นอย่างมาก หลายฝ่ายจึงเริ่มให้ความสนใจต่อการเป็นศูนย์กลางธุรกิจบริการด้านสุขภาพ ปัจจุบันธุรกิจบริการด้านสุขภาพของประเทศไทย สามารถสร้างรายได้ทดแทนรายได้จากการส่งออกของประเทศที่ลดลง กรมส่งเสริมการส่งออกกระทรวงพาณิชย์ได้เล็งเห็นและได้หันมาให้ความสนใจเรื่องของการหารายได้เข้าประเทศจากธุรกิจบริการด้านสุขภาพ เพื่อเป็นการกระตุ้นภาคเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยอีกหนึ่งช่องทาง (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2559: ระบบออนไลน์) แต่เนื่องจากปัญหาวิกฤตของเศรษฐกิจที่ทำให้การประกอบธุรกิจต่างๆ มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจมีการแข่งขันสูงยิ่งขึ้น ส่งผลให้ทุกองค์กรจำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนากลยุทธ์ เพื่อความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา กลยุทธ์การให้บริการลูกค้าเพื่อสร้างความประทับใจเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน ผู้บริหารต้องมีการแสวงหาวิธีการเพื่อที่จะทำให้ธุรกิจของตนเองนั้นอยู่รอดและเจริญรุ่งเรืองต่อไปในอนาคต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543: ระบบออนไลน์) และการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือ ผู้บริโภคในปัจจุบันมีความรู้มากขึ้น อีกทั้งยังเลือกใช้การบริการเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจของตนเองมากขึ้น ธุรกิจบริการเป็นงานที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนการสร้างการยอมรับการตัดสินใจซื้อ การสร้างความพึงพอใจและความชื่นชมให้แก่ผู้บริโภคนั้น ต้องมีการบริการที่เป็นเลิศเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริการเป็นหัวใจของการดำเนินงานในปัจจุบันในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ สังเกตได้ว่าลูกค้าจะเลือกแหล่งการให้บริการที่ดีที่สุดเสมอ การวางแผนพัฒนาหลักการในการให้บริการที่ดีต่อลูกค้าอันจะนำไปสู่ปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจ ควรปลูกฝังให้ทุกคนในองค์กรมีหัวใจบริการเป็นหลัก ควรสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ให้บริการทุกคน (นันทพร ตั้งคณิตานนท์, 2558: 1)

กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ (Excellent Service Strategy) เป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพราะลูกค้าไม่เพียงแต่ต้องการรับรู้ถึงความแตกต่างและเป็นทางเลือกเท่านั้น แต่ยังต้องการความประทับใจและความรู้สึกที่เหนือความคาดหมาย ดังนั้นในการให้บริการลูกค้าที่ดี จึงไม่เป็นเพียง

การสร้าง ความแตกต่าง แต่ยังเป็น การสร้าง ความได้เปรียบ ทาง การค้า อีก ด้วย ในการยกระดับ การบริการ เพื่อให้ ลูกค้า แต่ละ ราย ประทับใจ และ รู้สึก ได้ ถึง สิ่ง ที่ อยู่ เหนือ ความ คาดหมาย นั้น ส่วน สำคัญ อยู่ ที่ ผู้ ให้ บริการ และ การ วาง แผน การ จัด การ บริหาร ที่ ดี เพื่อ เป็น การ สร้าง ความ สัม พัน ธ์ กับ ลูกค้า ใน ระยะ ยาว (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2548: 12-14) แนวทาง ใน การ จัด การ ด้าน การ บริหาร ให้ เกิด ประโยชน์ สูง สุด คือ การ มุ่ง เน้น ให้ งาน บริการ ที่ สร้าง ขึ้น มา สามารถ สร้าง ความ สำเร็จ ได้ จริง ต่อ ธุรกิจ โดย อาศัย กลยุทธ์ ด้าน การ บริหาร เป็น เครื่องมือ ใน การ ดำ เนิน งาน กลยุทธ์ การ บริหาร ที่ เป็น เลิศ มี องค์ ประกอบ หลัก อยู่ 5 ด้าน ได้แก่ การ สร้าง ความ สัม พัน ธ์ กับ ลูกค้า (Customer Relationship Management) การ ส่ง มอบ บริการ (Service Transition) การ สื่อ สาร การ ตลาด (Marketing Communication) การ พัฒนา ผลิตภัณฑ์ (Product Development) และ การ พัฒนา เทคโนโลยี (Technology Development) (เอกภพ มณี นารถ, 2556: 14-16) จะ เห็น ได้ ว่า ธุรกิจ ที่ ประสบ ความ สำเร็จ และ สามารถ สร้าง ความ ได้ เปรียบ ทาง การ แข่ง ชัน ได้ นั้น จะ ต้อง เน้น ที่ ความ ต้อง การ ของ ลูกค้า เป็น หลัก และ ให้ ความ สำคัญ ใน การ พัฒนา กลยุทธ์ ที่ มุ่ง เน้น ใน การ ตอบ สอน อก ให้ ตรง กับ ความ ต้อง การ ของ ลูกค้า การ พัฒนา การ บริหาร จัด การ ธุรกิจ หาก เลือ ก ใช้ กลยุทธ์ ที่ สอด คล้อง กับ ความ สามารถ ของ ธุรกิจ ก็ จะ ทำ ให้ ธุรกิจ ประสบ ผล สำ ร็จ และ ส่ง ผล ให้ นำ ไป สู่ ความ สำ ร็จ ทาง การ ตลาด อย่าง มี ประสิทธิภาพ ต่อ ไป

ความ สำ ร็จ ทาง การ ตลาด (Marketing Success) เป็น วิธ ี การ ที่ ผู้ ที่ รับ ผิด ชอบ ด้าน การ บริหาร ธุรกิจ นำ กลยุทธ์ มา ใช้ ควบ คู่ กับ การ ดำ เนิน การ ประกอบ ธุรกิจ ให้ ประสบ ความ สำ ร็จ ทั้ง ใน ด้าน การ ขาย และ การ บริหาร ให้ ตรง ตาม จุด มุ่ง หมาย ของ องค์กร การ ทำ การ ศึกษา และ นำ กลยุทธ์ ที่ ศึกษา มา ใช้ ควบ คู่ กับ การ ดำ เนิน การ เพื่อให้ ธุรกิจ ประสบ ความ สำ ร็จ ตาม จุด มุ่ง หมาย ของ องค์กร นั้น ธุรกิจ ต้อง ให้ ความ สำคัญ ทั้ง ใน ด้าน ของ ขาย และ งาน บริการ ลูกค้า ควรมี ความ พยายาม ใน การ สร้าง ความ สัม พัน ธ์ ที่ ดี ต่อ ลูกค้า เพื่อให้ ธุรกิจ มีความ เจริญ เติบ โต ก้าว หน้า มาก ยิ่ง ขึ้น (ราม ปิยะ เกตุ และ คณะ, 2559: ระบบ ออนไลน์) ความ สำ ร็จ ทาง การ ตลาด จึง เป็น ตัว ชี้นำ ถึง ความ สำ ร็จ ของ ธุรกิจ ที่ สามารถ นำ ไป แก้ ไข พัฒนา ปรับปรุง การ ดำ เนิน งาน ให้ มี ประสิทธิภาพ สูง สุด และ สามารถ สร้าง ความ ได้ เปรียบ ทาง การ แข่ง ชัน ได้ เป็น อย่าง ดี ความ สำ ร็จ ทาง การ ตลาด ที่ ส่ง ผล ต่อ ธุรกิจ ใน การ ก่อ ให้ เกิด ประสิทธิภาพ ยิ่ง ขึ้น ประกอบ ด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน การ ลด ต้น ทุน การ โฆษณา ประชา สัม พัน ธ์ (Advertising Cost Reduction) ด้าน การ สร้าง ความ พึง พอใจ ให้ ลูกค้า (Customer

Satisfaction Building) ด้านการเพิ่มขึ้นของรายได้ (Increasing Revenue) (ศิริ โภกาสพงษ์, 2554: 23-25) และด้านประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี (Technology Usage Efficiency) (วิบูลย์ แซ่จุง, 2557: 35-36) ดังนั้นธุรกิจสปาซึ่งเป็นธุรกิจด้านการบริการจึงต้องมีการศึกษาและให้ความสำคัญในการวางแผนการบริหาร เพื่อให้เป็นการบริการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จทางการตลาดได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและยั่งยืนในอนาคต

ธุรกิจสปา (Spa Businesses) เริ่มมีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น และมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ให้บริการเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ การบริการในรูปแบบต่างๆ ของสปายังนับว่าเป็นการส่งเสริมด้านสุขภาพอีกด้วย (รัชตามาศก์ สุดชิต, 2559: ระบบออนไลน์) ปัจจุบันธุรกิจสปาของประเทศไทยนั้นได้ก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในธุรกิจบริการ คนไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่ไม่มีชาติใดในโลกจะพัฒนาธุรกิจสปาได้ดีเทียบเท่าคนไทย เนื่องจากการให้บริการของคนไทยนั้นเป็นการให้บริการด้วยใจ อีกทั้งยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมต่างๆ เสริมเพิ่มเติมในการให้บริการ รวมทั้งยังได้มีการนำสมุนไพรไทย เครื่องเทศ ซึ่งขณะนี้กำลังเป็นที่สนใจและได้รับการยอมรับว่าสามารถช่วยในการบำบัดรักษาสุขภาพได้อีกทางหนึ่ง (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2560: ระบบออนไลน์) เมื่อแนวโน้มของธุรกิจสปากำลังอยู่ในช่วงเติบโตได้ดี แต่ภาพรวมของธุรกิจยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร รัฐบาลและกระทรวงพาณิชย์จึงเล็งเห็นความสำคัญในการสนับสนุนธุรกิจสปาให้มีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น ได้มีการวางแผนเพื่อส่งเสริมและผลักดันให้เป็นธุรกิจที่ดึงรายได้เข้าประเทศ และรวมไปถึงการใช้ธุรกิจสปาเป็นธุรกิจส่งออกไปหารายได้จากตลาดต่างประเทศในด้านการส่งออกแรงงานอีกด้วย (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2559: ระบบออนไลน์) ดังนั้นธุรกิจสปาจึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ และทำการศึกษากลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศเพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพอันนำไปสู่ความสำเร็จทางการตลาดให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ธุรกิจสปาของไทยมีการบริการที่เป็นเลิศแต่กลับมีความสำเร็จทางด้านการตลาดที่ลดลง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศกับความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย เพื่อทดสอบว่ากลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจหรือไม่ อย่างไร ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากธุรกิจสปาในประเทศไทย ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับ

ธุรกิจในการวางแผนกลยุทธ์การบริการให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน อันนำไปสู่ความสำเร็จทางการตลาด อีกทั้งเป็นข้อมูลในการพัฒนาความสำเร็จขององค์กรธุรกิจสภา และเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของธุรกิจสภาในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศของธุรกิจสภาในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสภาในประเทศไทย
3. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศกับความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสภาในประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ (ESS)	ความสำเร็จทางการตลาด (MS)
1. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (CM)	1. ด้านการลดต้นทุนการโฆษณา
2. ด้านการส่งมอบบริการ (DS)	ประชาสัมพันธ์ (AR)
3. ด้านการสื่อสารการตลาด (MC)	2. ด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า (CB)
4. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (PD)	3. ด้านการเพิ่มขึ้นของรายได้ (IR)
5. ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี (TD)	4. ด้านประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี (TE)

ภาพที่ 1 โมเดลของกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศและความสำเร็จทางการตลาด

1. กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ (Service Excellent Strategy)

กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ (Service Excellent Strategy) หมายถึง กระบวนการในการจัดการ ด้านบริการ การวางแผนพัฒนาสร้างคุณค่าในการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ การยกระดับการบริการเพื่อให้ลูกค้าประทับใจและรู้สึกได้ถึงสิ่งที่อยู่เหนือความคาดหมาย โดยมุ่งเน้นในงานบริการของธุรกิจต้องสอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้ ซึ่งรวมถึงการบริหารพัฒนาแผนธุรกิจให้มีประสิทธิภาพที่ยั่งยืน ประกอบด้วย (เอกภพ มณีนาถ, 2556: 14-16)

1.1 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationship Management) หมายถึง การทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจและเชื่อมั่นไว้วางใจที่จะใช้บริการต่อไปเรื่อยๆ โดยเป็นการสร้างฐานลูกค้าแบบยั่งยืน

1.2 ด้านการส่งมอบบริการ (Service Transition) หมายถึง การบริการที่สร้างขึ้น โดยมุ่งเน้นถึงขีดความสามารถที่มีต่อความต้องการของธุรกิจ มุ่งเน้นให้งานบริการที่สร้างเป็นแนวทางเดียวกันกับมาตรฐานที่ตั้งไว้

1.3 ด้านการสื่อสารการตลาด (Marketing Communication) หมายถึง การผสมผสานและประสานช่องทางการสื่อสารหลายๆ ทางเพื่อสื่อถึงเนื้อหา เกี่ยวกับการบริการและองค์กรได้อย่างชัดเจน สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

1.4 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) หมายถึง การจัดทำรายงานจากการคิดวิเคราะห์ข้อมูลในการให้บริการเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.5 ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology Development) หมายถึง การนำเทคโนโลยีสื่อคอมพิวเตอร์ เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ในการให้ข้อมูลการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2 ความสำเร็จทางการตลาด (Marketing Success)

ความสำเร็จทางการตลาด (Marketing Success) หมายถึง ผลที่เกิดจากการที่ผู้ประกอบการได้ทำการศึกษาและนำกลยุทธ์ที่ศึกษามาใช้ควบคู่กับการดำเนินการประกอบธุรกิจ ทั้งในด้านการขายและการให้บริการตามจุดมุ่งหมายขององค์กร ให้ความสำคัญทั้งในด้านของงานบริการลูกค้าและในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้าซึ่งนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย (ศิริ โอบาสพงษ์, 2554: 23-25)

2.1 ด้านการลดต้นทุนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ (Advertising Cost Reduction) หมายถึง การลดค่าใช้จ่ายในการขายสินค้า และการให้บริการในเรื่องของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของธุรกิจในการดำเนินงานทางธุรกิจ การโฆษณาซึ่งก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด คือ การลดต้นทุนโดยต้องทำการอาศัยความร่วมมือจากบุคคลในองค์กร และการลดต้นทุนนั้นต้องไม่ทำการส่งผลกระทบต่อคุณภาพสินค้าและการให้บริการ

2.2 ด้านการสร้าง ความพึงพอใจให้กับลูกค้า (Customer Satisfaction Building) หมายถึง ขั้นตอนในการที่จะทำให้ลูกค้าตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และบริการ รวมถึงทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกจงรักภักดีต่อตราสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นการส่งผลกำไรที่ดีในระยะยาว การสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับลูกค้านั้นก็

เป็นเรื่องสำคัญ เพราะการสร้างความพึงพอใจเป็นการทำให้ลูกค้าตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์

2.3 ด้านการเพิ่มขึ้นของรายได้ (Increasing Revenue) หมายถึง ความสามารถทางการเงินในการประกอบธุรกิจ เช่น การลดต้นทุนของการขาย การเจริญเติบโตของยอดขาย การเพิ่มขึ้นของกำไรส่วนแบ่งการตลาดของธุรกิจ การเพิ่มขึ้นของรายได้ เป็นต้น ผู้ประกอบการควรที่จะให้ความสนใจถึงศาสตร์ของการตลาด ควรเรียนรู้ศึกษาหาวิธีการเพิ่มความคุ้มค่าให้กับสินค้าและบริการ

2.4 ด้านประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี (Technology Usage Efficiency) หมายถึง ความสามารถในการนำเทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นสื่อกลางในการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ การให้บริการที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็วผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุเป้าหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายการตลาดธุรกิจสปาในประเทศไทย จำนวน 1,455 คน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2560: ระบบออนไลน์) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายการตลาดธุรกิจสปาแห่งประเทศไทย จำนวน 310 คน โดยเปิดตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 43) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 จำแนกผู้บริหารฝ่ายการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทยออกตามภูมิภาค

1.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารฝ่ายการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทยตามสัดส่วน

1.3 ทำการสุ่มตัวอย่างตามข้อ 1.2 เลือกวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการใช้คอมพิวเตอร์สุ่ม ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารฝ่ายการตลาดธุรกิจสปาในประเทศไทย จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวนประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ภาคเหนือ	310	66
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	141	31
กรุงเทพมหานคร	383	81
ภาคกลาง	163	35
ภาคใต้	458	97
รวม	1,455	310

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารฝ่ายการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklists) โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่งงานในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจสปาในประเทศไทย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับ รูปแบบธุรกิจ ภูมิภาคที่ตั้ง จำนวนพนักงานในปัจจุบัน จำนวนทุนในการดำเนินงาน ระยะเวลาในการดำเนินงาน และรายได้เฉลี่ยต่อปี

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ (Service Excellent Strategy) ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า โดยครอบคลุมด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า การสร้างฐานข้อมูลลูกค้า การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า และการส่งเสริมให้มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า 2) ด้านการส่งมอบบริการ โดย

ครอบคลุมด้านการบริการที่เป็นเลิศส่งเสริมให้พนักงานรักษานด้านบริการ การส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้ความเข้าใจด้านทักษะที่เกี่ยวกับการบริการอย่างต่อเนื่อง การมุ่งเน้นให้มีความหลากหลายในการให้บริการสำหรับลูกค้า และการให้ความสำคัญในมาตรฐานของการให้บริการ 3) ด้านการสื่อสารการตลาด โดยครอบคลุมการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ลูกค้า การมุ่งเน้นเรื่องการบูรณาการข้อมูลข่าวสารที่มีการสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อลูกค้าและสังคม และการให้ความสำคัญกับการจัดการเรื่องข้อมูลข่าวสาร 4) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยครอบคลุมการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการ การเพิ่มศักยภาพในการทำงานของพนักงาน การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ 5) ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี โดยครอบคลุมการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนา รูปแบบของการบริการ การพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับการให้บริการ การนำเทคโนโลยีมาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ บุคลากรมีความพร้อมและมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

ส่วนที่ 4 คิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จทางการตลาด (Marketing Success) ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ความสำเร็จองค์กรทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดต้นทุนการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ โดยครอบคลุมการลดต้นทุนการดำเนินงานโฆษณาประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับกิจการอื่นๆ การบูรณาการการดำเนินงานด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ภายใต้ค่าใช้จ่ายที่คุ้มค่า และการขยายฐานการตลาดโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าปีที่ผ่านมา 2) ด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า โดยครอบคลุมการสร้างให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดี การยอมรับจากลูกค้าในการปรับปรุงตามคำติชมของลูกค้า การตอบสนองความต้องการของลูกค้าและการแก้ไขปัญหาให้ลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านการเพิ่มขึ้นของรายได้โดยครอบคลุมการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการกระตุ้นยอดขาย การขยายส่วนแบ่งทางการตลาด การได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการลงทุน และการมีรายได้จากการบริการเพิ่มขึ้น 4) ด้านประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี โดยครอบคลุมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการดำเนินงานได้ การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายหลังจากนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้งานภายในองค์กรได้อย่างเหมาะสม

3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

3.1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

3.1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

3.2.1 การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation

3.2.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient Method) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

3.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบคุณลักษณะของตัวแปร คือ การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity Test) โดยใช้ Variance Inflation Factors (VIFs)

3.4 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.4.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis)

3.4.2 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

3.4.3 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง โดยผ่านการพิจารณาเนื้อหาข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญและหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ซึ่งกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ ได้ค่าอำนาจ (r) อยู่ระหว่าง 0.753-0.958 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally (1978) ได้นำเสนอว่าการทดสอบค่าอำนาจจำแนก เกินกว่า 0.40 เป็นค่าที่ยอมรับได้ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.737-0.916 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally (1978) ได้นำเสนอว่าความน่าเชื่อถือตามทฤษฎีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งแนะนำว่าค่าความเชื่อมั่นของคำถามไม่ควรต่ำกว่า 0.70

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศกับความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย พิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศของธุรกิจสปาในประเทศไทย ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ โดยรวมและเป็นรายด้านของธุรกิจสปาในประเทศไทย

กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (CM)	4.68	0.36	มากที่สุด
2. ด้านการส่งมอบบริการ (DS)	4.70	0.46	มากที่สุด
3. ด้านการสื่อสารการตลาด (MC)	4.52	0.57	มากที่สุด
4. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (PD)	4.72	0.39	มากที่สุด
5. ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี (TD)	4.65	0.45	มากที่สุด
ภาพรวม	4.66	0.37	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศของธุรกิจสปาในประเทศไทย ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.72$) รองลงมาคือ ด้านการส่งมอบบริการ ($\bar{X} = 4.70$) และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ($\bar{X} = 4.68$)

2. ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จทางการตลาด โดยรวมและเป็นรายด้านของธุรกิจสปาในประเทศไทย

ความสำเร็จทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการลดต้นทุนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ (AR)	4.08	0.69	มาก
2. ด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า (CB)	4.15	0.67	มาก
3. ด้านการเพิ่มขึ้นของรายได้ (IR)	4.32	0.71	มาก
4. ด้านประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี (TE)	3.94	0.56	มาก
ภาพรวม	4.12	0.51	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีความสำเร็จทางการตลาดโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านการเพิ่มขึ้นของรายได้ ($\bar{X} = 4.32$) รองลงมาคือ ด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ($\bar{X} = 4.15$) และด้านการลดต้นทุนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.08$)

3. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศกับความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย

ตาราง 4 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศกับความสำเร็จทางการตลาดโดยรวมของธุรกิจสปาในประเทศไทย

ตัวแปร	MT	CM	DS	MC	PD	TD	VIFs
$\bar{X}$	4.124	4.688	4.706	4.528	4.727	4.652	
S.D.	0.518	0.360	0.464	0.573	0.398	0.456	
MT	-	0.156**	0.566**	0.470**	0.305**	0.376**	
CM		-	0.618**	0.702**	0.251**	0.820**	4.101
DS			-	0.709**	0.480**	0.578**	2.830
MC				-	0.386**	0.829**	4.567
PD					-	0.466**	1.732
TD						-	6.815

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4 พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหา Multicollinearity ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs ปรากฏว่าค่า VIFs ของตัวแปรอิสระ กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ มีค่าตั้งแต่ 1.732-6.815 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มีนัยสำคัญ (Black, 2006: 585)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศในแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามความสำเร็จทางการตลาดโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.156-0.566 จากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ตาราง 5 การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยกับความสำเร็จทางการตลาดโดยรวมของธุรกิจสปาในประเทศไทย

กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ	ความสำเร็จทางการตลาดโดยรวม		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (<i>a</i>)	3.307	0.563	6.167	<0.0001
ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (CM)	-1.294	0.179	-7.239	<0.0001*
ด้านการส่งมอบบริการ (DS)	0.872	0.115	7.573	<0.0001*
ด้านการสื่อสารการตลาด (MC)	-0.004	0.119	-0.034	0.973
ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (PD)	-0.235	0.105	-2.413	0.017*
ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี (TD)	0.859	0.182	4.719	<0.0001*

F = 57.721 p < 0.0001 Adj R² = 0.643

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 5 พบว่า ผลการทดสอบสัมประสิทธิ์การถดถอย เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศกับความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย มีตัวแปรอิสระ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (CM) ด้านการส่งมอบบริการ (DS) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (PD) และด้านการพัฒนาเทคโนโลยี (TD) และตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จทางการตลาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ตัวแปรอิสระสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 64.30 (Adj R² = 0.643)

สรุปผลการวิจัย

1. กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศของธุรกิจสปาในประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือ ด้านการส่งมอบบริการ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า

2. ความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านการเพิ่มขึ้นของรายได้ รองลงมาคือ ด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า และด้านการลดต้นทุนการโฆษณาประชาสัมพันธ์

3. ผลการทดสอบสัมประสิทธิ์การถดถอย เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศกับความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย มีตัวแปรอิสระ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ด้านการส่งมอบบริการ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และด้านการพัฒนาเทคโนโลยี และตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 64.30

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศกับความสำเร็จทางการตลาดธุรกิจสปาในประเทศไทย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ธุรกิจสปา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีกลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งมอบบริการ และ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ทั้งนี้อาจเกิดจากธุรกิจสปาจะให้ความสำคัญในการมุ่งเน้น พัฒนา และปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้พนักงานได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน อีกทั้งยังทำการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ เพื่อให้เกิดแนวทางและกระบวนการบริการใหม่อยู่เสมอ ให้ความสำคัญในมาตรฐานของการให้บริการ และมุ่งเน้นให้มีความหลากหลายในการให้บริการสำหรับลูกค้า เพื่อรักษาความพึงพอใจของลูกค้าให้อยู่กับองค์กรตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pevsner (2009: 102-104) กล่าวว่า การมีกระบวนการดำเนินงานและวิธีการปฏิบัติ มีกระบวนการจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม มีการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ธุรกิจสปานำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์ การวางแผน การบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำได้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้เป็นอย่างดี รวมถึงการสร้างความสำเร็จแก่ลูกค้า ภูมิใจให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำอีก ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้งานมีความสำเร็จ

2. ธุรกิจสปา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีความสำเร็จทางการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้าน การเพิ่มขึ้นของรายได้

ด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า และด้านการลดต้นทุนการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเกิดจากธุรกิจสปาให้ความสำคัญในเรื่องของรายได้เพิ่มขึ้นจากการกระตุ้นยอดขายที่เกิดจากลูกค้ารายใหม่และรายเก่า การยอมรับจากลูกค้าในการปรับปรุงระบบการให้บริการตามคำติชม การได้รับความไว้วางใจในการแก้ไขปัญหาให้ลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พสุ เดชะรินทร์ (2548: 61-107) กล่าวว่า ในการดำเนินธุรกิจองค์กรสามารถบรรลุเป้าหมาย วางแผนการจัดการดำเนินการตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจนบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการบรรลุตัวชี้วัดความสำเร็จมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งการบริหารเพื่อสร้างคุณค่าความสำเร็จขององค์กรนั้น มีองค์ประกอบหลักอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการเติบโตขององค์กร และความสำเร็จขององค์กรนั้นจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อธุรกิจ

3. กลยุทธ์การบริการที่เป็นเลิศ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ด้านการส่งมอบบริการ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และด้านการพัฒนาเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จทางการตลาด ซึ่งสามารถอภิปรายในแต่ละด้านได้ ทั้งนี้อาจเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าในการสร้างการรับรู้ต่อลูกค้า ตลอดจนการให้บริการที่ประทับใจของพนักงาน การนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า รวมทั้งการนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในธุรกิจสปาจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cortes and Others (2006: 1101-1116) พบว่า ผู้จัดการบริษัทที่มีความสามารถในการพัฒนาเกี่ยวกับการให้บริการ และให้ความสำคัญกับการเอาใจใส่ลูกค้า ผลลัพธ์จากการปฏิบัติงานของพนักงานจะสนับสนุนกลยุทธ์ในการตัดสินใจในการซื้อบริการของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ เอ็มรัตน์ (2557: บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารธุรกิจโรงแรมต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การบริการ ด้านการบริการแบบมืออาชีพมุ่งเน้นให้พนักงานมีความเชี่ยวชาญในการให้บริการลูกค้าด้วยความสะดวกรวดเร็วทันต่อความต้องการ และมีบริการที่หลากหลายเพื่อให้ครอบคลุมต่อความต้องการของลูกค้าที่มาใช้บริการ โดยมีการปรับปรุงบริการอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาปรับปรุงกลยุทธ์วิธีการบริการให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cortes and Others (2006: 1101-1116) พบว่า ปัจจัยด้านการ

บริการมีนัยสำคัญต่อกลยุทธ์การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร โดยจะเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการบริหารธุรกิจ การพัฒนาคุณภาพและงานบริการเป็นการพัฒนาทั่วทั้งองค์กรให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น นวัตกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้น จะทำให้องค์กรมีการก้าวหน้า การพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะก่อให้เกิดโมเมนตัม ส่งผลทำให้เกิดความก้าวหน้าของธุรกิจสะดวกคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนากระบวนการที่ซับซ้อนและครอบคลุมทั้งองค์กร รวมทั้งส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Maltz, Shenhar and Reilly (2009: 134-154) กล่าวว่า ประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี คือความสามารถในการนำเทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์มาใช้ เพื่อเป็นสื่อกลางในการจัดจำหน่าย การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ได้อย่างเต็มศักยภาพ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ช่วยในการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าเป็นขั้นตอนการทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อและทำการซื้อซ้ำ รวมถึงการมีความภักดีต่อตราผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลถึงผลกำไรระยะยาวที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ให้ความสำคัญในการให้บริการ เช่น ให้ความสำคัญกับการเอาใจใส่สนับสนุนการตัดสินใจ ใช้กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมสิ่งใหม่เข้ามาควบคุมในการสร้างความสัมพันธ์เพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจ เพราะการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นการรักษาลูกค้าให้อยู่กับองค์กรระยะยาวต่อไป
2. ด้านการส่งมอบบริการ ในเรื่องของการบริการ เช่น การมุ่งเน้นในการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพสินค้า และบริการอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้พนักงานรักงานด้านบริการ เพราะการส่งมอบบริการ การเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นตัวกลางในการให้บริการนั้นสามารถที่จะเพิ่มยอดขายได้
3. ด้านการสื่อสารการตลาด เพื่อให้เกิดการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ลูกค้า ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การบูรณาการข้อมูลข่าวสารที่สร้างความแตกต่างจากผู้แข่งขันรายอื่นในการสร้างเอกลักษณ์และดึงดูดลูกค้า และสามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโฆษณาประชาสัมพันธ์ได้อย่างต่อเนื่อง เพราะการสื่อสารการตลาดนั้น

ถือว่าเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการตลาดให้ประสบความสำเร็จ และสามารถเพิ่มยอดขายได้

4. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เกี่ยวกับการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง เช่น ให้พนักงานได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน เพราะศักยภาพในการทำงานสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการกระตุ้นยอดขายที่เกิดจากลูกค้ารายใหม่และรายเก่า และยังสามารถขยายส่วนแบ่งทางการตลาดได้อย่างต่อเนื่อง

5. ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี เน้นเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้กับองค์กร เช่น การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบของการบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า พัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อม และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการให้บริการลูกค้า เพราะการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการดำเนินงานการให้บริการที่ทันสมัย เทคโนโลยีที่ถูกนำมาใช้มีผลต่อค่านิยมซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของรายได้ให้แก่องค์กร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ เอ็มรัตน์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการกับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2559). **ฐานข้อมูลธุรกิจ**. <https://www.dip.go.th/th>. 6 ตุลาคม 2559.
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2560). **ธุรกิจสปา**. <http://hss.moph.go.th/index2.php>. มกราคม 2560.
- จิตราภรณ์ คันทะภูมิ. (2558). ผลกระทบของกลยุทธ์การบริการสมัยใหม่ที่มีผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจให้บริการงามในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2548). การตลาดบริการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอ็กซ์เปอร์เนท.
- ณชัยศักดิ์ จุณณะปิยะ. (2555). ตัวแบบความสัมพันธ์ของกลยุทธ์การมุ่งเน้นตลาดกลยุทธ์นวัตกรรมทางการตลาดและความตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการตลาดที่มีต่อการเพิ่มขึ้นของผลการดำเนินงานทางการตลาดในโรงแรมระดับสี่และห้าดาวในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ บธ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสยาม.
- นันทพร ตั้งคณิดานนท์. (2558). ผลกระทบของกลยุทธ์การบริการเชิงรุกที่มีผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สุวีริยาสาส์น.
- พสุ เดชะรินทร์. (2548). **Balanced Scorecard รู้ลึกในการปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรมาธิราช. (2543). **ความสำคัญของการบริการ**. http://www.ihotelguru.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=34:service-importance. 6 ตุลาคม 2559.

- ราม ปิยะเกตุ และคณะ. (2547). **โครงการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์**. http://www.dbd.go.th/images/content/total_01.html. 31 มีนาคม 2561.
- รัชดามาศก์ สุธชิต. (2559). **ความหมายของธุรกิจ SME**. <https://sites.google.com/site/ratchadamat/khwam-hmay-khxng-thurkic-sme>. 31 มีนาคม 2561.
- วิบูลย์ แซ่จุง. (2557). **ความสำเร็จของข้อมูลช่วยเพิ่มคุณค่าให้ธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอ็กซ์เปอร์เนท.
- ศิริ โอภาสพงษ์. (2554). **ปัจจัยสู่ความสำเร็จขั้นสุดยอด. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เอกภพ มณีนารถ. (2556). **การตลาดบริการ**. เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสยาม.
- ภาษาต่างประเทศ**
- Aaker, D.A., Kumar, V. and Day, G.S. (2001). **Marketing Research**. New York : John Wiley & Son.
- Black, K. (2006). **Business Statistics for Contemporary Decision Making**. (4thed.). New York : John Wiley & Son, pp. 585.
- Bogomolova, S. (2001). Service Quality Perceptions of Solely Loyal Customers. **International Journal of Market Research**. 53(6) : 793-810.
- Cortes, C.E. and Others. (2006). Strategic Groups in the Hospitality Industry : Intergroup and Intragroup Performance Differences in Alicante, Spain, **Tourism Manangement**. 27(6) : 1101-1116
- Maltz, A., S.W. Shenhar and M. Reilly. (2009). **Refining the Search foe Organizational Success Measures**. New York : Prince. Inc.
- Nunnally, J. C. (1978). **Psychometric theory**. New York : McGraw-Hill.rch. New York : John Wiley & Son.
- Pevsner J. (2009). **Bioinformatics and Functional Genomics**. 2nded. Hoboken. NJ : Wiley-Blackwell.

Song, J. and F.M. Zahedi. (2006). Internet Market Strategies :
Antecedents and Implications. **Information and Management.**
43(2) : 222-238.

แนวทางการสร้างสรรค์งานออกแบบสัญลักษณ์ความเชื่อความศรัทธา แห่งพวงมาลัยไทย

The design of the symbol of faith belief in the garland

พีรติ จิงประกอบ¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเรื่องพวงมาลัยเอกลักษณ์ความศรัทธาแห่งความเป็นไทยถูกผสมผสานกับวิถีชีวิตของชาวไทยในแง่มุมของความเชื่อในหลากหลายรูปแบบ การนำเอาเอกลักษณ์จากพวงมาลัยที่ถูกบ่มเพาะเป็นรากเหง้าแห่งศิลปวัฒนธรรม เป็นวิถีของไทยแต่โบราณมาศึกษาและดึงเอารูปแบบที่มีนัยสำคัญหลากหลายมิติอันเป็นเอกลักษณ์ของพวงมาลัย จะส่งเสริมการอนุรักษ์วิถีแห่งมรดกไทยและเป็นแรงจูงใจทางจิตใจรูปแบบใหม่ที่มีคุณค่าตลอดจนให้คนรุ่นใหม่ได้สืบทอดศิลปวัฒนธรรมและวิถีไทย การนำพวงมาลัยประยุกต์ใช้ประโยชน์และแนวทางในการออกแบบเพื่อสื่อสาร ซึ่งลักษณะของชุดสื่อสารความเป็นพวงมาลัยเป็นแนวทางหลัก ในการสร้างรูปแบบของการค้นคว้าและสรุปแนวทางเป็นกรอบในการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นอัตลักษณ์ของพวงมาลัย ที่มีคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของความเชื่อความศรัทธาจากการร้อยมาลัยผสมผสานอยู่ ซึ่งในปัจจุบันพวงมาลัยจะถูกนำไปใช้หลากหลายแตกต่างกันตามแต่วัตถุประสงค์ แต่มาายาคติแห่งการเริ่มต้น ตั้งอยู่ และดับไป แล้วร้อยเรียงเพื่อแทนค่าความรู้สึกของผู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจะยังคงอยู่คู่กับสังคมไทยตราบนานเท่านาน ความเข้าใจถึงคุณค่าของมาลัยที่แท้จริงได้และตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความดีงามภายในจิตใจ

คำสำคัญ: ศิลปะการออกแบบ, พวงมาลัย, ความเชื่อความศรัทธา

---

¹ อาจารย์ประจำสาขาการออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

This article aims to study the garland as a symbol of faith. The garland is Represents Thai beliefs in a variety of ways. The identity of the garland was cultivated as the root of the arts. It is a way of Thai but ancient and the unique designs of the garland. Reflect Thai heritage and is a valuable new mental motive as well as a new generation of people who have inherited the Thai culture and way of life. Applying the garland to the application and design guidelines for communication. The style of the garland kit is a guiding principle in creating a model of research and summarizing the approach as a framework for creating the identity of the garland. The symbolic value of faith, the faith of hundreds of garlands mixed. At present, the garland is used for a variety of different purposes. To represent the feelings of the creator will remain with the Thai society for a long time. Understanding the value of true garlands is based on good inner mind.

Keywords: Design arts, Garland, Faith

บทนำ

ความเชื่อความศรัทธาเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน การแสดงออกทางความเชื่อความศรัทธาเหล่านั้นมักมีหลากหลายรูปแบบปลีกแยกออกไปแต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาคโดยอาศัยวิถีวัฒนธรรมการทางสังคมวัฒนธรรมประเพณีขนบธรรมเนียมตลอดจนวิถีชีวิตของชาวไทยที่หล่อหลอมมาตั้งแต่อดีต หนึ่งในการแสดงออกทางความเคารพศรัทธาเหล่านั้นคือ การแสดงผ่านพวงมาลัยในวาระและโอกาสต่างๆ การร้อยมาลัยไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยใด แต่จากหลักฐานของพระราชพิธี 12 เดือน ได้กล่าวถึงพระราชพิธีจองเปรียงในสมัยกรุงสุโขทัยที่มีพระร่วงเป็นพระเจ้าแผ่นดิน มีสนมเอกคือท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ในหลักฐานที่อ้างถึงตอนหนึ่งว่า ในเดือนเมษายนมีพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ บรรดาเจ้าเมือง เศรษฐี คหบดี เข้าเฝ้าถวายบังคมสมเด็จพระร่วงเจ้า เพื่อถวายเครื่องราชบรรณาการ พระสนมกำนัลต่างๆ ก็ร้อยกรองดอกไม้เป็นรูปสัตว์ต่างๆ ใส่เมี่ยงหมากถวายให้สมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ผู้มาเฝ้าและในครั้งนั้นนางนพมาศก็ร้อยดอกไม้สี่เหล็องเป็นรูปพานทองสองชั้นรองชั้น มีระย้าระบายดงามในชั้นใ้เมี่ยงหมาก แล้วร้อยดอกไม้เป็นตาข่ายคลุมชั้นอีกทีหนึ่งเป็นที่เจริญตาและถูกกาลเทศะอีก สมเด็จพระร่วงเจ้าจึงทรงบัญญัติว่าถ้าชาวไทยทำการรับแขกเป็นการสนามใหญ่ มีการอวาทหมงคล หรือวิวาหมงคล เป็นต้น ให้ร้อยกรองดอกไม้เป็นรูปพานชั้นหมาก (กรมศิลปากร, 2530: 134) ซึ่งจากหลักฐานดังกล่าวจึงทำให้ทราบว่างานร้อยมาลัยเป็นงานที่สำคัญโดยเฉพาะนิยมร้อยในราชสำนัก และเป็นงานศิลปะชั้นสูงแสดงถึงการจัดประดับตกแต่งตลอดจนมีการแยกให้ใช้สำหรับงานต่างๆ สันนิษฐานว่าศิลปะการร้อยมาลัยนี้คงสืบทอดต่อกันมาจนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงแผ่นดิน รูปแบบที่ปรากฏตามหลักฐานต่างๆ เช่น ตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ก็มักจะเป็นการนำเครื่องร้อย เช่น ดอกไม้สด มาร้อยเป็นชูดมาลัยเดี่ยวเท่านั้น จึงได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการร้อยมาลัยแบบใหม่ โดยสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระพันปีหลวง ทรงเป็นผู้ริเริ่มในการดัดแปลงรูปแบบการร้อยมาลัยที่หลากหลาย ทั้งการนำดอกไม้สด ดอกไม้แห้งมาผสมผสาน อีกทั้งการนำเอาดอกไม้ ใบไม้ ชนิดต่างๆ มาผสมผสานตลอดจนพระองค์ทรงจัดให้มีการฝึกอบรมศิลปะการร้อยมาลัยในโรงเรียนราชินี การร้อยมาลัยจึงถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถูกริเริ่มจากในราชสำนักกระทั่งแพร่หลายออกไปยังบุคคลภายนอก (ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ, 2550: 10)

นอกจากการร้อยมาลัยอันเป็นตำรับชาววังในราชสำนักสยามตั้งแต่อดีตแล้ว การร้อยมาลัยอาจมีการสืบทอดจากคตินิยมในพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ฮินดูที่มีต้นกำเนิดจากอินเดีย ซึ่งมีการนำดอกไม้มาร้อยรวมกันเป็นรวงยาวเพื่อเป็นเครื่องสักการะบวงสรวงเทพเจ้าตามความเชื่อในคติฮินดู และคงถูกเผยแพร่เข้ามาในอาณาจักรเขมรโบราณ ซึ่งรับเอาอิทธิพลของการนับถือเทพเจ้าตรีมูรติตลอดจนวรรณกรรมต่างๆ ของอินเดียมาสร้างสรรค์ประยุกต์เข้ากับคติการสร้างเทวสถานถวายให้เป็นที่สถิตของเทพเจ้า สกุลช่างขอมโบราณจึงมีการสลักลวดลายตกแต่งอันประณีตด้วยเรื่องราวในวรรณกรรมต่างๆ ของศาสนาฮินดู แต่ที่น่าสนใจคือ การนำเอารูปแบบของมาลัยถ่ายทอดบนลวดลายจำหลักบนยอดปราสาท หน้าบัน หรือทับหลังของปราสาทต่างๆ ได้อย่างลงตัว การใช้พวงมาลัยในการสักการบูชาของอินเดียนี้คงจะมีมาก่อนที่พุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรือง และเมื่อได้เกิดศาสนาพุทธขึ้นแล้ววิถีแห่งความเชื่อในการถวายดอกไม้ ฐูปเทียน เครื่องสักการะพระพุทธรเจ้า เป็นอามิสบูชาที่ถูกผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีที่ถือปฏิบัติมาทุกวันนี้ โดยใช่

พวงมาลัยเป็นสื่อกลางในการแสดงออกซึ่งความศรัทธาต่อการเคารพบูชาอย่างสูงสุดในพระพุทธศาสนา ซึ่งคาดว่าคงจะเข้ามาয়งสุวรรณภูมิพร้อมๆ กับพุทธศาสนาราวยุคสมัยของอาณาจักรศรีวิชัย (สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลริวิวัฒน์, 2516) จะเห็นได้ว่าการแสดงออกซึ่งความเชื่อความศรัทธาของชาวไทยต่อพุทธศาสนานั้น มีความผูกพันที่สำคัญยิ่งกับชาวไทยมาอย่างยาวนาน จนกระทั่งกลายเป็นวิถีชีวิตหนึ่งของประชาชนนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผนวกกับการเข้ามาทางรูปแบบการสื่อสารผ่านพวงมาลัยจึงเป็นส่วนหนึ่งที่เชื่อมโยงและผูกพันกับประเพณีวิถีชีวิตและความเชื่อความศรัทธาทางศาสนา การวิวัฒนาการของศิลปะการร้อยมาลัยนี้ยังคงมีการปรับเปลี่ยนตามรูปแบบสมัยนิยมตามแต่ละยุค กระทั่งยุคสมัยรัชกาลที่ 5 ในกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระพันปีหลวง ศิลปะการร้อยมาลัยเริ่มมีการประยุกต์ใช้กับสิ่งอื่นๆ นอกจากการใช้เพื่อเป็นเครื่องสักการะเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ ปรากฏหลักฐานว่ามีการนำพวงมาลัยใช้เป็นเครื่องหอมประดับตกแต่งร่างกายของสมณกษัตริย์ในราชสำนัก ก่อนที่กรมศิลปากรจะจัดระเบียบเครื่องแต่งกายที่เป็นการแสดงต่างๆ เพื่อให้เป็นแบบแผนทางนาฏศิลป์ ซึ่งมีการนำพวงมาลัยมาประยุกต์ประกอบเป็นเครื่องประดับตกแต่ง (สำนักสังคีต, กรมศิลปากร) ตลอดจนการนำวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษที่มีประเพณีแห่มาลัยข้าวตอก เป็นประเพณีที่เกิดจากวิถีแห่งความเชื่อท้องถิ่นที่ถูกประยุกต์ให้กลายเป็นอัตลักษณ์แห่งความศรัทธาแสดงออกผ่านมาลัยของอีกท้องถิ่นในสังคมไทย

การเชื่อมโยงความศรัทธาที่ผสมผสานกับการแสดงออกผ่านพวงมาลัยนี้จึงเป็นเอกลักษณ์เด่นที่สำคัญของไทยที่มีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มาลัยถูกนำไปประยุกต์ใช้หลากหลายวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป แต่กลับแฝงเร้นด้วยความเชื่อดั้งเดิม จึงเป็นส่วนสำคัญที่คณะผู้ศึกษาสนใจจะศึกษาพวงมาลัยซึ่งเป็นทั้งเอกลักษณ์แห่งความเชื่อและความศรัทธา ผสมผสานกับวิถีชีวิตตลอดจนอยู่กับสังคมไทยมาทุกยุคสมัย แต่ก็ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ที่เชื่อมโยงต่อกัน โดยเพื่อค้นหาความเชื่อมโยงทางกายภาพ องค์ประกอบต่างๆ ที่สัมพันธ์กับความเชื่อความศรัทธา ตลอดจนวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ได้มาซึ่งแนวทางเพื่อนำไปต่อยอดเป็นการสร้างสรรค์งานออกแบบอื่นต่อไป

ประวัติความเป็นมาของพวงมาลัย

พวงมาลัย คือพวงดอกไม้ประดิษฐ์ที่นำดอกไม้ ใบไม้ต่างๆ เช่น กลีบดอกกุหลาบมอญ ดอกพุด ดอกกรัก ดอกผกากรอง ใบแก้ว ดอกข่า ดอกมะลิ ดอกมะลูลี ดอกบานไม่รู้โรย ดอกเล็บมือนาง บานบุรี หงอนไก่ รักเร่ เฟื่องฟ้า มาร้อยเป็นพวงมาลัย โดยมักจะนำมาใช้กราบไหว้พระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงนำไปไหว้ บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ตามเทศกาลต่างๆ

การร้อยพวงมาลัยเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของไทยที่มีมาอย่างยาวนาน จากการค้นคว้าตามประวัติศาสตร์ จารึก พงศาวดาร ซึ่งปรากฏเป็นหลักฐานว่าการร้อยพวงมาลัยนั้นไทยเราได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรเขมรโบราณ ซึ่งสืบทอดจากอินเดีย จากคติแห่งเทพเจ้าของศาสนาฮินดู ปรากฏเป็นหลักฐานจากลวดลายบนทับหลังของปราสาทต่างๆ เช่น ลวดลายหน้ากาพคบบมาลัยบนปราสาทพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พระปรางค์สามยอดที่จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นช่วงสมัยที่อิทธิพลของขอมเริ่มเสื่อมอำนาจและถูกผนวกเข้ากับอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งลวดลายมาลัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกิดจากแนวคิดที่ช่างศิลป์ในสมัยโบราณนำสิ่งที่เห็นประจำวันมาถ่ายทอดลงบนชิ้นงานและตามศิลปกรรมในอดีต (สุภัทรดิศ ดิศสกุล, 2525)

ภาพที่ 1 แสดงภาพเปรียบเทียบลวดลายพวงมาลัยศิลปะอินเดียอมราวดี และทับหลังหน้ากาพคบบมาลัย ศิลปะขอม

มาลัยอินเดีย (India flower garland) ชาวอินเดีย มีอารยธรรมอันเก่าแก่ มีศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลกก็ว่าได้ ชาวอินเดียมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติมาตั้งแต่โบราณ ดังนั้นการประดิษฐ์ สิ่งสักการบูชา จึงมีให้เห็นมาช้านาน ตั้งแต่ในอดีตชาวอินเดียยังคงยึดถือการทำมาลัยแบบโบราณ โดยการมัด" ดูได้จากท่าบางท่า ในการนาฏตัม โดยการใช้เชือกกล้วยและดอกไม้้นำมาเรียงร้อย มัดจนแน่นเป็นพวง ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมีให้เห็นอยู่และชาวอินเดียมักใช้ดอกไม้ดังนี้ เพื่อ

เรียงร้อยบูชาเทพเจ้า เช่น ดอกมัม อันนี้อาจจะเป็นหลักใหญ่ๆ เพราะชาวอินเดียมีความเชื่อว่า ดอกมัมเป็นดอกไม้ที่มีกลิ่นฉุน สามารถดับกลิ่นกายมนุษย์ได้ เพื่อให้เราได้เข้าถึงพระเจ้า ได้ง่ายขึ้น

- ดอกดาวเรือง ความเชื่อคล้ายๆ กับดอกมัม แต่อันนี้แฝงความหมายโดยนัยไว้ ถึงความเจริญรุ่งเรือง มาจากสีเหลือง และอีกนัยหนึ่งสีเหลืองอาจจะเป็นสีที่ประทับของพระเจ้านั่นเอง
- ดอกกุหลาบ สัญลักษณ์แห่งความรัก บ่งบอกให้เห็นว่าเรารักพระเจ้า หรือสำหรับผู้ปรารถนาขอพรเรื่องความรัก
- ช่อนกลั่น ชาวอินเดียถือเป็นเรื่องปกติ สำหรับดอกช่อนกลั่นบูชาเทพเจ้า แต่คนไทยนิยมเอามาไว้ในงานอวมงคล ถือว่าเป็นดอกไม้ที่ส่งกลิ่นในยามค้ำคื่น นิยมถวายพระแม่กาลี
- มะลิ ด้วยความหอมของดอกมะลิ เราจึงนิยมนำมาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่นเดียวกับคนไทยที่นิยมใช้ดอกมะลิเช่นกัน
- บานไม่รู้โรย สัญลักษณ์เหมือนเม็ดพลอยสีม่วงๆ นิยมนำมาไหว้ พระแม่ลักษมี พระบาลาจี
- กล้วยไม้ เป็นดอกไม้ที่เลอค่า(ในสมัยก่อน) เพราะว่ามันจะออกดอกได้ ใช้เวลานานมาก ด้วยความศรัทธาของชาวอินเดียจึงสรรหาลิ่งที่ดี สิ่งที่ยากนำมาถวายพระเจ้า
- ใบนิม (สะเดา) เป็นใบไม้ที่พระแม่อุมาทรงโปรด หรือเคยช่วยปกปิดร่างกายขณะที่พระแม่อรรมิให้อบอวย เป็นที่น่าละอาย ชาวอินเดียนิยมมามัดมาลัยเพื่อสักการะต่อ พระแม่อุมา ทูคา กาลี มาริอัมมณฑลฯ อีกนัยหนึ่ง ใบสะเดาชาวอินเดียเชื่อว่าสามารถปิดเป้าสิ่งไม่ดีได้
- ใบพลู โดยนัยคือการถวายทรัพย์ต่อพระเจ้าโดยเชื่อว่าใบพลูนี้แทนธนบัตร (แต่ไม่นิยมใส่ในมาลัยถวายพระวิษณุ)
- ใบรัก อันนี้เฉพาะองค์ ใช้ถวายพระหนุมาน

- ใบตุลสี (กะเพรา) นิยมมัดถวาย พระวิษณุ ด้วยความเชื่อที่ว่า พระนางตุลสีคือพระชายาองค์หนึ่งของพระวิษณุ โดยพระลักษณะที่ทรงรับเป็นพระชนิษฐา (บ้างว่าเป็นอวตารของพระลักษมี)
- ใบเล็บครุฑ นิยมบูชาพระวิษณุเช่นกัน ครุฑ หรือการุดา เป็นพาหนะของพระวิษณุ ความเชื่ออีกนัยหนึ่งคือ ให้จิกกัดสิ่งไม่ดีออกไป
- เอมลิกา (มะนาว) นิยมถวายพระแม่ อูมา ทูรคา กาลี ศักติ หรือ เหล่า กายา-กาดยานี
- หญ้าแพรก นิยมถวายพระพิฆเนศเป็น 1 ในใบไม้สำคัญ 21 ชนิด ที่ใช้ถวายพระคเณศ

ต้นกำเนิดของการร้อยมาลัยก่อนจะเข้ามาในสุวรรณภูมิอีกประเด็นคือ การเข้ามาของพุทธศาสนาลังกาวงศ์ ที่แผ่เข้ามาทางอาณาจักรศรีวิชัย จากหลักฐานที่คาบเกี่ยวกับพุทธศาสนานั้นเกิดขึ้นก่อนพุทธกาล ซึ่งเกิดจากการเคารพนับถือของเทพเจ้าในศาสนาฮินดู คติความเชื่อเหล่านี้ถูกเพาะบ่มในดินแดนชมพูทวีป เกิดการสักการบูชาด้วยเครื่องบวงสรวง ดอกไม้รูปเทียน ไล่ตามลำดับวรรณะ ยิ่งเป็นวรรณะกษัตริย์ เครื่องบูชาจะสูงค่าและจะถูกประดิษฐ์ด้วยความประณีตเป็นพิเศษ จนกระทั่งการเข้ามาของพุทธศาสนา ก็ถูกปรับเปลี่ยนเป็นเครื่องสักการบูชาให้กับพระพุทธเจ้า ปรากฏเป็นคำถวายเครื่องสักการบูชาในวันสำคัญต่างๆ จนถึงปัจจุบัน บรรพบุรุษของไทยเรามีชื่อเสียงในงานด้านศิลปะการประดิษฐ์อย่างมากมาย โดยเฉพาะการประดิษฐ์ตกแต่งพวงดอกไม้ ใบไม้ ผลไม้ และวัสดุอื่นๆ เป็นที่ขึ้นชื่อมานานแต่โบราณกาลแล้ว แต่ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าได้มีการเริ่มต้นมาแต่ในสมัยใดแน่ คงต่อเนื่องมาแต่ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้นั่นเอง จึงไม่มีหลักฐานใดๆ ให้อนุชนรุ่นหลังได้สืบค้นต่อมาในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี แต่ครั้งสมัยพระร่วงเป็นพระเจ้าแผ่นดินมีพระสมณเอก คือ ท้าวศรีจุฬาลักษณ์ หรือนางนพมาศ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในงานด้านฝีมือในการประดิษฐ์ดอกไม้สดเป็นเลิศ ในสมัยนั้นตามหลักฐานที่อ้างถึงในพระราชนิพนธ์เรื่องพระราชพิธี 12 เดือน ตอนหนึ่งที่กล่าวถึง ท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ได้คิดตกแต่งโคมลอยให้งดงามวิจิตรกว่าโคมของพระสมณอื่นทั้งปวง โดยการนำเอาดอกไม้ต่างๆ มาประดิษฐ์ตกแต่ง และยังได้เอาผลไม้มาทำการแกะสลักตกแต่งประกอบไปด้วย แต่ก็มีได้มีการอ้างถึงว่า ในการตกแต่งครั้งนั้นมีการร้อยมาลัยมาประดับตกแต่งด้วยหรือไม่ และในหลักฐานที่อ้างถึงตอนหนึ่งว่า ในเดือนเมษายนมีพระราชพิธีสนามใหญ่

บรรดาเจ้าเมือง เศรษฐี คหบดีเข้าเฝ้าถวายบังคมสมเด็จพระร่วงเจ้า เพื่อถวายเครื่องราชบรรณาการ พระสนมกำนัลต่างๆ ก็ร้อยกรองดอกไม้เป็นรูปสัตว์ต่างๆ ใส่เมี่ยงหมากถวายให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ผู้มาเฝ้าและในครั้งนั้นนางพนาศก็ร้อยดอกไม้สี่เหลี่ยมเป็นรูปพานทองสองชั้นรองชั้น มีระย้าระบายงดงามในชั้นใส่เมี่ยงหมาก แล้วร้อยดอกไม้เป็นตาข่ายคลุมชั้นอีกทีหนึ่งเป็นที่เจริญตาและถูกกาลเทศะอีก สมเด็จพระร่วงเจ้าจึงทรงบัญญัติว่าถ้าชาวไทยทำการรับแขกเป็นการสนามใหญ่ มีการอวาทหมงคล หรือวิวาหมงคล เป็นต้น ให้ร้อยกรองดอกไม้เป็นรูปพานชั้นหมากดังนี้ และให้เรียกว่า พานชั้นหมาก ในสมัยรัตนโกสินทร์ทุกรัชกาลงานฝีมือด้านการประดิษฐ์ดอกไม้ก็เป็นที่ขึ้นชื่อลือชามากเป็นที่นิยมในราชสำนักสยามและก็เป็นที่ยอมรับประดิษฐ์ในงานต่างๆ แทบทุกงาน โดยเฉพาะงานพิธีต่างๆ

สมัยรัชกาลที่ 5 มีพระราชกฤษฎีกาทำดอกไม้ของไทยเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะมิ่งงานราชพิธีใดๆ เจ้านายฝ่ายในต้องประกวดกันจัดแต่งดอกไม้มาถวายให้ทรงใช้ในงานนั้นๆ เสมอ พระมเหสีเทวีทุกตำหนักเฝ้าพระทัยในการจัดแต่งดอกไม้ไปตมาๆ กัน แต่ละพระองค์ก็มีชื่อเสียงในทางต่างๆ กัน (จันทนา สุวรรณมาลี, 2529)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) กล่าวไว้ว่า พวงมาลัยคือดอกไม้ประดิษฐ์แบบไทยลักษณะหนึ่ง โดยการนำ ดอกไม้ กลีบดอกไม้และใบไม้ มาร้อยด้วยเช็ม แล้วรูดอกมาใส่ด้ายผูกเป็นพวง มีลักษณะต่างๆ กัน

โรงเรียนศิลปศาสตร์อาหารไทยหม่อมหลวงพวง ทินกร (2554) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับพวงมาลัยไว้ว่า กลีบดอกไม้และใบไม้มีนานาชนิดที่ถูกนำมาเรียงร้อยเข้าด้วยกันเป็นพวงมาลัยดอกไม้สดนั้น เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สะท้อนวิถีชีวิตที่ละเอียดละไมที่โดดเด่นเฉพาะตัวของชนชาติไทย

วันเพ็ญ พงษ์เก่า กล่าวถึงเอกลักษณ์ของมาลัยว่า เป็นศิลปะของไทยด้านงานประดิษฐ์ดอกไม้สด ที่เกิดขึ้นเป็นความงดงามอันเกิดจากการเรียงร้อยกลีบดอกไม้ใบไม้มีนานาพันธุ์ สลับวนเวียนเกิดเป็นลวดลายได้อย่างน่าอัศจรรย์ ยากนักที่ชนชาติใดจะทำได้เสมอเหมือน มาลัยจึงคงความเป็นเอกลักษณ์ไทยตั้งแต่บรรพกาล

จันทนา สุวรรณมาลี (2529) ได้กล่าวถึงความสำคัญของมาลัยไว้ว่า การร้อยมาลัยเป็นศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้สดของไทย ซึ่งมีความประณีตสวยงาม เป็นที่ประทับใจแก่ผู้พบเห็น มีหลักฐานปรากฏชัดเจนว่าบรรพบุรุษของไทยนิยมใช้มาลัยในการตกแต่งประดิษฐ์ดอกไม้สด เนื่องในงานต่างๆ ร้อยมาลัยเพื่อมอบให้แก่กันระหว่าง

บุคคลด้วย และนิยมใช้กันกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นงานที่แสดงความสุขหรือทุกข์ก็ตาม
จึงนับว่าการประดิษฐ์มาลัยมีคุณค่าต่อสังคมไทย

ประเภทของมาลัย

1. แบ่งตามหน้าที่ใช้สอย

1.1 มาลัยชายเดี่ยว หมายถึง มาลัยที่มีลักษณะเป็นพวงกลมมี
อุบะห้อยเป็นชายเพียงพวงเดียว ซึ่งบางคนอาจเรียกว่า มาลัยมือ มาลัยข้อมือ หรือ
มาลัยคล้องแขนก็ได้ ถ้าใช้ในการทูลเกล้าฯ ถวายก็เรียกว่า มาลัยข้อพระกร มาลัย
ชายเดี่ยวนี้ใช้สำหรับคล้องมือ คล้องแขน หรือบูชาพระ

1.2 มาลัยสองชาย หมายถึง มาลัยที่นิยมผูกต่อกับบริบับัน หรือ
โบว์ทั้งสองชาย และมีอุบะห้อยชายมาลัยข้างละพวง มาลัยสองชายนี้ ใช้สำหรับคล้อง
คอบุคคลสำคัญในงานนั้นๆ ใช้แขวนหน้ารถ หรือหัวเรือก็ได้ บางคนเรียกมาลัย
ประเภทนี้ว่า มาลัยคล้องคอ ถ้าใช้คล้องคอเจ้าบ่าวเจ้าสาว เรียกว่า มาลัยบ่าวสาว

1.3 มาลัยขำร่วย หมายถึง มาลัยขนาดเล็กๆ น่ารักกระจุ่มกระจิม
สำหรับมอบให้กับบุคคลจำนวนมากเป็นของขำร่วย ตอบแทนการขอบคุณที่ม
าร่วมงานนั้นๆ

ภาพที่ 2 แสดงภาพมาลัยที่แบ่งตามหน้าที่ใช้สอย

2. แบ่งตามลักษณะรูปแบบ

2.1 มาลัยซีกหรือ มาลัยเสี้ยว หมายถึง มาลัยที่ร้อยให้มีลักษณะ
รูปทรงตามขวางเพียงครึ่งวงกลม หรือน้อยกว่านั้น

2.2 มาลัยกลม หมายถึง มาลัยที่ร้อยให้มีลักษณะรูปทรงตามขวางเป็นวงกลมรูปทรงตามยาวตรง และขนานกันไปตลอดเข็ม

2.3 มาลัยแบน หมายถึง มาลัยที่มีลักษณะรูปทรงตามขวางเป็นรูปยาวตามกลีบ ปลายกลีบของด้านตรงข้ามยาวประมาณจดแนวเส้นรอบวง แต่ปลายกลีบของด้านขวางและด้านตรงข้ามแคบ

2.4 มาลัยรี หมายถึง มาลัยที่ร้อยให้มีลักษณะรูปทรงตามขวางเป็นรูปรี รูปทรงตามยาวตรงขึ้นไปตลอดเข็ม

2.5 มาลัยสามเหลี่ยม หมายถึง มาลัยที่ร้อยให้มีลักษณะรูปทรงตามขวางเป็นรูปสามเหลี่ยมด้านเท่า รูปทรงตามยาวทั้งสามด้านตรงขึ้นไปตลอดเข็ม

2.6 มาลัยสี่เหลี่ยม หมายถึง มาลัยที่ร้อยให้มีลักษณะรูปทรงตามขวาง เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส รูปทรงตามยาวทั้งสี่ด้านตรงขึ้นไปตลอดเข็ม

2.7 มาลัยตุ้ม หมายถึง มาลัยที่ร้อยให้มีลักษณะรูปทรงตามขวางเป็นรูปวงกลมขนาดเล็ก แล้วค่อยๆ ใหญ่ขึ้นทีละน้อย ช่วงกลางป่องโค้งมนแล้วค่อยๆ ลดให้เล็กลงทีละน้อยจนมีขนาดเท่ากับตอนขึ้นต้น รูปทรงตามยาวหัวท้ายเรียวยาวช่วงกลางโค้งมน

2.8 มาลัยตัวหนอน หมายถึง มาลัยที่ร้อยให้มีลักษณะรูปทรงตามขวางเป็นวงกลม จากเล็กแล้วค่อยๆ ใหญ่ขึ้นทีละน้อยช่วงกลางป่องโค้งมน แล้วค่อยๆ ลดลงจนกระทั่งเล็กเท่ากับตอนขึ้นต้น รูปทรงตามยาวหัวท้ายเรียวยาวช่วงกลางป่องโค้งมน คล้ายมาลัยตุ้มแต่ยาวกว่า

2.9 มาลัยตัวหนอนคู่ หมายถึง มาลัยที่ร้อยให้มีลักษณะรูปทรงตามขวางเป็นรูปกลมเล็กแล้วค่อยๆ ใหญ่ขึ้น ช่วงกลางป่องโค้งมนแล้วค่อยๆ ลดให้เล็กลง จนกระทั่งเท่ากับตอนขึ้นต้น ซึ่งคล้ายกับมาลัยตุ้ม รูปทรงตามยาวเหมือนมาลัยตุ้มสองตุ้ม ร้อยต่อในเข็มเดียวกันนั่นเอง

2.10 มาลัยสามกษัตริย์ หมายถึง มาลัยที่ร้อยด้วยดอกบานไม่รู้โรยกรองเป็นชั้นๆ ขนาดเท่ากันทุกชั้น ร้อยคล้องต่อกันสามวงโดยใช้ดอกบานไม่รู้โรยสามสี คือ สีแดง ชมพู และขาว

2.11 มาลัยพวงดอกไม้ หมายถึง มาลัยที่ร้อยด้วยดอกไม้เรียงต่อกันเป็นสายยาวแล้วนำมาผูกมัดต่อกันเป็นวง

ภาพที่ 3 แสดงมลัยที่แบ่งตามลักษณะรูปแบบ

3. แบ่งตามลักษณะโครงสร้าง

3.1 มาลัยตัวสัตว์ หมายถึง มาลัยที่ร้อยให้เป็นรูปร่างลักษณะคล้ายตัวสัตว์ เช่น หนู กระรอก กระแต กระต่าย ชะนี ฯลฯ

3.2 มาลัยลูกโซ่ หมายถึง มาลัยที่ร้อยจากมาลัยกลม หรือมาลัยซีก แล้วนำมาผูกคล้องต่อกันตั้งแต่สองวงขึ้นไป ให้มีลักษณะเป็นห่วงๆ คล้องกันคล้ายโซ่

3.3 มาลัยเปีย หมายถึง มาลัยที่ร้อยจากมาลัยกลม และมาลัยตุ้ม นำมาประกอบเข้าเป็นพวง โดยเอามาลัยกลมผูกต่อกันเป็นวงอยู่ตรงกลาง ส่วนบนและล่างร้อยต่อกับมาลัยตุ้มด้านละ 1 ตุ้ม

3.4 มาลัยเถา หมายถึง มาลัยที่ร้อยจากมาลัยซีกแล้วนำมาผูกต่อกันเป็นวงกลม วงละขนาดตั้งแต่ขนาดใหญ่และค้อยๆ เล็กลงตามลำดับ โดยวางเรียงซ้อนกันลักษณะเป็นเถา

3.5 มาลัยครุย หมายถึง มาลัยที่ร้อยจากมาลัยกลมขนาดใหญ่ มีอุบะห้อยตุ้ดั่งคล้ายระบายเป็นครุยโดยรอบทั้งด้านในและด้านนอก ใช้สำหรับสวมสะพายจากไหล่ขวามาซ้ายคล้ายกับการห่มสไบเฉียงเมื่อนุ่งโจงกระเบนนั่นเอง

3.6 มาลัยดอกกล้วยไม้ หมายถึง มาลัยที่ร้อยด้วยดอกกล้วยไม้ล้วนๆ เป็นส่วนของตัวมาลัย ไม่ต้องร้อยดอกอย่างอื่นแซมเป็นลวดลายใดๆ

ภาพที่ 4 แสดงภาพมาลัยที่แบ่งตามโครงสร้าง

ความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวกับพวงมาลัย

ส.พลายน้อย ได้กล่าวในบทความ มหัทศจรย์เมืองสยามว่า ในอดีตการร้อยพวงมาลัยไม่ใช่กิจของชาวบ้าน เพราะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้อีกอย่างหนึ่งการร้อยพวงมาลัยเป็นวิชาที่ต้องเรียนให้รู้จักวิถีประเพณีไทย ผู้ที่ร้อยพวงมาลัยเป็นจึงต้องเรียนหรือเคยอยู่ในรั้วในวัง เพราะเป็นสถานที่ที่ต้องทำดอกไม้กันอยู่เป็นประจำทุกวัน

กล่าวกันว่าพวงมาลัยเริ่มมีใช้ในงานต่างๆ มากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ในครั้งนั้นสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้รับการยกย่องว่ามีพระนามเลื่องลือในการร้อยพวงมาลัย คือแต่เดิมนั้นพวงมาลัยของไทยร้อยด้วยดอกมะลิเป็นมาลัยสีขาวกลมแต่อย่างเดียว จะมีพิเศษบ้างก็เพียงทำเป็นเกลียววนไปเรียกว่า มาลัยเกลียวสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถทรงประดิษฐ์คิดร้อยมาลัยด้วยดอกไม้ต่างๆ ไม่ใช่เพียงดอกมะลีย่างแต่ก่อน และใช้ใบไม้แทรกทำให้เกิดลวดลายและสีสันทันแปลกๆ เจ้านายในราชสำนักก็พลอยสนพระทัยการร้อยพวงมาลัยกันมากขึ้น ในครั้งนั้นจึงถือว่าเป็นสมัยพัฒนาพวงมาลัยได้เป็นแบบอย่างการร้อยมาลัยมาจนถึงทุกวันนี้

แต่เดิมนั้นพวงมาลัยใช้เฉพาะกิจบางอย่าง เช่น ใช้รัตฐานพระพุทธรูปตามที่บูชาในพิธีต่างๆ ใช้ตกแต่งตามฉัตรและรัตพระโกศ ประดับตามประตูหน้าต่าง (สมัยที่ยังมีพระราชพิธีถือน้ำมีประเพณีไทยว่าจะต้องมีพวงมาลัยเปียสามพวงจัดถวาย แขนวนที่ครอบแก้วหน้าพระสัมพุทธพรรณีพวงหนึ่ง ที่พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกพวงหนึ่ง และที่พระพุทธเลิศหล้านภาลัยพวงหนึ่ง) เมื่อรัชกาลที่ 5 เสด็จสวรรคต ทางราชสำนักอนุญาตให้ประชาชนนำพวงมาลัยเข้าไปถวายสักการะพระบรมศพได้ ภายหลังชาวบ้านชาวเมืองจึงถือเป็นแบบอย่างใช้พวงมาลัยเคารพศพ การใช้พวงมาลัยจึง

กว้างขวางมากขึ้น จนถึงใช้บูชาแก่นขนเทวดาอารักษ์ จนเกิดมีกำหนดกฎเกณฑ์ว่า เทวดานั้นๆ ต้องถวายพวงมาลัยอย่างนั้น มีจำนวนและความยาวเท่านั้นๆ

ประเพณีไทยแต่งงานแต่เดิมบ่าวสาวก็ไม่มีการถวายหมั้น เริ่มมีขึ้นอย่างแพร่หลายในสมัยส่งเสริมวัฒนธรรม และนิยมใช้พวงมาลัยสองชาย นิยมให้พวงมาลัยของเจ้าบ่าวยาวกว่าของเจ้าสาวเล็กน้อย แต่ก็มีความเชื่อที่เรียกว่าไม่เป็นมงคลคือคำว่า สองชาย ดูเป็นหญิงไม่มีใจเดียว เข้าตำราไม่ให้มีหมอนข้างเป็นคู่ ถือกันจนถึงว่าดอกไม้ที่ทำพวงมาลัยก็มิให้ใช้ดอกไม้ป่า เพราะเสียงไม่เป็นมงคลคล้ายจะทิ้งจะขว้างจะปา ทำให้เกิดการแตกแยก แรกทีเดียวโบพวงมาลัยก็ใช้ต่างสีกันคือ ใช้สีตามวันเกิด ประเพณีไทยข้าราชการผู้ชายในราชสำนักจะตกแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ไม่ได้ มีเรื่องเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2422 หลวงสรสิทธิยานุการ ใส่พวงมาลัยสวมคอแล้วนำกระบวนฝ่ายในไปวังสราญรมย์ โปรดให้พระยามหามนตรีชำระ ยอมรับสารภาพให้ลงพระราชอาญาเข็ญ 60 ที แล้วจำคุกถอดจากตำแหน่งราชการ ในปัจจุบันพวงมาลัยได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการต้อนรับเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง เมื่อประธานในพิธีมาถึงจะมีผู้นำพวงมาลัยใส่พานไปต้อนรับ

วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับมาลัยที่น่าสนใจมี 2 แห่งในประเทศไทย นั่นคือ ประเพณีการแห่มาลัยข้าวตอก ที่บ้านฟ้าหยาด ตำบลฟ้าหยาด อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร และประเพณีบุญพวงมาลัย บ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยที่ บ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประเพณีการแห่มาลัย โดยการเอาไม้ไผ่มาเหลาแล้วสานให้เกิดรูปทรงคล้ายร่มแล้วนำมาร้อยเข้าเป็นพวง นำไปถวายพระเพื่อเป็นพุทธบูชา ประเพณีบุญพวงมาลัยไม้ไผ่ ชาว กุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สืบสานภูมิปัญญาบรรพบุรุษทุกวันนี้ 14-15 ค่าเดือน 10 ของทุกปี จะนำพวงมาลัยไม้ไผ่ที่แขวนสิ่งของที่ไม้ไผ่ในครัวเรือนนำไปรวมกันที่วัด เป็นต้นกัลปพฤกษ์ถวายที่วัด เป็นประเพณีแห่งเดียวในประเทศไทย บุญข้าวสาก คือฮีตที่สิบในฮีตสิบสอง อันเป็นจารีตประเพณีของชาวอีสานที่ได้รับการขนบธรรมเนียมประเพณีมาอย่างยาวนาน

“บุญพวงมาลัยไม้ไผ่” จัดขึ้นทุกวันนี้ 14-15 ค่า เดือน 10 ของทุกปี เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว นายสงวน แยมใส อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 243 หมู่ที่ 8 บ้านกุดหว้า ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ประชาชนบ้านพวงมาลัยไม้ไผ่ เปิดเผยว่า มาลัยไม้ไผ่ นับว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นกุศโลบายของ

บรรพบุรุษที่อยากให้ชาวบ้าน ลูกหลาน มีส่วนร่วมในการทำบุญ ภายใต้อำนาจแห่ง พุทธศาสนา องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกหลังคาเรือนจะนำพวงมาลัยที่แขวนด้วย สิ่งของที่มีอยู่ในบ้านเรือนตัวเอง เช่น พริก มะเขือ กระเทียม หมากพลู ขนม เงิน เทียน ดอกไม้ หรือของใช้ต่างๆ และนำมารวมกันที่วัดเป็นต้นกลปฤกษ์ก่อนที่จะแห่ รอบอุโบสถ และนำไปถวายพระ ตนได้เริ่มทำ “มาลัยไม้ไผ่” ตั้งแต่ย่างเข้าสู่วัยรุ่น ประมาณ 16-17 ปี ประมาณ 34 ปี ในหมู่บ้านกุดหว้าจะมีช่างทำมาลัยไม้ไผ่ประมาณ 30-40 คน ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น สืบทอดกันมาเรื่อยๆ ก็จะมีวัยรุ่น เยาวชนเข้ามาเรียนรู้การทำมาลัยไม้ไผ่อยู่บ้างในวัดกตต้องกุดหว้า ที่เป็นลานบุญ ลาน ธรรม คลังสมอภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนการทำเริ่มจากเลือกไม้ไผ่ไร มีคุณสมบัติเหนียว เส้นไม้เล็ก ละเอียด เนียน เวลาประกอบขึ้นลายไม้ก็จะสวยงาม ทั้งไว้ 15 วันเพื่อให้แห้ง ไม่เปราะะ นำไม้ ไผ่มาตัดให้ได้ขนาดเส้นตามต้องการ สานเป็นพวงมาลัยไม้ไผ่ แบบดั้งเดิมเป็นรูป ดาว 6 แฉก และปรับให้เป็นรูปร่างเรียงต่อกันให้มีความสวยงาม การทำมาลัยไม้ไผ่แต่ ละชิ้นต้องอาศัยเวลา ความอดทน ใจเย็น รูปแบบก็จะขึ้นอยู่กับช่างแต่ละคน ส่วนใหญ่ จะนำเอาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น บั้งไฟทะเลล้าน สัตว์ลักษณะตำบลกุดหว้า ไปกลาง ไท พิณ ลูกจี่จะรู้ทันทีว่ามาจากกาฬสินธุ์ ถือได้ว่า “มาลัยไม้ไผ่” บ้านกุดหว้า เป็นประเพณีเดียวในประเทศไทย

ภาพที่ 5 แสดงประเพณีบุญพวงมาลัยไม้ไผ่ จ.กาฬสินธุ์ (สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. ประเพณีบุญพวงมาลัยไม้ไผ่กุดหว้า อ.กุดฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 18 กันยายน 2557 เข้าถึงได้จาก www.thainews.prd.go.th)

ประเพณีแห่มาลัยข้าวตอก ตำบลฟ้าหยาด อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร มีประเพณีการแห่มาลัยที่ทำด้วยข้าวตอกแตก โดยชาวบ้านจะร้อยเป็นสายแล้วนำไปถวายพระที่วัดในช่วงก่อนวันมาฆบูชาและก่อนวันงานบุญผะเหวด (เทศน์มหาชาติ) ชาวอำเภอมหาชนะชัยมีความเชื่อเรื่องใช้ข้าวตอกเป็นพุทธบูชาอยู่แล้ว จึงได้จัดประเพณีการแห่มาลัยขึ้นเพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมของชุมชนโดยจะมีชุมชนที่เข้าร่วมจัดทำเป็นมาลัยขนาดใหญ่เพื่อเป็นตัวแทนชุมชนเข้าร่วมการประกวด ชุมชนที่เข้าร่วมในการแห่มาลัยมากที่สุดคือ หมู่ 2 หมู่ 4 และหมู่ 8 ตำบลฟ้าหยาด ในตำบลอื่นก็มีทำบ้างแต่ไม่มากนัก

ข้อสำคัญที่ทำให้เกิดประเพณีนี้ขึ้นคือ ความเชื่อทางศาสนา พระครูสมุห์ไพฑูรย์ จตารโย (สัมภาสณ์ : 2550) กล่าวว่า ในความเชื่อทางศาสนานั้นกล่าวว่า เมื่อครั้งพุทธกาลนั้น มีดอกกมณชารพตกมาเมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่น เมื่อประสูติ เมื่อตรัสรู้ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อชาวพุทธระลึกนึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็พากันเอาข้าวมาคว่ำให้เป็นดอก หมายถึงเป็นดอกกมณชารพเพื่อบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยที่มาที่กล่าวถึงดอกกมณชารพนั้น ชาวอำเภอมหาชนะชัยโดยการร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน พ่อค้า ประชาชนชาวอำเภอมหาชนะชัยจึงได้ร่วมกันจัดงานประเพณีแห่มาลัยอย่างยิ่งใหญ่ ถือเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอและของจังหวัดยโสธร ในเรื่องความเชื่อเรื่องดอกกมณชารพนั้นมีเพียงที่อำเภอมหาชนะชัยเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า พุทธศาสนาได้หยั่งลึกในอำเภอแห่งนี้มาช้านานแล้วอิทธิพลทางศาสนาจึงก่อให้เกิดพิธีกรรมจนกลายเป็นประเพณีที่สำคัญในที่สุด

ประเพณีการแห่มาลัยข้าวตอกนั้น เป็นประเพณีที่เกิดจากการแพร่กระจายของการใช้ข้าวเป็นเครื่องบูชา ปรับเปลี่ยนมาจนเป็นมาลัยที่ใช้แขวนเป็นเครื่องบูชา นั้นได้เกิดกระบวนการส่งสมประสบการณ์และภูมิปัญญา ตลอดจนเกิดเป็นวัฒนธรรมซึ่งมีคติในพิธีกรรม ที่มาที่แฝงเร้นในการจัดพิธีกรรมการแห่ข้าวตอก คือ

1. เป็นพิธีกรรมที่สร้างความสมานฉันท์คนในชุมชน กล่าวคือ การจัดประเพณีย่อมไม่สามารถที่จะสำเร็จได้จากคนเพียงคนเดียว หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนในชุมชนจึงเกิดการร่วมกิจกรรม การยอมรับและการทำงานระบบกลุ่ม นับเป็นกลเม็ดสำคัญทำให้คนในชุมชนเกิดความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกัน กลายเป็นความสมานฉันท์กันในชุมชน

2. เป็นการสร้างชิ้นงานที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือ การทำมาลัย นั้น เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการทดลอง แก้วไขและสังสมของคนในท้องถิ่นมาหลายรุ่น จนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่ตกผลึก คือ การนำเอาข้าวเปลือกข้าวเหนียว มาคั่วในหม้อดิน ใช้กำกั่วละลายคนไปมาเพื่อให้เม็ดข้าวแตกเป็นดอก จากนั้นก็มีภูมิปัญญาในการคัดแยกกระหว่างดอกข้าวตอกและกากเปลือกข้าวโดยการนำไปผัด (ร่อน) ในกระด้ง เพื่อให้กากข้าวนั้นปลิวออกให้เหลือเพียงเม็ดดอกข้าวตอกเท่านั้น ภูมิปัญญาจากชิ้นงานประการต่อมาคือ การร้อยดอกข้าวตอก หากร้อยให้ด้านที่มีสีเหลืองขึ้น ด้านบนจะทำให้มาลัยนั้นมีลักษณะสีขาวอมเหลือง แต่ถ้าหากร้อยให้ด้านที่มีสีเหลือง นั้นคว่ำลง จะทำให้มาลัยนั้นเป็นสีขาวโพลน ประการสุดท้าย การร้อยต้องใช้เข็ม สอยเท่านั้นเพราะหากใช้เข็มร้อยมาลัยจะทำให้ดอกข้าวตอกนั้นเกิดการแตกเสียหาย ได้จากความสามารถในการร้อยมาลัยนี้เองจึงเป็นที่มาของประเพณีการแห่มาลัย

รูปทรงของมาลัยก็นับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รังสรรค์ขึ้น โดยทั่วไปมีอยู่ สองประเภทคือ มาลัยสายฝนและมาลัยผูกข้อ แต่ลักษณะการตกแต่งนั้นก็ขึ้นอยู่กับ ความสามารถเฉพาะคนของผู้สร้างชิ้นงาน แต่โดยมากที่ส่วนบนของมาลัยนั้นจะร้อย ดอกข้าวตอกให้เป็นลักษณะตาแหลว เพื่อความสวยงามและแฝงคติข้อคิดด้วย

3. แฝงข้อคิดเพื่อสอนชุมชน จากที่กล่าวมาแล้วส่วนบนของมาลัยนั้น ส่วนมากจะร้อยเป็นตาแหลวเพราะมีความเชื่อว่า แหลวหรือเหียนั้นมีสายตาที่ แหลมคมและมีอำนาจ สามารถส่องเห็นได้แม้อยู่ที่ไกล ด้วยนัยอันนี้ชาวบ้านจึงเชื่อว่า ตาแหลวที่อยู่ส่วนบนของมาลัยนั้นจะสอดส่อง และขับไล่ความชั่วร้ายออกไปจากชีวิต ผู้คนและสอดส่องความทุกข์ร้อนของผู้คนเพื่อให้ความช่วยเหลือหรืออวยพรให้เกิด ความสุขความเจริญ

4. ส่งเสริมความเชื่อมั่นและศรัทธาในศาสนา ชาวบ้านมีความเชื่อมั่นและมีความศรัทธาในศาสนาที่ตนเองนับถือ เกิดความสุขทางจิตและส่งผลดีทางใจทำให้เป็น บุคคลที่ได้รับการยอมรับของชุมชน แล้วความเชื่อนี้ก็ผันไปเป็นมิติทางสังคมและ กลายเป็นกฎหมายที่ควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของคนในชุมชนนั้นด้วย ความ เชื่อและความศรัทธานั้นได้ปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กจนเติบโตใหญ่และกลายเป็นผู้รักษาและ สืบทอดความศรัทธาและความเชื่อทางศาสนาต่อไป ประเพณีการแห่มาลัยนั้นก็ เป็น ส่วนหนึ่งของความเชื่อความศรัทธาที่ยึดมั่นในศาสนา จึงได้พยายามสั่งสมและสั่งสอน ให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดความเชื่อความศรัทธา นี้ ในการถวายมาลัยของชาวบ้านจะไม่

เน้นที่ต้องกล่าวคำถวายหรือมีพิธีการแต่อย่างใด หากแต่ถ้าได้นำไปแขวนไว้ก็มี
ความสุขใจแล้ว

5. เพื่อการแสดงออกถึงความสามารถและความต้องการของชุมชน เพราะ
ประเพณีเกิดจากการยอมรับของคนในชุมชนและขับเคลื่อนโดยคนในชุมชน จึงเป็น
แหล่งแสดงความสามารถของคนในชุมชนได้ ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการร้อย
มาลัยข้าวตอก การแข่งเพื่อให้เกิดความบันเทิงใจในขบวนการแห่มาลัยนั้นได้มีการ
สร้างหุ่นเพื่อใช้เต้นซึ่งให้เกิดความสนุกสนานและยังเป็นเครื่องขับไล่ความชั่วร้ายของ
หมู่บ้าน ชาวบ้านเรียกหุ่นนี้ว่า “ฮีโถน”

นอกจากนี้ยังแสดงถึงความต้องการนั้นคือ ความสุขทางจิตใจและบุญ และ
ความต้องการในการดำรงอยู่ของชีวิต กล่าวคือ การถวายข้าวตอกนั้นมีนัยแฝงอีก
อย่างคือ เพื่อขอให้ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านข้าวปลาอาหาร จึงได้ใช้ข้าวเป็น
เครื่องบูชา แนวคิดนี้พ้องกันกับแนวคิดที่มีการหว่านข้าวสารเมื่อเทศน์ผะเหวด เพื่อ
ความสมบูรณ์ของข้าวปลาอาหาร

โดยสรุปแล้วประเพณีการแห่มาลัยของชาวอีสานคือ การแสดงออกถึงความ
เคารพศรัทธาในพุทธศาสนา โดยให้มาลัยเป็นสิ่งสักการะแทนสิ่งบูชาและแฝง
เกร็ดความรู้ในคติต่างๆ ผสมผสานกันไป แม้จะแตกต่างกันในวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้
สร้างสรรค์เป็นมาลัย ซึ่งอาจจะไม่อ่อนช้อยสวยงามเหมือนกับพวงมาลัยแบบไทย
ประเพณี แต่การสื่อความหมายและนัยยะที่แฝงด้วยความเชื่อที่ผูกพันกับศาสนา การ
ฝึกความอดทนและความประณีตบรรจงในการสร้างสรรค์ผลงาน ก็เทียบเคียงได้กับ
ความเชื่อความศรัทธาในการใช้พวงมาลัยดอกไม้สดเป็นเครื่องสักการบูชาได้
เช่นเดียวกัน (พิมล มอญจันทร์. ประเพณีการแห่มาลัยข้าวตอก. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ
18 กันยายน 2557 เข้าถึงได้จาก www.gotoknow.org/posts/230269)

ภาพที่ 6 แสดงประเพณีแห่มาลัยข้าวตอก ของ บ้านฟ้าหยาด ต.ฟ้าหยาด อ.มหาชนะชัย จ.ยโสธร

ผลการวิเคราะห์เพื่อการออกแบบ

การศึกษาประเภทของพวงมาลัย

พบว่าเดิมแล้วพวงมาลัยมีใช้เป็นของไทยมาตั้งแต่อดีต โดยปรากฏหลักฐานว่าไทยได้รับวัฒนธรรมการร้อยมาลัยนี้มาจากอินเดีย ผ่านทางพุทธศาสนาและศิลปะสถาปัตยกรรมอินเดีย กระทั่งปรากฏหลักฐานการร้อยพวงมาลัยของไทยในสมัยสุโขทัย ซึ่งมีข้อมูลน่าสนใจบอกถึงความสำคัญของมาลัยเพื่อใช้ถวายเป็นเครื่องสักการบูชาพระพุทธรูปแล้วยังใช้มอบให้กับราชาคันทูกะต่างเมือง แสดงให้เห็นว่าพวงมาลัยเป็นของชั้นสูงภายในราชสำนักสยามแต่อดีต กระทั่งมีการแพร่หลายในสมัยรัตนโกสินทร์ราวรัชกาลที่ 5 นอกจากนี้ยังมีการนำคติความเชื่อความศรัทธาของพุทธศาสนามาผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคอีสาน จัดทำเป็นมาลัยข้าวตอกมาลัยไม้ไผ่ เพื่อใช้นำไปถวายเป็นพุทธบูชาทุกๆ ปี แม้จะแตกต่างกันแต่สิ่งที่น่าสนใจคือ รูปลักษณะที่คล้ายคลึงกันและการถือคติแห่งพุทธศาสนาก็มีลักษณะคล้ายกัน ทำให้เกิดความชัดเจนในจุดประสงค์ดั้งเดิมของการประดิษฐ์พวงมาลัยว่าคงจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับคติพุทธศาสนา ในอดีตรูปลักษณะของพวงมาลัยไม่ได้มีลักษณะสวยงามเช่นปัจจุบัน แต่มีลักษณะเป็นพวงกลม ร้อยด้วยดอกไม้ชนิดเดียวเท่านั้น ก่อนจะมีการดัดแปลงกลายเป็นเอกลักษณ์ของไทยในปัจจุบัน การศึกษายังพบว่าขั้นตอนในการร้อยมาลัยมีความละเอียดลออ ซับซ้อน มีขั้นตอนที่พิถีพิถัน และ

มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การเตรียมอุปกรณ์ การเก็บดอกไม้ ใบไม้แล้ว จึงค่อยบรรจุร้อยอย่างเป็นระบบตามแบบแผนประเพณีที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดกลุ่มและประเภทของพวงมาลัยหลากหลายกลุ่ม ตามแต่วัตถุประสงค์ของผู้ที่ต้องการ

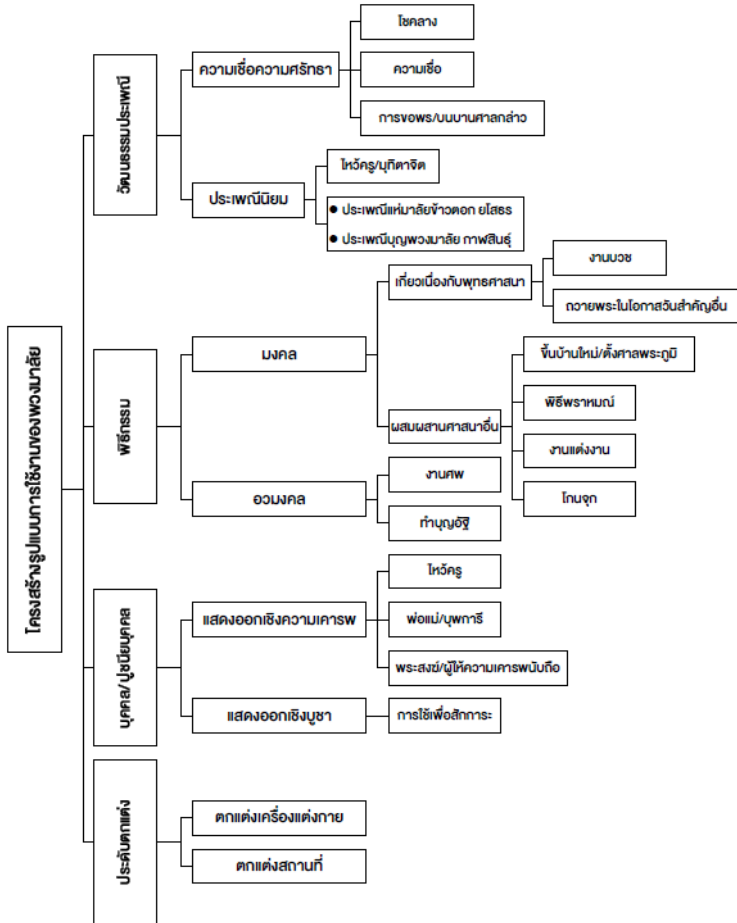
การศึกษาคติธรรมและความเชื่อของพวงมาลัย

จากการศึกษาในภาคเอกสารมีข้อมูลตามข้อ 1 ที่สรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของการร้อยมาลัยเดิมนั้นเพื่อใช้ถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ของชนชั้นกษัตริย์ในอดีต ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าข้อมูลเอกสารและแปลความหมายของคำว่ามาลัยในภาษาบาลี พบว่า มาลัย คือ มาลา หมายถึงดอกไม้เพื่อการบูชา จึงเป็นข้อพิสูจน์แน่ชัดว่าพวงมาลัยเป็นสิ่งซึ่งแสดงออกถึงความศรัทธาและการเคารพสักการะต่อพระพุทธศาสนา แต่ผู้ศึกษาค้นคว้าก็ไม่ได้พบว่า แท้จริงแล้วการประดิษฐ์มาลัยมีเพื่อวัตถุประสงค์ใดแน่ จากข้อมูลที่รวบรวมทั้งหมดได้ค้นพบถึงข้อเขียนเกี่ยวกับเรื่องพวงมาลัย โปรดสัตว์นรก ซึ่งเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาที่ชี้ให้เห็นกรรมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ผ่านพระภิกษุผู้มีฤทธิ์ ที่ชื่อ “พระมาลัย” จึงทำให้เกิดความสงสัยในการเชื่อมโยงกันทางคติความเชื่อและการสื่อความ ผู้ศึกษาจึงค้นคว้าคติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่อง พวงมาลัย จึงได้ข้อมูลที่น่าสนใจกล่าวคือ ได้พบข้อมูลเรื่องชั้น 5 การเวียนว้าย – ตายเกิด ในสังสารวัฏ และเรื่องการสร้างกุศลกรรม – อกุศลกรรมแต่ละประเภท แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงกับการร้อยมาลัย ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า การร้อยมาลัยน่าจะเป็นกุศโลบายในการสอดแทรกคติธรรมระดับปฐมภูมิให้กับสตรีในสมัยโบราณ เพราะในอดีตสตรีไม่ค่อยได้รับอนุญาตในการปฏิบัติบำเพ็ญเพียร หรือเข้าใกล้ชิดพระภิกษุเพื่อสนทนาธรรมะ จึงอาจมีผู้คิดรูปแบบการเจริญสติให้สตรีได้เข้าถึงหลักธรรมดังกล่าวได้ง่าย โดยการให้ประดิษฐ์ร้อยมาลัยเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เพราะหากพิเคราะห์ดูแล้วจะพบว่าในทางกายภาพของมาลัย จะต้องร้อยกลีบดอกไม้จากจุดหนึ่งวนเป็นเกลียวขึ้นไปเรื่อยๆ จนบรรจบอีกจุดหนึ่ง มีลักษณะเป็นวงกลมเชื่อมต่อกันจะทำให้ใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับผู้ร้อย สอดคล้องกับหลักธรรมของการเริ่มต้น – สิ้นสุดของมนุษย์ หรือการเวียนว้ายตายเกิดในไตรภูมิ ตลอดจนการแผ่ด้วยคำสอนให้รู้จักวางแผนชีวิตด้วยพื้นฐานของความดีคือความเป็นกุศลสตรี อีกนัยยะหนึ่งคือ การฝึกเจริญสมาธิพื้นฐานให้กับสตรี เพื่อโอกาสในการทำจิตใจให้สงบ มีความสุขุม นุ่มนวล เรียบร้อยตลอดจนฝึกความ

อดทนเพื่อบรรจงประดิษฐ์ประคองให้พวงมาลัยมีความสมบูรณ์สวยงาม ซึ่งวิธีการฝึกสมาธิรูปแบบนี้มักพบเห็นหลากหลายพื้นที่ เช่น ที่ญี่ปุ่น การชงชา ถือเป็นงานเจริญสติรูปแบบหนึ่ง แม้แต่ลัทธิเต๋า การนับลูกประคำ ก็เป็นวิธีเข้าถึงสมาธิขั้นต้นสำหรับผู้ปฏิบัติ นี่จึงน่าจะเป็นข้อค้นพบที่สำคัญของกระบวนการศึกษาที่ทำให้ทราบถึงแก่นแท้ของการร้อยมาลัย

การศึกษาพบว่ามีการนำพวงมาลัยไปใช้ในพิธีพราหมณ์หลายพิธี เช่น การบวงสรวงเทพเจ้า การครอบครุ วิเคราะห์ได้ว่าคติพราหมณ์คงมีอิทธิพลผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัยนั้นๆ จนกระทั่งปัจจุบันพบว่าการนำพวงมาลัยไปใช้มีความนิยมมากขึ้นตามรูปลักษณะที่แปรเปลี่ยนไป โดยมีนัยยะสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องโชคลาง การบนบานศาลกล่าว หรือแม้แต่การนำไปเคารพบูชาคนต่าง ๆ ซึ่งมีการกำหนดชนิดและประเภทของพวงมาลัยในการนำไปถวายแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ละที่

จากข้อมูลในข้อที่ 2. พบการเชื่อมโยงคุณค่าของพวงมาลัยตั้งแต่อดีตที่มีความเชื่อมโยงกับปรัชญาของพุทธศาสนาเป็นการสร้างกุศโลบายในการฝึกตนให้กับสตรีสมัยโบราณก่อนจะวิวัฒนาการผสมผสานเข้ากับความเชื่อในคติของพราหมณ์ในการนำความมงคลของมาลัยมาใช้ในการเช่นสรวงสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในปัจจุบันก็กลายเป็นวิถีแห่งความเชื่อความศรัทธาที่ผูกพันอยู่โดยตลอด จนกระทั่งมีการร้อยมาลัยในเชิงพาณิชย์เพื่อจำหน่ายให้กับผู้ที่ต้องการใช้เคารพสักการะ หรือมอบให้กับบุคคลที่เคารพ พวงมาลัยจากความศรัทธาที่บริสุทธิ์ต่อพุทธศาสนาจึงถูกกลืนเข้ากับความเชื่อเรื่องโชคลาง การบนบานศาลกล่าว เป็นต้น

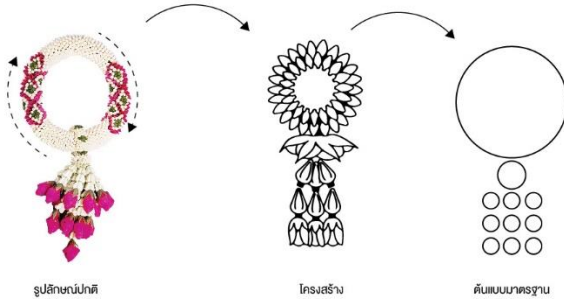
ภาพที่ 7 โครงสร้างรูปแบบการใช้งานของพวงมาลัย

การศึกษารูปลักษณ์ของมาลัยและการเชื่อมโยงกับดอกไม้ที่ใช้อย่างมาลัย

จากศึกษาค้นคว้าข้อมูลรูปลักษณ์ของมาลัย ทำให้ทราบถึงข้อมูลเชิงกายภาพของรูปแบบพวงมาลัยที่มีการถ่ายทอดผ่านคติความเชื่อของช่างร้อยมาลัยในอดีต โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 วิเคราะห์รูปร่างพื้นฐานของมาลัย (Physical Form) วิธีการวิเคราะห์ที่แปลผลรูปทรงพื้นฐาน (Form) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการถอดแบบเป็นรูปทรงเรขาคณิตโดยลำดับข้อมูลเป็นชั้นความสำคัญในเชิงกายภาพของพวงมาลัย

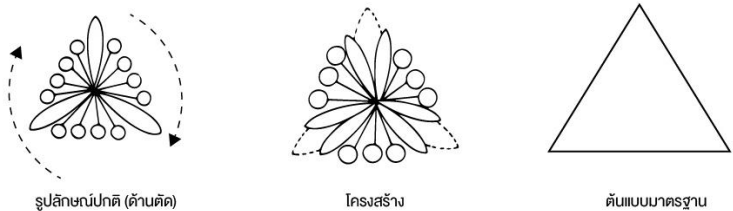
Step 1 : ถอดรูปลักษณะปกติ

ภาพที่ 8 แสดงการถอดองค์ประกอบของมาลัย 1

1) คือการถอดรูปแบบภายนอกของพวงมาลัย โดยการร่างเป็นลายเส้นแล้ววิเคราะห์องค์ประกอบเชิงกายภาพ ได้เป็นรูปวงกลม

Step 2 : ถอดรูปลักษณะภายใน 1

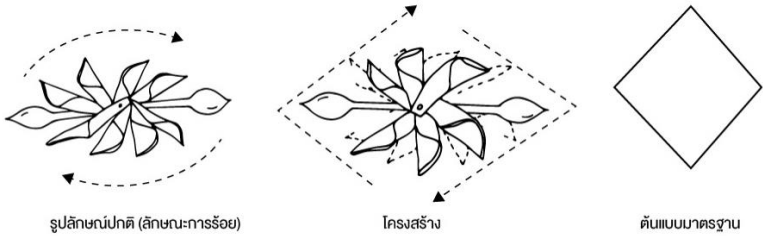

ภาพที่ 9 แสดงการถอดองค์ประกอบของมาลัย 2

2) คือการถอดรูปแบบภายในของพวงมาลัย โดยการร่างเป็นลายเส้นในภาพตัดขวาง แล้ววิเคราะห์องค์ประกอบเชิงกายภาพ ได้เป็นรูปสามเหลี่ยม

Step 3 : กอรูปลักษณะภายใน 2

ภาพที่ 10 แสดงการถอดองค์ประกอบของมาลัย 3

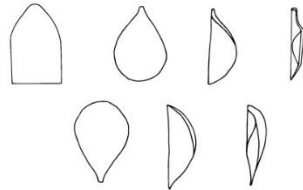
3) คือการถอดรูปแบบภายในของพวงมาลัยซึ่งเกิดจากกระบวนการวางกลีบดอกและใบไม้ โดยการร่างเป็นลายเส้นในภาพตัดทะแยง แล้ววิเคราะห์องค์ประกอบเชิงกายภาพ ได้เป็นรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด

3.1 วิเคราะห์ลักษณะเชิงกายภาพของกระบวนการร้อยมาลัย ใช้วิธีการวิเคราะห์แปดผล ซึ่งกระบวนการร้อยมาลัยแบ่งเป็นการเตรียมกลีบดอกไม้ซึ่งมีการพับและตัดเป็นรูปทรงมาตรฐานแล้วจึงนำมาร้อยเข้าด้วยกัน สรุปผลวิเคราะห์กระบวนการร้อยมาลัย เป็นลักษณะวงขึ้นแบบสปริง

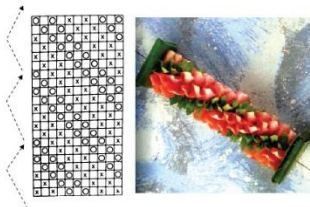
Step 4 : กอรูปลักษณะปกติจากดอกไม้

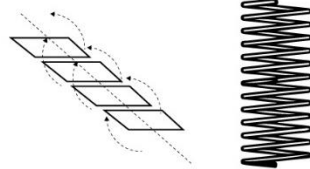
รูปลักษณะปกติ

กอรูปแบบเป็นลายเส้นตามขั้นตอนการใช้งาน

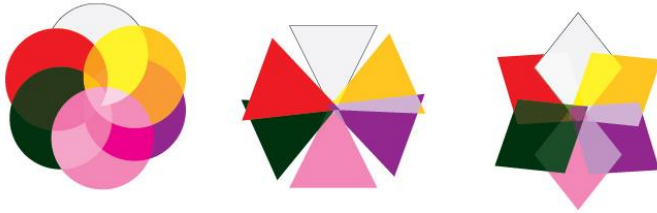
กอรูปแบบเป็นลายเส้นตามขั้นตอนการนำกลีบดอกไม้มาร้อยมาลัย

ภาพที่ 11 แสดงการถอดลักษณะการร้อยมาลัย

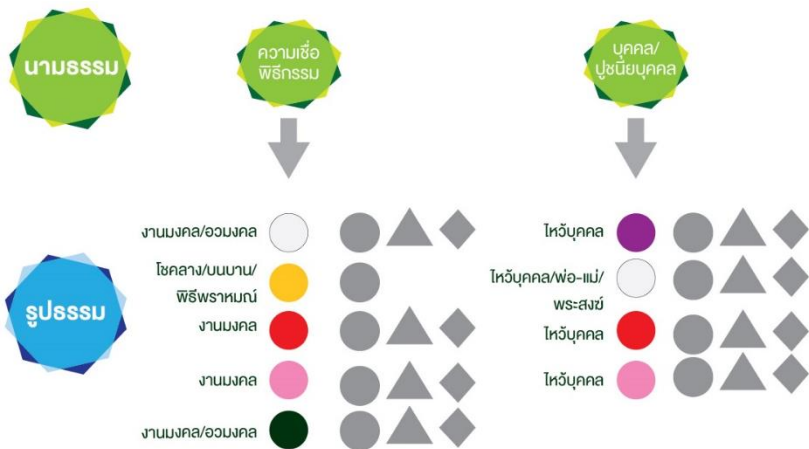

3. การนำไปใช้ออกแบบจะต้องสร้างลักษณะให้มีการซ้อนทับกัน ในลักษณะวงขึ้นหรือสปริงเสมอ ซึ่งสามารถจำลองแบบการนำรูปร่างและสีมาแสดงได้

ภาพที่ 13 แสดงการสรุปวิธีการนำองค์ประกอบมาใช้

ความสัมพันธ์ของพวงมาลัย ความเชื่อความศรัทธา และองค์ประกอบเชิงกายภาพ จากการศึกษาข้อมูลเชิงรูปธรรมและนามธรรมผู้ศึกษาได้นำมาเชื่อมโยงและจัดหมวดหมู่ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญซึ่งจะง่ายต่อการการนำมาตราฐานองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์ไปเลือกใช้ให้เหมาะกับแต่ละกลุ่มความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อพวงมาลัย

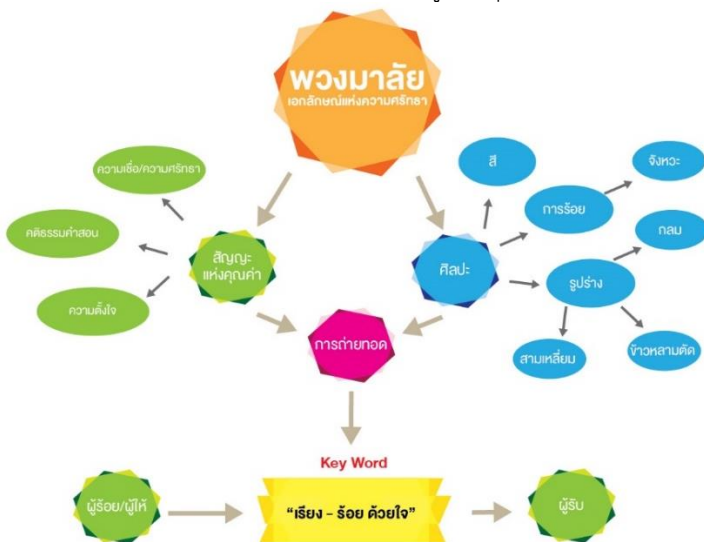

การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบนามธรรมและรูปธรรม

ภาพที่ 14 แสดงจัดกลุ่มตามความเชื่อมโยงระหว่างแบบนามธรรมกับรูปธรรม

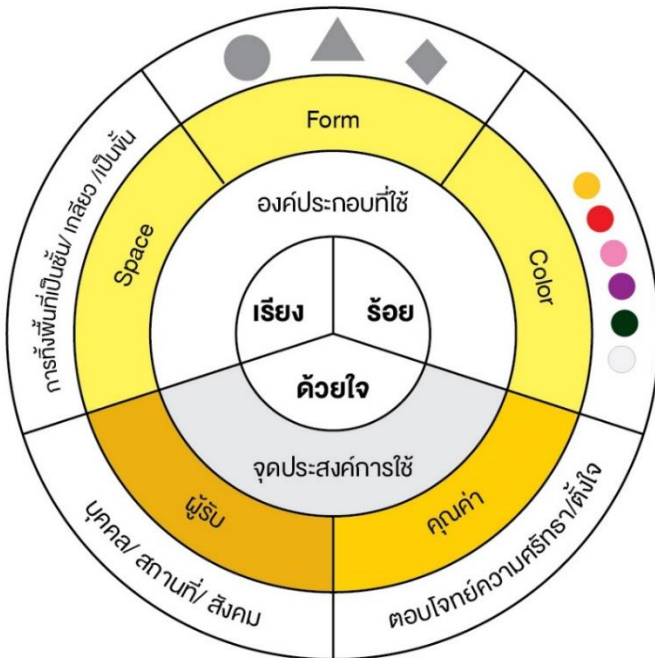
บทส่งท้าย

จากข้อมูลที่ได้ค้นคว้าการนำพวงมาลัยไปใช้ประยุกต์ใช้ประโยชน์พบกรณีศึกษาที่น่าสนใจในการนำแนวความคิดการร้อยมาลัยไปออกแบบเป็นชุดนาฏยมาลี ซึ่งลักษณะของชุดสื่อสารความเป็นพวงมาลัยในอีกรูปแบบหนึ่งในวงแคบเท่านั้น ผู้ศึกษาจึงค้นคว้าหาตัวอย่างงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์รูปแบบและแนวทาง ซึ่งมีงานวิจัยของพัฒนา เจริญสุข (2550) เรื่องศิลปะมาลัยไทยสู่การประยุกต์การออกแบบภายในศูนย์ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ได้วางแนวทางการนำศิลปะมาลัยไทยไปสู่การออกแบบไว้น่าสนใจและมีแนวทางที่คล้ายคลึงกันกับผู้ศึกษา แต่ผลงานวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้กล่าวถึงการนำคุณค่าเชิงนามธรรมมาเชื่อมโยงกับองค์ประกอบเพื่อพัฒนาเป็นการออกแบบแต่อย่างใด ผู้ศึกษาจึงค้นคว้าพจนานุกรมเรื่องโครงการออกแบบภายใน จากการศึกษาศิลปะการแสดงหนังตะลุง พบแนวทางในการนำคุณค่าเชิงนามธรรมมาเป็นกลไกหลักในการออกแบบซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำแนวทางดังกล่าวมาเป็นแนวทางหลักในการสร้างรูปแบบของการค้นคว้าและสรุปแนวทาง การศึกษาข้อมูลค้นคว้าจึงเป็นการสรุปข้อมูลเพื่อเป็นกรอบในการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นอัตลักษณ์ของพวงมาลัย ที่มีคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของความเชื่อ ความศรัทธาจากการร้อยมาลัยผสมผสานอยู่ จึงสรุปแบบคำสำคัญ (Key Word)

ภาพที่ 15 แสดงการวิเคราะห์หา Key Word

จากภาพที่ 15 จะเห็นถึงเอกลักษณ์ของพงพมาลัยที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างคุณค่าเชิงนามธรรมหรือเรียกว่า “สัญลักษณ์แห่งคุณค่า” อันประกอบด้วยคติธรรมคำสอน ความเชื่อความศรัทธาและผสมผสานกับความตั้งใจแล้วสื่อสารออกมาเป็นศิลปะหรือลักษณะทางกายภาพที่ประกอบเข้าด้วยกัน ทั้งรูปร่าง จังหวะ การร้อยที่มีระเบียบเป็นลำดับสวยงาม ตลอดจนการผสมผสานการใช้สีที่เป็นเอกลักษณ์เด่น จึงแสดงให้เห็นถึงความพิถีพิถันที่มีการวางแผนเพื่อส่งจากผู้ให้ไปสู่ผู้รับ การแสดงถึงความตั้งใจ การวางแผนและวัตถุประสงค์ของการร้อย รวมทั้งวิธีการร้อยที่ต้องอาศัยความอดทนและความประณีตในการร้อยจึงเป็นเอกลักษณ์เด่นเฉพาะตัวของไทย จึงได้คำสำคัญ(Key Word) ของพงพมาลัยเอกลักษณ์แห่งความศรัทธาเป็นแนวทางในการออกแบบคือ “เรียง – ร้อย ด้วยใจ”

ภาพที่ 16 แสดงแนวคิด Key Word

แนวทางสำเร็จรูปสำหรับการออกแบบเพื่อการสื่อสารลักษณะสัญลักษณ์ตามข้อมูลที่ได้รับรวบรวมค้นคว้ามาจากความเชื่อความศรัทธาแห่งพวงมาลัยไทยที่จะสามารถประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่อยอดสู่การออกแบบที่มีคุณภาพมีที่มาที่ไปอย่างมีคุณภาพ

รายการอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2530). **นางนพมาศหรือตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อัสสัมชัญจันทนา.
- สุวรรณมาลี. (2529). มาลัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์.
- ชินวรสิริวัฒน์, สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวง. (2554). ศิวชัย. พระนคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
- พัฒนา เจริญสุข. (2550). “ศิลปะมาลัยไทยประยุกต์สู่ การออกแบบภายใน ศูนย์ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น.” วิทยานิพนธ์ ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบตกแต่งภายใน ภาควิชาการออกแบบตกแต่ง-ภายใน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2502). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์
- วันเพ็ญ พงษ์เก่า. เอกลักษณ์ไทย มาลัยดอกไม้สด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม่บ้าน, ม.ป.ป.
- ศักรินทร์ หงส์ตันนารกิจ. (2550). **มาลัยดอกไม้สด**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อนุমানราชชน, พระยา. (2526). **วัฒนธรรมและประเพณีๆ ของไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญธรรม
- วัสดุอุปกรณ์ ดอกไม้ ใบไม้สำหรับร้อยมาลัย. เข้าถึงเมื่อ 27 กันยายน 2557 : www.pirun.ku.ac.th**
- สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. “นาฏศิลป์ – ดนตรี”, คลังวิชาการ. เข้าถึงเมื่อ 19 กันยายน 2557 : www.finearts.go.th/performing/
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดกาฬสินธุ์. **ประเพณีบุญพวงมาลัยไม้ไผ่กุดหว้า อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์. เข้าถึงเมื่อ 18 กันยายน 2557 เข้าถึงได้จาก www.thainews.prd.go.th**
- อินเดียสมัยพุทธกาล. เข้าถึงเมื่อ 19 กันยายน 2557 เข้าถึงได้จาก www.samkokview.com**

ผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้จำหน่ายมาลัยดอกไม้สด วัดดอนหวาย. สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2557.

ผู้จำหน่ายมาลัยศาลพระพรหม แยกราชประสงค์. สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2557.

เด็กขายพวงมาลัย. สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2557.

ยายขายพวงมาลัยปากคลองตลาด. สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2557.

ผู้ประกอบการเงินรุ่นใหม่กับการเปลี่ยนวัฒนธรรมการค้าชายแดน ภาคเหนือไทย¹

อรัญญา ศิริผล²

บทคัดย่อ

การเคลื่อนย้ายของคนเงินรุ่นใหม่เข้ามายังชายแดนภาคเหนือตอนบนไทยปรากฏชัดเข้มข้นมากขึ้นในช่วงทศวรรษ 2000 ภายหลังจากนโยบายการเปิดชายแดนเศรษฐกิจระดับภูมิภาคระหว่างจีนกับประเทศลุ่มน้ำโขงมีผลดำเนินการอย่างจริงจัง บทความนี้สำรวจสถานการณ์ดังกล่าว มุ่งความสนใจกรณีศึกษาการเคลื่อนย้ายของผู้ประกอบการเงิน “รุ่นใหม่” ในอำเภอเชียงแสน หนึ่งในเมืองชายแดน จังหวัดเชียงรายที่เชื่อมต่อกับจีนตอนใต้ผ่านลาวและพม่า งานศึกษานี้เสนอว่าผู้ประกอบการเงินรุ่นใหม่ได้ใช้ทริวิธีอันหลากหลายในการทำการค้าชายแดน โดยเฉพาะระบบเครือข่ายความสัมพันธ์แบบเงินที่ยืดหยุ่น และช่องว่างทางกฎหมายทำให้พวกเขาสามารถส่งสมประสงค์ ขยายการค้าข้ามชาติและการเคลื่อนย้ายในภูมิภาคได้อย่างดี ขณะที่ผู้ค้าท้องถิ่นไทยกลับไม่สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทใหม่ ทำให้พวกเขาเริ่มเผชิญหน้ากับความท้าทายใหม่ที่กำลังเกิดขึ้น

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการเงินรุ่นใหม่, วัฒนธรรมการค้าชายแดน, ภาคเหนือไทย, เชียงแสน, เครือข่ายความสัมพันธ์แบบเงินชายแดน

---

¹ ส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายของคนจีนเข้าสู่ประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนชายแดนไทยในเขตภาคเหนือตอนบน” ภายใต้ชุดโครงการวิจัยเรื่อง Variegated Dragon: Territorialization and Civilising Mission in Southeast Asia” ที่มี ศ.ดร.ยศ สันตสมบัติ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นหัวหน้าโครงการ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

New flows of Chinese migrants have appeared in northern Thailand since the 2000s when open-border and economic regionalization policies between China and Mekong countries began to be implemented. This article explores this new phenomenon by focusing on case studies of “new” Chinese entrepreneurs in Chiang Saen, a border town in Chiang Rai Province, which connects southern China via Laos and Myanmar. This article contends that the new Chinese entrepreneurs have diversified their businesses in this border region. They have intensively utilized “flexible *guanxi*” connections as strategies to achieve their economic goals. In this respect, the multiple layers of “flexible *guanxi*” and flexible regulations have helped them to enlarge their transnational economic transactions and regional flows. As a result, the Thai traders in locality have faced high competition in new border trade situation. The new context in changing border trade patterns become an emerging challenge for Thai traders.

Keyword: New Chinese Entrepreneur, Border Trade Culture, Northern Thailand, Chiang Saen, Border *guanxi*

นับตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา การเรื่องอำนาจทางเศรษฐกิจของจีน ผ่านการสนับสนุนของรัฐจีนด้านการค้าการลงทุน โครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมคนจีนเคลื่อนย้ายออกนอกประเทศ เกิดขึ้นและดำเนินอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบทการเชื่อมภูมิภาคไร้พรมแดนในประเทศลุ่มน้ำโขง (ยศ สันตสมบัติ, 2557: 59-86; Siriphon, 2015: 147-166; Chinh, 2015: 53-84) บริเวณชายแดนภาคเหนือตอนบน เป็นหนึ่งในอาณาบริเวณที่ฉายให้เห็นชัดถึงอิทธิพลจีนที่เคลื่อนตัวลงมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 และภายหลังการเปิดชายแดนเศรษฐกิจระดับภูมิภาคอย่างเข้มข้นหลังทศวรรษ 2000 ผู้ประกอบการจีนรุ่นใหม่จำนวนมากได้ทดลองมาค้าขาย ใช้ยุทธวิธีอันหลากหลายเชิงเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมเพื่อสร้างความสำเร็จให้ตน ขณะที่กลุ่มผู้ค้าท้องถิ่นไทย เมื่อทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม

และวัฒนธรรมเดิมที่เคยเอื้อต่อการค้าในอดีตเริ่มเสื่อมพลังไม่สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทใหม่ ต่างเริ่มเผชิญหน้ากับความท้าทายใหม่มากขึ้นเรื่อยๆ

บทความนี้เป็นงานศึกษาทางมานุษยวิทยาเศรษฐกิจชายแดน นำเสนอข้อมูลสนามชายแดนอำเภอเชียงแสน ภาคเหนือตอนบนของไทยช่วงปี พ.ศ. 2554 สสำรวจรูปแบบการค้าชายแดนของคนจีนรุ่นใหม่กับการใช้ยุทธวิธีทางเศรษฐกิจและการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์แบบจีนที่ยืดหยุ่น (flexible guanxi) ในการค้าเศรษฐกิจชายแดน สำหรับ “จีนรุ่นใหม่” ในที่นี้ คือ Xinyimin ตามคำเรียกขานของรัฐบาลจีน หมายถึง คนจีนแผ่นดินใหญ่ที่เดินทางออกนอกประเทศหลังจีนปฏิรูปเศรษฐกิจเปิดประเทศศตวรรษ 1980 เป็นต้นมา ซึ่งแตกต่างจากจีนโพ้นทะเลอพยพย้ายถิ่นกลุ่มเสื้อฝืนหมอนใบในช่วงก่อนหน้า (Khun, 2008) สำหรับรัฐบาลจีน คนจีนรุ่นใหม่เหล่านี้ถูกให้ภาพความสำคัญในฐานะ “ทรัพยากร” อันล้ำค่า (Nyiri, 2002) ที่ไม่ว่าเดินทางออกไปทำอะไร เช่น เรียนหนังสือ ลงทุนทำการค้า แรงงาน แม้ว่าคนเหล่านี้อาจไม่กลับมายังแผ่นดินแม่อย่างถาวร แต่อาจสร้างช่องทางสังคมเศรษฐกิจนอกแผ่นดินจีนไว้สำหรับอนาคต รัฐบาลจีนเสนอภาพจีนรุ่นใหม่เป็น “ผู้รักชาติ” (patriotic) ที่ไม่เพียงประสบความสำเร็จในธุรกิจยกระดับฐานะตนเองและวงศ์ตระกูลได้เท่านั้น แต่ยัง “สร้างชื่อเสียงให้แก่แผ่นดินแม่” (Nyiri, 2002: 331) ที่มีส่วนสำคัญในการสร้าง “จีนยุคใหม่” ด้วย สำหรับคนจีนรุ่นใหม่โดยตัวเอง ไม่ว่าจะต่างระดับการศึกษา พื้นฐานทางสังคม หรือวิธีการเคลื่อนย้าย พวกเขาต่างเชื่อมโยงกันด้วยชุดความคิดทางศีลธรรมว่าด้วยการได้รับโอกาสพิสูจน์ตัวเองว่าเป็น “พลเมืองที่ดี” (good citizens) ผ่านการประสบความสำเร็จนอกบ้าน ดังนั้น การเปิดกว้างสู่โลกภายนอก การทำงานหนัก และความพยายามพัฒนาปรับปรุงตนเอง แข่งขันกับคนอื่นเป็นการตอบรับความคิดเรื่องความทันสมัยแบบจีน (alternative Chinese modernity) และการสร้างการเรืองอำนาจของจีนในสังคมจีนยุคใหม่ (Ong, 2005: 1-34; Nyiri, 2011: 113)

บทความแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน *ส่วนแรก* วางการค้าท้องถิ่นในบริบทประวัติศาสตร์การค้าภูมิภาค ซึ่งสะท้อน “ความเป็นการค้าข้ามถิ่น” ในภูมิภาคนี้วัฒนธรรมการค้าของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สร้างสรรคระบบการค้าทางไกลทางบกมายาวนานนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 บนเขตภูเขาและพื้นราบของอาณาบริเวณชายแดนเอเชีย (mountainous Asian frontier) ของจีน ลาว ไทย พม่า (Giersch, 2006; Tambieh 1977) *ส่วนที่สอง* สสำรวจการค้าข้ามถิ่นในบริบทการสร้างภูมิภาค

แบบใหม่ภายใต้โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ที่ทำให้เชียงแสนกลายเป็นเมืองท่าเชื่อมโยงจีนกับภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คน สินค้าและวัฒนธรรมข้ามแดน *ส่วนที่สาม* นำเสนอการปรับตัวของผู้ค้าจีนรุ่นใหม่ในบริบทการค้าภูมิภาค การใช้ยุทธวิธีต่างๆ ในการทำการค้าผ่านระบบเครือข่ายความสัมพันธ์แบบจีนที่ยืดหยุ่น ทำให้ผู้ค้าจีนสังคมนับประสพการณ์และสร้างความสำเร็จในเศรษฐกิจชายแดน และ *ส่วนที่สี่* คือการปรับตัวของผู้ค้าท้องถิ่นภายใต้การแข่งขันกับผู้ค้าจีนรุ่นใหม่

เชียงแสนกับพลวัตการเปลี่ยนภูมิทัศน์วัฒนธรรมการค้าข้ามแดน

เชียงแสนในบริบทประวัติศาสตร์การค้าข้ามถิ่น นับตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 18 เชียงแสนปรากฏตามหลักฐานประวัติศาสตร์ว่าเป็นเมือง “ชุมทางการค้าทางไกล” (long-distance trade) ของกลุ่มผู้ค้าหลักจีนยูนนาน (Yunnanese Chinese) และกลุ่มไทใหญ่และชาติพันธุ์อื่นผ่านเส้นทางบก (overland trade) เชื่อมโยงล้านนา (เชียงราย เชียงใหม่) กับอาณาบริเวณตอนเหนือของลาว พม่า ตอนกลาง และจีนตอนใต้ โดยเฉพาะรัฐฉานในพม่า หลวงพระบางในลาว และยูนนานในจีน (Girsch, 2006) ข้อมูลของ Forbes (1987 อ้างใน Berlie, 2000: 224) ให้ภาพการค้าข้ามถิ่นว่า ช่วงฤดูหนาวและแล้งแต่ละปี ผู้ค้าจีนยูนนานมักใช้ “ล่อ” ราว 700 – 1,000 ตัวเป็นพาหนะบรรทุกสินค้าจากยูนนาน ขนฝ้ายดิบ ฝิ่น ชา เครื่องปรุงยาจีน ผ้าสักหลาด มีดดาบ เครื่องเงิน น้ำมันงา ขี้ผึ้ง ครั่ง และของป่า ฯลฯ เข้ามาตามเส้นทางการค้าทางไกลเพื่อค้าขายในล้านนา (ธเนศวร, 2538: 25; Hill, 1998: 41) นอกจากเส้นทางบกแล้ว เส้นทางการค้าลำน้ำโขงเป็นอีกเส้นที่เชื่อมโยงการค้าบริเวณล้านนากับตอนเหนือและผ่านลงใต้ไปยังเมืองน่าน หลวงพระบาง โดยเฉพาะเส้นทางระหว่างเชียงแสนกับหลวงพระบางผ่านลำน้ำโขง

เชียงแสนในฐานะชุมทางการค้าของภูมิภาคเริ่มเข้มข้นขึ้นในช่วงสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส (ค.ศ.1893-1945) เมื่อฝรั่งเศสตั้ง “สถานีการค้า” (commercial agencies) ขึ้นที่เชียงแสนเพื่อเป็นศูนย์กระจายสินค้าของตนแข่งขันกับอังกฤษและเยอรมัน ซึ่งครองตลาดในเชียงใหม่ เชียงตุง ในรัฐฉาน แคว้นสิบสองปันนาและจังหวัดทางตอนใต้ของจีนเวลานั้น (Le May, 1926 อ้างใน Walker, 1999: 35, Walker, 2003: พิรพล, 2545: 16) งานวิจัยของวาสนา ละอองปลิว (2549) เสนอว่า ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง บทบาทหลักของการค้าแถบนี้อยู่ในกำมือของผู้ค้าจีนยูนนาน

กับการค้าทางไกล ขณะที่การค้าทางน้ำเป็นการค้าท้องถิ่นที่คนเชียงแสนและสองฝั่งโขงเข้าไปมีส่วนร่วม จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (หลัง ค.ศ. 1954) ที่คนท้องถิ่นเริ่มเกี่ยวข้องกับการค้าทางไกลมากขึ้นผ่านการค้าทางบก โดยเฉพาะกลุ่มไทใหญ่ที่ตั้งรกรากในเชียงแสนเป็นเวลานาน เช่น ไทใหญ่จากบ้านสบรวกจำนวนหนึ่งค้าขายระหว่างเขตรอยต่อภาคเหนือกับหมู่บ้านต่างๆ ในรัฐฉาน ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของคนไทใหญ่ในพม่า การค้าส่วนใหญ่ใช้ “วัวต่าง” บนเส้นทางบกค้าขายช่วงฤดูหนาวและแล้งหลังว่างเว้นงานพืชสวนไร่นาที่มีเวลามากพอ หนทางสะดวกเดินทางง่ายและมีพืชผลเกษตรให้แลกเปลี่ยน เส้นทางหลักที่คนท้องถิ่นเชียงแสนใช้สมำเสมอคือ แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก-เชียงตุง หรือบางส่วนข้ามแม่น้ำรวกไปยังหมู่บ้านไทใหญ่ในรัฐฉานและเดินทางค้าขายตามหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ลำน้ำโขง นำสินค้าหลักอุปโภคบริโภค เช่น เกลือ หม้อ เทียน ไม้ขีดไฟ พริก น้ำมันก๊าด เครื่องนุ่งห่มที่ซื้อหาจากตัวเมืองเชียงรายไปขาย ขณะที่แลกเปลี่ยนซื้อหาของป่า เขากวาง ดีหมี น้ำผึ้ง กลับมาขายยังเชียงแสนและส่งต่อไปเชียงใหม่ (วาสนา ละอองปลิว, 2549: 64)

แต่ในช่วงต้นทศวรรษ 2500 (ค.ศ.1957) เส้นการค้าทางบกเข้าสู่พม่าและจีนยูนนานพบความลำบากมากขึ้น เพราะความขัดแย้งทางการเมืองของพม่า ประเทศไทยปิดชายแดนควบคุมความมั่นคงอย่างเข้มข้น การหลีกเลี่ยงเส้นการค้าที่มีอุปสรรคทำให้ผู้ค้าท้องถิ่นเชียงแสนหันมาใช้เส้นทางลำน้ำโขงมากขึ้น หลังปี พ.ศ. 2500 การค้ากับชุมชนฝั่งลาวเริ่มใช้เรือยนต์ที่เรียกกันในหมู่ไทใหญ่ว่า “เรือคูลเลอร์” โดยใช้เส้นแม่น้ำโขงขึ้นล่องไปถึงท่าเรือเมืองเชียงก๊ก (Xiengkok border port) ในเขตลาวหรือท่าเรือสบหลาย (Soulei border port) ในพม่าใกล้ชายแดนจีนตอนใต้เพื่อเข้าถึงสิบสองปันนา ส่วนใหญ่นำสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น หมวก น้ำมันก๊าด ถ่านไฟฉาย ยาสีฟัน ด้าย เข็มเย็บผ้า ยาแก้ปวด ไปขาย ขณะที่ฝั่งลาวบางส่วนยังใช้ “เรือถ่อ” ตามเส้นทางน้ำโขงที่ใช้แรงคนบนลำน้ำขนาดใหญ่ จึงยังไม่นิยมข้ามมาซื้อของจากเชียงแสนเท่าไรนัก ลักษณะการค้าเช่นนี้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนถึงทศวรรษ 2520 (ค.ศ. 1977) หลังลาวเปลี่ยนการปกครองสู่ระบอบสังคมนิยม ส่งผลให้การจัดการชายแดนเข้มข้นมากขึ้น รัฐบาลจีนเน้นควบคุมดินแดน รักษาความมั่นคงของชาติ ประกาศปิดชายแดนไทย-ลาว ทำให้ผู้ค้าท้องถิ่นที่เคยค้าขายข้ามแดน (ไทย-ลาว-พม่า) ทางเรือลดลงอย่างรวดเร็ว บางส่วนเลิกทำการค้า ขณะที่บางส่วนใช้เครือข่ายของผู้ค้าเดิม เช่น เครือญาติ ชาติพันธุ์และความเป็นเพื่อน ลักลอบทำการค้าบนข้อจำกัดของพรมแดนทางการเมือง ผู้ค้าท้องถิ่นในช่วงเวลานี้มักถูกจำกัดอยู่ใน

กลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ของเชียงแสนและบางส่วนของแม่สายที่นำสินค้าจากไทยเข้าไปขายในลาวผ่านชายแดนไทย-พม่า ก่อนจะส่งสินค้าจากพม่าเข้าไปในลาวอีกครั้ง เพื่อหลบหลีกเลี่ยงข้อจำกัดของการปิดชายแดนโดยรัฐ (วาสนา ละอองปลิว, 2549)

จากการค้าข้ามถิ่นสู่การค้าข้ามชาติในกระบวนการสร้างภูมิภาคแม่น้ำโขง

การเปลี่ยนแปลงการค้าท้องถิ่นขนาดใหญ่ในเชียงแสนเกิดขึ้นช่วงทศวรรษ 2530 หลังการเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจของไทยและภูมิภาค การชูนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ของชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีสมัยนั้นและบริบทการเมืองที่ผ่อนคลายในภูมิภาคนำไปสู่ความร่วมมือใหม่ภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Great Mekong Sub-region Cooperation Program: GMS) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ประกอบด้วย ไทย ลาว พม่า และมณฑลยูนนานของจีนก่อนจะขยายพื้นที่ครอบคลุมไปยังเวียดนามและกัมพูชา โดยธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) สนับสนุนงบประมาณและวิชาการ

ภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าว เชียงแสนกลายเป็น 1 ใน 3 อำเภอชายแดนจังหวัดเชียงราย (อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ และอำเภอแม่สาย) ถูกคัดเลือกให้พัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เกิดการก่อสร้างโครงการพัฒนาต่างๆ เช่น ท่าเรือเชียงแสน เส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำระหว่างเชียงแสนกับมณฑลยูนนานบนลำน้ำโขง เส้นทางคมนาคมทางบกระหว่างเชียงแสนกับพื้นที่อื่นเพื่อขนส่งสินค้าเข้าสู่ท่าเรือและเป็นเส้นทางกระจายสินค้าออกจากท่าเรือเชียงแสน จะพบว่า บริเวณริมแม่น้ำโขงในบริเวณที่ว่าการอำเภอเชียงแสน (และปัจจุบันขยายออกไปยังท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ 2 บริเวณสบคำห่างจากตัวอำเภอเชียงแสนประมาณ 5 กม.) ได้กลายเป็น “เมืองท่า” เต็มไปด้วยเรือสินค้า โกดังเก็บสินค้า ท่าเทียบเรือขนถ่ายสินค้าทั้งของรัฐและเอกชนเพื่อกระจายสินค้าจากยูนนานไปยังพื้นที่อื่นทั้งในไทยและลงไปยังทางใต้หรือขนกลับไปขายยังมณฑลยูนนาน รวมไปถึงการเข้ามาของคนต่างถิ่นมากขึ้น ทั้งในฐานะผู้ประกอบการ แรงงานรับจ้างที่มาพร้อมธุรกิจนำเข้าส่งออกที่ตอบรับการค้าภูมิภาค

อาจกล่าวได้ว่าหลังปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา การเปลี่ยนเชียงแสนไปสู่ “เมืองท่า” ศูนย์กลางขนส่งสินค้าทางน้ำเชื่อมโยงการค้าภูมิภาคระหว่างไทย-จีนตอนใต้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้ค้าข้ามถิ่นดั้งเดิม ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการค้า

ข้ามชาติในบริบทการสร้างภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ในที่นี้ขอแบ่งออกเป็น 2 ช่วงที่น่าสนใจ และแตกต่างกัน กล่าวคือ

ยุคเริ่มต้น (พ.ศ.2537-2540) ถือเป็นยุคเฟื่องฟูของผู้ค้าท้องถิ่นเชียงแสน ปี พ.ศ. 2537 คือช่วงเวลาที่เปิดให้อาเภอเชียงแสนทำการค้ากับจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) ผ่านลุ่มน้ำโขงอย่างเป็นทางการ ช่วงเวลานี้กลุ่มผู้ค้าท้องถิ่นหลายรายเข้าไปมีส่วนร่วมทำการค้าในระดับภูมิภาคกับกลุ่มผู้ค้าจีนโดยตรงที่มากับลำเรือในการเปิดขึ้นของลุ่มน้ำโขง ในเชิงองค์กรไม่เป็นทางการ ผู้ค้าท้องถิ่นรวมตัวเป็นกลุ่ม “ผู้ค้าเชียงแสน” อย่างหลวมๆ และถือว่าเป็น “รุ่นบุกเบิก” หลังนโยบายสีหล่ยมเศรษฐกิจที่มองเห็นลู่ทางการค้าแบบใหม่กับการเข้ามาของจีน และคาดหวังจะมีส่วนแบ่งทางการค้าผ่านทางน้ำ (ลุ่มน้ำโขง) ในรูปแบบการค้านำเข้า-จัดส่งไปยังรายย่อย ที่มีสินค้าหลักในกลุ่มผัก ผลไม้ สินค้าพืชผลเกษตร ปุ๋ย ยา อุปกรณ์จากเมืองจีน

ในการรวมกลุ่มผู้ค้าท้องถิ่นเชียงแสนมี 2 กลุ่มหลักที่มีรากฐานจากกลุ่มผู้ค้าข้ามถิ่นเดิม และผู้ค้าที่เคยค้าขายรายย่อยกับเครือญาติจีน *กลุ่มแรก* คือกลุ่มเดิมที่เคยทำการค้าวัว-ควายไปยังพม่าและจีนตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกที่สอง โดยขนวัวควายผ่านทางพม่าไปยังสิบสองปันนา จีนตอนใต้ กลุ่มนี้มีภูมิสายสัมพันธ์ทางธุรกิจกับผู้ค้าในจีนอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่เปลี่ยนเส้นทางขนส่งมาสู่เส้นทางปลอดภัยและมีความแน่นอนกว่าในเชิงเปรียบเทียบกับทางบกในพม่า โดยหันมาใช้แม่น้ำโขงแทน ในกรณีนี้การใช้เรือชายแดนเมื่อครั้งทำการค้าข้ามถิ่นกับคนจีนในพม่า ทำให้รู้จักมักคุ้นกับคนจีนพูดภาษาจีนได้ จากนั้นเมื่อภูมิภาคขยายตัวทางเศรษฐกิจ กลุ่มผู้ค้าชาวพม่าจึงชักชวนให้ค้าขายกับผู้ค้าจีน โดยนอกจากทำธุรกิจค้าวัวควายแบบเดิมแล้ว กลุ่มนี้ยังขยายไปสู่สินค้านำเข้าผลไม้จีน เช่น แอปเปิ้ล สาส์จากจีนตอนใต้เข้ามาขายในเชียงแสนและกระจายไปยังแม่สาย เชียงราย เชียงใหม่ และกรุงเทพฯ ส่วน *อีกกลุ่ม* คือ กลุ่มผู้ค้ารายย่อยนำเข้าผลไม้และสินค้าอุปโภคจากพม่าและจีนผ่านเส้นทางบกเข้าสู่สิบสองปันนามาก่อน ในช่วงเริ่มต้นมีเพียง 4-5 ราย ซึ่งบางคนขยับขยายกลายเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจนำเข้าส่งออกสินค้ากับจีนในเชียงแสน ขณะที่ผู้ค้าท้องถิ่นอีก 3-4 รายในช่วงเริ่มต้นได้พยายามเข้าไปมีส่วนแบ่งในตลาดค้าผัก ผลไม้กับผู้ค้าจีนที่ขนส่งมาทางเรือล่องแม่น้ำโขงด้วย แต่ทำได้เพียงไม่ถึง 5 ปีก็ล้มเหลว เพราะไม่อาจสู้ผู้ค้าไทยที่มาจากต่างถิ่น ซึ่งมีทุนทางเศรษฐกิจมากกว่า จึงผันอาชีพไปทำกิจการอื่นในตลาดเชียงแสนหรือที่อื่น

ในกลุ่มผู้ค้าท้องถิ่นไทยที่ประสบความสำเร็จ จะพบว่ามีเงื่อนไขสำคัญ คือ พื้นฐานเครือข่ายชาติพันธุ์จีน เช่น พี่จำ หนึ่งในผู้ประสบความสำเร็จ เป็นคนจีน (ฮ่อ) ยูนนาน เดิมโตบนดอยแม่สลองและเคยมีประสบการณ์ (พ.ศ. 2531-2532) นำสินค้าไทย เช่น มะขาม มังคุด น้ำปลา ซีอิ๊วขาว ฯลฯ ไปขายในสิบสองปันนา (ผ่านทางพม่า) สายสัมพันธ์ผ่านทางการค้าและพื้นฐานภาษาจีนและความเป็นจีน (ยูนนาน) ทำให้พี่จำทดลองนำเข้าผลไม้จีนมาขายในเชียงราย ระยะแรกเปิดร้านขายปลีก/ส่งผลไม้จีนอยู่ในสามเหลี่ยมทองคำ จากนั้นเริ่มขยายตัวผ่านการสั่งของในจีนและขนส่งผ่านเรือลำน้ำโขง กระจายไปตามแหล่งตลาดที่ตนมีเครือข่ายอยู่ในเชียงแสน แม่สาย เชียงราย เชียงใหม่ ส่วนกรณีอาหลิวก็คล้ายกับพี่จำ อาหลิวเป็นแม่ค้ารายย่อยชาวจีนยูนนาน จากดอยแม่สลอง ขายสินค้าที่ระลึกในสามเหลี่ยมทองคำตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2530 เมื่อเปิดเส้นทางเดินเรือลำน้ำโขงทำให้สินค้าจำนวนมากจากจีนเข้าสู่ท่าเรือเชียงแสน อาหลิวหา路子ทำการค้าใหม่จากคำแนะนำของญาติจีนให้รู้จักกับ “อาพาน” หญิงจีนยูนนาน เจ้าของร้านขายส่งเห็ดแห้ง อาหลิวได้นำเข้าเห็ดหอมจากจีนมากระจายยังกลุ่มผู้ค้าในเชียงราย เชียงใหม่ จากนั้นขยายประเภทสินค้าหลากหลายขึ้น จากเห็ดแห้งไปยังผลไม้และอาหารแปรรูปผ่านความช่วยเหลือจากผู้ค้าจีนยูนนานแนะนำต่อไปยังผู้ประกอบการจีน เจ้าของสินค้าอื่นในจีนอีกทอดหนึ่ง

ทั้งสองกลุ่มนี้ เมื่อเริ่มเปิดเส้นทางลำน้ำโขงช่วงแรก พวกเขาไม่ได้ใช้เรือขนส่งสัญชาติจีนอย่างเป็นทางการเป็นระบบเหมือนปัจจุบัน แต่เริ่มต้นด้วยระบบขนส่งที่เรียกว่า “เรือลาว” เรือรับจ้างขนาดเล็ก (บรรทุกได้ 20-30 ตัน) ขนส่งสินค้าเกษตร ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง พืชผัก ผลไม้ ดอกไม้และสิ่งทอ ขึ้นล่องจากท่าเรือสบหลาย ไกล่ชายแดนจีนเดินทางตามลำน้ำโขงเข้ามาแม่ น้ำรวก และจอดรอรับส่งของบริเวณสบรวก อ.เชียงแสน การขนส่งแต่ละครั้งในช่วงเริ่มต้นคึกคักมาก เพราะไม่มีคู่แข่งสำคัญ มีเพียงกลุ่มผู้บุกเบิก 7-8 ราย พวกเขาเล่าว่า “เรือลาวที่ส่งสินค้าจากจีน บางครั้งมาทีละ 7-8 ลำ จอดรอส่งของไปถึงกลางแม่น้ำโขง เพราะคิวขนถ่ายสินค้านาน” สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเพื่อรองรับการค้าขยายตัวที่สามเหลี่ยมทองคำด้วย เพราะมีการสั่งของนำเข้าจากร้านค้า ซึ่งผู้ค้าท้องถิ่นไทยนำเข้ามาจากจีนเพื่อกระจายต่อไป ผู้ค้ารายย่อยไปขายปลีกต่อไป

ช่วงเวลานี้ ถือว่าเป็นช่วงก่อนที่เรือใหญ่สัญชาติจีน (ขนาด 100-300 ตัน) เข้ามาใช้ลำน้ำโขงอย่างเข้มข้น ซึ่งยังไม่พบว่า มีคนจีนเข้ามาทำธุรกิจเองมากนัก บทบาทการค้าหลักตกอยู่กับผู้ค้าท้องถิ่นไทยที่ทำหน้าที่เป็น “ผู้ติดต่อ” สื่อกกลาง

นำเข้าส่งออกสินค้าจากจีนมายังไทยแล้วกระจายไปส่วนอื่นของประเทศ หากจะมีคนจีนเข้ามาเชียงแสนบ้างก็เป็นเพียงเพื่อ “ส่งของ” ดูแลสินค้าและเก็บเงินกลับบ้าน ไม่ได้คิดเข้ามาตั้งฐานการค้า หรือเปิดบริษัท ขยายเครือข่ายการค้าเหมือนปัจจุบัน

ยุคที่สอง ผู้ค้าจีนชายแดน (พ.ศ.2540-ปัจจุบัน) ถือเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง เริ่มพบว่า การค้าท้องถิ่นใช้ “เรือลาว” วิ่งขึ้นล่องบนลำน้ำโขงจากไทยสู่จีนลดน้อยลง ด้วยเพราะตู้เรือใหญ่ที่เข้ามาขนถ่ายสินค้าไม่ได้ทั้งในแง่ขนส่งและการแข่งขันทางการค้าของกลุ่มผู้ค้าท้องถิ่นกับผู้ค้ารายใหญ่ที่ทวีมากขึ้น อีกทั้งปัญหาภายในของกลุ่มผู้ค้าท้องถิ่นเองที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ขาดเงินทุนหมุนเวียน และปัญหาแข่งขันกันเอง รวมทั้งการเริ่มใช้แม่น้ำโขงอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะท่าเรือเชียงแสนทั้งสองแห่งรองรับการขึ้นลงสินค้าของเรือใหญ่สัญชาติจีนที่เชียงแสน การเปิดขึ้นของข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) ระหว่างจีนกับไทยหลังปี พ.ศ. 2546 ได้ทำให้ตลาดผลไม้และสินค้าอื่นของจีนตอนใต้ยิ่งขยายมากขึ้น สามารถส่งผลไม้และสินค้าล่องตามลำน้ำโขงเพื่อขายให้กับพ่อค้าในไทยในราคาถูก

บริบทการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้กลายเป็นเงื่อนไขที่ผู้ค้าจีนเริ่มพัฒนาบทบาทใหม่ จาก “ผู้จัดส่ง” สินค้าจีนมาเป็น “ผู้นำเข้าส่งออก” ด้วยตัวเอง ผู้ค้าจีนเหล่านี้เริ่มสร้างเครือข่ายทั้งเก่าและใหม่ด้วยการเข้ามาหาซื้อผลไม้จากไทยนำไปขายต่อในจีนมากขึ้น ผู้ค้าจีนบางกลุ่มได้ตั้งบริษัทนำเข้าส่งออกในเชียงแสน เพื่อนำเข้าส่งออกสินค้าด้วยตัวเอง ซึ่งเริ่มส่งผลกระทบต่อผู้ค้าท้องถิ่นรุ่นบุกเบิกในช่วงต้น เพราะเท่ากับตัดตอนการค้าที่ผู้ค้าท้องถิ่นเคยเป็นตัวกลางเป็น “ผู้ติดต่อ” นำเข้าส่งออกสินค้าเดิม กลุ่มผู้ค้าท้องถิ่นเชียงแสนบางส่วนตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวพยายามจัดการปัญหาในช่วงแรกด้วยการรวมตัวเป็น “สมาคมผู้ค้าท้องถิ่น” เพื่อต่อต้านบทบาทที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะเรียกร้องไม่ต้องการให้ผู้ค้าจีนจัดตั้งบริษัทนำเข้าส่งออกในเชียงแสน ซึ่งทำได้เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น

กลุ่มผู้ค้าจีนที่เข้าในช่วงเวลานี้ แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ผู้ค้าจีนยุคบุกเบิก ที่ผันตัวเองจากผู้จัดหาสินค้าจีนให้แก่ผู้ค้าท้องถิ่นไทยไปสู่การเป็นผู้ค้าข้ามแดนเอง หรือบางคนส่งลูกหลานเข้ามาสานต่อธุรกิจการค้าไปพร้อมกับการศึกษาต่อ เช่น เรียนหนังสือภาษาไทยที่มหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงราย ส่วนอีกกลุ่มคือ ผู้ประกอบการนำเข้าส่งออกสินค้าที่เริ่มเข้ามาทำธุรกิจในช่วงหลัง มีทั้งจดทะเบียนบริษัทถูกต้องตามกฎหมาย ขณะที่บางส่วนเป็นกลุ่มผู้ประกอบการเงินหรือพนักงาน/ลูกหลานที่ช่วยจัดการเรื่องการนำเข้าส่งออกสินค้าผ่าน

การประสานงานกับคนไทย เดินทางเข้ามาในช่วงฤดูกาลผลไม้จากจีนนำเข้ามา ส่วนใหญ่กลุ่มเหล่านี้มาจากมณฑลเสฉวน ซานซี ยูนนาน แหล่งตลาดกระจายผลไม้ในจีน เมื่อถึงช่วงเวลาฤดูผลไม้ในไทยออก พวกเขาจะเช่าบ้านริมน้ำโขงคอยดูแลกิจการ และเมื่อเสร็จภารกิจก็กลับประเทศ นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มผู้ค้าเงินที่มาสืารวจดูทางการค้าส่งออก เช่น พืชเกษตร ผลไม้ไทย ลำไย ทูเรียน มังคุด จากนั้นค่อยๆ มองหาการทำธุรกิจที่เป็นไปได้ ซึ่งส่วนใหญ่มากับเรือสินค้า หรือใช้เส้นทางถนน R3A หรือ R3B จากมณฑลตอนใต้ของจีนเข้าสู่ลาวและเชียงราย (เชียงใหม่ หรือแม่สาย)

ผู้ประกอบการเงินกับยุทธวิธีการค้าข้ามชาติ

ดังที่กล่าวมาว่า ส่วนใหญ่ในเขตเชียงใหม่ มีกลุ่มผู้ค้าเงินจัดการนำเข้าส่งออกสินค้า ในกลุ่มนี้มีทั้งที่ตั้งบริษัทจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ขณะที่บางส่วนเป็นกลุ่มผู้ค้ารายย่อยอิสระที่ทดลองเข้ามาหาสินค้าเพื่อไปกระจายต่อในจีน แต่ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา การเข้ามาประกอบธุรกิจการค้าของผู้ค้าเงินมีความเข้มข้นมากขึ้นและมียุทธวิธีอันหลากหลายในการทำการค้า ไม่ว่าจะเป็น การหาแหล่งวัตถุดิบนำเข้าส่งออก การกระจายตลาด การติดต่อประสานงานเรื่องราคา ต่อรองแหล่งผลิต ภาษีเพื่อเป้าหมายลดต้นทุนทำกำไรและเพื่อให้ธุรกิจราบรื่นประสบความสำเร็จ

ที่ผ่านมา ความสำเร็จในการประกอบการของเงินมักกล่าวถึง กวนซี (guanxi) หรือระบบเครือข่ายความสัมพันธ์แบบจีน ที่หมายถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีแบบแผนวัฒนธรรมจีนในการสร้างและขยายความสัมพันธ์ออกไปหลายทิศทาง และอ้างความสัมพันธ์เหล่านี้ในระยะยาวด้วยการให้ความช่วยเหลือเชิงแลกเปลี่ยนอย่างไม่เป็นทางการ สร้างความไว้วางใจต่อกันที่ขยายออกไปสู่การค้าและอื่นๆ เช่น การใช้ความเป็นเครือญาติ ความเป็นเพื่อนที่เป็นพื้นฐานการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มนักธุรกิจจีนโพ้นทะเล เช่น ในเกาะปีนังและทางภาคใต้ของไทย (Cushman, 1988) หรือการสานสัมพันธ์แบบส่วนตัวเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและอำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือเมื่อประสบภาวะวิกฤต ทำให้ผู้ประกอบการใหม่มีโอกาสขยายธุรกิจได้ง่ายสะดวกขึ้น (ภูวดลทรงประเสริฐ, 2547; Hefner, 1998: 15-16, Weller, 1998: 78-103) อย่างไรก็ตามระบบเครือข่ายความสัมพันธ์แบบจีนมักถูกเลือกใช้อย่างเหมาะสมและในเงื่อนไขเฉพาะเสมอ เช่น งานของ Hsing (1997) พบว่า ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์แบบจีน

ระหว่างนักลงทุนได้พบกับเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นในภาคใต้ของจีนเกิดขึ้นบนเงื่อนไขเฉพาะประวัติศาสตร์คนได้เห็นว่าเคยอยู่มณฑลฟูเจี้ยนมาก่อนที่จะอพยพออกจากจีนและการใช้ภาษาถิ่นฮกเกี้ยน ซึ่งเป็นเงื่อนไขให้หลุดพ้นจากการควบคุมของรัฐจีนส่วนกลาง หรืองานของ Gomez และทีม (โปรดดูใน Menkhppf & Gerke, 2004) ที่ชี้ให้เห็นมิติทางการเมืองของระบบเครือข่ายความสัมพันธ์แบบเงินอันซับซ้อนและขึ้นกับเงื่อนไขเชิงสถานการณ์ที่คนจีนต้องเผชิญในโครงสร้างอำนาจของประเทศนั้น

ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ค้าเงินข้ามแดนในระดับกลางและเล็กได้ปรับใช้ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์แบบเงินอย่างยืดหยุ่น (flexible guanxi) ในสร้างสายสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนในธุรกิจทางการค้าอย่างน่าสนใจอยู่ 3 ประการ คือ

ประการแรก ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์แบบเงินผ่านการใช้ภาษาจีนและล่ามคนไทยเชื้อสายจีนในท้องถิ่น เพื่อสร้างความยืดหยุ่นเชิงพื้นที่ ทำให้เกิดการทำธุรกิจครบวงจร ในที่นี้ หมายถึง การจัดการกลไกการค้าครอบคลุมทั้งระบบ ตั้งแต่ นำเข้า ส่งออก หาแหล่งวัตถุดิบจากสวนหรือโรงงานกลับไปยังตลาดในจีน การสร้างความยืดหยุ่นเชิงพื้นที่เกิดขึ้นจากผู้ค้าเงินที่เดิมทำการค้าชายแดนเชียงแสนได้ทดลองขยายโครงข่ายการกระจายสินค้านำเข้าส่งออกจากชายแดนไปสู่ศูนย์กลางกรุงเทพฯ เพื่อขยายฐานการตลาด พวกเขาเริ่มจากการทดลองใช้เครือข่ายพี่น้องญาติของตนไปทำธุรกิจในกรุงเทพฯ และใช้ล่ามภาษาจีนที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนในการจัดหาสินค้าวัตถุดิบจากสวนเกษตร

ตัวอย่างของอาปิงกับอาเหลียง พี่น้องเงินที่มาจากคุณหมิงเข้ามาเชียงแสนเพื่อทำธุรกิจจัดส่งสินค้าเกษตรผลไม้ อาปิงผู้พี่ เป็นคนดูแลนำผลไม้จากจีนมาส่งยังท่าเรือเชียงแสน ควบคุมการขนส่งจากเชียงแสนไปถึงตลาดไท (โดยเช่าห้องชั้นล่างของตึกแถวในตลาดไทเพื่อทำสำนักงาน โดยมี “น้อย” ภรรยาคนไทยแต่งงานตามกฎหมาย ทำธุรกรรมในประเทศไทยแทนชื่ออาปิง ซึ่งเป็นชาวต่างชาติ และรับภาระงานธุรการ รวมทั้งงานเอกสารทั้งหมด) รวมถึงควบคุมการกระจายผลไม้ขายส่งให้กับพ่อค้าไทยที่มารับซื้อเพื่อไปขายปลีกต่อไป อาปิง นอกจากดูแลตลาดส่งผลไม้จากจีนเข้าไทยแล้ว ในขากลับ อาปิงมีหน้าที่จัดซื้อผลไม้จากไทยส่งลงเรือที่ท่าเรือเชียงแสนไปให้ครอบครัวตนเองในจีนรับผลไม้ที่ทำเรือจิ่งหง (สิบสองปันนา) เพื่อกระจายออกไปขายในจีนอีกต่อหนึ่งด้วย ส่วน “อาเหลียง” ปักหลักอยู่ที่เชียงรายแต่งงานกับ “หล้า” สาวอำเภอเชียงแสนเพื่ออาศัยชื่อหล้า (คนไทยเชื้อสายจีน) เปิดบริษัทนำเข้า

ส่งออกตั้งอยู่ริมท่าเรือเชียงแสน ทำหน้าที่จัดทำเอกสารตามพิธีการนำเข้าส่งออกสินค้าทางเรือของทั้งพี่ชายและของตน โดยเฉพาะผลไม้ให้ถูกต้องตามขั้นตอนกฎหมายศุลกากรทั้งไทยและจีน

ตอนแรกที่อาปิงขยายสาขาไปกรุงเทพ เขาใช้วิธีซื้อผลไม้โดยส่งผ่านผู้ค้าคนกลางไทยที่นำผลไม้จากสวนไปส่งที่ตลาดไท แต่ภายหลังรู้ช่องทางมากขึ้น เริ่มเดินทางไปถึงสวนผลไม้เอง โดยใช้ “น้อย” ภรรยาคนไทยแปลบ้าง หรือใช้ล่ามภาษาจีน คนไทยท้องถิ่นช่วยประสานเจ้าของสวนผลไม้บ้าง แล้วส่งจอบกับเจ้าของสวนผลไม้ล่วงหน้า วิธีนั้นนอกจากจะทำให้ได้สินค้าคุณภาพดีและมีสินค้าขายแล้วราคารับซื้อยิ่งถูกด้วย เพราะอาปิงเหมาซื้อแบบยกสวนโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง คนไทยอีกต่อไป และเมื่อรู้จักเจ้าของสวนมากขึ้น ก็เริ่มต่อรองง่ายขึ้น หากสวนหนึ่งไม่ยอมขายก็ไปหาสวนอื่น ภายหลังก่อนเมื่ออาปิงรวมกลุ่มผู้ค้าจีนที่ทำธุรกิจคล้ายกันไปรับซื้อผลไม้ตามสวนก็ยิ่งสร้างอำนาจต่อรองให้กลุ่มผู้ค้าจีนเหล่านี้ด้วย กรณีเช่นนี้เกิดขึ้นกับผู้ค้าจีนขนาดกลางและเล็กที่นำสินค้ากลับไปขายยังตลาดทั่วไปในจินตอนใต้

อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีผู้ประกอบการเงินชายในตลาดใหญ่ในจิน เช่นในห้างสรรพสินค้าที่ต้องการสินค้าคุณภาพก็จะใช้วิธีต่างไปเล็กน้อย เช่น หยางปิงผู้ประกอบการนำเข้าผลไม้จีนและจัดส่งสินค้าไทยไปจีนใช้วิธีจัดหาวัตถุดิบผลไม้ด้วยการ “เหมาจากโรงงาน” ที่คัดเกรดคุณภาพได้แทนที่จะเหมาจากสวน เพื่อให้ได้ผลไม้คุณภาพสำหรับตลาดห้างสรรพสินค้าจีน หยางปิงใช้เครือข่ายความสัมพันธ์แบบ “เพื่อน” คนไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพฯ รู้จักมายาวนานและพูดภาษาจีน เป็นผู้จัดหาผลไม้ไทยให้ (ถ้าโยบแบ๊ง ทูเรียน มังคุด ส้มโอ) มีมูลค่าการส่งออกในตลาดจีนไม่ต่ำกว่า 20 -30 ล้านบาท/รอบ

กรณีตัวอย่างของกลุ่มผู้ค้าจีนนำเข้าส่งออกสินค้าเหล่านี้ขยายตัวไปทั่วทั้งในกลุ่มผลไม้ พืชผักในภาคกลางและตะวันออก กลุ่มลำไยอบแห้งและยางพาราในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งใช้วิธีการที่ไม่ได้ตั้งฐานบริเวณชายแดนเท่านั้น แต่ขยายไปสู่ใจกลางเมือง ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์แบบเงินที่ยืดหยุ่นเอื้ออำนวยความสะดวกในการทำธุรกิจ นอกจากนี้ สิ่งที่น่าสนใจอีกประการ คือ การที่ผู้ค้าจีนพยายามเข้าไปมีบทบาทควบคุมกลไกการค้าแบบ “ครบวงจร” ตั้งแต่การนำเข้าผลไม้จากจีนมายังไทยผ่านลำน้ำโขง โดยกองเรือขนส่งสินค้าสัญชาติจีนมาขึ้นที่เชียงแสน ผ่านพิธีการศุลกากรโดยบริษัทนำเข้าส่งออกชาวจีน (แต่งงานกับคนไทยเชื้อสายจีน หรือตั้งบริษัท

ร่วมกับคนไทย ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป) โดยมีผู้ค้าจีนคุมลงมาส่งและกระจายสินค้าเองถึงตลาดไท กรุงเทพฯ ขณะที่ชาวกลับส่งผลไม้กลับไปยังจีนผ่านการกว้านซื้อจากสวนโดยตรงของกลุ่มผู้ค้าจีนรวมตัวกันหรือเหมาจากโรงงานคัดเกรดโดยอาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์กึ่งสืบบายัดใหญ่ ส่งขึ้นไปลงเรือสินค้าสัญชาติจีนที่เชียงแสนเพื่อนำขึ้นไปขายต่อในจีนผ่านทางลำน้ำโขง

ประการที่สอง กลยุทธ์การต่อรองกับเจ้าหน้าที่รัฐบริเวณชายแดน จากงานศึกษา พบว่า มีการสร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ค้าจีนกับนายด่านศุลกากรให้เกิดไว้นื้อเชื่อใจต่อกัน (trust) ในแบบต่างๆ ที่มีใ้ใช้การให้เงินตอบแทนเพียงอย่างเดียว เช่น การให้ของขวัญในวันสำคัญ การเข้าร่วมงานชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความคุ้นเคย ที่ส่งผลต่อการพึ่งพากันในอนาคต ดังกรณีอาปิงเล่าว่า “นายด่านคนท้องถิ่นคุ้นเคยกัน ใจดีและช่วยเหลือก็แจ้งสินค้าเข้าออกไม่จำเป็นต้องตรงกับความเป็นจริง มีสินค้าเข้า 100 กลอง แจ้ง 50 กลอง แล้วให้ของขวัญตอบแทนเล็กน้อย ก็สามารถนำสินค้าเข้ามาได้” หรือผู้ค้าจีนบางรายมีการรยหรือตัวแทนคนไทยมักให้คนไทยช่วยอำนวยความสะดวกติดต่อศุลกากร เจรจายอย่างเงียบๆ ที่เรียกว่า “เคลียร์ใต้โต๊ะ” เช่น นำเข้า 100 กิโลกรัม แจ้งว่า 60-70 กิโลกรัม อยางไรก็ตาม การทำเช่นนี้ได้ จะต้องขึ้นอยู่กับความสามารถแต่ละคนและลักษณะเฉพาะของสถานการณ์

ประการที่สาม การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ใหม่ ผู้ค้าจีนเชียงแสนเลือกใช้ 2 รูปแบบคือ รูปแบบแรก การแต่งงาน ซึ่งมีทั้งแต่งงานจริงมีชีวิตครอบครัวร่วมกันทั้งแบบล้มเหลวหรืออยู่กินด้วยดีกับจ้างแต่งงาน กับรูปแบบที่สอง คือ ขยายความสัมพันธ์ผ่านเพื่อนคู่เพื่อน

รูปแบบแรก การแต่งงาน งานศึกษามีกรณีตัวอย่างผู้ค้าจีนที่มากับเรือสินค้าเข้ามาแต่งงานกับคนในพื้นที่เชียงแสนจำนวนมาก มีทั้งคู่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตคู่ แต่จำนวนมากล้มเหลว ในกลุ่มที่แต่งงานส่วนใหญ่มักเป็นกลุ่มหญิงไทยเชื้อสายจีน ที่มีทั้งกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานแถบแม่ฮ่อง และไทยเชื้อสายจีนในกลุ่มลูกหลานจีนแคะ ฮกเกี้ยน ไทหล่า กวางตุ้ง ฯลฯ

กรณีตัวอย่าง อาลีจากจังหวัด (เชียงรุ่ง) ยูนนาน ทำธุรกิจส่งออกลำไยไปยังจีน ประสบความสำเร็จในธุรกิจ แต่งงานกับคนไทยอยู่กินต่อเนื่อง อาลีเข้ามาเชียงแสนเมื่อ พ.ศ. 2545 ผ่านทางเรือขนส่งสินค้าจากจีน โดยรู้จักกับอาเงิน จีนมาเลเซียที่ำธุรกิจส่งลำไยไปจีน จากนั้น ทั้งสองร่วมทำธุรกิจส่งลำไยไปจีนได้ 5 ปี

อาเงินกลับมาบ้าน มีเพียงอาลีทำธุรกิจต่อโดยออกไปรับซื้อลำไยยังแหล่งผลิตใน เชียงใหม่เพื่อส่งขายจีน หลังจากอยู่เชียงใหม่คนเดียว อาลีเรียนภาษาไทยเพิ่มเติมกับ ครูสอนที่ชื่อมน และสุดท้ายแต่งงานกับมนปี พ.ศ. 2550 มีลูกด้วยกัน การแต่งงาน ช่วยให้อาลีค้าลำไยส่งออกไปจีนง่ายขึ้น ผ่านภรรยาคนไทยช่วยตั้งบริษัทนำเข้า ส่งออก ซื้อมัน รถยนต์ ปัจจุบันอาลีมีเรือขนส่งสินค้าเงินเป็นของตนเองลำเลียงลำไย ไปยังจีน และรับส่งสินค้าอื่นไปจีนด้วยเช่นกัน

ส่วนอาหมิง จากมณฑลชานซี ทำธุรกิจ แต่งงาน แต่ชีวิตคู่ล้มเหลว อาหมิง มาไทยเมื่อปี พ.ศ. 2537 หลังพ่อแม่เสียชีวิต เข้ามาหางานทำในไทย โดยเลือกไป ดอยแม่สลอง เพราะรู้ว่ามีคนจีนอาศัยอยู่ จึงทดลองไปอยู่รับจ้างทำงาน สะสมเงินทำ ธุรกิจอิสระของตัวเอง เปิดร้านขายชาที่สามเหลี่ยมทองคำ ต่อมา อาหมิงแต่งงานกับ ภรรยาคนไทย แล้วใช้ชื่อภรรยาซื้อที่ดิน 20 ไร่ปลูกยาง แต่อยู่กินไม่นานก็เลิกรา ปัญหาว่านวยเรื่อง สัญญาซื้อขายที่ดินที่อาหมิงต้องเปลี่ยนชื่อในสัญญาเป็นชื่อของ เพื่อนร่วมหุ้นคนไทยแทน นอกจากนี้ การจ้างแต่งงานเพื่อให้เป็นตัวแทนทำธุรกรรม ในประเทศไทยให้ ก็มีปรากฏให้เห็น แต่กรณีเช่นนี้มีความเสี่ยงสำหรับผู้ค้าเงินที่ ต้องทำอย่างระมัดระวัง ขณะที่สำหรับหญิงไทยก็ต้องระวังในการทำสัญญาที่ไม่ผูกมัด ก่อหนี้สินเข้าตัว

รูปแบบที่สอง การขยายสายสัมพันธ์ผ่านเพื่อน (คนไทยเชื้อสายจีน) กรณีนี้ เกิดขึ้นกับกลุ่มบริษัท หรือผู้ค้าเงินที่สนใจทำธุรกิจในไทย แต่มีข้อมูลไม่มากพอ จึงมัก ให้คนไทยที่ไว้ใจได้หรือรู้จักกันช่วยประสานจัดการให้ เช่น หาซื้อที่ดินเพื่อตั้งโรงงาน นำเข้าส่งออกสินค้า โดยผู้ค้าเงินออกทุน ส่วนคนไทยดำเนินธุรกิจติดต่อให้ กลุ่มบริษัท หรือผู้ค้าเงินเหล่านี้ไม่ต้องการตั้งบริษัท เพราะเงื่อนไขตั้งบริษัทหรือจ้างตัวแทนมี รายละเอียดค่อนข้างมาก เช่น ตัวอย่างเจ๊แหว คนในเชียงใหม่ แต่งงานกับ ลุงหยง สามีนจีนโพ้นทะเลมาจากกวางตุ้ง ลุงหยงมีเพื่อนคนจีนที่ต้องการทำธุรกิจลำไยอบแห้ง จึงมาหาลุงหยงให้ช่วยประสานงานให้ ที่ผ่านมา เพื่อนของลุงหยงต้องการตั้งโรงงาน อบลำไยที่พะเยาอยู่แล้ว จึงบอกให้เจ๊แหวและลุงหยงพาไปดูที่ตั้งที่ดิน เมื่อถูกใจจึง ขอให้เจ๊แหวและลุงหยงซื้อทรัพย์สินให้และช่วยดูแลช่วงเริ่มต้น จากนั้นเพื่อนผู้ค้าเงินก็ ทำต่อไปเองได้ นอกจากนี้ เพื่อนของลุงหยงคนจีนต้องการซื้อบ้านและที่ดิน ก็ขอให้ เอาชื่อเจ๊แหวไปใส่ โดยเพื่อนลุงหยงส่งเงินมาให้ทั้งหมด

การปรับตัวของผู้ค้าท้องถิ่นท่ามกลางการเข้ามาของผู้ประกอบการเงินรุ่นใหม่

นับตั้งแต่ยุคเริ่มต้น พ.ศ.2537-2540 (ค.ศ. 1994-1997) ที่เคยเป็นยุคเฟื่องฟูของผู้ค้าท้องถิ่นเชียงแสนดำเนินกิจการมาไม่ถึง 5 ปี เริ่มเห็นสัญญาณการค้าเปลี่ยนมือจากผู้ค้าท้องถิ่นยุคบุกเบิกไปสู่ผู้ค้าหน้าใหม่ๆ ต่างถิ่นที่มีทุนมากกว่า หรือกลุ่มผู้ค้ารายย่อยเดิม แต่มีเครือข่ายการค้ากับผู้ค้าเงินและมีเครือข่ายตีความเป็นเงินที่ช่วยหนุนให้การค้ากับผู้ค้าเงินมีความเป็นไปได้รับซื้อสินค้าผลไม้จินนาเข้า เมื่อผู้ค้าท้องถิ่นรุ่นบุกเบิกในเชียงแสนเริ่มทยอยเลิกกิจการปี พ.ศ. 2546 กลุ่มคนเงินที่เคยส่งผลไม้มาเชียงแสนเริ่มผันตัวเองมาเป็นผู้ค้าโดยตรง หากพิจารณาเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้ค้าท้องถิ่นไม่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันกับผู้ค้าเงินรุ่นใหม่ที่ชายแดนมี 3 ประการ คือ *ประการแรก* ปัญหาของผู้ค้าท้องถิ่นเองที่ขยายจำนวนมากขึ้นและกลายเป็นการขายตัดราคากันเองระหว่างกลุ่มผู้ค้าไทยท้องถิ่น เนื่องจาก ผู้ค้าท้องถิ่นไทยเห็นว่า การค้ารุ่งเรืองขึ้นจากชายแดนเศรษฐกิจที่เปิดขึ้น จึงเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ผู้ค้าเหล่านี้ไม่ได้รวมกลุ่มกันมากนัก แต่กลับขายตัดราคากันเอง ทำให้เกิดปัญหา สู้ราคากันไม่ได้ ได้กำไรน้อยลง ขายไม่คุ้ม และเลิกกันไปในที่สุด

ประการที่สอง ผู้ค้าท้องถิ่นยุคบุกเบิกมี *ทุนทางเศรษฐกิจต่ำ* ขาดทุนจากการทำธุรกิจนำเข้าส่งออกสินค้าผลไม้จากจีน ในฐานะคนกลางกระจายสินค้าไปสู่ผู้ค้ารายย่อย นอกจากนี้ ยังประสบปัญหาตามเก็บเงินจากผู้ค้ารายย่อยไทยไม่ได้ พบผู้ค้ารายย่อยจ่ายเงินไม่ตรงเวลา หนี้ไม่จ่าย ส่งผลให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการนำกลับไปจ่ายให้แก่ผู้ค้าเงินที่พวกเขาส่งของ ทำให้กลุ่มผู้ค้ารุ่นบุกเบิกทยอยเลิกกิจการหรือเปลี่ยนไปทำธุรกิจอื่น เช่น ให้เช่าที่ดินแก่คนจีน เปิดกิจการบ้านพัก หรือค้าขาย เป็นต้น

ประการที่สาม ผู้ค้าท้องถิ่นไทย พบว่า *ต้นทุนเริ่มสูงขึ้น* จากภาษีไม่เป็นทางการ ค่าขนส่งที่แพงขึ้นและแหล่งตลาดที่ซับซ้อนขึ้น ในที่นี้ หมายถึง ผู้ค้าท้องถิ่นเดิมพบว่าต้นทุนแฝงที่สูง เช่น ด้านภาษีที่ขนส่งไปยังเครือข่ายตลาด โดยเฉพาะสินค้าผลไม้จีนที่ส่งไปยังจังหวัดใกล้เคียงต้องจ่ายผ่านระบบราชการหลายระบบ ทำให้ต้องสร้างสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐหลายกลุ่ม เกิดความยุ่งยากมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้ค้าท้องถิ่นเดิมมีเครือข่ายตลาดค้าส่งที่ไม่กว้างมากพอ เมื่อรับสินค้าจากผู้ค้าเงินมากกลับมีเพียงตลาดท้องถิ่น หรือจังหวัดใกล้เคียงเพื่อกระจายสินค้าเท่านั้น ไม่อาจหาตลาดภายนอก เช่น ในกรุงเทพฯ หรือกระจายออกไปได้

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการเข้ามาของผู้ค้าเงินรุ่นใหม่เข้มข้นมากขึ้นและทำธุรกิจแบบครบวงจรนำเข้าสู่สินค้าจากจีน-ไทย-จีนมากขึ้น ทำให้การแข่งขันทวีสูงขึ้น และโอกาสทางเศรษฐกิจชายแดนมีความเป็นไปได้กับผู้ค้าเงินมากกว่าผู้ค้าไทย ทำให้ผู้ค้าท้องถิ่นไทยบางส่วนที่แข่งขันในเวทีการค้านี้ไม่ได้ เริ่มปรับตัวในการทำการค้า จำนวนมากผันตัวไปทำกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามาของคนจีน หรือเลิกกิจการไปทำอย่างอื่น ซึ่งจะพบว่า ในรายผู้ค้าท้องถิ่นที่เลิกกิจการ กลับไปหาอาชีพค้าขายในระดับท้องถิ่นตลาดเชียงแสน หรือบางส่วนของที่เคยสะสมทุนได้ก็นำมาเปิดร้านสะดวกซื้อ ร้านนวด และร้านค้าทั่วไปที่เชียงแสนรับลูกค้าจากต่างถิ่น หรือบางคนมีบ้าน ตึกแถว หรือที่ดินริมน้ำ ก็นำมาให้เช่าซื้อ/หรือขายให้กับคนจีนที่มาใหม่ บางรายทำ “บ้านคนจีน” จัดหาที่พักอาศัยให้ผู้ค้าเงินที่เข้ามาซื้อสินค้าผลไม้ในเชียงแสนไปพร้อมกับอำนวยความสะดวกอื่น เช่น แจกกองตรวจคนเข้าเมืองและรับประกันให้ความช่วยเหลือด้านแปลเอกสาร เป็นล่าม เป็นต้น

สรุป

บทความนี้เป็นงานศึกษาทางมานุษยวิทยาเศรษฐกิจชายแดน ใช้ข้อมูลสนามชายแดนอำเภอเชียงแสน ภาคเหนือตอนบนในการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมการค้าชายแดนที่มาจากอิทธิพลจีน โดยเฉพาะผ่านการเคลื่อนย้ายของผู้ค้า/ผู้ประกอบการเงินรุ่นใหม่เข้ามายังชายแดน งานศึกษานี้พบว่า บริเวณชายแดนภาคเหนือตอนบน เป็นอาณาบริเวณที่ปรากฏชัดถึงอิทธิพลจีนที่เคลื่อนตัวลงมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 และภายหลังการเปิดชายแดนเศรษฐกิจระดับภูมิภาคอย่างเข้มข้นหลังทศวรรษ 2000 ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเชิงบริบทความเป็นชายแดน ผู้ค้าเงินรุ่นใหม่จำนวนมากได้ทดลองมาค้าขาย โดยใช้ยุทธวิธีทางสังคมวัฒนธรรมอันหลากหลายในการทำการค้า เช่น การสร้างระบบเครือข่ายความสัมพันธ์แบบเงินที่ยืดหยุ่น และช่องทางกฎหมาย ทำให้ผู้ค้าเงินเหล่านี้ค่อยๆ สั่งสมประสบการณ์และสามารถสร้างความสำเร็จในเศรษฐกิจชายแดนให้ตนเอง ขณะที่กลุ่มผู้ค้าท้องถิ่นไทย เมื่อทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเดิมที่เคยเอื้อต่อการค้าในอดีตเริ่มเสื่อมพลังไม่สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทใหม่ที่กำลังเริ่มเผชิญหน้ากับความท้าทายใหม่ๆ มากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ธนศวรรี เจริญเมือง. (2538). **ไทย-พม่า-ลาว-จีน: สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ สี่เหลี่ยมวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ยศ สันตสมบัติ. (2557). **มังกรหลากสี: การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารยธรรมในอุษาคเนย์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วาสนา ละอองปลิว (2549). **เชียงใหม่: การค้า การท่องเที่ยวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดน**. งานวิจัยในชุดโครงการ “อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อรัญญา ศิริผล. (2555). **เศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องการเคลื่อนย้าย : กรณีศึกษาผู้ค้าชาวจีนบริเวณชายแดนประเทศลุ่มแม่น้ำโขง**. รายงานวิจัยภายใต้ชุดโครงการ “ชนชายแดนกับปฏิบัติการข้ามพรมแดนในภาคเหนือของไทย” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2547). **จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : Higher Press สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ภาษาต่างประเทศ

- Berlie, Jean. (2000). “Cross-Border Links between Muslims in Yunnan and Northern Thailand: Identity and Economic Networks”. In **Where China meet Southeast Asia: Social and Cultural Change in the Border Regions**, edited by G. Evans, C. Hutton and Kuah Khun Eng, Copenhagen: NORDIC Institute of Asian Studies.
- Chinh, Nguyen Van. (2015). “China's 'Comrade Money' and its Social – Political Dimensions in Vietnam”. In **Impact of China's Rise on the Mekong Region**, edited by Y. Santasombat, Palgrave Macmillan Publisher.

- Cushman, J. (1988). "Kinship and Friendship: Economic Ties among the Chinese Business Elites of Penang and Pennisular Siam". In **Changing Identities of the Southeast Asian Chinese Since World War II**, edited by J. Cushman and Wang Gangwu, Hong Kong University Press: Hong Kong.
- Girsch, P. (2006). **Asian Borderlands: The Transformation of Qing China's Yunnan Frontier**. Harvard University Press.
- Gomez, E. Terence. (2004). "Chinese Business Development in Malaysia: Networks, Entrepreneurship or Patronage?". In **Chinese Entrepreneurship and Asian Business Networks**, edited by T. Menkhoff and Solvay Gerke. London: Routledge.
- Hefner, Robert W. (1998). "Introduction: Society and Modernity in the New Asian Capitalism". In **Market Cultures: Society and Morality in the New Asian Capitalisms**, edited by R. W. Hefner. Oxford: Westview Press.
- Hill, Maxwell. (1998). **Merchants and Migrants: Ethnicity and Trade among Yunnanese Chinese in Southeast Asia**. New Haven Conn: Yale University Southeast Asia Studies.
- Kuhn, Philip A. (2008). **Chinese among others: emigration in modern times**. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Menkhoff, Thomas and Gerke, Solvay (eds.). (2004). **Chinese Entrepreneurship and Asian Business Networks**. London: Routledge.
- Nyiri, Pal. (2011). **Mobility and cultural authority in contemporary China**. University of Washington Press.
- Ong, Aiwha. (2005). "Anthropological Concepts for the Study of Nationalism". In **China Inside Out**, edited by P. Nyiri and J. Breidenbach, Budapest: Central European Press.

- Siriphon, Aranya. (2015). "'Xinyimin', New Chinese migrants and the Influence of the People's Republic of China (PRC) and Taiwan on the Northern Thai Border". In **Impact of China's Rise on the Mekong Region**, edited by Y. Santasombat. Palgrave Macmillan Publisher.
- Tambiah, Stanley J. (1977). "*The Galactic Polity: The Structure of Traditional Kingdoms in Southeast Asia*". In **Annals of the New York Academy of Sciences**,; 293 (1) : 69 - 97.
- Walker, Andrew. (1999). **The Legend of the Golden Boat: Regulation, Trade and Traders in the Borderlands of Laos, Thailand, China and Burma**. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Walker, Andrew. (2003). **Upper Mekong Borderline Dialogues in the Late Nineteenth and Early Twentieth Century**. A Special Lecture at Faculty of Social Science, CMU. January.
- Weller, Robert. (1998). "Divided Market Cultures in China: Gender, Enterprise, and Religion". In **Market Cultures: Society and Morality in the New Asian Capitalisms**, edited by R. W. Hefner. Oxford: Westview Press.

รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารด้านการ
สอนงานและมอบหมายงานของผู้บริหารสายสนับสนุนสู่องค์กรแห่ง
การเรียนรู้ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Knowledge management model for the development of the
managerial competency of directors in the President's Office
at Ubon Ratchathani University

นลินี ธนสันติ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านการสอนงาน และมอบหมายงานของผู้บริหารสายสนับสนุนและบริบทของสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้กำหนดหลักเกณฑ์ด้านขีดความสามารถหรือสมรรถนะบริหาร (Competencies) ของผู้บริหารสายสนับสนุน ไว้ 10 ด้าน แต่ยังไม่มีการจัดทำแผนการพัฒนาการจัดการความรู้ ที่จะเสริมสร้างสมรรถนะของผู้บริหารสายสนับสนุนตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง และจากการศึกษาพบว่าสมรรถนะบริหารด้านการสอนงานและการมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Others) เป็นสมรรถนะบริหารที่จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้บริหารสายสนับสนุน และเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสายสนับสนุน

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา คือ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุน และกลุ่มบุคลากรภายนอก จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดไม่มีโครงสร้างแน่นอน (Unstructured interview) 2) การสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

---

¹ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190

ผลการวิจัยนำมาสู่รูปแบบการจัดการความรู้ของตัวแบบ Coaching Model เป็นกระบวนการที่มีรูปแบบกลไก วิธีการ กิจกรรม และการประเมินผล 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การพูดคุยหารีร่วมกัน (C-Collaboration) 2) การกำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย/กิจกรรม/ระยะเวลา/ผลผลิต/ผลลัพธ์ (O-Objective) 3) ลงมือปฏิบัติ (A-Action) 4) การประเมิน (C-Check) 5) แนวคิดองค์รวม (H-Holism) 6) การถอดองค์ความรู้มาเป็นเอกสาร (I-Innovation) 7) การจัดตั้งกลุ่มที่เลี้ยงดูด้านต่างๆ (N-Networking) 8) การพัฒนาตน ผู้คน คู่องค์กรในการนำเข้าสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (G-Goal for resultant) จากการทำกระบวนการทั้ง 8 ขั้นตอนไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อพัฒนาให้ผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดีพัฒนาความรู้ ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคล เป็นต้นแบบของบุคลากรสายสนับสนุนในการพัฒนาประสิทธิภาพสมรรถนะบริหารด้านการสอนงานและมอบหมายงาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกิดทักษะในการจัดการความรู้ มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคลากรอื่นๆ ในสำนักงานอธิการบดี มีการขับเคลื่อนกิจกรรม โดย การสร้างเครือข่ายในการสอนงานและมอบหมายงาน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่นำไปสู่บรรยากาศขององค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นกระบวนการที่พัฒนาขึ้นนี้จึงเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ที่สามารถเป็นต้นแบบให้บุคลากรในการพัฒนาสมรรถนะ และประสิทธิภาพบริหารด้านการสอนงาน และมอบหมายงานในระดับสำนัก/หน่วยงานได้

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการความรู้, สมรรถนะบริหาร, ผู้บริหารสายสนับสนุน, องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

This study aimed to investigate the production and implementation of a knowledge management model for the development of the managerial competency of directors in the President's Office at Ubon Ratchathani University to coach and empower others. "Coaching & empowering" is one of ten managerial competencies recognized by the Thai government as beneficial for managerial development.

The researcher employed qualitative research methodology, such as unstructured interviews, focus groups, and content analysis, to collect and analyze data from 30 participants, including administrative directors, administrative staff, and stakeholders from outside the university. The findings of the research identified eight main process to develop managerial competencies, Collaboration, Objectives, Action, Checking, Holism, Innovation, Networking, and Resultant goals. Focusing on these factors, the researcher designed a model that combined organizational systems and processes to promote the managerial competency of directors to coach and empower staff. It is anticipated that the development of such a managerial competency will lead to a culture of knowledge-sharing by staff that, via networking in the President's Office, will establish a supportive learning organization.

Keywords: Knowledge management model, Managerial Competency, Directors in the President's Office, Learning Organization

1. บทนำ

“สมรรถนะด้านการบริหาร” เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่กำหนดเฉพาะสำหรับตำแหน่งประเภทผู้บริหาร เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางการบริหารให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยองค์กร หน่วยงาน ต้องการให้เกิดความตระหนักที่จะปรับปรุงเพื่อบริหารการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาบุคลากรที่จะเป็นตัวหลักในการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ การสร้าง วิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มี ประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติ ราชการของส่วนราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยองค์กรได้นำหลักสมรรถนะมาใช้ในการ งาน ด้านบริหาร เพราะงานด้านบริหารมีความสำคัญและยอมรับโดยทั่วไปว่า มีความ เกี่ยวข้องที่ทำให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ ในแนวคิดของเซงก์ (Senge, 1990: 5-10) เห็นว่าบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจการทำงาน

โดยสมรรถนะหรือคุณลักษณะบุคคลในองค์การแห่งการเรียนรู้ คือ การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ความรอบรู้เฉพาะตัว (Personal Mastery) รูปแบบวิธีการคิด (Mental Models) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Building Shared Vision) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) ซึ่ง องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้ โดยสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกันกับระบบการบริหารรูปแบบอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาองค์กรให้เพียงพร้อมไปด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และให้บรรลุผลสำเร็จในระบบการบริหารเชิงคุณภาพได้ มาร์ควอธ (Marquardt, 2002: 23) ได้กล่าวถึงองค์กรที่จะพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วยระบบย่อยที่สำคัญ 5 ส่วน คือ การเรียนรู้ (Learning) องค์กร (Organization) บุคคล (People) ความรู้ (Knowledge) และ เทคโนโลยี (Technology) ส่วนเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 60) มีความเห็นว่า “การบริหารความรู้” ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะทำให้พลังแห่งความรู้แปรเป็นสิ่งที่มิมีมูลค่าต่อตนเอง และสังคมได้ แนวคิดการจัดการความรู้ได้เจริญเติบโตและนำไปใช้ในองค์กรอย่างกว้างขวาง โดยเซงก์ (Senge, 1990: 3) กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่บุคคลมุ่งเพิ่มความสามารถ (Capacity) อย่างต่อเนื่อง ในการสร้างสรรค์ผลผลิต (Results) ที่ปรารถนาอย่างแท้จริง องค์กรที่ส่งเสริม (Nurtured) แบบแผนความคิดใหม่ องค์กรที่ส่งเสริมแรงบันดาลใจ (Collective Aspiration) ของบุคคล องค์กรที่บุคคลเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง แนวคิดของเพดเลอร์และคณะ (Pedler and Others, 1991: 18) ได้ชี้ให้เห็นว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกทุกๆ คน และมักจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์กรอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกัน กรกนก ทิพรส และพิชัย ตั้งภิญโญพุฒิคุณ (2548: 91) เสนอว่าการจัดการความรู้เป็นกระบวนการของการเก็บรวบรวมความรู้ในองค์กร และนำความรู้ที่เก็บรวบรวมจากบุคลากรแต่ละคนมาถ่ายทอด แลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร รวมถึงการจัดเก็บความรู้ไว้เป็นทรัพย์สินที่คงอยู่กับองค์กรตลอดไป

“การจัดการความรู้” จึงเป็นเครื่องมือที่จะพัฒนาสมรรถนะของบุคคล โดยมีกระบวนการในการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะ

ส่งผลให้มหาวิทยาลัยมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด กระบวนการในการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรประกอบด้วย การระบุนโยบาย การคัดเลือก การรวบรวม การจัดเก็บความรู้ การเข้าถึงข้อมูล และการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กร การกำหนดแนวปฏิบัติปฏิบัติงาน ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรให้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2550: 192) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ เซงก์ (Senge, 1990: 9-10) ที่สนับสนุนว่าบุคลากรต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน สร้างความสามารถในการก่อให้เกิดภาพรวม และต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งเริ่มต้นด้วยการสนทนากัน (Dialogue) และคิดร่วมกันอย่างแท้จริง การสนทนากันเป็นวัฒนธรรมขององค์กรซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะที่ทีมเป็นหน่วยการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานขององค์กรสมัยใหม่ ในขณะที่มาร์ควอร์ดท์และเรย์โนลด์ (Marquardt and Reynolds, 1994: 31-32) ก็เห็นเช่นกันว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องมีบรรยากาศที่สนับสนุนส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยม เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม โดยมีความสมดุลระหว่างความต้องการของบุคคลและองค์กร ดังนั้นบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรจึงมีส่วนสำคัญต่อการสนับสนุนและเสริมสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 ที่ได้เน้นเรื่องการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาและการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อมุ่งหวังให้บุคลากรในองค์กรมีความอิสระในการทำงาน การเรียนรู้และการตัดสินใจ ให้ความร่วมมือ มีความไว้วางใจและยอมรับซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญขององค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ทั้งนี้ภาครัฐได้กำหนดแนวนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินในการพัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้

การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555) โดยรัฐบาลมีการกำหนดระบบและกลไกที่ชัดเจน ในการวัดผลการจัดการความรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาองค์กร โดยมีหน่วยงานจากภายนอกเป็นผู้รับผิดชอบตรวจประเมินผลการปฏิบัติของทุกหน่วยงาน เช่น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (สกอ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) สำนักงานพัฒนาระบบราชการ เป็นต้น ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นสถาบันในการผลิตบัณฑิตสู่สังคมชุมชน จึงเป็นที่คาดหวังของคนทั่วไปว่าคุณภาพของบัณฑิตเป็นผลมาจากประสิทธิภาพการทำงาน ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีภารกิจหลักในการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จึงต้องวางยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ วิธีการปฏิบัติราชการให้เกิดประสิทธิภาพเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของกระบวนทัศน์ด้านวิชาการ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพและสอดคล้องตามความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียสังคม ชุมชน และประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีในฐานะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่รับผิดชอบจัดการศึกษาและดูแลเขตพื้นที่บริการ 10 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบทบาทหน้าที่การบริหารราชการเพื่อสร้างเสริมคุณภาพบัณฑิต ในการบริหารจัดการสถาบันจึงมีการแบ่งโครงสร้างส่วนราชการในระดับคณะและสำนัก เพื่อขับเคลื่อนนโยบายและรองรับภารกิจ ซึ่งประกอบไปด้วยบุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน ทำหน้าที่พัฒนาส่งเสริมภารกิจในการผลิตบัณฑิตให้เกิดประสิทธิภาพ

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาของการจัดตั้งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ทบวงมหาวิทยาลัย ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2534 มีโครงสร้างการบริหารหน่วยงานในสังกัดรวม 4 หน่วยงาน คือ กองกลาง กองคลัง กองแผนงาน และกองบริการการศึกษา ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการขยายหน่วยงานเพื่อรองรับการเติบโตของมหาวิทยาลัย โดยมีการจัดตั้งกองต่างๆ อีกจำนวน 6 กอง คือ โครงการจัดตั้งกองการเจ้าหน้าที่ โครงการจัดตั้งกองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ โครงการจัดตั้งกองกฎหมาย โครงการจัดตั้งกองกิจการ

นักศึกษา โครงการจัดตั้งกองบริหารกายภาพและสิ่งแวดล้อม โครงการจัดตั้งกองวิเทศสัมพันธ์ และมีการปรับโครงสร้างในการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยงานสำนักงานอธิการบดี ตามประกาศมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในคณะ สำนัก มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. 2555 และประกาศมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในคณะ สำนัก มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557 มีการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานอธิการบดี ดังนี้ กองกลาง กองการเจ้าหน้าที่ กองคลัง กองบริการการศึกษา กองแผนงาน สำนักงานตรวจสอบภายใน สำนักงานประกันคุณภาพการศึกษาและสารสนเทศ สำนักงานสภามหาวิทยาลัย สำนักงานกฎหมายและนิติการ สำนักงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานบริหารบัณฑิตศึกษา สำนักงานส่งเสริมบริหารงานวิจัย บริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สำนักงานวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานบริหารกายภาพและสิ่งแวดล้อม สำนักงานพัฒนานักศึกษา สำนักงานรักษาความปลอดภัยและสวัสดิภาพบุคลากร เป็นต้นมา โดยมีบทบาทและหน้าที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งกิจกรรมสนับสนุนทุกพันธกิจส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นเกี่ยวข้องในด้านการบริหารจัดการที่ช่วยในการดำเนินงาน การให้บริการแก่บุคลากรทั้งอาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยมีอัตรากำลังทั้งสิ้นจำนวน 286 คน เป็นข้าราชการ 69 คน พนักงานเงินงบประมาณแผ่นดิน 15 คน พนักงานเงินรายได้ 97 คน ลูกจ้างประจำ 29 คน และลูกจ้างชั่วคราว 76 คน (รายงานประจำปี, 2560) การพัฒนาบุคลากรในด้านสมรรถนะของสายสนับสนุนของสำนักงานอธิการบดี มีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการขับเคลื่อนจากผู้บริหารในการสอนงาน เพื่อให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติและพัฒนางานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งมีวิสัยทัศน์ (Vision) “จะเป็นต้นแบบความสำเร็จของหน่วยงานสนับสนุนภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย เป็นที่นิยมยอมรับในระดับสากล” พันธกิจ (Mission) “สนับสนุน ให้บริการและกำกับดูแล ด้านงานนโยบายและแผนงาน การบริหารการศึกษา การวิจัย บริการวิชาการ การคลัง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การบริหารทรัพยากรบุคคล และการประกันคุณภาพ ด้วยความเอื้ออาทร ความเป็นมืออาชีพ และซื่อสัตย์สุจริตภายใต้เกณฑ์และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องโดยมีผู้บริหารสายสนับสนุน” ค่านิยมร่วม (Core Value) “ความเป็นมืออาชีพและสามารถฟังฟังได้อย่างแท้จริงเพื่อให้มหาวิทยาลัยได้ปฏิบัติภารกิจอย่างมี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล” โดยมีผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี ซึ่งดำรงตำแหน่งบริหารผู้อำนวยการกองหรือชื่อตำแหน่งอื่นที่เทียบเท่าตามหลักเกณฑ์กฎหมาย แผนกกลยุทธ์สำนักงานอธิการบดี พ.ศ. 2554 ซึ่งต่อมามีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 ให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ พลเรือนในมหาวิทยาลัย โดยสำนักงานอธิการบดีกำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ ตามมาตรา 20 ให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดกรอบของตำแหน่ง อันดับเงินเดือนของตำแหน่งและจำนวนของข้าราชการในสถาบันอุดมศึกษาที่พึงมีในสถาบันอุดมศึกษานั้น รวมทั้งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง

ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้กำหนดหลักเกณฑ์ด้านขีดความสามารถ (Competencies) ของผู้บริหารสายสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถนะบริหารในตำแหน่งผู้บริหารสายสนับสนุน จำนวน 10 ด้านคือ สภาวะผู้นำ (Leadership) วิสัยทัศน์ (Vision) การวางกลยุทธ์ภาครัฐ (Strategic Orientation) ศักยภาพเพื่อการปรับเปลี่ยน (Change Leadership) การควบคุมตนเอง (Self Control) การสอนงานและการมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Others) การให้อำนาจแก่ผู้อื่น (Empowering others) การสั่งการตามอำนาจหน้าที่ (Holding people accountable) การมองภาพองค์รวม (Conceptual thinking) การดำเนินการเชิงรุก (Proactiveness) และความเข้าใจองค์กรและระบบราชการ (Organizational awareness) (รายงานการประชุมคณะกรรมการบริหารบุคคล มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2554) แต่ยังไม่มีการจัดทำแผนการพัฒนาการจัดการความรู้ที่จะเสริมสร้างสมรรถนะบริหารด้านต่างๆ ของผู้บริหารสายสนับสนุนตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ในการที่จะพัฒนาสมรรถนะบริหารของผู้บริหารให้ปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีความรู้ความสามารถที่จะทำให้เกิดองค์การของการเรียนรู้ร่วมกันได้ สามารถที่จะดำเนินการได้หลายแนวทางจากการศึกษางานวิจัยในการใช้รูปแบบการจัดการความรู้ ซึ่งพบได้ในงานของ บุญส่ง หาญพานิช (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาในไทย กานต์สุดา มาตะศิริานนท์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน ฉลาด จันทรสมบัติ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน ในขณะทำงานวิจัยของ กุณจิตา สงวนศักดิ์ศิริ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้

ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ การพัฒนาและประเมินรูปแบบ การจัดการความรู้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยศึกษาจากบุคลากรทั้ง 3 สายงาน คือ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มคณาจารย์ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ธุรการ เมื่อพิจารณาแล้วงานศึกษาวิจัยดังกล่าว ยังไม่มีการศึกษาถึงรูปแบบของการจัดการความรู้สำหรับผู้บริหารสายสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพบว่าไม่มีงานที่กล่าวถึงรูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะบริหารของผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี จากการศึกษางานวิจัยรูปแบบการวิจัยในด้านการพัฒนาสมรรถนะ เช่น พร ศรียมก (2545) ยังไม่พบการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบริหารของผู้บริหารสายสนับสนุน ในส่วนของหน่วยงานสำนักงานอธิการบดี ที่ใช้วิธีการพัฒนากลุ่มสมรรถนะบริหารของผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี ที่มีรูปแบบที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและสภาพแวดล้อมของหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังไม่มีการทำวิจัยด้านการพัฒนาการจัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาของการจัดการความรู้ในการเสริมสร้างสมรรถนะผู้บริหารสายสนับสนุนตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งของสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

2.2 เพื่อวิเคราะห์ประเภทสมรรถนะบริหารที่จำเป็นสำหรับการจัดการความรู้ของผู้บริหารสายสนับสนุนสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

2.3 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านการสอนงานและการมอบหมายงาน และการประเมินตนเองด้านสมรรถนะบริหาร

2.4 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านการสอนงานและมอบหมายงานของผู้บริหารสายสนับสนุนและบริบทของสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่ม มีกระบวนการดำเนินการดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์ จากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากประเภทยุทธศาสตร์บริหารองค์ประกอบในการพัฒนาและรูปแบบการจัดการ เพื่อพัฒนาสมรรถนะบริหารที่จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ผู้ได้บังคับบัญชาของผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มเป็นระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน ดังนี้

- (1) กลุ่มผู้บริหารคณะและสำนักในมหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน
- (2) กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุน จากคณะ/สำนักต่างๆ จำนวน 10 คน
- (3) กลุ่มบุคคลภายนอก จากตัวแทนภาครัฐและเอกชน จำนวน 10 คน

ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์

(1) ศึกษา ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะบริหารของข้าราชการและรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะบริหารที่จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

(2) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดและให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาการวิจัย

(3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อความ ความถูกต้อง และความเหมาะสมในการใช้ภาษา จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไข

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

(1) ตรวจสอบความตรง (Validity) ในการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินเครื่องมือได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.80

(2) นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรระดับผู้บริหารสายสนับสนุนในคณะ/สำนักในมหาวิทยาลัยจำนวน 30 คน

(3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(4) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ในการสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้างแน่นอน (Unstructured interview) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open – ended Questions) หมายถึง คำถามที่ให้ผู้ตอบไปได้อย่างอิสระ เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น ทักคนคิดได้อย่างกว้างขวาง ในการสัมภาษณ์การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เช่น

1) ประเภทของสมรรถนะบริหารที่จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ ผู้ได้บังคับบัญชาของผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดีที่เป็นความต้องการ ในมุมมองของท่านควรเป็นอย่างไรบ้าง

2) ท่านคิดว่าองค์ประกอบของสมรรถนะบริหารที่จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ ผู้ได้บังคับบัญชาของผู้บริหารสายสนับสนุนสำนักงานอธิการบดี มีอะไรบ้าง

3.2 การสนทนากลุ่ม (Focus group) จากข้อมูลในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ ข้อมูลดังกล่าวเป็นที่น่าเชื่อถือ จึงได้มีการสอบถามโดยใช้การสนทนากลุ่มในรูปแบบ การจัดการความรู้ Coaching Model จากผู้มีประสบการณ์ตรงและผู้บริหารสาย สนับสนุน สำนักงานอธิการบดี ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 15 คน ตัวอย่างคำถาม เช่น

1) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทของสมรรถนะบริหารที่จำเป็นสูงสุด ในการจัดการความรู้ให้ ผู้ได้บังคับบัญชาที่เกิดจากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วน เสียของผู้บริหารสายสนับสนุน (เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย/ขอเสนอแนะ)

2) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบในการพัฒนาสมรรถนะบริหารที่ จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ ผู้ได้บังคับบัญชา ที่เกิดจากความต้องการของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียของผู้บริหารสายสนับสนุน (เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย/ขอเสนอแนะ)

3) ผลจากการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะ บริหารที่จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ ผู้ได้บังคับบัญชาของผู้บริหารสาย สนับสนุน ที่เกิดจากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย/ ขอเสนอแนะ)

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสายสนับสนุน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาของการจัดการความรู้ในการเสริมสร้างสมรรถนะผู้บริหารสายสนับสนุน ตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งของสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จากโครงสร้างและอัตรากำลังของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จำนวนหน่วยงานและอัตรากำลังของบุคลากรที่มีภารกิจในการสนับสนุนการดำเนินงานการเรียนการสอน วิจัย บริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย สามารถวิเคราะห์ได้ว่า สำนักงานอธิการบดีเป็นหน่วยงานราชการที่มีภารกิจ ที่ต้องประสานและสนับสนุนภารกิจทุกด้านของมหาวิทยาลัย ดังนั้นผู้บริหารสายสนับสนุนที่จะต้องกำกับดูแลและติดตามการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนในสังกัดจำเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถตามสมรรถนะหลักตามความต้องการของผู้ใช้บริการในการประสาน และติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสำนักงานอธิการบดี ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 เพิ่มเติม พ.ศ. 2551 ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามมาตรา 20 การกำหนดกรอบโครงสร้าง รวมทั้งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งในการขยายกรอบอัตรากำลังของโครงการจัดตั้งกองต่างๆ ทำให้ความก้าวหน้าในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสายสนับสนุนของหน่วยงานที่จัดตั้งใหม่ยังไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ นอกจากนี้ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ด้านขีดความสามารถ (Competencies) ของผู้บริหารสายสนับสนุน โดยเฉพาะสมรรถนะบริหารของผู้บริหารสายสนับสนุนดังกล่าว แต่ไม่มีการจัดทำแผนการพัฒนาการจัดการความรู้ที่จะเสริมสร้างสมรรถนะบริหารของผู้บริหารสายสนับสนุนตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อตอบสนองในการดำเนินการพัฒนาเพื่อจัดรูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะบริหารของผู้บริหารสายสนับสนุน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ (1) วิเคราะห์หาประเภทสมรรถนะบริหาร (2) วิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งเสริมพัฒนาการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านบริหารที่จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ผู้ได้บังคับบัญชาของผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

4.2 ผลการวิเคราะห์ประเภทสมรรถนะบริหารที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของผู้บริหารสายสนับสนุน

ผลการวิเคราะห์หาประเภทสมรรถนะบริหารที่จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ผู้ได้บังคับบัญชาของผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปรากฏว่าผู้บริหารสายสนับสนุนสำนักงานอธิการบดีในการปฏิบัติงานตามภารกิจได้กำหนดให้การประเมินสมรรถนะ (Competency) เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารผลการปฏิบัติงาน และเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ซึ่งมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้กำหนดสมรรถนะด้านบริหารไว้ 10 ด้าน คือ สภาวะผู้นำ (Leadership) วิสัยทัศน์ (Vision) การวางกลยุทธ์ภาครัฐ (Strategic Orientation) ศักยภาพเพื่อการปรับเปลี่ยน (Change Leadership) การควบคุมตนเอง (Self Control) การสอนงานและการมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Others) การให้อำนาจแก่ผู้อื่น (Empowering others) การสั่งการตามอำนาจหน้าที่ (holding people accountable) การมองภาพองค์รวม (conceptual Thinking) การดำเนินการเชิงรุก (Pro-activeness) และความเข้าใจองค์กรและระบบราชการ (Organizational Awareness) ซึ่งผลของสมรรถนะบริหารที่จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ผู้ได้บังคับบัญชาของผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี คือ สมรรถนะบริหารด้านการสอนงาน และการมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Others)

4.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านการสอนงานและการมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Others) และการประเมินตนเองด้านสมรรถนะบริหารของผู้บริหารสายสนับสนุน

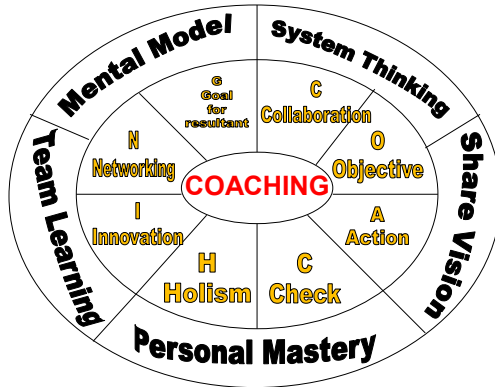
ผลการวิเคราะห์หาองค์ประกอบในการพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านการสอนงานและการมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Others) และการประเมินตนเองด้านสมรรถนะบริหาร พบว่า มหาวิทยาลัยเป็นผู้มีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมปัจจัยนำเข้าที่เป็นความต้องการของผู้ใช้งานอย่างมีระบบ และทิศทางที่ชัดเจนในการจัดทำหลักสูตรในการสร้างต้นแบบการสอนงาน และมอบหมายงานของผู้บริหารสายสนับสนุนในการกำหนดวิธีการ กิจกรรม การประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จะเป็น ผู้สอนงาน และมอบหมายงานที่ดีก่อนที่จะนำไปถ่ายทอดให้ผู้ได้บังคับบัญชาในภารกิจที่เกี่ยวข้องเมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารและ

นำไปสนทนากลุ่ม เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสายสนับสนุน ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ การเรียนรู้ (Learning) องค์กร (Organization) บุคคล (People) ความรู้ (Knowledge) และเทคโนโลยี (Technology) โดยด้านการจัดการความรู้มีองค์ประกอบ 5 อย่าง คือ การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ความรอบรู้เฉพาะตัว (Personal Mastery) รูปแบบวิธีการคิด (Mental Models) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Building Shared Vision) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning)

4.4 ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะบริหารของผู้บริหารสายสนับสนุน

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านการสอนงานและมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Others) ของผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่สอดคล้องกับบริบทองค์กร จากการสังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาจัดการความรู้ร่วมกันและสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ในลักษณะ COACHING Model สามารถเป็นต้นแบบสำหรับการนำมาใช้จัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร โดยรูปแบบ COACHING Model ที่ประยุกต์ให้เหมาะสมกับองค์กรประกอบด้วย วิธีการหรือกิจกรรม 8 ขั้นตอน คือการพูดคุยหารือร่วมกัน (C-Collaboration) การกำหนดวัตถุประสงค์ (O-Objective) ลงมือปฏิบัติ A-Action) การประเมินผล (C-Check) แนวคิดองค์รวม (H-Holism) นวัตกรรม (I-Innovation) การสร้างเครือข่าย (N-Networking) และเป้าหมาย (G- Goal for resultant) สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี เป็นต้นแบบในการสอนงานและมอบหมายงาน ดังภาพที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการความรู้ (COACHING Model) ที่เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี

ที่มา: จากการสังเคราะห์และสนทนากลุ่ม โดยการประยุกต์จาก Learning Organization Model : เซงกี (Senge, 1990: 5-10)

(1) การพูดคุยหารือร่วมกันในการให้ความช่วยเหลือ (C-Collaboration) โดยมหาวิทยาลัยจัดหาผู้สอนงานหรือทีมพี่เลี้ยงจากภายนอก มาสร้างบรรยากาศการพูดคุยให้เห็นประโยชน์ในการพัฒนาด้านการสอนงานและมอบหมายงานทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลในการค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีจากผู้รู้และมีประสบการณ์ เพื่อมาจัดทำเป็นหลักสูตรในการสร้างเสริมสมรรถนะด้านนี้ ในการให้ความรู้และฝึกทักษะของการสอนงาน (Coaching) ความหมาย ความสำคัญ ทำที่ไหน ทำอย่างไรและประโยชน์มีอะไรบ้าง โดยร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรที่เป็นหลักสูตรอย่างเป็นระบบ P (Plan) D (Do) C (Check) A (Act)

(2) การกำหนดวัตถุประสงค์(O-Objective) ร่วมกันในการออกแบบกิจกรรม ระยะเวลา เป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ โดยผู้สอนงาน (Coach) เป็นบุคลากรจากภายนอกและผู้ถูกสอนงาน (Coachee) เป็นผู้บริหารสายสนับสนุนในสำนักงานอธิการบดี โดยการจัดหลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านการสอนงาน และมอบหมายงานให้กับผู้บริหารสายสนับสนุนมีกิจกรรม 10 กิจกรรมระยะเวลา 60 ชั่วโมง รูปแบบหลักสูตรที่ได้มีความเหมาะสม แต่ควรจะมีการทดสอบการวัดความรู้ (Pretest) และทดสอบหลังการพัฒนา (Posttest) ในแต่ละกิจกรรม เพื่อวัดระดับใน

การพัฒนา ซึ่งจะสามารถแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการพัฒนาและทำให้ไม่ต้องใช้เวลาหรือกิจกรรมทั้งหมดได้

(3) ลงมือปฏิบัติ (A-Action) เมื่อผู้บริหารผ่านการอบรมในหลักสูตรแล้วนำไปใช้กับบุคลากรใหม่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับบุคลากรใหม่ แต่อาจจะต้องกำหนดระดับการพัฒนาในแต่ละรอบการประเมินให้ชัดเจนว่า แต่ละตำแหน่งอาจจะมียกระดับแตกต่างกัน โดยให้ผู้บริหารสายสนับสนุนนำไปใช้ทั้งบุคลากรใหม่และบุคลากรตำแหน่งต่างๆ โดยใช้กิจกรรมบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

(4) การประเมินทุกกิจกรรม (C-Check) โดยมีความเห็นเพิ่มเติมที่จะให้มีการทดสอบวัดพื้นฐานความรู้ของผู้บริหารสายสนับสนุน (Pretest) ก่อนเข้าร่วมในหลักสูตร และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการจะมีการวัดประเมินผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรม

(5) แนวคิดแบบองค์รวม (H-Holism) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นการพัฒนาผู้บริหารสายสนับสนุนในการเป็นต้นแบบในการสร้างแนวคิดแบบองค์รวมเพื่อนำมาถ่ายทอดความรู้ทักษะ และคุณลักษณะในเรื่องดังกล่าวให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะก่อให้เกิดวัฒนธรรม “จิตอาสา” มองเห็นประโยชน์ขององค์กรเป็นเป้าหมายของความสำเร็จ

(6) การสร้างนวัตกรรม (I-Innovation) โดยการถอดองค์ความรู้จากผู้สอนงานมานำเสนอ และจัดทำเป็นคู่มือการปฏิบัติงานในการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดที่สามารถใช้งานได้สะดวก

(7) การจัดตั้งกลุ่มพี่เลี้ยงด้านต่างๆ (N-Networking) การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้สอนงานในระดับผู้บริหารสายสนับสนุนทุกระดับ และจัดกลุ่มเป็น 3 ด้านตามลักษณะตำแหน่ง 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนางาน ด้านการปฏิบัติงาน และด้านพัฒนาด้านสังคม โดยให้ผู้บริหารสายสนับสนุน (Coach) รับผิดชอบการสอนงานให้กับบุคลากรใหม่และเก่า (Coachee) ในอัตราส่วน 1:4 ในทุกรอบการประเมินครั้งละ 6 เดือน และจะมีการขยายวงกลุ่มพี่เลี้ยงของการสอนงานไปตามหน่วยงานอื่นๆ สำหรับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งอาจจะใช้เวลามากกว่า 6 เดือน แต่จะต้องมีระยะเวลาที่กำหนดให้ชัดเจนในการวัดผลงานในเชิงคุณภาพจากการสอนงานและมอบหมายงานในการกิจต่างๆ

(8) เป้าหมายการพัฒนาตนเองสู่องค์กร (G-Goal for resultant) ในการนำเข้าสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ในการพัฒนาหน่วยงานสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้บุคลากรในหน่วยงานจะต้องเริ่มจากการพัฒนาตนเองที่ใฝ่รู้

เพื่อให้เป็นผู้ที่มีการบริหารเปลี่ยนแปลงตามสภาวการณ์ (Personal Mastery) เป็นผู้ที่มีการพัฒนาในการคิดเชิงระบบ (System Thinking) สามารถสร้างกรอบแนวคิดรูปแบบ (Mental Model) การมองเห็นภาพที่เป็นแนวคิดองค์รวมขององค์กรกับคนอื่นๆ (Shared Vision) ตลอดจนการพัฒนาตน และในการที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ได้บังคับบัญชาในการสอนงานและมอบหมายงานเพื่อความเข้มแข็งในการสร้างทีมงาน (Team Learning)

จากรูปแบบการจัดการความรู้ Coaching Model เพื่อนำไปสู่รูปธรรมในการปฏิบัติ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากเวทีสนทนากลุ่ม นำมาปรับกับหลักการทฤษฎี สามารถนำมากำหนดรูปแบบ เนื้อหาและวัตถุประสงค์ วิธีการ กิจกรรม ระยะเวลาการมอบหมายเกณฑ์และระดับสมรรถนะบริหาร การสอนงานและมอบหมายงาน และเป็นโครงการหนึ่งในแผนพัฒนาบุคลากรผู้บริหารสายสนับสนุนสำนักงานอธิการบดี เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากคนสู่คน ซึ่งเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านการสอนงาน และมอบหมายงานของผู้บริหารสายสนับสนุน (Coaching Model)

รูปแบบ COACHING	เนื้อหา/วัตถุประสงค์	วิธีการ/กิจกรรม/ระยะเวลา	การมอบหมายงาน	เกณฑ์และระดับสมรรถนะบริหาร การสอนงานและมอบหมายงาน
1.C-Collaboration	<p>1. 6W1H กับ Coaching ความรู้ความเข้าใจในบริบทความหมายและองค์ประกอบของ Coaching (what/where/when/why/who/which/How)</p> <p>2. เข้าใจความจำเป็นของการทำ Coaching เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน</p> <p>3. เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทักษะที่สำคัญในการทำ Coaching</p> <p>4. สามารถนำความรู้ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคลในการ Coaching ไปใช้ในการทำงาน</p> <p>5. เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทักษะที่สำคัญในการทำ Coaching</p> <p>6. สามารถนำความรู้และทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคลในการ Coaching ไปใช้ในการทำงาน</p>	<p>บรรยายภาคพูดคุย สาธิตการนำเสนอ สื่อ Best practice กิจกรรมกลุ่มฝึกทักษะ 6 ชั่วโมง</p>	<p>การฝึกปฏิบัติ Role Play System thinking Medal Mode Share Vision Team learning Personal Mastery</p>	<p>ระดับที่ 1 : สอนงานหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> • สอนงานโดยให้คำแนะนำอย่างละเอียด หรือด้วยการสาธิตวิธีปฏิบัติงาน • ชี้แนะแหล่งข้อมูลหรือแหล่งทรัพยากรอื่นๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน <p>ระดับที่ 2 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 1 และตั้งใจพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีศักยภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> • สามารถให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมข้อดีและปรับปรุงข้อด้อยให้ลดลง • ให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงศักยภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงาน

รูปแบบ COACHING	เนื้อหา/วัตถุประสงค์	วิธีการ/กิจกรรม/ระยะเวลา	การมอบหมายงาน	เกณฑ์และระดับสมรรถนะบริหาร การสอนงานและมอบหมายงาน
<p>2. O-Objective</p> <p>การกำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย/กิจกรรม/ระยะเวลา/ผลลัพธ์</p> <p>ผู้สอนงาน(Coach) จากภายนอกและ</p> <p>ผู้ถูกสอนงาน (Coachee)</p> <p>ผู้บริหารสายสนับสนุน</p>	<p>การจัดหลักสูตรการพัฒนสมรรถนะบริหารด้านการสอนงานและมอบหมายงานให้กับผู้บริหารสายสนับสนุนจากบุคคลภายนอก</p> <p>2.1 ภาพรวมขององค์กร โครงสร้างการบริหาร หน้าที่ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ของแต่ละหน่วยงาน</p>	<p>60 ชั่วโมง</p> <p>2.1 การพูดคุย/ การอธิบาย เอกสารและวิเคราะห์ เอกสาร</p>	<p>เพื่อให้ผู้บริหารสายสนับสนุนไปเป็นผู้สอนงานให้กับบุคลากรใหม่</p> <p>2.1 ศึกษาเปรียบเทียบ กับมหาวิทยาลัยอื่น/ศึกษาฝั่งหน่วยงานและกำหนด KPI ของหน่วยงานที่มีผลต่อองค์กร (Medal Model/Share Vision)</p>	<p>ระดับที่ 3 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 2 และวางแผนเพื่อให้ออกาสได้บังคับบัญชาแสดงความสามารถในการทำงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> วางแผนในการพัฒนากับผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มอบหมายงานที่เหมาะสมรวมทั้งให้ออกาสได้บังคับบัญชาที่จะได้รับการฝึกอบรม หรือพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในระดับตัดสินใจให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นบางเรื่อง เพื่อให้มีโอกาสร่วมสิ่งใหม่ๆ หรือบริหารจัดการด้วยตนเอง
	<p>2.2 การพูดคุย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสายสนับสนุนที่ต้อรู้</p> <p>2.3 การพัฒนาตนเองสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกี่ยวกับการอ่านหนังสือ องค์กรแห่งการเรียนรู้/ 7 Habbits ฯลฯ</p>	<p>2.2 การพูดคุย/การวิเคราะห์ เอกสาร ทบทวนข้อผิดพลาด Do/Don't</p> <p>2.3 การพูดคุยในการจัดสนทนา กลุ่มในการสร้างกิจกรรม เสนอความคิดเห็น ไม่มี ถูกหรือผิด</p>	<p>2.2 การทบทวนกระบวนการทำงาน ข้อผิดพลาดและแนวทางแก้ไข (System thinking)</p> <p>2.3 การถอดองค์ความรู้จากตัวหนังสือมาเล่าเรื่องให้กลุ่มฟัง (Personal mastery/ Share vision)</p>	<p>ระดับที่ 4 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 3 และสามารถช่วยแก้ไขปัญหาที่ขึ้นอยู่กับรถต่อ การพัฒนาศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชา</p> <ul style="list-style-type: none"> สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติเดิมที่เป็นปัจจัยขัดขวางการพัฒนาศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถเข้าใจถึงสาเหตุแห่งพฤติกรรมแต่ละบุคคล เพื่อนำมาเป็นปัจจัยในการพัฒนาศักยภาพผู้ใต้บังคับบัญชาได้
	<p>2.4 การพัฒนาการทำงานให้ทราบถึงเป้าหมายที่มุ่งเน้น การปรับปรุงการทำงานไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ระบบประกันคุณภาพ ในเกณฑ์ 1/7/8/9</p>	<p>2.4 การสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น</p>	<p>2.4 การทบทวนกระบวนการทำงานและผลการประเมิน ประกันคุณภาพ เพื่อออกแบบที่จะพัฒนาปรับปรุง</p>	<p>ระดับที่ 5 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 4 และทำให้ส่วนราชการมีระบบการสอนงานและการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> สร้าง และสนับสนุนให้มีการสอนงานและมีการมอบหมาย

รูปแบบ COACHING	เนื้อหา/ วัตถุประสงค์	วิธีการ/ กิจกรรม/ ระยะเวลา	การมอบหมาย งาน	เกณฑ์และระดับสมรรถนะ บริหาร การสอนงานและ มอบหมายงาน
	โดยการสนทนา แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นการพัฒนา แนวทางการทำงาน ตามระบบPDCA ที่ เป็นแบบมีออาซีฟที่ สนองตอบต่อ วิสัยทัศน์และ แผนงานของ สำนักงานอธิการบดี		(System thinking/ Medal Model)	หน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเป็น ระบบในส่วนราชการ • สร้าง และสนับสนุนให้มี วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่องในส่วนราชการ
	2.5 ระบบประเมิน การปฏิบัติงาน ตามระบบแห่งตาม มาตรฐานกำหนด ตำแหน่ง สมรรถนะ หลัก สมรรถนะ เฉพาะตำแหน่ง เพื่อให้เข้าใจ ใน ความสัมพันธ์ใน การพัฒนาตนเอง	2.5 การ อธิบาย/ วิเคราะห์ เอกสารและ สถิติ การ กรอกแบบ ประเมิน/ การ ศึกษา เปรียบเทียบ จากที่ต่างๆ	2.5 การจัดทำ แผนปฏิบัติงาน ตามมาตรฐาน และการ ออกแบบในการ พัฒนาตนเอง (System thinking/ Medal Model/ Personal Mastery) 6 ชั่วโมง	
	2.6 การจัดทำคู่มือ การปฏิบัติงาน เพื่อ นำความรู้ที่ได้รับมา จัดทำความ เชื่อมโยงของการ ปฏิบัติงานใน หน่วยงาน	2.6 การ สถิติทำให้ดู เป็นตัวอย่าง	2.6 การจัดทำ คู่มือการ ปฏิบัติงาน 6 ชั่วโมง(System thinking/ Medal Model/ Personal Mastery/ Team learning)	

รูปแบบ COACHING	เนื้อหา/ วัตถุประสงค์	วิธีการ/ กิจกรรม/ ระยะเวลา	การมอบหมาย งาน	เกณฑ์และระดับสมรรถนะ บริหาร การสอนงานและ มอบหมายงาน
	2.7 การสร้างความ เข้าใจในระบบ ฐานข้อมูลกลางของ มหาวิทยาลัย	2.7 สาธิต และทำให้ เป็นตัวอย่าง เป็น	2.7 การ เปรียบเทียบ ข้อมูลเชิงสถิติ เพื่อสอบวัด ความรู้ความ เข้าใจ ในกรณี งานของฐาน ข้อมูลต่างๆ 6 ชั่วโมง (System thinking/ Medal Model/Personal Mastery)	
	2.8 การศึกษาดูงาน หน่วยงานภายใน สำนักงานอธิการบดี เพื่อเรียนรู้ลักษณะ งานที่ใกล้เคียงกัน และแตกต่างกัน เพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้ในการ ประสานและ เชื่อมโยงการทำงาน	2.8 การ ศึกษา ดูงาน“รู้เขา รู้ เรา”และ สนทนากลุ่ม เพื่อ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ความ เหมือนหรือ ความ แตกต่างกัน	2.8 วิเคราะห์ ความเชื่อมโยง ของFlowchart การปฏิบัติ การ ลดขั้นตอนการ ทำงานเข้าซ้อน ของ สำนักงาน อธิการบดี (Medal Model /Personal Mastery/Share vision) 6 ชั่วโมง	
	2.9 เทคนิคในการ ทำงานประสาน เชื่อมต่อกับ หน่วยงานอื่นๆ ของ มหาวิทยาลัย ประเด็น ที่ 10 การ จัดทำสรุปผลการ เรียนรู้เพื่อ แลกเปลี่ยนจาก หัวข้อต่างๆ	2.9 การ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ระหว่าง ผู้บริหารสาย สนับสนุน (Coaches) และพี่เลี้ยง (Coach)	2.9 การถอด องค์ความรู้แนว ปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของ หน่วยงานต่างๆ (Medal Model/ Personal Mastery/ Share vision) 6 ชั่วโมง	

รูปแบบ COACHING	เนื้อหา/ วัตถุประสงค์	วิธีการ/ กิจกรรม/ ระยะเวลา	การมอบหมาย งาน	เกณฑ์และระดับสมรรถนะ บริหาร การสอนงานและ มอบหมายงาน
	2.10 การสรุปผล การเรียนรู้ใน ประเด็นต่างๆ	2.10 การ นำเสนอ ผลงานด้วย วาจาต่อ สาธารณะ และเอกสาร เผยแพร่สู่ สาธารณะ	2.10 การจัดการ ความรู้ที่เป็น ลักษณะการ พัฒนาต่อยอด R2R (Routine to Research) 6 ชั่วโมง (Medal Model/ Personal Mastery/Share vision/Team learning/ system thinking)	
3. A - Action	ลงมือปฏิบัติ กิจกรรม เมื่อ ผู้บริหารผ่านการ อบรมในหลักสูตร แล้วนำไปใช้กับ บุคลากรใหม่ และ บุคลากรตำแหน่ง ต่างๆ โดยการ ประเมินระดับการ พัฒนา แต่ละรอบ ในแต่ละตำแหน่ง อาจจะมีระดับ แตกต่างกัน	- การเข้ารับ การจัดการ ความรู้ใน หลักสูตร COACHING - ประเมิน ผล - ถ่ายทอด - ประเมิน ภาพรวม - ระยะ เวลาในการ ดำเนินการ 1-3 เดือน	โดยให้ผู้บริหาร สายสนับสนุน นำไปใช้ทั้ง บุคลากรใหม่ และบุคลากร ตำแหน่งต่างๆ กำหนดระดับ การพัฒนาแต่ละ รอบการประเมิน	สมรรถนะระดับที่ 1-5 โดยทำ ให้หน่วยงาน/ ส่วนราชการ มี ระบบการสอนงานหรือให้ คำแนะนำในการปฏิบัติงาน การ วางแผน การแก้ไขปัญหาและ การมอบหมายหน้าที่ความ รับผิดชอบ
4. C-Check	การประเมินทุก กิจกรรม	แบบสอบ ถาม การสังเกต พฤติกรรม เอกสาร - ระยะ เวลาในการ ดำเนินการ 1-3 เดือน	เพื่อนำไปปรับใช้ ในการเป็นที่ เลี้ยงใน สถานการณ์จริง ตามกิจกรรม ระบุของเงื่อนไข เวลา	สมรรถนะระดับที่ 1-5 โดยทำ ให้หน่วยงาน/ ส่วนราชการ มี ระบบการสอนงานหรือให้ คำแนะนำในการปฏิบัติงาน การ วางแผน การแก้ไขปัญหาและ การมอบหมายหน้าที่ความ รับผิดชอบ

รูปแบบ COACHING	เนื้อหา/วัตถุประสงค์	วิธีการ/กิจกรรม/ระยะเวลา	การมอบหมายงาน	เกณฑ์และระดับสมรรถนะบริหาร การสอนงานและมอบหมายงาน
6. I-Innovation	การถอดองค์ความรู้จากผู้สอนหรือเพื่อนผู้ถูกสอนมาเป็นเอกสาร Tacit Knowledge เป็น Explicit Knowledge	- การนำเสนอผลงานในรูปแบบต่างๆ - ระยะเวลา 6 เดือน / 1 ปี	เพื่อให้ผู้บริหารสายสนับสนุนไปเป็นผู้สอนงานให้กับบุคลากรใหม่จากการจำลองสถานการณ์จริง รอบ 6 เดือน / 1 ปี	สมรรถนะระดับที่ 1 สอนงานหรือให้คำ แนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงาน
7. N-Network	การจัดตั้งกลุ่มที่เสถียรค่าต่างๆ 1. ด้านการพัฒนา งาน 2. ด้านการปฏิบัติงาน 3. ด้านสังเคราะห์ ที่เสถียร 1:4	- การเข้าร่วมการจัดการความรู้ในหลักสูตร COACHING - ระยะเวลา 6 เดือน/ 1 ปี	เป็น KPI ในสมรรถนะบริหารของผู้บริหารสายสนับสนุนรอบ 6 เดือน/ 1 ปี	สมรรถนะระดับที่ 1-4 สอนงานหรือให้คำ แนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงาน/พัฒนาศักยภาพ/ช่วยแก้ไขปัญหาคือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพผู้ทำงาน
8. G-Goal for resultant	การพัฒนาคน สุ่มคน คู่องค์กร ในการนำเข้าสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้	การพัฒนาผู้บริหารในหลักสูตรการสอนงานและมอบหมายงานเพื่อเป็นที่เสถียรแก่บุคลากรอื่นๆ ในสำนักงาน อธิการบดี - ระยะเวลา 6 เดือน/ 1 ปี	เป็น KPI ในสมรรถนะบริหารของผู้บริหารสายสนับสนุนโดยเป็นที่เสถียร 1 ต่อ 4 คนในด้านต่างๆ ประเมินผลการปฏิบัติงานทุก รอบ 6 เดือน/ 1 ปี	สมรรถนะระดับที่ 1-5 โดยทำให้หน่วยงาน/ ส่วนราชการ มีระบบการสอนงานหรือให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน การวางแผน การแก้ไขปัญหาและการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ

5. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลและอภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่า การสร้างต้นแบบในการพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านการสอนงานและมอบหมายงานให้ผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี ที่ได้รูปแบบการจัดการความรู้ Coaching Model ในกิจกรรม 8 ขั้นตอน คือ การพูดคุยหารือร่วมกัน (C-Collaboration) การกำหนดวัตถุประสงค์ (O-Objective) การลงมือปฏิบัติ (A-Action) การประเมินผล (C-Check) แนวคิดองค์รวม (H-Holism) นวัตกรรม (I-Innovation) การสร้างเครือข่าย (N-Networking) และเป้าหมาย (G-Goal for resultant) สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสอนและมอบหมายงานให้กับผู้บริหารในระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้บุคคลภายนอกที่มีประสบการณ์ มีระบบ วิธีการและกิจกรรมจัดการความรู้ สามารถนำความรู้หรือแนวทางดังกล่าวมาขยายผลในการสร้างเครือข่ายเป็นกลุ่มผู้สอนงาน ให้กับบุคลากรใหม่หรือหัวหน้างานและบุคลากรอื่นๆ ในอัตราส่วน 1:4 จากการดำเนินการ ในกิจกรรมที่ 7 ในการจัดตั้งกลุ่มพี่เลี้ยงด้านต่างๆ (N-Networking) ในรอบผลการปฏิบัติงานระยะ 6 เดือน เมื่อมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่ององค์กรหรือสำนักงานจะเป็นหน่วยงานที่สร้างระบบ บรรยากาศและวัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้คนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ความรู้ที่ฝังในตัวตนได้ถ่ายทอดสู่การใช้งาน โดยมีพลังขับเคลื่อนโดยผู้บริหารระดับกลาง คือ ผู้บริหารสายสนับสนุนในการถ่ายทอดงานจากคนสู่คน จากกลุ่มสู่กลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของ โนนากะและทาเคอุชิ (Nonaka & Takeuchi, 2548) ที่เห็นว่าการใช้พนักงานหรือผู้บริหารระดับกลางเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อน โดยที่พนักงานระดับกลางจะเป็นผู้เชื่อมโยงวิสัยทัศน์หรือความฝันของผู้บริหารระดับสูง “กลาง-ขึ้น-ลง” (Middle – Up – Down) ลงสู่การปฏิบัติในระดับล่าง และตามแนวคิดของ เซงกี (Senge, 1990: 5-10) เห็นว่าบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจการงาน โดยสมรรถนะหรือคุณลักษณะบุคคลในองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ความรอบรู้เฉพาะตัว (Personal Mastery) รูปแบบวิธีการคิด (Mental Models) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Building Shared Vision) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) ซึ่งองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ได้สอดคล้องกับแนวคิด Pedler and Others (Pedler and

Others, 1991: 18) ที่เห็นว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกทุกๆ คน และมักจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์กรอย่างต่อเนื่อง และแนวคิดของ กรรณิก ทิพรส และพิชัย ตั้งภิญโญพุฒิกุล (2548: 91) ที่ว่าการจัดการความรู้เป็นกระบวนการของการเก็บรวบรวมความรู้ในองค์กร และนำความรู้ที่เก็บรวบรวมจากบุคลากรแต่ละคนมาถ่ายทอดแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร

“การจัดการความรู้” จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่จะพัฒนาสมรรถนะหรือศักยภาพของบุคคล เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้องค์กร/หน่วยงานมีความสามารถในเชิงแข่งขัน ผลจากการศึกษาพบว่า การจัดการความรู้มีองค์ประกอบ 5 อย่าง คือ การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ความรอบรู้เฉพาะตัว (Personal Mastery) รูปแบบวิธีการคิด (Mental Models) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Building Shared Vision) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) โดยการพัฒนาหน่วยงานสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ใน “สมรรถนะด้านการบริหาร” ประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ คือ (1) บุคลากรในหน่วยงานจะต้องเริ่มจากการพัฒนาตนเองที่ไ้รู้เพื่อให้เป็นผู้ที่มีการบริหารเปลี่ยนแปลงตามสภาวะการณ์ (Personal Mastery) (2) เป็นผู้ที่มีการพัฒนาในการคิดเชิงระบบ (System Thinking) (3) สามารถสร้างกรอบแนวคิดรูปแบบ (Mental Model) (4) การมองเห็นภาพที่เป็นแนวคิดองค์รวมขององค์กรกับคนอื่นๆ (Shared Vision) ตลอดจนการพัฒนาตนในการที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ได้บังคับบัญชาในการสอนงานและมอบหมายงานเพื่อความเข้มแข็งในการสร้างทีมงาน (Team Learning) สอดคล้องกับแนวคิดมาร์ควอร์ดท์ (Marquardt, 2002: 23) ที่เห็นว่าองค์กรที่จะพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย ระบบย่อยที่สำคัญ 5 ส่วน คือ การเรียนรู้ (Learning) องค์กร (Organization) บุคคล (People) ความรู้ (Knowledge) และเทคโนโลยี (Technology) ดังนั้นการจัดการความรู้จึงเป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้ โดยสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับระบบการบริหารรูปแบบอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาองค์กร เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในระบบการบริหารเชิงคุณภาพได้ ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้ระบุถึงกระบวนการในการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร ได้แก่ การระบุนความรู้ การคัดเลือก การรวบรวม การจัดเก็บความรู้ การเข้าถึงข้อมูล และการ

แลกเปลี่ยนความรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรม การเรียนรู้ภายในองค์กร การกำหนดแนววิสัยปฏิบัติงานตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรให้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2550: 192) ขณะเดียวกัน ภาครัฐได้กำหนดแนวนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินในการพัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555) ในการนี้มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้วางนโยบายกำหนดสมรรถนะด้านบริหารไว้ 10 ด้าน คือ สภาวะผู้นำ (Leadership) วิสัยทัศน์ (Vision) การวางกลยุทธ์ภาครัฐ (Strategic Orientation) ศักยภาพเพื่อการปรับเปลี่ยน (Change Leadership) การควบคุมตนเอง (Self Control) การสอนงานและการมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Others) การให้อำนาจแก่ผู้อื่น (Empowering others) การสั่งการตามอำนาจหน้าที่ (holding people accountable) การมองภาพองค์รวม (conceptual Thinking) การดำเนินการเชิงรุก (Pro-activeness) และความเข้าใจองค์กรและระบบราชการ (Organizational Awareness) ดังนั้นในการวิจัยนี้ จึงมุ่งศึกษาสมรรถนะบริหารที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะบริหารที่จำเป็นสูงสุดในการจัดการความรู้ให้ผู้ได้บังคับบัญชาของผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี คือ สมรรถนะบริหารด้านการสอนงาน และการมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Others) แต่ยังไม่มีการจัดทำแผนการพัฒนาการจัดการความรู้ ที่จะเสริมสร้างสมรรถนะบริหารด้านต่างๆ ของผู้บริหารสายสนับสนุนตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ในการที่จะพัฒนาสมรรถนะบริหารของผู้บริหารให้ปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีความรู้ ความสามารถที่จะทำให้เกิดองค์กรของการเรียนรู้ร่วมกันได้ ดังนั้น ในการวิจัยนี้ ได้วิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ Coaching Model เพื่อนำไปสู่รูปธรรมในการปฏิบัติ โดยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากเวทีสนทนากลุ่ม นำมาปรับกับหลักการ ทฤษฎี สามารถนำมากำหนดรูปแบบ เนื้อหา และวัตถุประสงค์ วิธีการ กิจกรรม ระยะเวลา การมอบหมาย เกณฑ์และระดับสมรรถนะบริหาร การสอนงานและมอบหมายงาน ตามรายละเอียดที่ปรากฏข้างต้น

และสามารถนำไปเป็นโครงการหนึ่งในแผนพัฒนาบุคลากรผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากคนสู่คน ซึ่งเป็นการสร้างวัฒนธรรมสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งหน่วยงานอื่นสามารถใช้ประโยชน์ในการเข้าร่วมเครือข่ายของสำนักงานอธิการบดี เชื่อมโยงไปสู่คณะ/สำนัก/หน่วยงาน เพื่อเพิ่มเครือข่ายในการสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 เชิงนโยบาย

(1) ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ควรมีการดำเนินการการบริหารจัดการโครงสร้างและแผนพัฒนาบุคลากรระดับบุคลากรในสมรรถนะต่างๆ ให้เป็นระบบของสำนักงานอธิการบดี เพื่อให้บรรลุยุทธศาสตร์การบริหารบุคลากรของมหาวิทยาลัย

(2) ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ควรมีการดำเนินการบนพื้นฐานของการสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวคิด หลักการในการนำกระบวนการจัดการความรู้มาบูรณาการใช้อย่างเหมาะสมในการจัดทำแผนงาน กิจกรรม การติดตามประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสายสนับสนุนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาตน คน และมหาวิทยาลัยต่อไป

5.1.2 เชิงแนวปฏิบัติ

(1) การนำรูปแบบไปใช้นั้น รูปแบบการจัดการความรู้จะต้องเริ่มที่กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารสายสนับสนุน ในการเป็นต้นแบบในการพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านการสอนงาน และมอบหมายงานในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเป้าหมายขององค์กร

(2) จากรูปแบบการจัดการความรู้ COACHING Model เป็นกระบวนการที่มีการพัฒนาจากคนภายนอกสู่คนภายใน ในการสร้างเครือข่ายและกระจายองค์ความรู้ไปยังหน่วยงานต่างๆ อย่างเป็นระบบ ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรสู่การพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

5.1.3 เชิงวิชาการ

จากการวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบที่ยังไม่ได้ทดลองใช้ในกลุ่มผู้บริหารสายสนับสนุน สำนักงานอธิการบดี ซึ่งควรจะมีการนำรูปแบบเหล่านี้ไปทดลองใช้ เพื่อหาข้อมูลจะได้นำไปแก้ไขและปรับใช้เป็นตัวต้นแบบของผู้บริหารสายสนับสนุน

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีต่อไปในอนาคต และขยายผลตัว
ต้นแบบไปใช้กับผู้บริหารสายสนับสนุนในระดับหัวหน้าสำนักงานเลขาคณะต่างๆ

5.1.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการทำวิจัยรูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะบริหารด้านต่างๆ
ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

(2) ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะ
บริหารของผู้บริหารสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบในการ
ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

รายการอ้างอิง

- กรกนก ทิพรส และพิชัย ตั้งภิญโญพัฒนคุณ. (2548). “KM ก้าวต่อไปของการพัฒนาหน่วยราชการ (KM: the next step of official institutions development),” **จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์**. 103 (มกราคม-มีนาคม 2548), 89-95.
- กุนชีกา สวงวงศ์ศิริ. (2554). **รูปแบบการจัดการความรู้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยาบาล มนุษย์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กานต์สุดา มาทะศิริานนท์. (2546). **การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลาด จันทร์สมบัติ (2550). **การพัฒนาารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2548). “บุคลากรทางการศึกษา : ทักษะในการจัดการความรู้ (Knowledge Management Skill : KMS) ,” **วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 1** (มกราคม-มิถุนายน 2548), 11-13.
- ฐิติพร ชมภูคำ. (2548). “การบริหารเพื่อจัดการความรู้,” **จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์**. 103 (มกราคม-มีนาคม 2547), 21-29.
- โนนากะ และทาเคอูชิ (Nonaka & Takeuchi). (2550). มนุษย์ คือ ผู้สร้างความรู้ KM คือ วิธีการดำเนินชีวิต. **ประชาชาติธุรกิจ**. ฉบับวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2550.
- บุญส่ง หาญพานิช. (2546). **การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจน์ สะเพียรชัย. (2546). **ผู้บริหารสถานศึกษากับการวิจัยเพื่อสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

- พร ศรียมก. (2545). **ศึกษาสมรรถนะในการสอนงานของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมและเพื่อพัฒนารูปแบบ การจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการสอนงานของหัวหน้างาน ในโรงงานอุตสาหกรรม**” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชา อุดมศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. กองแผนงาน. 2560. “รายงานประจำปี 2560.” (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา
http://www.ubu.ac.th/web/files_up/03f2018092010210949.pdf
 (24 กันยายน 2561)
- วิโรจน์ สารัตนะ และอัญชลี สารัตนะ. (2545). **ปัจจัยทางการบริหารกับความ เป็นองค์การ แห่งการเรียนรู้ : ข้อเสนอผลการวิจัยเพื่อการพัฒนาและ การวิพากษ์.** กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์.
- วุฒิสักดิ์ พิศสุวรรณ. (2548). “การจัดการความรู้ทางด้านธุรกิจ,” วารสาร นักบริหาร. 1 มกราคม-มีนาคม 2548. หน้า 17-21.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2548). “การศึกษาคือพลังอำนาจแห่งชาติ,” วารสาร การศึกษาไทย. 7 เมษายน 2548. หน้า 15-20.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2550). **คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการ ประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). **การปรับใช้สมรรถนะในการ บริหารทรัพยากรมนุษย์.** เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องสมรรถนะของ ข้าราชการ, 31 มกราคม 2548 ณ ห้องประชุม กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). **คู่มือสมรรถนะราชการพล เรือนไทย.** กรุงเทพมหานคร : พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2550). **คู่มือการประเมินผลการ ปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของสถาบันอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2550.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน กพ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2555). **แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

- Bennett, J.K., and O, Brien, M.J. (1994). **The building blocks of the Learning Organization**. Training, 3 (June 1994), 41-49.
- Duke, Daniel, L. (2004). **The Challenges of Educational Change**. Pearson Education, Inc.
- Marquardt, M.J. (2002). **Building the learning organization** : A systems approach to quantum Improvement and global success. New York : McGraw-Hill.
- Marquardt, M.J. and Reynolds, A. (1994). **The global learning organization**. New York: IRWIN.
- Pedler,M., and Others. (1991). **The Learning company**: A strategy for sustainable development. Maidenhead: McGraw-Hill.
- Senge, P.M. (1990). **The fifth discipline** : The Art and Practice of the Learning Organization. New York: Currency Doubleday.

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านบากชุม
ตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี
Creative Tourism Activities Development in Bakchum Communiy,
Nonkor Subdistrict, Sirinthorn District, Ubon Ratchathani Province
ผศ.ดร.สุวภัทร ศรีจองแสง¹

1. บทนำ

บ้านบากชุม ตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นชุมชนหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานีที่ประกอบด้วยจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชนและเขื่อนสิรินธร รวมถึงความโดดเด่นทางด้านภูมิปัญญาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการนวดแผนไทยและการผลิตผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้แปรรูปจากไม้ไผ่เขื่อนสิรินธรที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาด้านจักสาน บ้านบากชุมเกิดขึ้นจากการอพยพจากชาวบ้านโดม โดยมีนายสุชี จิตรจันทร์ เข้ามาอาศัยอยู่เป็นคนแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2515 เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิรินธร ต่อมาจึงได้มีผู้อพยพมาจากชุมชนใกล้เคียงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จึงได้ขอจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน ชื่อบ้านบากชุมเนื่องด้วยมีทรัพยากรต้นแคนทรายหรือต้นบากเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อ “บ้านบากชุม” เมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยมีนายถวิล พันธุ์โชติ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกและในปัจจุบันมีนายชวน จันทร์สมาน เป็นผู้ดำรงตำแหน่ง (ข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน, 2556)

จากการจัดโครงการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ชื่อโครงการ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ประจำปีการศึกษา 2557 ณ บ้านบากชุม ระหว่างวันที่ 13-15 มิถุนายน 2557 ทำให้ทราบถึงศักยภาพของบุคลากรช่างฝีมือในการผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้ผนวกกับภูมิปัญญาการดำน้ำไผ่เขื่อนสิรินธรของชาวบ้านในชุมชน โดยภูมิปัญญานี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลที่มีทักษะที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะสินค้าของที่ระลึกทางการท่องเที่ยว เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีการพัฒนาและการผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสำหรับการท่องเที่ยวมาก่อนซึ่งถือเป็นเรื่องที่น่าเสียดายสำหรับชุมชนที่มีศักยภาพเช่นนี้ ผนวกกับความ

¹ สาขาวิชานวัตกรรมการท่องเที่ยวและบริการ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

โดดเด่นของทรัพยากรทางวัฒนธรรม วิธีชีวิตที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างครบวงจร

นอกจากนี้แล้ว อนาคตของทรัพยากรไม่ได้ขึ้นอยู่กับกำลังจะหมดไปในอนาคต ดังเช่นคำกล่าวของสารวัตรกำนันชุมชนบ้านบากชุม “อนาคตของอาชีพการผลิตเฟอร์นิเจอร์จากไม้ได้เชื่อมสิรินธรอาจจะหายไปในอนาคตอันใกล้ เนื่องด้วยทรัพยากรไม้ได้นำที่ถูกนำขึ้นมาใช้ในการผลิตเป็นจำนวนมากในแต่ละเดือน” (พงษธร จันทรสมาน, 2560: สัมภาษณ์) นอกจากนี้ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่ายังคงมีให้เห็นในชุมชนบ้านบากชุมและชุมชนใกล้เคียง เนื่องจากชาวบ้านที่แอบแฝงตัดต้นไม้ในป่าเพื่อนำมาแอบอ้างเป็นไม้ได้นำ

ดังนั้นด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่า “เราจะช่วยให้ชาวชุมชนบ้านบากชุมใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้อย่างไร” ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถนำอัตลักษณ์ของชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การต่อยอดทางเศรษฐกิจของชุมชน รวมถึงยังเป็นการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากชุม และสืบสานภูมิปัญญาการแปรรูปไม้ได้นำที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้ยั่งยืนต่อไปได้

ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวที่เป็นการยกระดับมูลค่าและคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ต่อเนื่อง รวมถึงความสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ในการเป็น “ศูนย์กลางความรู้ด้านภาษา สังคม และวัฒนธรรมในอีสานใต้และภูมิภาคลุ่มน้ำโขง” และพันธกิจที่ “มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ทางวิชาการ มีคุณธรรม และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมทั้งมุ่งสร้างและบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านภาษา สังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอีสานใต้ ประเทศ และภูมิภาคลุ่มน้ำโขง” แสดงให้เห็นถึงจุดเน้นของการดำเนินงานของคณะที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานด้านงานวิจัยในพื้นที่อีสานใต้และการสร้างองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่อีสานใต้ จากจุดเน้นดังกล่าว งานวิจัยในครั้งนี้จึงสามารถก่อให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนที่กำลังหายไป ได้แก่ ภูมิปัญญาในการ

ดำเนินไปได้เนื่องและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากไม้ไผ่ต้นน้ำ นอกจากนี้ประชาชนในท้องถิ่นยังมีความรู้ความสามารถและมีแนวคิด (Concept) ในการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากรุ่นสู่รุ่นได้

ฉะนั้นด้วยเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดทำโครงการวิจัยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนบ้านบากชุมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในฐานะปัจจัยหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนอันจะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบากชุมเพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.2.2 เพื่อศึกษาระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านบากชุม จังหวัดอุบลราชธานี

1.2.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากชุม

1.3 วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในการศึกษาโครงการวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS for windows) ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านบากชุม จังหวัดอุบลราชธานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านนโยบายและแผนการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ (2) ภาคประชาชน ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ เช่น สารวัตรกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านของชุมชนบ้านบากชุม และผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น เจ้าอาวาสและปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนกลุ่มชาวบ้านทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและอาสาสมัคร และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยโดยกำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวไว้จำนวน 400 คน

1.4 ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย (1) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบากชุมเพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (2) ระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านบากชุม จังหวัดอุบลราชธานี และ (3) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากชุม

1.4.1 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบากชุมเพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากแนวคิดคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural significant values) ของ ICOMOS Australia (1999) ได้กล่าวไว้ว่า คุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถสะท้อนผ่านคุณค่าด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic values) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historic values) คุณค่าด้านภูมิปัญญา (Scientific values) คุณค่าทางสังคม (Social values) และคุณค่าทางจิตใจ (Spiritual values) เป็นต้น ทั้งนี้จากการศึกษาภาคสนามและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านบากชุม ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบากชุมสามารถสะท้อนผ่านคุณค่าด้านต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

(1) คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic values)

หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP หรือบ้านบากชุม หมู่ที่ 1 ต.โนนก่อ อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี เป็นชุมชนหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานีที่ประกอบด้วยจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชนและเขื่อนสิรินธรที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สื่อความหมายให้เห็นถึงคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของชุมชน โดยทำให้มี

จุดชมวิวทิวทัศน์ที่สวยงามมากมายทั้งที่บ้านบากชุม และเครือข่ายบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้กับด่านชายแดนสากลช่องเม็ก-วังเต่า สปป.ลาว ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าและการท่องเที่ยวสู่เมืองปากเซ แขวงจำปาศักดิ์ สปป.ลาวตอนใต้ อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่ไว้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจใกล้เคียงที่รู้จักกันในชื่อหาดพทยาน้อย ซึ่งเป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่นักท่องเที่ยวให้ความนิยมอย่างมากเมื่อมายังจังหวัดอุบลราชธานี มีร้านอาหารสำหรับให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม มีกีฬาทางน้ำให้ได้ร่วมเล่นให้เลือกมากมาย รวมถึงชุมชนบ้านบากชุมยังมีแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เลือกชม เช่น ชมการผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้ดีน้ำ ชมผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพต่างๆ คือ ผลิตภัณฑ์จากปลา ได้แก่ แก้วบอง ปลาสาม ปลาขาวกรอบแดดเดียว กุ้งฉาบ กุ้งเบรคแตก กระเป่าถัก ชมศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไม้ดีน้ำ ชมการสาธิตดำน้ำยิงปลา และตัดไม้ ชมบ้านปลา ชมแหล่งเรียนรู้สาธิตการทำสวนยางพารา ทั้งกรีตและรีดเป็นแผ่นยางและชมนาเศษไม้ที่ไม่ใช้แล้วมาใส่เตาเผาเป็นถ่านด้วยกรรมวิธีแบบโบราณและประยุกต์ เป็นต้น

(2) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historic values)

หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP หรือบ้านบากชุม หมู่ที่ 1 ต.โนนก่อ อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี เป็นชุมชนหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานีที่ประกอบด้วยจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชนและเขื่อนสิรินธร รวมถึงความโดดเด่นทางด้านภูมิปัญญาชุมชน ไม่ว่าจะเป็น การนวดแผนไทยและการผลิตผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้แปรรูปจากไม้ดีเขื่อนสิรินธรที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาดำน้ำลึกบ้านบากชุมเกิดขึ้นจากการอพยพจากชาวบ้านโคม โดยมีนายสุชี จิตรจันทร์ เข้ามาอาศัยอยู่เป็นคนแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2515 เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิรินธร ต่อมาจึงได้มีผู้อพยพมาจากชุมชนใกล้เคียงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จึงได้ขอจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน ชื่อบ้านบากชุม เนื่องด้วยมีทรัพยากรต้นแคนทรายหรือต้นบากเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อ “บ้านบากชุม” เมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยมีนายถวิล พันธุ์โชติ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกและในปัจจุบันมีนายชวน จันทร์สมานเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง (ข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน, 2556) และบ้านบากชุมได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP ปี 2556 เป็น 1 ใน 8 ของทั้งประเทศ เป็นที่น่าภาคภูมิใจว่าบ้านเมืองของเรายังมีของดีที่คน พัฒนาชุมชนจะมีส่วนส่งเสริมสนับสนุน และด้วยทำเลที่ตั้งของบ้านบากชุมติดกับเขื่อนสิรินธร ทำให้มีจุดชมวิว ทิวทัศน์ ที่สวยงามมากมายทั้งที่บ้านบากชุม และเครือข่ายบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้กับด่าน

ชายแดนสากลช่องเม็ก-วังเต่า สปป.ลาว ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าและการท่องเที่ยวสู่เมืองปากเซ แขวงจำปาศักดิ์ สปป.ลาวตอนใต้ และปัจจุบันชาวบ้านบากซุมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไต้ น้ำขายเป็นหลัก รายได้หลักมาจากการขายเฟอร์นิเจอร์ไม้ไต้ น้ำ ที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่ใด คือลาย “แมงมาลี” และลาย “ฉีกน้ำ” เป็นต้น (นายชวน จันทรสมาน, 2560: สัมภาษณ์)

(3) คุณค่าด้านภูมิปัญญา (Scientific values)

เนื่องจากชุมชนบ้านบากซุมเป็นพื้นที่ติดกับเขื่อนสิรินธร จึงทำให้ชุมชนมีความโดดเด่นทางด้านภูมิปัญญาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการนวดแผนไทยและการผลิตผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้แปรรูปจากไม้ไต้เขื่อนสิรินธรที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาด้านน้ำลึก และชาวบ้านบากซุมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไต้ น้ำขายเป็นหลัก รายได้หลักมาจากการขายเฟอร์นิเจอร์ไม้ไต้ น้ำ ที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่ใด คือลาย “แมงมาลี” และลาย “ฉีกน้ำ” นอกจากนั้น ยังมีสินค้าหัตถกรรมสร้างสรรค์จากเศษไม้ นำมาทำของชำร่วยหลากหลายชนิดมาจำหน่าย เช่น ถ้วยกาแฟ แก้วไม้ พวงกุญแจ ที่วางโทรศัพท์ แกะสลักเป็นตัวสัตว์ต่างๆ ฯลฯ นอกจากนี้บ้านบากซุมนับเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตของชุมชนเป็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะภูมิปัญญาหาลา และหาไม้ไต้ น้ำ โดยในการหาลา ผู้ที่ดำน้ำจะใช้หน้ากากที่สอดสายยางส่งลมจากเครื่องปั๊มลมส่งลงไปใต้น้ำใช้หายใจ เพื่อยิงปลาด้วยปืนหนังสติ๊ก หรือหาไม้ และเลื่อยไม้ไต้ น้ำ สามารถอยู่ใต้นานเป็นชั่วโมง ส่วนการตัดไม้ จะดำลงไปครั้งละ 2 คน เลื่อยจนขาดผูกไว้กับแพ แล้วนำมาเข้าฝั่งผ่าแบ่งชิ้นส่วนมาประกอบเป็นเฟอร์นิเจอร์ชุดรับแขก เครื่องใช้ไม้สอยและประดับบ้านเรือนขายต่อไป (นายประยูร พูลศรี, 2560: สัมภาษณ์) นอกจากนี้ชุมชนยังอยู่ใกล้กับด่านชายแดนสากลช่องเม็ก-วังเต่า สปป.ลาว ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าและการท่องเที่ยวสู่เมืองปากเซ แขวงจำปาศักดิ์ สปป.ลาวตอนใต้

(4) คุณค่าทางสังคม (Social values)

จากการที่ชุมชนได้รับเป็นชุมชน OTOP ที่มีชื่อเสียง จึงทำให้ชุมชนบ้านบากซุมมีสถานที่เครือข่ายการท่องเที่ยวมากมายไม่ว่าจะเป็น วัดป่าโพธิญาณ มีศาลาปฏิบัติธรรมอยู่บนน้ำ ด้านล่างมีปลาต่างๆ อาศัยอยู่ ให้ชมเขื่อนสิรินธรแหล่งผลิตไฟฟ้า มีร้านอาหาร สนามกอล์ฟ และบ้านพักบริการนักท่องเที่ยว พักผ่อนน้อยมีแพทานอาหาร เล่นน้ำ กระซังปลานิล มีให้ชมและนำมาทานได้ ที่บ้านดอนกลาง แหลมสวรรค์ เรียงแถวไต้ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ

ชีวิวิถี บ้านโนนจิก ต.ผางคำ อ.สิรินธร และด่านช่องเม็ก การค้าชายแดนไทย – ลาว ทางไปเมืองปากเซ แขวงจำปาศักดิ์ สปป.ลาว ซึ่งจากทั้งหมดที่กล่าวมานั้นล้วนแต่เกิดประโยชน์อย่างมากกับทั้งชุมชนบ้านบากชุมและชุมชนใกล้เคียงเกิดการแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ เกิดการร่วมทุนกันของคนในสังคม เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งชุมชนบ้านบากชุมและเครือข่ายชุมชนด้วย

(5) คุณค่าทางจิตใจ (Spiritual values)

คุณค่าทางด้านจิตใจของชุมชนบ้านบากชุมคือ วัดป่าโพธิญาณ มีศาลาปฏิบัติธรรมอยู่บนน้ำ ด้านล่างมีปลาต่างๆ อาศัยอยู่ให้ชม ซึ่งวัดถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน รวมทั้งคนในชุมชนรอบๆ อีกทั้งวัดยังถือเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ และทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น การประชุม หมู่บ้าน การประชุมราชการ หรือให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ แต่ในปัจจุบันท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาสู่สังคมไทยทำให้เด็ก เยาวชน และประชาชน หันไปยึดติดในวัตถุนิยมมากเกินไป เป็นผลให้คนห่างไกลจากวัดโดยไม่รู้ตัว วัดจึงได้ลดบทบาทจากในอดีตลงไปมาก วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดในการแสดงบทบาทต่างๆ เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือ และการร่วมมือกันให้เกิดความสามัคคีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อย่างไรก็ตามวัดถือเป็นสถานที่ที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของทั้งคนในชุมชนบ้านบากชุมและศาสนิกชนไทยทั่วไป

สรุป อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบากชุมเพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านบากชุม จะเห็นได้ว่าคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้นสามารถนำไปสู่การประเมินคุณค่าในหลากหลายด้าน เช่น การนวดแผนไทยและการผลิตผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้แปรรูปจากไม้ไผ่เขื่อนสิรินธรที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาค่าน้ำลึก และทรัพยากรทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการสื่อสารคุณค่าต่างๆ เหล่านั้นไปสู่นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่ได้เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวได้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวผ่านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้ออกแบบและเลือกสรรตามความเหมาะสม และสินค้าของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน อีกทั้งหากชุมชนต้องการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

โดยชุมชนบ้านบากชุมชนนั้น ชุมชนควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดความรู้ต่อลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนให้มากที่สุด รวมถึงชุมชนควรถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เยาวชนในชุมชน รวมถึงควรมีหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนเข้ามาช่วยเหลือในการฝึกอบรมและส่งเสริมชุมชนทางการตลาด และชุมชนควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง โดยมีการประชาสัมพันธ์ชุมชนของตนผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook Internet หรือผ่านทางหน่วยงานภาครัฐบาลท้องถิ่น ที่จะส่งผลให้คนในชุมชนเกิดรายได้ เกิดการจ้างงานมากขึ้นด้วย

1.4.2 ระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านบากชุม จังหวัดอุบลราชธานี

(1) ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 42 ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 38 มีระดับการศึกษาคือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 39.33 นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 60.67 มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.33 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001- 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.33

(2) ระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านบากชุม

จากแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ Richards, G. (2010) ได้นิยามการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า *“การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์อันแท้จริง ซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่”* นอกจากนี้ Raymond, C. (2007) ยังได้กำหนดคุณลักษณะต่างๆ โดยรวมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ 10 ประการ ได้แก่ 1. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน 2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 3. มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว 4. ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม 5. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน

รวมถึงการส่งผ่านและส่งต่อประสบการณ์ 6. เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม 7. นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 8. ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์และประสบการณ์จริง 9. จัดจำประทับใจและเข้าใจ และ 10. การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง โดยผู้วิจัยได้นำคุณลักษณะดังกล่าวไปใช้ในการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านบากชุม ดังผลการศึกษาดังตารางด้านล่าง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
1. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน	4.17	0.87	มาก
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	4.13	0.86	มาก
3. มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว	4.25	0.91	มากที่สุด
4. ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม	4.27	0.97	มากที่สุด
5. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันรวมถึงการส่งผ่านและส่งต่อประสบการณ์	4.53	0.82	มากที่สุด
6. เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม	4.17	0.84	มาก
7. นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.11	0.81	มาก

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
8. ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์และประสบการณ์จริง	4.17	0.95	มาก
9. จัดจำประทับใจและเข้าใจ	4.27	0.93	มากที่สุด
10. การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง	4.03	0.85	มาก
รวม	4.25	0.91	มากที่สุด

1.4.3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากชุม

จากการสำรวจและรวบรวมทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านบากชุม พบว่าชุมชนบ้านบากชุมเป็นชุมชนที่มีทุนทางทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนริมเขื่อนสิรินธรได้อย่างชัดเจน ทั้งที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนการประมงหาปลา การคิดค้นภูมิปัญญาการดำน้ำลึกในการหาไม้ไต้ น้ำ การออกแบบและแปรรูปเฟอร์นิเจอร์จากไม้ไต้ น้ำ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติเขื่อนสิรินธร จากการสำรวจข้อมูลข้างต้น ผู้ศึกษาสามารถจำแนกทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบากชุมที่เอื้อต่อการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ได้แก่ เขื่อนสิรินธร เกาะภูกระแต บ้านปลา (2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้ไต้ น้ำ ผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพ (แจ่วบอง ปลาสาม) (3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาการดำน้ำลึก ไม้ไต้ เขื่อนสิรินธร ภูมิปัญญาการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไต้ น้ำ (4) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านโบราณสถาน ได้แก่ วัดโบราณไต้ น้ำ หรือวัดเมืองโดม

ผู้ศึกษาได้ทำการระดมความคิดเห็นกับผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้านชุมชนบ้านบากชุมในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านบากชุมที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว จากการระดมความ

คิดเห็นพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปากชุมแบ่งเป็น 4 กิจกรรม คือ (1) ล่องแพตัดไม้ซมเขื่อน (2) ล่องแพชมเขื่อน ขึ้นเกาะภูกระแต (3) เรียนรู้ แต่ง ไม้ได้น้ำ และ (4) อนุรักษ์ปลา บ้านปลา โดยแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ชื่อกิจกรรม “ล่องแพตัดไม้ซมเขื่อน” การวางแผนในการทำกิจกรรมมีดังนี้

(1) อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม

1.1) แพ

1.2) อุปกรณ์ดำน้ำ (เครื่องปั๊มลม หน้ากากดำน้ำ สายยาง)

1.3) เสื้อชูชีพ

(2) ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

2.1) ผู้เชี่ยวชาญประจำฐานให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

2.2) นำนักท่องเที่ยวลงแพและเที่ยวชมทัศนียภาพเขื่อนสิรินธร ยังจุดชมวิวดังต่างๆ

2.3) ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุปกรณ์การดำน้ำและขั้นตอนในการดำน้ำใต้น้ำ พร้อมสาธิตการดำน้ำแก่นักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวต้องการร่วมกิจกรรมการดำน้ำจะมีผู้เชี่ยวชาญติดตามดูแล

2.4) ในกรณีที่มีการตัดไม้มีกิจกรรมกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมชักรอกในการนำไม้ขึ้นมาบนผิวน้ำ

2.5) หากนักท่องเที่ยวมาในช่วงเดือนมีนาคม – เดือนเมษายน จะนำนักท่องเที่ยวเที่ยวชมวัดโบราณใต้หรือวัดเมืองโคม ซึ่งสามารถมองเห็นจากผิวน้ำ

(3) ข้อควรระวัง

3.1) นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด

(4) ระยะเวลาในการทำกิจกรรมใช้ระยะเวลาในการล่องแพประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที

รูปภาพที่ 1 ทศนียภาพเกาะภูกระแต

ที่มา: รักบ้านเกิด. ออนไลน์ (วันที่ 12 มิถุนายน 2561)

กิจกรรมที่ 2 ชื่อกิจกรรม “ส่องแพชมเขื่อน ขึ้นเกาะภูกระแต” การวางแผนในการทำกิจกรรมมีดังนี้

(1) อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม

1.1) แพ

1.2) อุปกรณ์ดำน้ำ (เครื่องปัมลม หน้ากากดำน้ำ สายยาง)

1.3) เสื้อชูชีพ

(2) ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

2.1) ผู้เชี่ยวชาญประจำฐานให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

2.2) นำนักท่องเที่ยวลงแพและเที่ยวชมทศนียภาพเขื่อนสิรินธรยังจุดชมวิวต่างๆ

2.3) ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุปกรณ์การดำน้ำและขั้นตอนในการดำน้ำใล่อยไม่ได้น้ำ พร้อมสาธิตการดำน้ำแก่นักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวต้องการร่วมกิจกรรมการดำน้ำจะมีผู้เชี่ยวชาญติดตามดูแล

2.4) ในกรณีที่มีการตัดไม้มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมซักลอกในการนำไม้ชิ้นมาบนผิวน้ำ

2.5) หากนักท่องเที่ยวมาในช่วงเดือนมีนาคม – เดือนเมษายนจะนำนักท่องเที่ยวเที่ยวชมวัดโบราณใต้น้ำหรือวัดเมืองโคม ซึ่งสามารถมองเห็นจากผิวน้ำ

2.6) นำนักท่องเที่ยวล่องแพไปยังเกาะภูกระแต ในกรณีที่ทำกิจกรรมในช่วงเช้าเกาะภูกระแตจะเป็นจุดรับประทานอาหารเที่ยง

(3) ข้อควรระวัง

3.1) นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด

(4) ระยะเวลาในการทำกิจกรรม

ใช้ระยะเวลาในการล่องแพประมาณ 2 ชั่วโมง

รูปภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนบ้านบากชุม

ที่มา: บ้านบากชุม หมู่บ้าน OTOP. ออนไลน์ (วันที่ 14 พฤษภาคม 2561)

กิจกรรมที่ 3 ชื่อกิจกรรม “เรียนรู้ แต่ง แต่งไม้ไต้มน้ำ” การวางแผนในการทำกิจกรรมมีดังนี้

(1) อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม

1.1) สี

1.2) แปรงทาสี

1.3) ทินเนอร์

1.4) ผลิตภัณฑ์จากไม้ที่มีขนาดเล็ก ของฝาอกของที่ระลึกชุมชน

บ้านบากชุม

1.5) กระดาษทราย

(2) ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

2.1) นำนักท่องเที่ยวไปยังศูนย์แปรรูปเฟอร์นิเจอร์จากไม้ไต้มน้ำ และให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการแปรรูปไม้ให้เป็นเฟอร์นิเจอร์

2.2) ผู้เชี่ยวชาญประจำฐานจัดเตรียมผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากไม้ไต้มน้ำที่ผลิตเป็นของที่ระลึก แต่ยังไม่มีการลงสีและขัดให้เรียบร้อย

2.3) ผู้เชี่ยวชาญประจำฐานให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและข้อควรระวังในการทำกิจกรรม และให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำของที่ระลึกด้วยตัวเอง เริ่มตั้งแต่การขัดไม้ให้เรียบ ลงลวดลายสีตามที่ต้องการและทาทินเนอร์ให้เงางามจากนั้นนำไปตากแดดให้แห้ง

(3) ข้อควรระวัง

3.1) ในการทำกิจกรรมการขัดไม้อาจมีเสี้ยนไม้ปักมือได้ ซึ่งนักท่องเที่ยวควรใช้ความระมัดระวังในการร่วมกิจกรรมดังกล่าว

(4) ระยะเวลาในการทำกิจกรรม

ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 45 นาที

รูปภาพที่ 3 บ้านปลา ชุมชนบ้านบากชุม จังหวัดอุบลราชธานี
ที่มา: ชมรม otop เพื่อการท่องเที่ยวบ้านบากชุม. ออนไลน์ (วันที่ 14 พฤษภาคม 2561)

กิจกรรมที่ 4 ชื่อกิจกรรม “อนุรักษ์ปลา บ้านปลา” การวางแผนในการทำกิจกรรมมีดังนี้

(1) อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม

- 1.1) เศษไม้เหลือจากการทำเฟอร์นิเจอร์
- 1.2) เสื่อชูชีพ
- 1.3) แผ่นไม้ไว้ทำป้าย
- 1.4) สีเขียนป้ายไม้
- 1.5) แปรงทาสี

(2) ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

2.1) นำนักท่องเที่ยวไปยังบ้านปลาซึ่งเป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาของชุมชนบ้านบากชุม และผู้เชี่ยวชาญประจำฐานให้ข้อมูลความเป็นมาในการสร้างบ้านปลา

2.2) ผู้เชี่ยวชาญประจำฐานนำนักท่องเที่ยวสร้างบ้านปลาและนำลงในน้ำ โดยบ้านปลาแต่ละหลังที่สร้างขึ้นจะมีการเขียนป้ายชื่อบ้านตามคณะนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาร่วมกิจกรรมสร้างบ้านปลา

(3) ข้อควรระวัง

3.1) นักท่องเที่ยวต้องระมัดระวังในการสร้างบ้านอาจะมีเสี้ยนไม้ ซึ่งอาจทำให้เป็นแผลได้

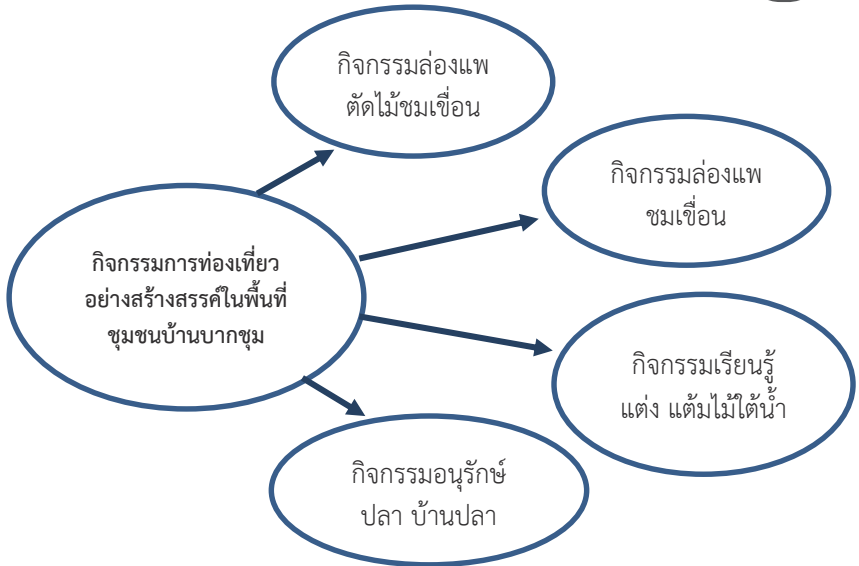
(4) ระยะเวลาในการทำกิจกรรม

ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 45 นาที

(5) รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม

กิจกรรมนี้เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่มีความสนใจในการทำกิจกรรม

จากทรัพยากรการท่องเที่ยวสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านบากชุม (1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ได้แก่ เขื่อนสิรินธร เขื่อนอุบลรัตน์ บ้านปลา (2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพ (แจวบอง ปลาส้ม) (3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาการดำน้ำเลื่อยไม้ได้เขื่อนสิรินธร ภูมิปัญญาการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ (4) ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านโบราณสถาน ได้แก่ วัดโบราณ ใต้ น้ำหรือวัดเมืองโตม นำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนและเกิดประสบการณ์จากการท่องเที่ยว จากการระดมความคิดเห็นในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการดึงเอาเอกลักษณ์ของชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมภายใต้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนสามารถสรุปได้เป็น 4 กิจกรรม คือ (1) ล่องแพตัดไม้ซมเขื่อน เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตการหาไม้ไผ่ และทัศนียภาพที่สวยงามของเขื่อนสิรินธร (2) ล่องแพชมเขื่อน ขึ้นเขื่อนอุบลรัตน์ เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้ทั้งความรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และความงามทางธรรมชาติของบ้านบากชุม (3) เรียนรู้ แต่ง แด้ม ไม้ไผ่ไผ่ เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ลองทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ จากการผลิตไม้ซม ระบายสีด้วยตัวของนักท่องเที่ยว และ (4) อนุรักษ์ปลา บ้านปลา ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ละกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและสร้างประสบการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนไปจากเดิม

แผนภาพที่ 1 กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ในพื้นที่ชุมชนบ้านบากชุม

1.5 การอภิปรายผลและสรุปผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านบากชุม ตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบากชุมเพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากชุม จังหวัดอุบลราชธานี ตลอดจนนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากชุม

จากผลของการวิจัย พบว่าอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านบากชุมสามารถสะท้อนผ่านคุณค่าอัตลักษณ์ด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic values) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historic values) คุณค่าด้านภูมิปัญญา (Scientific values) คุณค่าทางสังคม (Social values) และคุณค่าทางจิตใจ (Spiritual values) มีความสัมพันธ์กับ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2542: 76) ที่กล่าวว่า

อัตลักษณ์เป็นลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นตัวตน ความเป็นชาติพันธุ์เฉพาะของตน ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเองหรือในคุณค่าแห่งตน และอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น เกิดจากการอยู่ร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนต้องพยายามปรับตัวและดำรงตนให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการและความคาดหวัง ก่อให้เกิดเป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติ ธรรมเนียมประเพณีของชุมชนและการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของชุมชน โดยอัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลายอัตลักษณ์ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นตัวเรา พวกเรา กระบวนการสร้างอัตลักษณ์มีทั้งการสร้างขึ้นมาใหม่อย่างสิ้นเชิง และการหยิบยืมบางส่วนทางวัฒนธรรมของคนอื่นมาทำให้เป็นของเรา เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ วันดี สันติวุฒิเมธี (2545: 219-221) ได้อธิบายว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่สลับซับซ้อนหลากหลาย ไม่หยุดนิ่งมาตั้งแต่อดีต สันนิษฐานกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ช่วงเวลาเดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์ทั้งในเชิงซื้อขาย แลกเปลี่ยนสิ่งของจนถึงการรบราฆ่าฟันกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการหยิบยืมและผสมปนเปทางวัฒนธรรมระหว่างอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา และบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป การสืบทอดและผลผลิตอัตลักษณ์ใหม่จึงเกิดขึ้นได้เสมอ นอกจากนี้ในมุมมองของคณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากชุมชนต้องการให้พัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากชุมให้ประสบความสำเร็จนั้น ชุมชนควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีความน่าสนใจ ดึงดูดใจและสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเน้นความคิดสร้างสรรค์ ความแปลกใหม่ของประโยชน์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากชุม ทั้งด้านศิลปหัตถกรรม ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านสังคม เป็นต้น ที่จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนและมีความต้องการที่นักท่องเที่ยวชุมชนซ้ำ

1.6 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.6.1 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ควรเน้นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นตามหลักแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างแท้จริง คือ ได้ลงมือประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น โดยการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมนั้นควรเป็นกิจกรรมซึ่งดำเนินเป็นปกติในชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่น เช่น การทอผ้า การทำนา หรืองานหัตถกรรม ซึ่งแม้ไม่มีการประสานงานพื้นที่ก่อนล่วงหน้า นักท่องเที่ยวก็สามารถเข้าไปเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวได้ เนื่องจากสิ่งเหล่านี้จะปรากฏเป็นปกติในแหล่งท่องเที่ยว

1.6.2 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พื้นที่ที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังขาดการพัฒนาด้านการคมนาคมโดยเฉพาะป้ายบอกทางซึ่งเป็นอุปสรรคในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาเส้นทางคมนาคม ป้ายบอกเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการสับสนของนักท่องเที่ยว รวมถึงป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยวด้วย

1.6.3 ชุมชนควรส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook Internet หรือผ่านทางหน่วยงานภาครัฐบาลท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการท่องเที่ยวของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว เพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้มากขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

1.6.4 หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการจัดฝึกอบรมทักษะด้านการพัฒนาทักษะทางการท่องเที่ยว รวมถึงทักษะในการให้บริการทางการท่องเที่ยวแก่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น เช่น การเพิ่มทักษะการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มีความหลากหลายและตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ฝึกอบรมรูปแบบขั้นตอนการถ่ายทอดองค์ความรู้และอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันจะก่อให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยวให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2558). **ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านบากชุม จังหวัดอุบลราชธานี**. [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: เว็บไซต์ <http://www.otopvc.com> [12 มิถุนายน 2558]
- ชวน จันทร์สมาน. (2560). **กำนันตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี**. สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2560
- ประยูร พูลศรี. (2560). **ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบากชุม อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี**. สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2560
- พงศธร จันทร์สมาน. (2560). **ผู้ประสานงานด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านบากชุม อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี**. สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ.2560
- ICOMOS Australia. (1999). **The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance**. Australia: ICOMOS
- Richards, G. (2010). **Creative Tourism and Local Development**. In Wurzburger, Rebecca, et al. *Creative Tourism: A Global Conversation: How to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide*. Santa Fe: Sunstone Press.
- Raymond, C. (2007). **Creative Tourism New Zealand: The practical challenges of developing creative tourism**. In Greg Richards and Julie Wilson (Eds.), *Tourism, Creativity and Development* (pp.145-157). New York: Routledge.

พหุวัฒนธรรมในแบบเรียนประถมศึกษาลาวและเวียดนาม

Muticulturalism in Elementary School Textbooks

of Laos and Vietnam

วัชรีย์ ศรีคำ¹

รุจิวรรณ เหล่าไฟโรจน์¹

สร้อยสุตา สุวรรณะ¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาพหุวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านแบบเรียนระดับประถมศึกษาของลาวและเวียดนาม โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและภาพที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมปีที่ 5 ค.ศ. 1997 และแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ค.ศ. 2017 กับแบบเรียนภาษาเวียดนาม 5 ฉบับที่ 1 และ 2 ค.ศ. 2012 ผลการศึกษาพบว่า การนำเสนอความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนลาวมีน้อยมาก เนื้อหาในบทเรียนกล่าวถึงความเป็นลาวโดยรวม ไม่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ มีภาพประกอบน้อยมาก ส่วนการนำเสนอเนื้อหาความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาเวียดนามมีความหลากหลายทั้งเนื้อหาที่แสดงถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ บทบาทความเป็นหญิงและชาย มีเรื่องราวที่น่าสนใจและบุคคลของประเทศต่างๆ รวมทั้งภาพปกหนังสือและภาพประกอบจำนวนมากมานำเสนอในแบบเรียน นโยบายของลาวมุ่งเน้นนโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยกลายเป็นลาว ส่วนเวียดนามมีนโยบายเอกภาพบนความหลากหลาย ให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ และการสร้างความเป็นชาติประกอบกัน

คำสำคัญ: พหุวัฒนธรรม, แบบเรียน ลาว เวียดนาม

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาเวียดนาม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Abstract

This paper aims to study multiculturalism which is realized through elementary school textbooks of Laos and Vietnam by utilizing content analysis and illustration analysis. The units of analysis are drawn from Lao language textbooks of the fifth grade, published in 1997 and 2017 and Vietnamese language textbooks of the fifth grade, volume I and II published in 2012. Results show that there was inconsiderable multicultural presentation in Lao textbooks. On the one hand, the textbooks addressed ‘Laotian’ as ‘Lao’ in general, not with any ethnic group specification. Therefore, illustrations of multiculturalism in the textbooks appeared only a few. The presentation of multiculturalism in Vietnamese textbooks was diversely represented. The textbook presented ethnic ways of life, gender roles, and interesting narratives about people from different countries. The illustrations of multiculturalism appeared on the cover page as well as presented in the textbooks. Thus, the results have indexed that Lao’s policy mainly focuses on cultural assimilation- transforming its ethnic minorities to be “Lao,” while Vietnam’s policy aims at building national unity on diversity-placing importance to acknowledging ethnic group identities, in the meanwhile, building national unity.

Keywords: Multiculturalism, Textbook, Laos, Vietnam

บทนำ

“การศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมต้องยืนยันและช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมชุมชน”

(Banks, 1994a: 1)

การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจในการปฏิรูปการศึกษา กระบวนการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายสำคัญในการเปลี่ยนโครงสร้างของการศึกษาในฐานะสถาบัน ที่ทำให้เกิดความเสมอภาคในกลุ่มผู้เรียนต่างเพศ ผู้เรียนที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษ ผู้เรียนที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มสีผิวและกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ให้ประสบความสำเร็จในการเรียนอย่างเท่าเทียมกัน (Banks, 1994a: 1) โดยเน้นความหลากหลายของวัฒนธรรมในสังคมและเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างของหลักสูตรในโรงเรียนไทยยอมรับความแตกต่างเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมของผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน (สุธารา โยธาจันทร์, 2541: 13)

ความตระหนักถึงพหุวัฒนธรรมเกิดขึ้นในช่วงปลาย ค.ศ. 1970 ในแคนาดาและออสเตรเลียที่มีความขัดแย้งด้านนโยบายของรัฐที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์และชนพื้นเมือง ทำให้เกิดการกีดกันการแสดงออกทางวัฒนธรรมและการใช้ภาษาถิ่นเป็นภาษาทางการ รวมทั้งการแยกกลุ่มคนต่างชาติพันธุ์ออกจากพื้นที่ทางสังคมโดยรวม แนวคิดนี้พัฒนาในช่วงทศวรรษ 1980 โดยนักปรัชญาการเมืองและนักรัฐศาสตร์ที่ตระหนักว่า ปัญหาทางการเมืองเป็นเรื่องของวัฒนธรรมที่กำหนดการดำรงอยู่ของมนุษย์ แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมมีบทบาทในการศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ สิทธิอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความเป็นพลเมือง (Group of Comrades, 2016) ซึ่งพหุวัฒนธรรมนิยมในรัฐนั้น นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2555: 30) เห็นว่า มักเน้นเรื่องของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แต่ในสังคมปัจจุบันวัฒนธรรมที่หลากหลายไม่ได้จำกัดอยู่แต่ชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว ต้องคิดถึงวิถีชีวิตที่แตกต่าง แม้ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันก่อนอาชีพในเศรษฐกิจสมัยใหม่มีความหลากหลายมากพอๆ กับความเชื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและวิถีการใช้ทรัพยากร เมื่อเน้นวัฒนธรรมในด้านวัตถุ จึงทำให้ไม่มีบริบทและไม่มีประวัติศาสตร์ พหุวัฒนธรรมนิยมเป็นเพียงการจัดการกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ทำให้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ไร้ความหมาย

ทางการเมือง ดังนั้นจึงต้องพิจารณาว่า วัฒนธรรม ประเพณีมีความหมายอย่างไรต่อสังคม ต่อย้ายสถานะและบทบาทของบุคคล และเพศสถานะอย่างไร โครงสร้างของสถานะและบทบาทนั้นๆ ดำรงอยู่ได้ท่ามกลางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างไร ได้ปรับเปลี่ยนมาอย่างไร และจะต้องทำอย่างไร จึงจะทำให้สามารถปรับเปลี่ยนต่อไปได้ หากความเป็นชาติพันธุ์ไม่ได้เพิ่มอำนาจต่อรองในด้านการใช้ทรัพยากรหรือด้านนโยบายสาธารณะ วัฒนธรรมไม่มีบริบท ไม่มีประวัติศาสตร์ ความเป็นชาติพันธุ์จะไม่มีพลังทางการเมืองใดๆ แม้ว่าความแตกต่างในพหุวัฒนธรรมก็ยังมีอยู่ แต่เป็นความแตกต่างที่ถูกทำให้เชื่อและถูกจำกัดให้เป็นเพียงการแสดงซึ่ง นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2555 : 30) สรุปว่าวัฒนธรรมไม่ได้ทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่แตกต่างเท่านั้น แต่ทำให้เกิดสิทธิในอันที่จะต่างด้วย เช่น สิทธิในการจัดการที่ทำกินแตกต่างจากที่กฎหมายกำหนด รัฐที่ยอมรับแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม ต้องพร้อมจะต่อรองและปรับตัวให้ความต่างนั้นดำรงอยู่ได้ โดยไม่เป็นอันตรายต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของรัฐ การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงเป็นการศึกษาเพื่อต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางชาติพันธุ์และโครงสร้างอำนาจหน้าที่ที่เหลื่อมล้ำบนฐานของชาติพันธุ์ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการปฏิรูปโรงเรียนในวงกว้าง และระบุปัญหาที่ประการที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของโรงเรียน ประกอบด้วย การแบ่งแยกเชื้อชาติและการเลือกปฏิบัติ วิธีที่โรงเรียนได้กำหนดโครงสร้าง ผลกระทบของวัฒนธรรมที่มีต่อการเรียนรู้และความหลากหลายของภาษา (Nieto, 1996) การจัดการเรียนการสอนแบบพหุวัฒนธรรมต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ซับซ้อนและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ วัฒนธรรมถูกผลิตซ้ำอย่างไร ภายใต้บริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน

การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงไม่ได้จำกัดเฉพาะการเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความแตกต่างของชนชั้นทางสังคม บทบาททางเพศ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความแตกต่างและความสามารถพิเศษของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม แนวคิดของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ทำให้เกิดความรู้อีก

เชิงบวก เป็นมิตร เคารพและเข้าใจบุคคลที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมและชาติพันธุ์อื่นๆ ในฐานะที่เป็นพลเมืองโลก ซึ่งสอดคล้องกับที่ Cortes (1996: 1) ระบุว่าโรงเรียนจำเป็นต้องการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการแบ่งแยกทางสังคมเกิดจากการขาดวิจาร์ณญาณของคน ดังนั้นโรงเรียนที่มีเด็กหรือผู้เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมต้องสร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนที่ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้เข้าใจกันและพึ่งพาอาศัยกัน โดยโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ขยายขอบเขตของความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากสิ่งที่ใกล้ชิดออกไปสู่สิ่งที่ไกลตัว ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างกระบวนการที่ช่วยเตรียมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมให้อยู่ด้วยความเข้าใจ รวมมือรวมใจกัน มองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงในการพึ่งพาอาศัยกัน ความเสียสละและยุติธรรม และยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมมุ่งให้ทุกคนยอมรับและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นๆ ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเองและเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ รู้จักการเลือกใช้ความรู้และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม ให้เกียรติ ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเริ่มจากการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน และลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาโดยต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพในแนวทางที่ดีที่สุด สถานศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปสู่การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่แสดงถึงความเท่าเทียมกันได้ ต้องมีการปฏิรูปในลักษณะองค์รวม มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายของความเป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรม คือ ความเท่าเทียมกันทางการศึกษาและจัดการแบ่งแยก (เสาวลักษณ์ เรื่องศรี, 2559) ในบทความของ Banks, (1994b: 4-5) เรื่อง Transforming the Mainstream Curriculum เสนอว่า การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษาประกอบด้วย 5 มิติ ประกอบด้วยมิติด้านการบูรณาการเนื้อหา คือการที่ครูนำหลักการสอนที่สะท้อนให้

เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมมาใช้ในห้องเรียน มิติด้านการสร้างความรู้หรือ การขยายความรู้ที่ครูช่วยให้นักเรียนเข้าใจว่า การรับรู้ของผู้คนในแต่ละกลุ่มหรือต่าง แนวคิดจะมีอิทธิพลต่อการสรุปในสิ่งที่บุคคลนั้นได้เรียนรู้ มิติด้านการลดการตัดสิน ผู้คน คือความพยายามที่จะช่วยผู้เรียนให้พัฒนาทัศนคติทางบวกเกี่ยวกับคนกลุ่มอื่นๆ การศึกษาต้องสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทัศนคติเชิงบวกระหว่างกลุ่มต่างๆ มิติด้าน วิธีการสอน ครูต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่ต่างกลุ่มกัน และมิติด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมในโรงเรียนและโครงสร้างทางสังคม โดย วัฒนธรรมและองค์กรในโรงเรียนจะต้องช่วยให้การศึกษามีความเท่าเทียมกันและ ส่งเสริมความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของผู้เรียนที่ต่างกลุ่มกัน

แบบเรียนยังคงเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ครูและนักเรียนใช้ในการสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้แบบพหุวัฒนธรรม การพัฒนาคุณค่าของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในแบบเรียนนั้นขึ้นอยู่กับพิจารณาหลายประการ คือ พหุนิยมทางวัฒนธรรมไม่ใช่ สิ่งที่ได้รับ แต่เป็นกระบวนการของการทำคุณค่าในชุมชนให้เป็นสากล นอกจากนี้ พหุนิยมทางวัฒนธรรมเป็นอุดมการณ์ที่ตระหนักถึงความแตกต่างและความเท่าเทียม กันทั้งของตนเองและของวัฒนธรรมโดยรวม รูปแบบพหุวัฒนธรรมนี้สังคมถือเป็น วัฒนธรรมที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในชุมชนที่คล้ายกับภาพโมเสคที่ประกอบกันมาเป็น รูปร่างที่สมบูรณ์ (Saripudin and Komalasari, 2016: 828) โดยทั่วไปนโยบาย การศึกษาของรัฐล้วนมีจุดประสงค์เพื่ออบรมบ่มเพาะและเปลี่ยนวัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์ให้เป็นวัฒนธรรมหลักของชาติแบบเดียวกันทั้งหมด สิ่งที่ปรากฏในแบบเรียน สะท้อนแนวคิดในการจัดการของรัฐในการทำวัฒนธรรมให้เป็นมาตรฐาน โดยเฉพาะ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ การตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของรัฐที่ แสดงออกผ่านทางเนื้อหาในแบบเรียนจึงเป็นการจัดประเภทวัฒนธรรม การทำให้ วัฒนธรรมเป็นมาตรฐานและการจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมรูปแบบ หนึ่ง (จิติมติ อาพัทธนานนท์, 2556: 109, 126) ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจว่า ท่าทีของรัฐ ที่มีต่อพหุวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านแบบเรียนระดับประถมศึกษาของลาวและ เวียดนามเป็นอย่างไร โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและภาพที่ปรากฏในแบบเรียนภาษา

ลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 1997 และแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 2017 ของลาว เปรียบเทียบกับแบบเรียนภาษาเวียดนาม 5 เล่มที่ 1 และ 2 ฉบับปี ค.ศ. 2012

พหุวัฒนธรรมในแบบเรียนลาว

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมในปี ค.ศ. 1975 เป้าหมายพื้นฐานที่สุดของการจัดการศึกษาของลาว คือ การเตรียมเด็กทั่วประเทศเพื่อเข้าสู่โลกของความเป็นสังคมนิยมภายใต้กรอบของรัฐสังคมนิยม ที่ผ่านสงครามกับมหาอำนาจในการต่อสู้กู้ชาติ ดังนั้นเนื้อหาต่างๆ ที่ถูกบรรจุอยู่ในตำราเรียนจึงเน้นเรื่องราวเกี่ยวกับการเป็นคนยุคใหม่ตามแนวคิดของระบอบใหม่ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้าใจและเลื่อมใสต่อระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม โดยทำให้เกิดความรักชาติผ่านการอธิบายประวัติศาสตร์ใหม่ เชิดชูการต่อสู้ของประชาชนลาวภายใต้บทบาทนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว มีความสามัคคีปรองดอง มีความเสมอภาคกันแม้จะต่างกลุ่มชาติพันธุ์ มีอุดมการณ์สังคมนิยมที่เชื่อมโยงคนในชาติและเชื่อมั่นต่อการนำพาของพรรค (ปริยาภรณ์ กันทะลา, 2552 ; Stuart-Fox, 2006 ; กิติรัตน์ สีหพันธ์, 2549: 71 ; ปณิตา สระวาสี, 2546 ; ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์, 2548) โดยปรับปรุงเนื้อหาในแบบเรียนให้เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวนโยบายของพรรคและรัฐ สอดคล้องกับความเป็นจริงด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อขยายโอกาสและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของรัฐบาล ซึ่งแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 2017 ได้ปรับปรุงมาจากแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 1997 จำนวน 50 บท ส่วนแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 2017 มีบทเรียนทั้งหมด 58 บท ได้นำบทเรียนเดิมจากฉบับปี ค.ศ. 1997 มาใช้ต่อจำนวน 35 บท มีบทเรียนใหม่ 15 บทและเพิ่มบทวนคืน (บทวน) กลางภาคเรียนและปลายภาคเรียนที่ 1 และ 2 อีก 8 บท

การนำเสนอความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งสองเล่ม มีการเสนอน้อยมาก เนื้อหาในบทเรียนที่กล่าวถึงความแตกต่างทาง

วัฒนธรรม โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันนั้นไม่ปรากฏ ทั้งที่ลาวมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่รัฐบาลรับรองถึง 49 กลุ่ม เนื้อหาไม่ได้จำแนกให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่เป็นการกล่าวถึงความเป็นลาวโดยรวม เช่น

ชาวเผ่าชนทุกชั้น บ่ได้อยู่เป็นสุข

จึงได้พากันลุก ต่อยตีมารร้าย

(กะซวงสีกสาและกึลา, 1997: 21 ; กะซวงสีกสาและกึลา, 2017: 45)

งามแท่นอ่ำเชื้อ เครื่องญาติคนลาว

ทุกเผ่าพงศ์แพงเพียง ตั้งเดียวโดยแท้

(กะซวงสีกสาและกึลา, 1997: 70 ; กะซวงสีกสาและกึลา, 2017: 103)

นอกจากนี้บทเรียนเรื่อง การฟื้นฟูศิลปหัตถกรรม ได้กล่าวถึงผลิตภัณฑ์พื้นเมืองของลาวในพื้นที่ต่างๆ แต่ไม่ได้ระบุว่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ใด เช่น “ประชาชนท้องถิ่นผาโคมและผานมแขวงหลวงพระบางเคยมีชื่อเสียงในการทอผ้าฝ้าย ผ้าไหม ชินไหม แพรชนิดอันมีดอกดวงลวดลายสวยงาม ประชาชนบ้านสะพ่ายแขวงจำปาสักเคยขึ้นชื่อลือชาในการทอชินหมี่...บ้านหาดเหียนและบ้านดอนแขวงหลวงพระบางซึ่งเป็นท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงในการตีเหล็กเป็นอาชีพ” (กะซวงสีกสาและกึลา, 1997: 143) ส่วนวิถีชีวิตชนเผ่าที่กล่าวถึงในบทเรียนเรื่อง การท่องเที่ยว เป็นเพียงการหาแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นมาเสนอเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศให้มาใช้บริการ (กะซวงสีกสาและกึลา, 2017: 161-162) สำหรับภาพประกอบในแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 1997 มีภาพข่าวของเครื่องใช้ที่เป็นผลผลิตสินค้าหัตถกรรมเพียงภาพเดียว ในแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 2017 มีภาพของนักเรียนและชาวบ้านลาวลุ่ม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งซึ่งเป็นตัวแทนของลาวสูงและลาวเทิง จำนวน 3 ภาพเท่านั้น

พหุวัฒนธรรมในแบบเรียนเวียดนาม

เวียดนามเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ รัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนามมีนโยบายให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ในขณะเดียวกันก็เน้นการสร้างความเป็นชาติ ความเป็นเวียดนามประกอบกัน โดยเน้นเอกภาพบนความหลากหลาย ความคิดดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดและผลิตซ้ำไป

เครื่องมือต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแบบเรียน พิพิธภัณฑ์ สื่อสารมวลชนและวงวิชาการ เวียดนามประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่รัฐบาลให้การรับรองจำนวนทั้งสิ้น 54 กลุ่ม ตามคำสั่งของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ลงวันที่ 2 มีนาคม 1979 ซึ่งแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ตามเกณฑ์ทางด้านภาษา วัฒนธรรมและเครื่องมือที่ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งความสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ กลุ่มกัญท์หรือเหวียด (Kinh/Viet 85.7%) ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยอีก 53 กลุ่ม มีจำนวนประมาณร้อยละ 14.3 ของจำนวนประชากรที่มีทั้งหมด เช่น ไต๋ 1.9%, ฝาย 1.8%, เหมื่อง 1.5%, ขแมร์ 1.5%, มั่ง 1.2 % (CIA, 2018)

การศึกษาภาคบังคับถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการส่งผ่านอุดมการณ์ชาติไปสู่ประชาชน เมื่อเวียดนามรวมชาติได้สำเร็จ จึงใช้การศึกษาภาคบังคับเป็นการบ่มเพาะชุดความรู้เรื่องชาติและอุดมการณ์สังคมนิยมไปสู่นักเรียน เพื่อผลของการบูรณาการแห่งชาติ การศึกษาเวียดนามในยุคการปฏิวัติสังคมนิยมถือได้ว่าเป็นหนึ่งในกลไกการปฏิวัติทางด้านอุดมการณ์และวัฒนธรรมใหม่เพื่อผลของการปฏิรูปคนใหม่และสร้างคนเก่า เป็นการศึกษาเพื่อการสร้างเอกภาพในความเป็นชาติและประสานรวมกลุ่มชาติพันธุ์โดยการกำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติมากกว่าเน้นทฤษฎี คือ การเรียนต้องควบคู่กับการปฏิบัติ การฝึกหัดต้องควบคู่ไปกับการผลิตแรงงาน ในตำราเรียนประถมศึกษาของเวียดนามได้สอดแทรกชุดความรู้และประเด็นของความเป็นชาติเวียดนามไว้ค่อนข้างสูง สร้างความหมายของชาติ สร้างสำนึกร่วมความเป็นชาติร่วมกันในด้านประวัติศาสตร์ และพันธะต่ออนาคตไว้กับเนื้อหาในบทเรียน (หทัยรัตน์ มั่นอาจ, ม.ป.ป.)

แบบเรียนภาษาเวียดนามชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบ่งเป็นสองเล่ม เล่มที่หนึ่งมีเนื้อหาจำนวน 18 บท แบ่งเป็นเนื้อหาหลักออกเป็น 5 ส่วน คือ เวียดนามประเทศของน้อง ปิกนกแห่งสันติภาพ ผู้คนและธรรมชาติ อนุรักษ์สีเขียว และเพราะความสุขของผู้คน เล่มที่สองมีเนื้อหาจำนวน 17 บท แบ่งเป็นเนื้อหาหลักออกเป็น 5 ส่วน คือ พลเมือง ชีวิตที่สงบสุข ระลึกถึงถิ่นกำเนิด ชายและหญิง และเหล่าเจ้าของอนาคต การนำเสนอเนื้อหาความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาเวียดนาม 5 มี

ความหลากหลายทั้งเนื้อหาที่แสดงถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เหมือง มั่ง ชาวเขาบนที่ราบสูงภาคกลาง ชาวหรือเย้า เอเด และเมอนง เนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับบทบาทความเป็นหญิงและชาย รวมทั้งการนำเรื่องราวที่น่าสนใจ นิทาน วัฒนธรรม และบุคคลสำคัญของประเทศต่างๆ มานำเสนอในรูปแบบเรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรมและผู้คนมากขึ้น

เนื้อหาที่แสดงถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ บรรยายถึงวัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กฎหมายโบราณของชาวเอเด “มีต้นไทรต้องถามต้นไทร มีต้นมะเดื่อต้องถามต้นมะเดื่อ มีพ่อแม่ต้องถามพ่อแม่ เข้าป่าเก็บพินแต่ไม่ถามพ่อ ไปตักน้ำที่แม่น้ำแต่ไม่บอกแม่ ชายสิ่งนี้ ซื่อสิ่งนั้น แต่ไม่ถามผู้แก่ผู้เฒ่าอันไม่ถูกต้อง ต้องนำไปไต่สวน” (Nguyễn Minh Thuyét và bạn, 2012b: 56-57)

“ผ่าน ผู้ ลิ่น ชาวเย้าที่หมู่บ้านผิงงาน ครั้งหนึ่งเคยอยู่ในป่าทั้งเดือนในการหาต้นน้ำ แต่เมื่อพบต้นน้ำแล้ว ทุกคนยังคงไม่เชื่อว่าจะสามารถนำน้ำกลับมาได้ เขากับภรรยาและลูกได้ขุดร่องน้ำตลอดทั้งปีได้ร่องน้ำยาวเกือบ 4 กิโลเมตร เพื่อนำน้ำจากปากลัมมาหมู่บ้าน ปลุกข้าว 1 เฮ็กตาร์ เพื่อให้เพื่อนบ้านเชื่อ แล้วเขาได้ชักชวนทุกคนร่วมกันขยายร่องน้ำ ขยายพื้นที่ว่างสำหรับปลุกข้าวเพิ่ม” (Nguyễn Minh Thuyét và bạn, 2012a: 164-165)

วัฒนธรรมการรับคนนอกเข้าหมู่บ้านของชาวเขาที่ราบสูงภาคกลาง “อี ฮวา มาอยู่ข้างท่านผู้เฒ่าหรือ ผู้ นำหมู่บ้านกำลังยืนต้อนรับแขกอยู่กลางบ้าน รับมิดที่ผู้เฒ่ามอบให้ ตรงไปที่เสากลางบ้าน อี ฮวา พินไปที่ดินเสาหนึ่งครั้งเข้าลึกมาก นั่นคือคำสาบานตามประเพณีของคนแปลกหน้าที่มาหมู่บ้าน คำสาบานนั้นไม่สามารถกล่าวออกมาเป็นคำพูดแต่ต้องสลักไว้บนต้นเสา อี ฮวา เปรียบเสมือนคนในหมู่บ้านหลังจากได้ใช้มิดพินต้นเสา” (Nguyễn Minh Thuyét và bạn, 2012a: 144)

“พละกำลังอันมากมายของ อา จำง เป็นความภาคภูมิใจตระกูล ห่างตระกูลชาวม้งตระกูลหนึ่งที่กำลังอาศัยอยู่ที่เชิงเขาเตอ บอ” (Nguyễn Minh Thuyét và bạn, 2012a: 120)

“เมื่อก่อน ต้ม ชัน, อี ชุน ปู่ของฉันและชาวบ้านได้ต้มิดและลับคมดาบได้
แสงจันทร์ในป่าเก่าแก่ เมอ นง, พระอาทิตย์ไม่ตกดิน” (Nguyễn Minh Thuyết và
bạn, 2012b: 56)

นอกจากนี้ ยังนำเสนอภาพความงดงามและความสมบูรณ์ของธรรมชาติใน
พื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ เช่น การปลูกกระวานของชาวเหมือง “ลูกกระวานใน
ป่าดำน ควา ที่สูงงอม ไม่มีลูกไหนที่มีกลิ่นหอมถึงขนาดนี้อีกแล้ว ต้นฤดูใบไม้ผลิปี
ก่อนโน้น เหล่าเมล็ดกระวานถูกหว่านลงดินในป่า ผ่านไปหนึ่งปี ได้เติบโตขึ้นมีขนาด
สูงถึงท่อน อีกหนึ่งปีต่อมา จากหนึ่งต้นขนาดเล็ก ต้นกระวานได้งอกใหม่เพิ่มอีก 2 กิ่ง”
(Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012a: 113-114)

“ข้ามเทือกเขาว่างเวียนเขินแสนขรุขระ ทะลุผ่านแนวหมอก ที่เห็นเด่นชัด
ทางด้านขวาคือยอดเขาฟานซีปาน ก้อนเมฆที่โอกอวิโห่กำลังสวมหมวกให้ฟานซีปาน
สิ้นสุดหุบเขาโอกอวิโห่คือ ซาปา” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012a: 56)

“ภูเขาขาวบั้ง ทำอย่างไรถึงจะวัดได้หมด เหมือนตั้งความรักชาติ ผิงลี้กลง
ในคนขาวบั้ง” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012b: 41)

เนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับบทบาทความเป็นหญิงและชาย ส่วนใหญ่เป็น
การนำเสนอความสามารถของผู้หญิง เช่น “เด็กหญิง ลาน แอญห์ อายุ 15 ปี ได้รับ
เชิญไปเป็นตัวแทนของสภาเยาวชนโลก ปี 2000 (จัดขึ้น ณ ประเทศออสเตรเลีย) เธอ
ได้เดินทางไปถึง 11 ประเทศ ตั้งแต่อายุยังไม่ครบ 17 และได้เขียนบทความนั้บรรยาย
เรื่อง ในการพบปะระดับนานาชาติทุกครั้ง ลาน แอญห์ นำเสนอบรรดาปัญหาที่เธอ
สนใจโดยภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่ว... มองในสิ่งที่ลาน แอญห์ ได้ทำในวันนี้
สามารถเชื่อได้ว่า เธอคือหนึ่งในตัวอย่างของคนของอนาคต (Nguyễn Minh Thuyết
và bạn, 2012b: 118)

“ลูกโฮกล่าว่า...ปัจจุบันนี้ ผู้หญิงได้มีส่วนร่วมในความสำเร็จในการสร้าง
และปกป้องประเทศ ตัวแทนของวีรบุรุษของยุค มี 214 คนที่เป็นผู้หญิงที่ได้รับการ
ยกย่องว่าเป็นวีรสตรีแรงงาน วีรสตรีของกองทัพ สมาคมสตรีเวียดนามเป็นหนึ่งใน

บรรดาการจัดตั้งกลุ่มที่ใหญ่และเข้มแข็งของประเทศ” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012b: 119)

“แม่ใกล้จะให้กำเนิดน้องน้อย ทั้งบ้านหวัง, พรารถนอย่างใจจดใจจ่อ ถ้าหากแม่ให้กำเนิดลูกสาว น้ำแหย่ท์บอกว่า “มีแปดอีกเพิ่มอีกหนึ่งตัว” ทั้งพ่อและแม่ล้วนมีสีหน้าเศร้าสร้อย ตอนกลางคืน นอนไม่หลับ ฉันไม่เข้าใจว่าทำไมทุกคนกลับดูไม่ค่อยมีความสุขนักเมื่อแม่ให้กำเนิดลูกสาว... น้ำแหย่ท์พูดด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยความภาคภูมิใจว่า “รู้จักหลานสาวฉันหรือยัง ลูกสาวที่เหมือนเธอ ลูกชายร้อยคนก็ไม่เท่า” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012b: 112-113)

การนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจ นิทาน เรื่องเล่า วัฒนธรรม และบุคคลสำคัญของประเทศต่างๆ เช่น วีรบุรุษผู้ปองคิวกบา ทหารอเมริกันที่ช่วยเหลือคนเวียดนามในเหตุการณ์หมีลาย เนลสัน แมนเดลาแห่งอาฟริกาใต้ นายทหารกูไ้สัญชาติเบลเยียม นกกระเรียนกระดาษของญี่ปุ่น ศิลปินกรีกโบราณ เสียงกีตาร์ บาลาไลก้าของหญิงรัสเซีย สร้อยไพลินของชาวฝรั่งเศส คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ผู้ประพันธ์เพลงสามัคคีนานาชาติชาวฝรั่งเศส เหตุเรื่อล่มในอังกฤษ สวรรค์ของผู้หญิงเม็กซิโก ฮาลิมากับสิงโตในอาหรับ และวิทาลีกับห้องเรียนข้างถนนของฝรั่งเศส ช่วยเปิดโลกผู้เรียนให้กว้างขึ้น

ภาพที่ 1 ปีการศึกษาใหม่

ที่มา: กะชวงสีกสาและกิลลา (2017: 9)

ภาพที่ 2 หน้าปกแบบเรียนภาษาเวียดนาม 5
ที่มา: Nguyễn Minh Thuyết và bạn (2012b)

ภาพที่ 3 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวหรือเย้า
ที่มา: Nguyễn Minh Thuyết và bạn (2012a: 164)

สรุปผลการศึกษา

ความแตกต่างในการกำหนดนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ในประเด็นของพหุวัฒนธรรมเห็นได้ชัดจากแบบเรียนภาษาเวียดนาม 5 และแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แม้ว่าทั้งสองประเทศจะปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม แต่ลาวและเวียดนามต่างมีนโยบายที่มีลักษณะเฉพาะของตน อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลลาวมุ่งเน้นนโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรมทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยกลายเป็นลาว จึงทำให้แบบเรียนลาวเน้นที่ความเป็นลาว ความเป็นเอกภาพของชาติมากกว่าการนำเสนอพหุวัฒนธรรมในแบบเรียน ในขณะที่รัฐบาลเวียดนามแม้ในช่วงหลังจากการรวมประเทศจะมีนโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรม แต่ก็มุ่งเน้นนโยบายเอกภาพในความหลากหลาย มี

การบูรณาการทางวัฒนธรรม แต่ยังคงให้สิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยในการรักษาวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม ทั้งยังใช้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในภาคเหนือของเวียดนาม ดังนั้นการนำเสนอพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนเวียดนามจึงมีความโดดเด่นและน่าสนใจ รวมทั้งการเปิดโลกกว้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเพื่อนร่วมโลก แม้กระทั่งกรณีทหารอเมริกันที่ได้สังหารหมู่ชาวเวียดนามในเหตุการณ์ที่หมีลาย แบบเรียนได้นำเสนอมุมมองที่แตกต่าง โดยนำเรื่องราวของทหารอเมริกันสามนายที่ช่วยเหลือชาวเวียดนาม 10 คนให้รอดชีวิตในเหตุการณ์นั้น อย่างไรก็ตามความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่กล่าวถึงนั้น ส่วนใหญ่ยังเน้นเกี่ยวกับประเพณี สถาปัตยกรรม และมองวัฒนธรรมในลักษณะที่ตายตัว ไม่มีพลวัต แบบเรียนไม่ได้กล่าวถึงการเอารอดเอาเปรียบระหว่างชนกลุ่มต่างๆ ในสังคม เพียงสอดแทรกเนื้อหาและกิจกรรมที่ปลูกฝังความสามัคคีระหว่างคนต่างวัฒนธรรมโดยไม่มีกรกล่าวถึงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างกลุ่มและไม่มีกรกล่าวถึงปัญหาของชนกลุ่มต่างๆ เป็นการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของรัฐ ดังที่ จูติมดี อาพัทธนานนท์ (2556: 127) สรุปว่า การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของรัฐที่สะท้อนผ่านแบบเรียนเป็นเครื่องมือของรัฐแบบหนึ่ง ถ้าการบังคับให้ทุกคนต้องเหมือนกันเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้เพื่อความเป็นเอกภาพ การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมก็เป็นเครื่องมือของรัฐเช่นเดียวกัน

สิ่งที่น่าสังเกตคือ แบบเรียนประถมศึกษาเวียดนามให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่นำเสนอภาพความสามารถของผู้หญิง ซึ่ง Vu (2008) เห็นว่า แต่เดิมการปฏิรูปแบบเรียนไม่ได้มีนัยสำคัญใดๆ ต่อการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศ ในแบบเรียนระดับประถมศึกษาของเวียดนามทั้งก่อนและหลังการปฏิรูปตำราเรียนต่อมายูเนสโก (2010) ได้ส่งเสริมให้รัฐบาลเวียดนามปรับปรุงแก้ไขแบบเรียนในระดับประถมศึกษาโดยเน้นความเท่าเทียมทางเพศและหลีกเลี่ยงความอคติทางเพศในตำราเรียน รัฐได้จัดโครงการปฏิรูปตำราและหลักสูตรสำหรับโรงเรียนแบบบูรณาการ 3 ระยะ ที่มุ่งเน้นการสร้างทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียนเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู

และนักเรียน ซึ่งจะมีการนำเสนอชุดตำราเรียนฉบับสมบูรณ์ใหม่ในปีการศึกษา 2018-2019 (Vietnam Law and Legal Forum Magazine, 2015) ส่วนลาวได้มีการแก้ไขและปรับปรุงแบบเรียนและคู่มือครูระดับประถมศึกษา ในปี ค.ศ. 2009 ซึ่งแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2010-2011

รายการอ้างอิง

- กะชวงสีกสาและกีลา. (1997). **หัตถ์อ่านชั้นประถมปีที่ 5**. เวียงจัน: สถาบันค้นคว้า
วิทยาศาสตร์กานสีกสาแห่งชาต, กะชวงสีกสาทิกาน.
- กะชวงสีกสาและกีลา. (2017). **หัตถ์อ่านชั้นประถมสีกสาทปีที่ 5**. เวียงจัน: สถาบัน
ค้นคว้าวิทยาศาสตร์กานสีกสาแห่งชาต, กะชวงสีกสาทิกาน.
- กิติรต์น สี่หับนัถ. (2549). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวสมัยใหม่ (ค.ศ. 1975-
ปัจจุบัน)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต: คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ดรรารัตน์ เมตตาริกานนถ. (2548). **ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ**. กรุงเทพฯ : เมือง
โบราณ.
- ฐิติมตี อาพัถรณานนถ. (2556). เนื้อหาความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนไทย.
วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. 9(1) มกราคม-เมษายน. 107-130.
- นิตี เอียวศรีวงศ์. (2555, 4 พฤษภาคม). พหุวัฒนธรรมนิยม. **มติชนสุดสัปดาห์**. 32.
หน้า 30.
- ปณิตา สระวาสี. (2546). **การสร้างสำนึกความเป็นชาติของรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาวโดยผ่านแบบเรียนชั้นประถมศึกษา ตั้งแต่ ค.ศ.1975-
2000**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา คณะ
สังคมศาสตร์ ร่วมกับคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ปริยาภรณ์ กันทะลา. (2552). **แนวคิดการสร้างชาติของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว
ระหว่าง ค.ศ.1975 – 1986 วิเคราะห์ผ่านหนังสือพิมพ์เสียงประชาชน** .
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียง
เฉียงใต้ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุธารา โยธาชั้นธ. (2541). **การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อ
ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา
ปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เสาวลักษณ์ เรืองศรี. (2016). **การผลิตครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม**. ค้นเมื่อ 26
กันยายน 2561, จาก [http://www.multied.org/wp-
content/uploads/2016/02บทความ-การผลิตครูสู่ห้องเรียนพหุ
วัฒนธรรม.pdf](http://www.multied.org/wp-content/uploads/2016/02บทความ-การผลิตครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม.pdf)

หทัยรัตน์ มั่นอาจ. (ม.ป.ป.). **กลุ่มชาติพันธุ์และการบูรณาการแห่งชาติของ
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม : มุมมองจากระบบการศึกษาภาคบังคับ.
เอกสารอัดสำเนา.**

Banks, A J. (1994a). **An introduction to multicultural education.**
Boston: University of Washington.

Banks, A. J. (1994b). Transforming the Mainstream Curriculum. In
Association for Supervision & Curriculum Development.
Educational Leadership. Retrieved September 26, 2018, from
[https://www.csuchico.edu/ourdemocracy/_assets/documents/
pedagogy/banks,-j.-1994---transforming-mainstream-
curriculum.pdf](https://www.csuchico.edu/ourdemocracy/_assets/documents/pedagogy/banks,-j.-1994---transforming-mainstream-curriculum.pdf)

Cortes. (1996). **Cultural Diversity and Education: Foundations,
Curriculum, and Teaching.** (5th ed.) Boston: Allyn and Bacon.

Group of Comrades. (2016). **พหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ในบริบทโลกศตวรรษที่
21.** ค้นเมื่อ 26 กันยายน 2561, จาก [https://www.facebook.com/
gofcomrades/postsพหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ในบริบทโลกศตวรรษที่-21
พหุวัฒนธรรม-เปนมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นมาท/221740751505929/](https://www.facebook.com/gofcomrades/postsพหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ในบริบทโลกศตวรรษที่-21พหุวัฒนธรรม-เปนมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นมาท/221740751505929/)

Nieto, S. (1996). **Affirming Diversity: The Sociopolitical Context of
Multicultural Education.** (2nd ed.). U.S.A.: Longman Pub
Group.

Nguyễn Minh Thuyết và bạn. (2012a). **Tiếng Việt 5 Tập 1.** Hà Nội : Nhà
xuất bản Giáo dục Việt Nam.

Nguyễn Minh Thuyết và bạn. (2012b). **Tiếng Việt 5 Tập 2.** Hà Nội : Nhà
xuất bản Giáo dục Việt Nam.

Saripudin, D. and Komalasari, K. (2016). The Development of
Multiculturalism Values in Indonesian History Textbook.
American Journal of Applied Sciences. 13 (6): 827.835.

Stuart-Fox, M. (2006). The Challenge for Laos Historiography. **South East
Asia Research.** 14 (3). 339-359.

- UNESCO . (2010). **Viet Nam - Textbook review from gender perspective (UN/Government of Viet Nam Joint Programme on Gender equality /JPGe, 2009/2010)**. Retrieved September 26, 2018, from <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening-education-systems/quality-framework/promising-practices/viet-nam-textbook-review/>
- Vietnam Law and Legal Forum magazine. (2015). **General textbook reform project approved**. Retrieved September 26, 2018, from <http://vietnamlawmagazine.vn/general-textbook-reform-project-approved-2233.html>
- Vu, P. A. (2008). **Gender Stereotypes in Story Textbooks for Primary School Students in Vietnam**. Institute for Educational Research Faculty of Education University of Oslo. Retrieved September 26, 2018, from https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/31072/vu_the_sis.pdf?sequence=1

ลักษณะเด่นของเนื้อหาจาก “เรื่องเล่า” ที่เร้าอารมณ์สะเทือนใจ ในเหตุการณ์สวรรคต

ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช¹

Dominant Characteristics of “Emotional Narratives” towards
the Decease of H.M. King Bhumibol Adulajadej

อัศวิทย เรืองรอง²
ณัฐวัตร จันทรงาม³
เสาวลักษณ์ จันทรดำ³

บทคัดย่อ

การเสด็จสวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในวันที่ 13 ตุลาคม 2559 สร้างความรันททุกข์อาลัยในพสกนิกรในพระองค์อย่างหาที่สุดไม่ได้ ทุกคนต่างแสดงออกในเหตุการณ์อันแสนวิโยคนี่ด้วยวิธีต่างๆกัน การเล่าเรื่องราวในเหตุการณ์สวรรคตในรูปแบบ “เรื่องเล่า” ในสื่อออนไลน์เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจ ใคร่ศึกษา ดังเรื่องเล่าที่เก็บข้อมูลจากเว็บ <https://storylog.com> ช่วง ตุลาคม 2559 ถึงมกราคม 2560 จำนวน 56 เรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะเด่นและคุณค่าของเนื้อหาเหล่านี้

ผลการศึกษาพบว่า “เรื่องเล่า” ที่สะเทือนใจในเหตุการณ์สวรรคตนี้มีลักษณะเด่นคือ อิงอยู่กับข้อมูลจริงที่มี “อารมณ์สะเทือนใจ” เป็นเครื่องน้อมนำให้ “สาร” หรือ “เนื้อหา” ที่อุดมด้วยอารมณ์และความคิด “สื่อ” ถึงผู้เล่าและผู้รับสาร

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “เรื่องเล่า” เร้าอารมณ์สะเทือนใจในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2561

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

^{3,4} นักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ได้สัมผัสผลลัพธ์ที่ยังพบว่าเนื้อหาที่ “เร้า” อารมณ์สะเทือนใจมีลักษณะ “ร่วม” ที่สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ เนื้อหาที่กล่าวถึงการสูญเสีย และเนื้อหาที่กล่าวถึงการสวดดี โดยมี “ภาษา” เป็นเครื่องมือในการเร้าความสะเทือนใจนั้น เนื้อหาทั้ง 2 ลักษณะนี้มีความสัมพันธ์กันคือ จะกล่าวถึงการสูญเสียก่อนแล้วจึงกล่าวถึงการสวดดี ตามลำดับส่วนในด้านคุณค่านั้นพบว่า มี 3 ประการคือ **คุณค่าด้านการศึกษาหรือให้ความรู้** **คุณค่าด้านการพัฒนามนุษย์** และ **คุณค่าด้านการศึกษาหรือให้ความรู้** **คุณค่าด้านการพัฒนามนุษย์** และ **คุณค่าด้านการศึกษาหรือให้ความรู้** ทั้งลักษณะเด่นและคุณค่าดังกล่าวร่วมสร้างความแยกคายให้แก่เรื่องเล่าได้อย่างดียิ่ง

คำสำคัญ: ลักษณะเด่น, เรื่องเล่า, อารมณ์สะเทือนใจ

Abstract

After the decease of H.M. King Bhumibol Adulyadej (King Rama IX) on the 13rd October 2016, the grievous event has left unfathomable grief to his people. Every Thai has expressed their condolence towards this miserable event with different presentations. Concerning the King’s death, construction of online narratives is an interesting method that is worth studying. This study collects 56 narratives which are retrieved from <https://storylog.com> during October 2016 to January 2017. This study aims to examine dominant characteristics of content and significant value of those narratives.

The results reveal that the “emotional narratives” towards the death of King Rama IX are constructed on basis of facts. Therefore, “sorrowful emotions” lead to constructions of thoughtful and emotional “messages” or “contents” that are successfully communicated both for the narrators and receivers counterpart. For instance, the “emotional contents” have shared two themes in common. Those are contents representing great lost and contents expressing salutes. The remarkable

contents are realized through “language” thus it provokes emotional meanings. Structurally, both of thematic contents are relational. The narratives usually start with the lost and then the salutes respectively. In terms of value of the narratives, there are three aspects of value including knowledge value, human development value, and understanding life truth value. Thus the dominant characteristics of content and valuable aspects of the narratives meaningfully co-construct the sorrowful narratives.

บทนำ

13 ตุลาคม พุทธศักราช 2559 นับเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์อันสำคัญที่ต้องจดจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ชาติไทย วันที่พสกนิกรชาวไทยต่างเศร้าโศกาลัยต่อการเสด็จสวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 กษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่รักยิ่งของมหาชนชาวสยาม เมื่อครั้งยังดำรงพระชนม์ชีพทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเป็นอเนกอนันต์ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในเรื่องความเป็นอยู่ของราษฎร ทั้งในเรื่องการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต โดยทรงพระราชทานแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นหลักยึดถือในการดำรงชีพของราษฎร พระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ที่ทรงพระราชทานส่งผลให้เกิดประโยชน์นานัปการ จนเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศตลอดระยะเวลากว่า 70 ปี ที่พระองค์ทรงครองราชย์ ทรงปัดเป่าความทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกรในพระองค์เสมอมา นับตั้งแต่วันที่เสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติ การเสด็จสวรรคตในพระองค์ในครั้งนี้ได้นำมาซึ่งความสะเทือนใจอย่างใหญ่หลวงแก่ประชาชนชาวไทยทั้งปวง หลังเหตุการณ์การเสด็จสวรรคต ประชาชนต่างล้วนแสดงออกเพื่อถวายความอาลัยแต่ในหลวง รัชกาลที่ 9 ในหลายลักษณะทั้งในการแสดงตัวตนด้วยการบำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ และการแสดงออกโดยใช้สื่อออนไลน์เพื่อแสดงความรู้สึกที่มีต่อพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่รักยิ่ง โดยเฉพาะการถ่ายทอด

ออกมาเป็นเรื่องเล่า “เรื่องเล่า” ที่เป็นร้อยแก้ว เรื่องเล่าเหล่านี้เกิดจากความสะเทือนใจจากเหตุการณ์สวรรคต และถ่ายทอดความสะเทือนใจนั้นออกมาให้กระทบอารมณ์ของผู้อ่านทำให้หวงสะเทือนใจไปกับเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วยเรื่องเล่าที่นำมาศึกษาครั้งนี้ เป็นเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดอารมณ์สะเทือนใจจากเหตุการณ์สวรรคตในรัชกาลที่ 9 โดยเก็บข้อมูลจากสื่อออนไลน์ในเว็บ <https://storylog.com> ซึ่งอยู่ในช่วงเวลา 4 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2559 ถึงเดือนมกราคม 2560 จำนวนทั้งหมด 56 เรื่อง เนื่องจากมีข้อจำกัดในการนำเสนอในรูปแบบของบทความ จึงจะนำมาวิเคราะห์พอสังเขป เพื่อให้เห็นลักษณะเด่นอันเป็นลักษณะร่วมกันของเนื้อหาในเรื่องเล่าที่เร้าอารมณ์ของผู้อ่าน ตลอดจนชี้เพื่อพินิจว่าเรื่องเล่าเหล่านี้มีคุณค่าประการใดบ้าง ซึ่งถือเป็นเจตจำนงที่อันสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ โดยผู้เขียนแบ่งประเด็นศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้ คือ มโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องเล่าและอารมณ์สะเทือนใจ ลักษณะเด่นของเนื้อหาจากเรื่องเล่าในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และคุณค่าของเรื่องเล่าในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องเล่าและอารมณ์สะเทือนใจ

ในประเด็นนี้ผู้เขียนมีเจตจำนงที่จะปูพื้นให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเล่า และอารมณ์สะเทือนใจอันเป็นกรอบคิดที่ใช้ศึกษาลักษณะความคิดรวบยอดเพื่อเชื่อมโยงสู่ประเด็นที่ 2 และ 3 อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษานี้

เมื่อกล่าวถึง “เรื่องเล่า” แล้ว มักเข้าใจกันว่าเป็นผลงานประเภทนวนิยาย เรื่องสั้น ตำนาน หรือนิทานประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นงานเขียนประเภทบันเทิงคดีที่เน้นจินตนาการเท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้ เรื่องเล่าผนวกรวมงานเขียนประเภท สารคดี อันเน้นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง อันสืบเนื่องจากการขยายกระบวนการศึกษารื่องเล่าจากประเภทบันเทิงคดี การศึกษาเรื่องภาพสะท้อนเป็นเรื่องการประกอบสร้างแทน (นพพร ประชากุล, 2552: 331) อีกทั้งนพพร ประชากุล นักวิชาการคนสำคัญที่สนใจและศึกษาเรื่องเล่าอย่างจริงจังได้อรรถาธิบายเกี่ยวกับ “เรื่องเล่า” ให้แจ่มชัดขึ้นอีกว่า

“เรื่องเล่า (narrative) เป็นการนำเสนอเหตุการณ์ชุดหนึ่งซึ่งมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ตอนต้นไปสู่สถานการณ์ตอนจบ เกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนหนึ่งและดำเนินไปในสถานที่ – เวลา” (นพพร ประชากุล, 2542: 13) และในการเล่าเรื่อง เป็นการเข้าไปคัดเลือก จัดลำดับความสำคัญ สร้างระเบียบบางอย่าง ให้กับมวลข้อมูลที่เดิมกองอยู่อย่างปราศจากรูปทรง และโครงสร้างของเรื่องเล่านี้เองที่เป็น เครื่องมือสื่อความหมายได้อย่างแนบเนียน... (นพพร ประชากุล, 2539: 19)

กล่าวโดยสรุป ความหมาย และ คุณลักษณะ ของ “เรื่องเล่า” ไม่ได้ผูกพันเพียงเรื่องสมมุติหรือเรื่องที่เน้นจินตนาการเท่านั้น หากยังหมายรวมถึง “เรื่องเล่า” ที่เป็นเรื่องราวต่างๆ รอบตัวของเราในชีวิตประจำวันจึงพบตั้งแต่ การเล่าข่าวตอนเช้า การปราศรัยของนักการเมือง คำบรรยายของครูในห้องเรียน เพลงทุกประเภท วรรณกรรมทุกรูปแบบ งานเขียนทางประวัติศาสตร์ หนังสือการ์ตูน ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ละครเวที ละครของกรมศิลปากร จิตรกรรมฝาผนัง และภาพวาดต่างๆ

จากที่กล่าวมาจะพบว่าตัวบทหรือข้อมูล หรือหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ประเภทเรื่องเล่ามีหลากหลาย อันเชื่อมโยงสัมพันธ์กับแนวทางการศึกษาเรื่องเล่า ซึ่งมีกรอบหรือทฤษฎีในการศึกษาที่หลากหลายเช่นกัน ช่วงกลางศตวรรษที่ 20 เกิดแนวคิดเรื่อง “โครงสร้างนิยม” ที่สันคลอนการศึกษาเรื่องเล่าตามแนวทางเดิมของอริสโตเติลที่ว่า “เรื่องเล่าเป็นการลอกเลียนความเป็นจริง” จึงมักนิยมศึกษา “ภาพสะท้อน” ของเรื่องเล่าโดยเชื่อมโยงกับปัจจัยภายนอก ในแง่ของศิลปะและวรรณกรรม เรื่องเล่า คือภาพสะท้อนความล้ำเลิศของผลงานสร้างสรรค์ด้านสุนทรียะ

และความสามารถของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ส่วนแนวคิดด้านโครงสร้างนิยมมองว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดว่าเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์นั้น แท้จริงแล้ว “เป็นการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม” ซึ่งทำหน้าที่สื่อความหมายเชิงค่านิยม อุดมการณ์ ระหว่างผู้คนในสังคม

ส่วนอารมณ์สะเทือนใจ (emotion) คือคุณลักษณะอันสำคัญยิ่งของงานศิลปกรรมทุกแขนง เพราะอารมณ์สะเทือนใจเป็นหัวใจของศิลปะ วรรณกรรม หรือศิลปกรรมใด มีความงามความไพเราะ แต่ผู้ดูผู้ฟังไม่รู้สึกรู้สีกเกิดอารมณ์สะเทือนใจก็ไม่เป็นศิลปะ (เสฐียรโกเศศ, 2546) อารมณ์สะเทือนใจ คือสิ่งที่ทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤตเรียกว่า รส หรือ ปฏิกริยาทางอารมณ์ (กุสุมา รักษมณี, 2549) การประจักษ์แจ้งในรสหรืออารมณ์สะเทือนใจ มิได้มีเพื่อความหฤหรรษ์เท่านั้น หากเพื่อเข้าใจและเข้าถึงในสัจจะแห่งอารมณ์หรือรสจตุเดียวกับการบรรลุสัจธรรมแห่งชีวิต ซึ่งมีไขของผู้ประจักษ์แจ้งแต่ผู้เดียว หากหมายรวมถึงประจักษ์แจ้งในชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งปวงในแง่นี้จึงอาจกล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์เรื่องเล่ามิได้รังสรรค์มาเพื่ออารมณ์เพียงประการเดียว หากยังเป็นเครื่องมืออันสำคัญต่อการทำความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิตอีกด้วย

จากมโนทัศน์ของ “เรื่องเล่า” และ “อารมณ์สะเทือนใจ” ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เชื่อมโยงสู่ลักษณะเด่นของเรื่องเล่าเร้าอารมณ์สะเทือนใจในเหตุการณ์สวรรคตในรัชกาลที่ 9 มีความสอดคล้องในแง่ที่ว่า เป็นเรื่องเล่าที่มีข้อเท็จจริงเป็นหลัก แต่เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดจากอารมณ์สะเทือนใจของผู้เขียนหรือผู้เล่า ซึ่งเนื้อหาของเรื่องเล่ามีลักษณะร่วมอันเป็นลักษณะเด่น ที่เป็นเครื่องมือสำคัญของอารมณ์สะเทือนใจ ดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

2. ลักษณะเด่นของเนื้อหาจากเรื่องเล่าในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

“เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่มีเนื้อหาเร้าให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจทั้งหมด 56 เรื่อง พบเนื้อหาที่มีลักษณะ “ร่วม” กันใน 2 ลักษณะ

ในการศึกษาเหล่านี้ เนื้อหาที่กล่าวถึงการสูญเสีย และเนื้อหาที่กล่าวถึงการสดุดี ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ถือเป็นลักษณะเด่นของเรื่องเล่าทั้งหมดคือ 56 เรื่อง ดังจะเสนอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

2.1 เนื้อหาที่กล่าวถึงการสูญเสีย

“การสูญเสีย” ในที่นี้หมายถึงการสวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 9 อันเป็นเหตุการณ์ที่ “เรา” ให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจร่วมกันทั้งผู้เล่าเรื่อง หรือผู้เขียน และผู้อ่านหรือ ผู้รับสารจากเรื่องเล่านั้น “เรื่องเล่า” ทั้ง 5 เรื่องที่นำมาเป็นตัวอย่างนี้ ชี้แสดงให้เห็นว่า “ผู้เล่า” นำเสนอเนื้อหาของเรื่องที่แสดงการสูญเสียที่มีทั้งลักษณะ “รวม” กันดังนี้

เรื่องเล่าที่ 1 เรื่อง “วันที่หัวใจคนไทยทั้งประเทศแตกสลาย” ของ Joker วันที่ 13 ตุลาคม 2559

“...วันนี้จะเป็นอีกวันหนึ่งที่คนไทยทั้งประเทศจะต้องจดจำไปตลอดกาล จดจำว่าเราได้สูญเสียสิ่งที่มีค่ามากที่สุดเหนือหัวไปยากจะหาสิ่งไหนมาแทนได้ วันนี้เป็นวันที่ทุกคนก้มหน้าก้มตาจ้องมองโทรทัศน์บนรถไฟฟ้าด้วยน้ำตานองหน้า วันที่ทุกคนนั่งเฝ้าหน้าจอโทรทัศน์โดยไม่มีเสียงพูดคุยใครนอกเสียงสะอื้น วันที่ท้องฟ้านั้นเคยสดใสจู่ๆ ก็มีตกลงอย่างน่าประหลาดใจวันที่เราได้ยินเสียงคนไทยร้องให้ดังพร้อมกันทั่วประเทศ วันที่เรา

มีการสูญเสียครั้งใหญ่ในชีวิตของคนไทย วันที่
เราไม่มี “พ่อ” อีกแล้ว...”

(Joker, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 2 เรื่อง “13 ตุลาคม : วันฟ้าเศร้า” ของ Paratiya_k วันที่ 13 ตุลาคม 2559

“...ฉันไม่มีน้ำตาจะไหลริน มีเพียงความรู้สึก
แน่นในหน้าอกจุกอยู่ในใจ...เหมือนกำลังเสีย
ญาติผู้ใหญ่ที่ฉันเคารพนับถือมากๆ คนหนึ่ง
ไป ญาติคนนั้นคนที่นั่งอยู่ในห้องนั้นและฉันไม่
ใส่ใจอะไรมากมายแต่รู้ว่าญาติคนนั้นจะนั่งมอง
ฉันอยู่ที่ตรงนั้นและฉันจะเห็นเขาทุกครั้งเมื่อหัน
กลับไปมอง แต่แล้ววันนี้ญาติคนนั้นของฉัน
ไม่ได้นั่งมองฉันอยู่ที่ตรงนั้นอีกแล้ว ฉันเสียใจ
เหลือเกิน...”

(Paratiya_k, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 3 เรื่อง “และในหัวใจพวกเราชาวไทยก็ยังมีในหลวงอยู่เสมอ” ของ
Chanuikarn วันที่ 14 ตุลาคม 2559

“...เราสูญเสียพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์
มาเป็นเวลาเจ็ดสิบปีเต็ม...ตั้งแต่พระชนมายุ
ไม่กี่พรรษา เราสูญเสียวีรบุรุษที่ทรงงานหนัก
ตลอดชีวิตของท่าน คิดประโยชน์ส่วนรวม
มากกว่าส่วนตน ใช้ชีวิตเรียบง่าย เป็นต้นแบบ
ให้ประชาชนชาวไทย เราสูญเสียบุคคลที่พร้อม

**ใจกันเรียกว่าพ่อโดยไม่มีเงื่อนไ้เราสูญเสีย
ส่วนหนึ่งของชีวิตเราไปแล้ว...”**

(Chanuikarn, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 4 เรื่อง “วันที่คุณตาไม่อยู่ : Leave but Not Left” ของ Pen วันที่ 14 ตุลาคม 2559

**“...ฉันเสียใจที่คุณตาจากไป แต่ฉันก็ตีใจที่
คุณตาจะได้พักผ่อนอย่างทีคนอายุ 90 ควรจะ
ทำ ถ้านี้เป็นนิทาน แล้วฉันมีพรวิเศษ 1 ข้อ ฉัน
จะไม่ขอให้เขากลับมา ฉันจะไม่ขอให้เขาเป็น
อมตะ แต่ฉันจะขอให้เขาไปอย่างหมดห่วง...”**

(Pen, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 5 เรื่อง “ครูแล สักข์สุข พระสหายแห่งหมู่บ้านเขาเต่า” ของ KhunO วันที่ 9 ธันวาคม 2559

**“...แม้ในวันที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะทรงไม่อยู่บนโลกแล้ว
และอาจจะทำให้ใครหลายๆ คนโศกเศร้า
เสียใจ เหมือนกับชาวบ้านแห่งบ้านเขาเต่า
แห่งนี้ แต่สิ่งที่ท่านเคยทำให้แก่ชาวบ้านในวัน
นั้นก็ยังคงเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้าน และ
พระองค์ท่านก็คงจะยังสถิตย์อยู่ในดวงใจของ
ปวงชนชาวไทยทุกคนตลอดไป...”**

(KhunO, 2559: ออนไลน์)

“เรื่องเล่า” ทั้ง 5 เรื่องที่นำมาเป็นตัวอย่าง พบลักษณะเนื้อหา “ร่วมกัน”
อันนำไปสู่ลักษณะเด่นดังนี้

เนื้อหากล่าวแสดงการสูญเสียผ่านการใช้ภาษาพบว่ามีการใช้ภาษาที่
กล่าวถึงความสูญเสียทั้งตรงไปตรงมาและอ้อมค้อมรวมกันทั้ง 5 เรื่อง เช่นที่กล่าวถึง
การสูญเสียอย่างตรงไปตรงมา

“...จดจำว่าเราได้สูญเสียสิ่งที่มีค่ามากที่สุด
เหนือหัว วันที่เรามีการสูญเสียในชีวิตของ
คนไทย...”

(Joker, 2559: ออนไลน์)

“...เราสูญเสียพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์...”

(Chanuikarn, 2559: ออนไลน์)

“...เหมือนกำลังสูญเสียญาติผู้ใหญ่...”

(Paratiya_k, 2559: ออนไลน์)

“...เราสูญเสียวีรบุรุษที่ทรงงานหนักตลอด
ชีวิต...”

(Chunuiarn, 2559: ออนไลน์)

“...แม้วันนี้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดช... จะทรงไม่อยู่บนโลกแล้ว...”

(KhunO, 2559: ออนไลน์)

และที่กล่าวถึงการสูญเสียอย่างอ้อมค้อม คือ

“...แต่ฉันก็ตั้งใจที่คุณตาจะได้พักผ่อนอย่างที่คุณ
90 ควรจะมี...”

(Pen, 2559: ออนไลน์)

นอกจากการใช้ภาษาที่แสดงการสูญเสียอย่างตรงไปตรงมาแล้วยังพบการใช้ภาษาที่แสดงอารมณ์สะท้อนใจในลักษณะของการพรรณนาให้เห็นภาพของความโศกเศร้าเสียใจ ดังนี้

“...วันนี้เป็นวันที่ทุกคนก้มหน้าก้มตาจ้องมอง
โทรทัศน์บนรถไฟฟ้าด้วยน้ำตานองหน้า วันที่
ทุกคนนั่งเฝ้าหน้าจอโทรทัศน์โดยไม่มีเสียงพูด
คุยกับใครนอกจากเสียงสะอื้น...วันที่เราได้ยิน
เสียงคนไทยร้องไห้พร้อมกันทั่วประเทศ...”

(Joker, 2559: ออนไลน์)

“...ฉันไม่มีน้ำตาจะไหลรินมีเพียงความรู้สึก
แน่นในหน้าอกจุกอยู่ในใจ...”

(Paratiya_k, 2559: ออนไลน์)

จากที่กล่าวถึงลักษณะเด่นด้านเนื้อหาการสูญเสียพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่
รัชกาลที่ 9 โดยใช้คำที่สื่อความถึงการสูญเสียอย่างตรงไปตรงมา คือ คำว่า “สูญเสีย”
หรือใช้คำนำนองสูญเสีย เช่น “ไม่อยู่บนโลกนี้” หรือ “จากไป” เป็นต้น ประกอบกับ
การพรรณนาอารมณ์และความรู้สึกร่วมกับไปกับ “การสูญเสีย” ครั้งนี้ด้วยเช่น “ฉัน
ไม่มีน้ำตาจะไหลริน มีเพียงความรู้สึกแน่นในหน้าอก จุกอยู่ในใจ...” หรือ “วันที่
ท้องฟ้า เคยสดใส จู่ๆก็มีตกลงอย่างน่าประหลาดใจ วันที่เราได้ยินเสียงคนไทยร้องไห้ดัง

พร้อมกันทั่วประเทศ” การใช้ภาษาเพื่อการพรรณนาถึงการสูญเสียนี้จึงเป็น “สาร” ที่ กระตุ้น หรือ “เร้า” ให้เกิดอารมณ์ต่อผู้อ่าน หรือผู้รับสารให้สะเทือนใจและ คล้อยตามได้ดียิ่ง

2.2 เนื้อหาที่กล่าวถึงการสดุดี

“การสดุดี” ในที่นี้หมายถึงการยกย่องหรือสรรเสริญเกียรติคุณใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั้งปวง ในส่วนของการสรรเสริญเกียรติคุณนี้จะเชื่อมโยงกับเนื้อหา เรื่องการสูญเสียซึ่งเป็น โครงสร้างส่วนแรกในตัวของเรื่องเล่า เนื้อหา ในส่วน “การสดุดี” นี้ พบลักษณะ “ร่วม” เช่นเดียวกับส่วนการ “สูญเสีย” ดังจะนำมาเป็นตัวอย่างให้เห็น ดังนี้

เรื่องเล่าที่ 1 เรื่อง “พ่อของแผ่นดิน” ของ Uniizuq วันที่ 13 ตุลาคม 2559

“...สิ่งที่เราเห็นตลอดมา คือพระบรมฉายา
ลักษณะของพ่อหลวง ประดับอยู่บนฝาผนังของ
ทุกบ้านเราเห็นพระองค์ท่านเห็นพระราช
กรณียกิจ พระราชโองการ โครงการใน
พระราชดำริ พระราชนิพนธ์บทเพลงมากมาย
ผ่านทีวีทุกช่อง สารคดี หรือแม้กระทั่งจาก
คำบอกเล่าของปู่ย่าตายาย ถึงสิ่งที่พระองค์
ทรงงาน และเหน็ดเหนื่อยเพื่อปวงประชา
มาตลอด ตั้งแต่ที่ได้ขึ้นครองราชย์จนกระทั่ง
บัดนี้...”

(Uniizuq, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 2 “พ่อหลวง...สวรรคต...ความจริงที่เจ็บปวดที่สุดในชีวิต” ของ Tu Alisa
วันที่ 14 ตุลาคม 2559

“...โครงการในพระราชดำริ ทุกโครงการล้วนมี
คุณอนันต์ และคำสอนที่พระองค์ทรงมี
พระราชดำรัสในแต่ละครั้งก็ทรงมีความหมาย
ให้เราได้คิดมากมาย หลายสิ่งหลายอย่างใน
แผ่นดินนี้ที่ท่านทรงอุทิศพระวรกายทรงงาน
อย่างไม่เหน็ดเหนื่อย มันมีค่าและยิ่งใหญ่ใน
จิตใจคนไทยเสมอ...”

(Tu Alisa, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 3 เรื่อง “บันทึกจากคนสองแผ่นดิน” ของ Forest วันที่ 15 ตุลาคม 2559

“...ชายคนหนึ่ง ทั้งชีวิตของเขามีแค่งานเดียว
เท่านั้น...คือ แก้ไขความทุกข์ยากให้คนงาน
ของเขาต้องทำตลอดชีวิต ไม่มีวันหยุด ไม่เคย
หยุด ไม่มีลาพักร้อน แม้ในยามหลับ ยามตื่น
ยามป่วย...คือคนที่มิชีวิตเพื่อคนอื่น ชายคน
นั้น ทำงานโดยไม่มีเกษียณ ทำจวบจนลม
หายใจสุดท้ายจะดับลง...”

(Forest, 2559: ออนไลน์)

เรื่องที่ 4 เรื่อง “ในหลวงในดวงใจ (เดือน)” ของ Tasicha วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559

“...ท่านไม่เพียงแต่ทำ ท่านทรงคิด ทรงสร้าง ทรงทำ ท่านสร้างสิ่งสวยงามไว้ให้พวกเรา ตั้งแต่วันแรกที่พระองค์ทรงเป็น พระมหากษัตริย์ ท่านทรงงานหนักตลอดเวลา ทรงงานด้วยตัวพระองค์เอง ทำให้เกิด โครงการในพระราชดำริมากกว่า 4,000 โครงการ และทำให้ประเทศไทยเป็นไปดังทุกวันนี้ ท่านเป็นดังผู้วิเศษของชาวไทย ท่านสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ไว้ให้เรา ทำให้เรามีกิน มีใช้ ประโยชน์ต่างๆ ที่พระองค์ทรงตรัส ทำให้พวกเรา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จนกระทั่งวันสุดท้าย ...”

(Tasicha, 2559: ออนไลน์)

เรื่องที่ 5 เรื่อง “ประเพณีที่แสนสิ้นหวัง” ของ May_Be_Need วันที่ 27 พฤศจิกายน 2559

“...เมื่อมองย้อนไปตอนผมเด็กๆ โครงการ บนดอยบางโครงการเพิ่งเริ่มต้น วันนี้โครงการ เหล่านั้นผลิดอกออกผลแล้วสวยงามมากเสีย ด้วย ความเพียรของพระองค์ท่านทำให้ลูกคิด มาได้ว่าอย่าเพิ่งสิ้นหวัง บ้านเมืองเราเคยแย่ กว่านี้มาเยอะมาก รูปปกถ่ายที่มหาวิทยาลัย แม่ฟ้าหลวงเมื่อสามปีก่อน เราโชคดีจริงๆ ที่มี

ในหลวง และอยากให้พระองค์ท่าน
ทอดพระเนตรลงมาแล้วทรงภูมิใจที่ประเทศ
ไทยโชคดีที่มีพสกนิกรตามรอยพระองค์ท่าน
ไม่ต้องทุกเรื่อง แค่เรื่องที่น่าสนใจคนละเรื่องก็พอ
...”

(May_Be_Need, 2559: ออนไลน์)

“เรื่องเล่า” ทั้ง 5 เรื่องที่นำมาเป็นตัวอย่าง พบลักษณะเนื้อหาเหมือนกัน
อันเป็นลักษณะเด่น กล่าวคือ การสรรเสริญเกียรติคุณในพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันเป็น
อนุกอนันต์ ดังปรากฏในเรื่องเล่าทั้ง 5 เรื่องดังนี้

“...เห็นพระราชกรณียกิจ พระราชโองการ
โครงการในพระราชดำริพระนิพนธ์บทเพลง
มากมาย...”

(Unilzuq, 2559: ออนไลน์)

“...โครงการในพระราชดำริทุกโครงการล้วนมี
คุณอนันต์ และคำสอนที่พระองค์ทรงมี
พระราชดำรัสในแต่ละครั้ง...”

(TuAlisa, 2559: ออนไลน์)

“...ทำให้เกิดโครงการในพระราชดำรินานกว่า
4,000 โครงการ...”

(Tesicha, 2559: ออนไลน์)

“...โครงการบนตอยบางโครงการเพิ่งเริ่มตั้ง
วันนี้โครงการเหล่านั้นผลิตดอกออกผลแล้ว
สวยงามมากเสียด้วย...”

(May_Be_Need, 2559: ออนไลน์)

นอกจากเรื่องเล่าทั้ง 5 เรื่อง จะกล่าวถึงพระราชกรณียกิจอันหลากหลายมากกว่า 4,000 โครงการ ตั้งข้อความที่นำมาวิเคราะห์ให้เห็นแล้ว การทรงงานของพระองค์อย่างหนัก โดยมุ่งพัฒนาพสกนิกรในพระองค์ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ คือทรงงานเพื่อคนอื่นและเพื่อสังคมมาตลอดอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ตลอดช่วงการครองราชสมบัติ เช่น

“...หลายสิ่งหลายอย่างในแผ่นดินนี้ที่ท่านทรง
อุทิศพระวรกายทรงงานอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย
...”

(TuAlisa, 2559: ออนไลน์)

“...ชายคนหนึ่ง...แก้ไขความทุกข์ยาก
ให้คนงานของเขาต้องทำตลอดชีวิต ไม่มี
วันหยุด ไม่เคยหยุด ไม่มีลาพักร้อน...”

(Forest, 2559: ออนไลน์)

“...ท่านทรงคิด ทรงสร้าง ทรงทำ ท่านสร้าง
สิ่งสวยงามไว้ให้พวกเราตั้งแต่วันแรกที่พระองค์
ทรงเป็นกษัตริย์...”

(Tesicha, 2559: ออนไลน์)

การสรรเสริญเกียรติคุณด้วยการกล่าวถึงพระราชกรณียกิจ ตลอดจนภาษาที่พรรณนาให้เห็นพระวิริยบารมีที่ทรงงานหนักเพื่อสังคม คนอื่น หรือโดยนัย คือ พสกนิกรในพระองค์ ล้วน “เร้า” ให้ “เรื่องเล่า” ทั้ง 5 เรื่องนี้ ให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจได้อย่างดียิ่ง

3. คุณค่าของ “เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

จากการศึกษาพบว่า “เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 9 มีคุณค่า 3 ประการ ดังจะนำเสนอไปตามลำดับดังนี้

3.1 คุณค่าด้านการศึกษาหรือการให้ความรู้

“เรื่องเล่า” หลากๆ เรื่องมีลักษณะ “ร่วม” กันในแง่ที่กล่าวถึงพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจในพระองค์ที่ทรงบำเพ็ญมาเนิ่นนานตั้งแต่ทรงครองราชสมบัติจนถึงสวรรคต อันเป็นการต่อยอดในคุณลักษณะด้านวิริยบารมีและปัญญาบารมี ผ่านโครงการในพระราชดำริมากกว่า 4,000 โครงการ และพระราชนิพนธ์ทั้งปวง ข้อมูลที่เป็นทั้งข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นข้างต้นนี้ ถือเป็น การให้การศึกษาหรือให้ความรู้ ดังปรากฏในตัวอย่างเนื้อหาของเรื่องเล่า ดังนี้

“...พระองค์ทรงเป็นยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ เราเกิดและเติบโตในรัชกาลที่ 9 เราจะเห็นพระองค์ท่านทรงงานทุกวันตั้งแต่วันแรกที่พระองค์ขึ้นครองราชย์...ทำให้เราได้รู้ว่าพระองค์ทำทุกอย่างเพื่อคนอื่น ท่านไม่เพียงแต่ทำ ท่านทรงคิด ทรงสร้าง ทรงทำ... ท่านทรงงานหนักตลอดเวลาทรงงานด้วยตัวพระองค์เอง ทำให้เกิดโครงการในพระราชดำริมากกว่า 4,000 โครงการ และทำให้ประเทศไทยเป็นไปดังทุกวันนี้...”

(Tesicha, 2559: ออนไลน์)

3.2 คุณค่าด้านการพัฒนามนุษย์

การพัฒนามนุษย์คือการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของคุณงามความดี เริ่มตั้งแต่ผู้เขียนในฐานะผู้เล่าเรื่อง เกิดความซาบซึ้งสะเทือนใจในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ความซาบซึ้งสะเทือนใจดังกล่าวเกิดจากการสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าคุณงามความดีในพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจ ตลอดจนพระจริยวัตรอันงดงามทั้งปวง นั้นหมายความว่าผู้เล่าเรื่องตระหนักและแยกแยะความดีความงามที่มนุษย์โดยทั่วไปพึงตระหนักได้ จากนั้นก็ถ่ายทอดความสะเทือนใจนี้ผ่าน “เรื่องเล่า” ให้ผู้อื่น/ผู้อ่าน ได้รับรู้ความละเอียดประณีตของจิตใจที่เหมือนกันก็จะทำให้ “สาร” อารมณ์และความคิดในเรื่องเล่าสัมฤทธิ์ผล การตระหนักถึงคุณค่าคุณงามความดี คือการจัดระเบียบตัวเองให้อยู่ในกรอบของจริยปฏิบัติ โดยนัยคือการพัฒนาบุคลิกในส่วนของคุณงามความดีนั่นเอง เมื่อมนุษย์ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมแล้วจะเป็น “ภูมิคุ้มกัน” ที่ดีที่จะต่อยอดไปพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืนมั่นคง น่าสังเกตว่า การพัฒนามนุษย์ในแง่นี้แทบจะไม่มีการพูดถึงอีกแล้วในยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งหาว่าไม่ว่า หากขาดคุณธรรมจริยธรรมในตัวมนุษย์แล้ว การพัฒนาในส่วนอื่นที่จะก่อปัญหาตามมาเนื้อหาของ “เรื่องเล่า” ที่แสดงคุณค่าด้านการพัฒนามนุษย์จะได้แสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง ดังนี้

“...ตอนนี้เราเข้าใจแล้ว แต่ต่อให้เราไม่เห็นข่าวว่าพระองค์ทำอะไร เราก็เชื่อมั่นและรับรู้ได้ว่าพระองค์ไม่ได้พักผ่อนเลย... ทุกๆ คำสอนของพ่อ ล้วนแล้วแต่เป็นคำวิเศษพระบรมราชาวาจาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สอนให้เราเป็นคนดี และเรียนรู้การใช้ชีวิตอย่างพอดีและพอเพียง ...”

(ณัฐรดี มีจำนงค์, 2559: ออนไลน์)

3.3 คุณค่าด้านการเข้าใจในลัทธิธรรมของชีวิต

เป็นคุณค่าในเชิงปรัชญาที่ชี้แสดงว่า “มนุษย์” ทุกชนชั้น ทุกสถานภาพ และทุกเพศ ทุกวัย ต่างต้องประสบกับสิ่งเดียวกัน คือการ “เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป” อันเป็น “แก่น” แท้ของมนุษย์ที่ต้องตระหนักรู้สิ่งที่จะดำรงไว้อย่างมั่นคง คือการก่อปรด้วยคุณงามความดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ “สังคม” จะจารจารึกไว้มีรูปลักษณ์ “เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ผู้เล่า/ผู้แต่ง ได้สะท้อนย้อนคิดออกมาว่า “อารมณโศก” อันเป็นอารมณ์สะท้อนใจจากเรื่องเล่านี้ เมื่อถึงสูงสุดแล้วกลับมาพิจารณาเหตุการณ์และตนเองจะเกิดการ “หยั่งรู้” ถึงความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งอันนำมาซึ่งพุทธิปัญญาอันลึกซึ้ง ดังปรากฏในเนื้อหาของเรื่องเล่า ดังนี้

“...มีคำคม คำหนึ่ง ผมเตรียมฝากไว้อย่างหนึ่งว่าเวลา
เศร้าเสียใจ หรืออะไรก็ตาม ที่รู้สึกรักและผูกพันอย่าง
หาที่สุดมิได้ ร้องไห้เถอะครีบ แต่อย่าให้ความเศร้า
คืบคลานนานไป จนเสียตัวตน ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น
ก็ตาม ขอเพียงแค่เดินหน้าต่อไป ตามหลักคำสอนของ
ท่านที่อยู่บนฟ้า และสร้างพลังใจของตนเองให้เข้มแข็ง
ทุกวัน ให้สมกับที่มีตัวตนที่อยู่ในยุคนั้น ที่มีความสุข
อันใหญ่ยิ่งสูงสุด...”

(โจ ปิยะเทพ ตรีงจิตวิลาส, 2559: ออนไลน์)

บทสรุป

องค์ความรู้เกี่ยวกับ “เรื่องเล่า” หรือ “ศาสตร์แห่งเรื่องเล่า” มีพัฒนาการไปตามบริบททางสังคมจากยุคแรกๆ เช่น ในยุคอริสโตเติล มักจะพินิจเรื่องเล่าในแง่ของภาพสะท้อนและความซาบซึ้งซึ่งสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องเล่าประเภทบันเทิงคดีที่ให้ความสำคัญกับจินตนาการเป็นหลัก ปัจจุบันมโนทัศน์ของเรื่องเล่าได้ขยายพรมแดนโดยผนวกเอาเรื่องเล่าแบบเรื่องจริงหรือสารคดีเข้าไว้ด้วย หรืออาจกล่าวได้

ว่าทุกเรื่องราวที่อยู่รอบตัวเราล้วนเป็น “เรื่องเล่า” ได้ทั้งนั้น ดังนั้น ประเด็นศึกษาเรื่อง “ภาพสะท้อนความจริง” เดิมที่เชื่อมโยงกับ “ปัจจัยภายนอก” จึงหันเหความสนใจมาให้ความสำคัญกับ “การประกอบสร้าง” ควบคู่กับการศึกษาเรื่องเล่าในลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นความสนใจ หรือเป็นแนวโน้มของศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ในปัจจุบัน

“เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีลักษณะเด่น คือ เป็นเรื่องเล่าที่อิงอยู่กับเรื่องจริงแต่มี “อารมณ์สะท้อนใจ” เป็นเครื่องน้อมนำให้ “สาร” หรือเนื้อหาที่อุดมด้วยอารมณ์และความคิด “สื่อ” ได้สัมฤทธิ์ผลทั้งในระดับของผู้เล่าหรือผู้เขียนและผู้รับสาร นอกจากนี้ เนื้อหาของ “เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตนี้ยังพบว่า มีลักษณะเด่นที่มีลักษณะ “ร่วม” กันอีก 2 ประการ คือ เนื้อหาที่ “เร้า” ให้เกิดความสะเทือนใจ คือ เนื้อหาที่กล่าวถึงการสูญเสีย และเนื้อหาที่กล่าวถึงการสวดดี โดยผ่านการใช้ภาพหรือคำที่สื่อความหมายอย่างตรงๆ หรือสื่อความหมายใกล้เคียงที่เกี่ยวกับสูญเสีย และการสวดดี เนื้อหาใน 2 ลักษณะ มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ส่วนแรกจะกล่าวถึงการสูญเสียก่อน และกล่าวถึงการสวดดี หรือสรรเสริญในเกียรติคุณในพระราชกรณียกิจ และพระอัจฉริยภาพต่างๆ ในลำดับต่อมา นอกจากนี้ “เรื่องเล่า” ทั้งหมดนี้ยังให้คุณค่าใน 3 ประการ คือ **คุณค่าด้านการศึกษาหรือให้ความรู้** ในพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ ผ่านโครงการในพระราชดำริมากกว่า 4,000 โครงการ คุณค่าในลำดับต่อมาคือ **คุณค่าด้านการพัฒนามนุษย์** ในด้านคุณงามความดี ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันที่จะให้มนุษย์มีความแข็งแกร่งทางจริยธรรมเพื่อต่อยอดไปพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ต่อไป และคุณค่าประการสุดท้าย คือ **คุณค่าด้านเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต** มองว่าชีวิตของ “มนุษย์” ทุกชนชั้น ทุกสถานภาพ และทุกเพศทุกวัย ต่างต้องประสบในสิ่งเดียวกัน คือ “เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป” “แก่นแท้” ของมนุษย์ คือ การดำรงมั่นอยู่ในคุณงามความดีเพื่อที่ “สังคม” จะได้จารจดไว้มีรัฐลิมุดจเดียวกับ “เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 นั้นเอง

รายการอ้างอิง

กุสุมา รักขมณี. (2549). การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.

นพพร ประชากุล. (2539). “คำนำเสนอ” ในเชิงอรรถวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :

มติชน.

นพพร ประชากุล. (2542). “คำนำเสนอ” สัญลักษณ์โครงสร้างกับการวิจิตร

ภาพยนตร์, ใน **เล่าเนื้อเรื่องหนังเล่ม 2**. กรุงเทพฯ : มติชน.

นพพร ประชากุล. (2552). **ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม ๒ ว่าด้วยมนุษยศาสตร์**

และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อ่าน.

เสฐียรโกเศศ. (2533). **การศึกษาวรรณคดีแนววรรณศิลป์**. พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

ออนไลน์

โจ ปิยะเทพ ตรีงจิตวิลาส. (2559). **แผ่นดินต้องจารึก**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 16

พฤศจิกายน 2559 จาก <https://storylog.com>.

ณัฐรดี มีจำนงค์. (2559). **คิดถึงพ่อจากทางไกล**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม

2559 จาก <https://storylog.com>.

Chanuikarn. (2559). **และในหัวใจพวกเราชาวไทยก็ยังมีในหลวงอยู่เสมอ**.

[ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

Forest. (2559). **บันทึกจากคนสองแผ่นดิน**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม

2559 จาก <https://storylog.com>.

Joker. (2559). **วันที่หัวใจคนไทยทั้งประเทศแตกสลาย**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 13

ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

Khun. (2559). **ครูแล สังข์สุข พระสหายแห่งหมู่บ้านเขาเต่า**. [ออนไลน์]. สืบค้น

เมื่อ 19 ธันวาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

May_Be_Need. (2559). **ประเทศที่สิ้นหวัง**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน

2559 จาก <https://storylog.com>.

Paratiya_k. (2559). **13 ตุลา : วันฟ้าเศร้า**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

Pattiesitra. (2559). **รักในหลวง**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

Pen. (2559). **วันที่คุณตาไม่อยู่: Leave but Not Left**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

Tesicha. (2559). **ในหลวงในดวงใจ(เตือนใจ)**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2559 จาก <https://storylog.com>.

Tract. (2559). **รักในหลวง**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

TuAlisa. (2559). **พ่อหลวง...สวรรคต...ความจริงที่เจ็บปวดที่สุดในชีวิต**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

UNIIZUQ. (2559). **พ่อของแผ่นดิน**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

โลกทัศน์ที่สะท้อนจากสำนวนอีสาน

The world views reflect from Isaan idioms

คณิงชัย วิริยะสุนทร¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโลกทัศน์ที่ปรากฏในสำนวนภาษาไทยอีสานโดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัย รวมจำนวนข้อมูลสำนวนไทยอีสานทั้งหมด 890 สำนวน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโลกทัศน์ของคนอีสานที่สะท้อนจากสำนวนอีสาน โดยศึกษาว่าคนอีสานมีโลกทัศน์ต่อสิ่งต่างๆ อย่างไร ผู้วิจัยได้นำแนวทางการศึกษาโลกทัศน์ของนักวิชาการท่านต่างๆ มาประยุกต์ให้สอดคล้องกับสำนวนอีสานที่รวบรวมได้ทั้งหมด จากการศึกษาพบว่าสำนวนอีสานได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอีสานเกี่ยวกับบุคคลในฐานะปัจเจกชน ดังนี้ 1. โลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์ ประกอบด้วย โลกทัศน์ที่มีต่อผู้ชาย โลกทัศน์ที่มีต่อผู้หญิง 2. โลกทัศน์ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม 3. โลกทัศน์ที่มีต่อการพูดทั้งลักษณะการพูดดีและไม่ดี 4. โลกทัศน์ต่อศาสนาและความเชื่อ

คำสำคัญ: โลกทัศน์, สำนวนอีสาน, ผลสะท้อน

Abstract

This article aims to study world views presented in Isaan idioms. This is done by gathering data from books, documents, research, and interviews. The author collected altogether 890 Isaan idioms to study Isaan peoples' worldviews. The results of the study show that Isaan idioms reflect the people's worldviews on human interrelationships and religion beliefs.

Keywords: World views, Isaan idioms, Reflection

---

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

1. บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์เพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ในการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในการสื่อสารแต่ละครั้งจะประสบความสำเร็จหรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้น ผู้ใช้ภาษาต้องรู้จักเลือกสรรถ้อยคำให้เหมาะสมกับบุคคล และกาลเทศะในการสื่อความหมายในภาษานอกจากจะสื่อสารกันด้วยถ้อยคำที่ตรงไปตรงมาแล้ว ยังมีการใช้ภาษาในลักษณะที่ต้องเป็นการตีความอีกชั้นหนึ่งถึงจะเข้าใจได้ ซึ่งถ้าเลือกใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ก็จะทำให้การใช้ภาษาดูแยบคายประหยัดคำ ให้ความหมายลึกซึ้งและยังสื่อถึงวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอีกด้วย

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารที่ต้องอาศัยการตีความหรือมีความหมายโดยนัย เรียกกันว่า “สำนวน” ดังที่ อัญชลี สิงห์น้อย (2545: 76) กล่าวถึง สำนวน สุภาพิต และคำพังเพยว่าเป็นการใช้ภาษาเพื่อให้มีความกระชับ เพื่อเปรียบเทียบและแสดงให้เห็นภาพโดยนัย เพื่อเป็นการเล่นคำให้ไพเราะ รื่นหูและคมคาย และมักเป็นข้อความที่เป็นคติสอนใจ

สำนวนเปรียบเสมือนกระจกเงาสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีความเชื่อ ทักษะคิดเกี่ยวกับความดีความชั่ว เป็นต้น ฉะนั้น การศึกษาสำนวนของแต่ละชาติจะทำให้เราเข้าใจชนชาตินั้นได้ดียิ่งขึ้น (กรรณิการ์ ไกรวิฑูล, 2544: 1)

สำนวนในภาษาใดภาษาหนึ่งหรือสำนวนของกลุ่มชาติพันธุ์ใดกลุ่มกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอาจเป็นสำนวนที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษในวัฒนธรรม สังคม หรือสิ่งแวดล้อมเดิม หรือเป็นสำนวนที่กลุ่มชาติพันธุ์ผู้เป็นเจ้าของภาษานำมาใช้สอดแทรกลงไปในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ดังตัวอย่างสำนวนในภาษาจีนว่า “คนมีพลาดมือ ม้ามีพลาดเท้า” ซึ่งตรงกับสำนวนไทยว่า “สี่ตีนยังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง” ซึ่งสำนวนจีนบ่งชี้สะท้อนให้เห็นการใช้ม้าเป็นพาหนะของชาวจีน เนื่องจากในสมัยก่อนการคมนาคมทางบกส่วนมากจะอาศัยการขี่ม้าในการเดินทางเพราะสะดวกรวดเร็ว แต่สำนวนไทยจะกล่าวถึงสัตว์สี่เท้าทั่วไปไม่ได้จำเพาะเจาะจง หรือตัวอย่างสำนวนเวียดนามเปรียบเทียบคนที่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่หาทางออกไม่ได้เหมือนกับ “โกติดเส้นผม” และ “โก” ยังถูกเปรียบเทียบเหมือนลูกน้องหรือคนที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้อื่น ส่วนคนที่นำตนเองไปสู่อันตรายด้วยการพูด

เปรียบเสมือน “ไถ่ตายเพราะปาก” ในขณะที่สำนวนไทยจะใช้สำนวนว่า “ปลาหมอตายเพราะปาก”

จะเห็นได้ว่าสำนวนเป็นวัฒนธรรมทางภาษาอย่างหนึ่ง ส่วนส่วนใหญ่สร้างมาจากคตินิยมของบรรพบุรุษที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สำนวนจะมีลักษณะเป็นคำคล้องจอง คำคม ผูกปมให้คิด เป็นปริศนา บางสำนวนก็แฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิต ข้อคิด ข้อพึงปฏิบัติเพื่อสร้างสำนึกสังคม แสดงถึงภูมิปัญญาของมนุษย์ในแต่ละชนชาติ การศึกษาสำนวนของกลุ่มชาติพันธุ์ใดจะทำให้เข้าใจโลกทัศน์ ค่านิยม สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาและประสบการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ แล้วยังเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านภาษาอีกด้วย

อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาสำนวนไทยอีสานในแนวเสนับว่ายังมีน้อยมาก ทั้งที่สำนวนไทยอีสานมีจำนวนมากและใช้สืบทอดกันมาช้านาน ซึ่งสำนวนเหล่านั้นสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อและโลกทัศน์ของชาวไทยอีสานได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสำนวนอีสานเพื่อให้เข้าใจลักษณะทั่วไปและที่มาของสำนวนไทยอีสาน ตลอดจนศึกษาความคิดของคนไทยอีสานจากสำนวน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจวัฒนธรรมของคนไทยอีสานที่สะท้อนจากสำนวนได้อีกด้วย เนื่องจากสำนวนอีสานส่วนใหญ่มีโครงสร้างหลายตอน บางสำนวนอีสานโครงสร้างทุกตอนสะท้อนโลกทัศน์เรื่องเดียวกัน แต่บางสำนวนอีสานสะท้อนโลกทัศน์ที่แตกต่างกันไป ผู้วิจัยได้แสดงตัวอย่างเต็มทั้งสำนวนอีสานแต่ละจะเน้นเฉพาะตอนที่สะท้อนโลกทัศน์ที่ตรงกับหัวข้อเท่านั้นและในการวิเคราะห์โลกทัศน์ของคนอีสานที่สะท้อนมาจากสำนวนอีสาน นอกจากผู้วิจัยจะวิเคราะห์โลกทัศน์ตามประเด็นที่กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยจะเชื่อมโยงให้เห็นวิถีชีวิตของคนอีสานที่เกี่ยวข้องกับโลกทัศน์ดังกล่าวด้วย

2. โลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์

โลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์ คือ โลกทัศน์ที่สะท้อนสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลในฐานะปัจเจกชน เป็นต้นว่า สถานภาพของคน ได้แก่ การให้ความเคารพนับถือและยอมรับเพศชายผู้มีความรู้ เพศหญิง ชาติตระกูล จิตใจอารมณ์ความรู้สึก เกียรติยศศักดิ์ศรี กิริยามารยาท เป็นต้น

2.1 โลกทัศน์ที่มีต่อผู้ชาย

ในสังคมอีสาน ผู้ชายมีโอกาสดำเนินชีวิตได้อิสระกว่าผู้หญิง ผู้ชายสามารถทำสิ่งต่างๆ หลายประการที่ผู้หญิงไม่สามารถทำได้ เช่น การมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้อันเป็นทางนำไปสู่การมีอำนาจ ชื่อเสียง เกียรติยศในทางโลก การมีโอกาสได้บวชเรียนอันเป็นการสร้างบุญกุศลสูงสุดในทางธรรม ผู้ชายสามารถเปลี่ยนไปอยู่ในสถานภาพที่สูงกว่าชาติกำเนิดของตนเอง โดยการบวชหรือการเรียนหนังสือแล้วเข้ารับราชการ ในขณะที่ผู้หญิงไม่สามารถทำได้ ในการดำเนินชีวิตผู้ชายก็มีอิสระในการดำเนินชีวิตมากกว่าผู้หญิง ในการประพุดิตน ผู้ชายก็มีอิสระที่จะประพุดิปฏิบัติตนตามความต้องการของตนเองมากกว่าผู้หญิง โดยพบว่าสำนวนอีสานที่สะท้อนโลกทัศน์ต่อผู้ชาย มีดังนี้

ตัวอย่าง เห็น ก โก่อ เป็นฮวงครุ (สวิง บุญเจิม, 2537: 56)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า เรียนหนังสือแล้วไม่รู้ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า การศึกษามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตสามารถยกระดับฐานะทางสังคมได้และผู้มีโอกาสได้ศึกษาควรสนใจใฝ่รู้จนแตกฉานในวิชาการที่ศึกษา

ตัวอย่าง เฮียมน้ำไปเฮียนฮุ้นครหลวงแขวงเพิ่น ไปได้หลายขบมือความฮู้หากบหลาย ได้แต่พอมาดัมผสมกับน้ำป่น คันชิลาบชีก้อยแกงส้มกะบ่แม่น (สวิง บุญเจิม, 2537: 103)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ความรู้น้อย สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า คนบางคนมีโอกาสได้ศึกษาในเมืองหลวงหรือในสถานที่ที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาแต่กลับไม่มีความรู้ และนำไปประโยชน์ไม่ได้

ตัวอย่าง หลึงฮูปฮ้ายคองวัดพางม ชายฮูปทรมาริชาพาฮุ้ง (สำลี รักสุทธี, 2553: 198)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า หลึงจะงามเพราะมีศีล ชายจะงามเพราะมีความรู้ สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่าหากบุคคลใดที่หวังจะเจริญรุ่งเรืองไปข้างหน้า ถึงจะมีรูปร่างไม่ดี แต่หากว่ามีความรู้แล้วก็ย่อมที่จะเจริญได้

ลักษณะของสำนวนอีสานดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงแนวทางให้ผู้ชายยึดถือปฏิบัติเท่านั้น ผู้ชายจะยึดถือปฏิบัติหรือไม่ ไม่ได้ส่งผลต่อชีวิตของผู้ชายมาก แต่ถ้าหากผู้ชายคนใดผ่านการบวชเรียนหรือได้รับการศึกษา ผู้ชายคนนั้นก็ได้รับความเคารพนับถือและยอมรับมากกว่า ทั้งยังสามารถเปลี่ยนไปอยู่ในสถานภาพที่สูงกว่า

ชาติกำเนิดของตนเอง โดยการบวชหรือการเรียนหนังสือแล้วเข้ารับราชการสามารถยกระดับฐานะทางสังคมได้ นอกจากนี้สำนวนอีสานข้างต้นยังสะท้อนในเรื่องของการนำความรู้ความสามารถไปใช้ ต้องใช้ในทางที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่โอ้อวดว่ามีความรู้

จากสำนวนอีสานข้างต้นเห็นว่า สังคมอีสานได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้ชายไว้แล้วตั้งแต่เกิดจนตาย บทบาทและหน้าที่ดังกล่าว ล้วนเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญสำหรับผู้ชายเพราะสังคมอีสานคาดหวังให้ผู้ชายเป็นหัวหน้า เป็นผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำครอบครัวหรือผู้นำสังคม ดังนั้นคนอีสานจึงมี โลกทัศน์ว่าผู้ชายควรจะมีคุณสมบัติที่พร้อมจะเป็นผู้นำได้

2.2 โลกทัศน์ที่มีต่อผู้หญิง

ถึงแม้ว่าลูกผู้หญิงจะไม่มีโอกาสบวชเรียนและรับราชการสร้างชื่อเสียงให้วงศ์ตระกูลเหมือนผู้ชาย แต่สังคมอีสานมีทัศนคติต่อผู้หญิงว่ามีความซื่อสัตย์และกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ผู้หญิงมีโอกาสใกล้ชิดและเลี้ยงดูพ่อแม่ได้ตลอดชีวิต เพราะประเพณีของสังคมอีสานเมื่อผู้ชายแต่งงานแล้วต้องย้ายไปอยู่ที่บ้านของฝ่ายหญิง ผู้ชายจึงไม่ได้อยู่ใกล้ชิดเลี้ยงดู ประณินบิดพ่อแม่ ความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูกสาวจึงเป็นความผูกพันที่แน่นแฟ้นกว่าความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูกชาย ครอบครัวชาวอีสานจึงมีความยินดีที่มีลูกสาวไม่น้อยกว่าการมีลูกชาย ครอบครัวของชาวอีสานต้องเลี้ยงลูกสาวให้ดีเพื่อให้ได้เป็นที่พึ่งของพ่อแม่ต่อไป ด้วยเหตุที่สังคมอีสานมีความคาดหวังในตัวผู้หญิงสูงมาก และสังคมได้สร้างบรรทัดฐานที่สังคมเห็นว่าดีงามให้ผู้หญิงประพฤติปฏิบัติ โดยผู้หญิงต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตั้งแต่เกิดจนตาย ผู้หญิงอีสานคนใดไม่ประพฤติปฏิบัติตามจะถูกสังคมตำหนิและลงโทษ ผู้หญิงจึงต้องเรียนรู้หน้าที่และบทบาทของตนในสถานภาพต่างๆ กัน ในแต่ละช่วงวัยของชีวิต ผู้หญิงอีสานได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเข้มงวดกวัดขันมากกว่าผู้ชาย ตั้งแต่เริ่มโตเป็นสาวจนกระทั่งถึงเวลาแต่งงาน มาตรฐานทางศีลธรรม การซุบซิบนินทาของเพื่อนบ้านและความเชื่อในวิญญานบรรพบุรุษเป็นสิ่งสำคัญที่ควบคุมให้ผู้หญิงประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของจารีตประเพณีอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้ว่าผู้หญิงจะไม่มีหน้าที่ทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวเหมือนผู้ชาย แต่ผู้หญิงก็มีหน้าที่และบทบาทในการกำหนดอนาคตของครอบครัวและบุคคลในครอบครัวต่อไป ผู้หญิงจึงจำเป็นต้องได้รับ

การปลูกฝัง เรียนรู้หน้าที่และบทบาทดังกล่าวตั้งแต่วัยเด็กเพื่อที่จะทำหน้าที่ได้
สมบูรณ์ที่สุดเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ลักษณะของผู้หญิงที่พึงประสงค์

ตัวอย่าง หญิงใดสูงก่าเกลี้ยงท้ายล้ามเอิกเหวอ หญิงนั้นงามพอควรให้ฮีบจาจงด่าน (สวิง
บุญเจิม , 2537: 88)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า สะโพกที่มีรูปทรงสวยงามมาก สะท้อน
โลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า ลักษณะรูปร่างของผู้หญิงที่ดี

สำนวนอีสานได้สะท้อนลักษณะของผู้หญิงที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์
ซึ่งลักษณะดังกล่าวได้สะท้อนโลกทัศน์ของคนในสังคมต่อลักษณะของผู้หญิงที่
พึงประสงค์ไว้ดังนี้ เป็นผู้กำหนดอนาคตของครอบครัว มีความสามารถในการบ้านงาน
เรือน มีความสามารถในการดูแลทรัพย์สินสมบัติ ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสามี ส่งเสริมสามีให้
เจริญก้าวหน้า เคารพเชื่อฟังและให้เกียรติสามี และปฏิบัติหน้าที่ของแม่บ้านที่ดี

นอกจากนี้ยังมีสำนวนอีสานที่มีเนื้อหาสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนใน
สังคมต่อลักษณะของผู้หญิงที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีดังนี้ คือ
กิริยามารยาทไม่ดี ไม่มีความสามารถในงานบ้านงานเรือน ไม่มีความละเอียดรอบคอบ
ไว้วางใจไม่ได้ ไม่มีความซื่อสัตย์เก็บความลับไม่ได้ ประพฤติตัวไม่ดี วางตนไม่เหมาะสม
โดยเฉพาะเรื่องเพศ ดังนี้

ตัวอย่าง เป็นแม่ฮ้างมันบ่ห่างคือกะทอ (สวิง บุญเจิม, 2537: 47)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า หญิงที่เคยมีสามีแล้วสะท้อนโลกทัศน์
ของคนอีสานที่ว่า หญิงที่เคยแต่งงานมาแล้วยอมเป็นผู้หญิงที่มีตำหนิ

ตัวอย่าง บ้านฮ้างอย่าแหว สาวแก่อย่าจา (สวิง บุญเจิม , 2537: 60)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า หญิงผู้ชานาญในเชิงเสน่ห์เล่ห์กลมารยา
ต่างๆ ไม่น่าไว้วางใจสะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า ผู้หญิงที่มีมารยาไม่ควรคบหา

สำนวนอีสานข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของผู้หญิงที่ไม่ดี เช่น ผู้หญิง
ที่ผ่านการแต่งงานมีครอบครัวมาแล้ว ผู้หญิงที่มีมารยา ผู้หญิงที่รูปร่างหน้าตาดี แต่
พฤติกรรมไม่เหมาะสม ไม่รักกนวลสงวนตัว และไม่รักเดียวใจเดียว ไม่มีความซื่อสัตย์

จากการศึกษาโลกทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงที่สะท้อนจากสำนวนอีสาน จะเห็นว่า
สังคมอีสานยกย่องผู้หญิงเป็นใหญ่ในครอบครัว เป็นผู้วางแผนอนาคตและการดำเนิน
ชีวิตของบุคคลในครอบครัวเป็นผู้กำหนดฐานะของครอบครัว แต่ในสังคมผู้หญิงก็เป็น

รองผู้ชายทั้งอำนาจและสถานภาพ เพราะจากอดีตไม่ปรากฏว่ามีผู้หญิงอีสานคนใด เป็นผู้นำทางสังคมหรือผู้นำทางศาสนา ตำแหน่งดังกล่าวล้วนมีผู้ชายเป็นผู้นำทั้งสิ้น แม้ว่าเบื้องหลังการเป็นผู้นำของผู้ชายจะได้มาจากความคิดการกระทำหรือการสนับสนุนจากผู้หญิงมาโดยตลอดก็ตาม

2.3 โลกทัศน์ที่มีต่อจิตใจ อารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์

คนอีสานมีทรรศนะต่อคนว่า ประกอบด้วยกายและใจ ซึ่งมีความสัมพันธ์ และอิทธิพลเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อย่างไรก็ตาม คนอีสานก็ให้ความสำคัญใจกว่ากาย เพราะใจเป็นตัวกำหนดให้กายปฏิบัติ หรือไม่ให้ปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กายจะปฏิบัติหรือชู้ขึ้นอยู่กับใจเป็นผู้บงการ คนจะมีความสุขหรือความทุกข์ขึ้นอยู่กับใจ โลกทัศน์ของคนอีสานเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์และความรู้สึกที่ปรากฏในสำนวนอีสาน เช่น ความโกรธ ความใจร้อน ความรัก ความเกลียด ความกลัว ความอาย และความต้องการ

ตัวอย่าง จ้วงบักินหญ้าแสนซิมกะเขาหัก หมูป๋อกินฮ้ำแสนซิติกะดั่งเวื้อ (สวิง บุญเจิม, 2537: 33)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า จิตใจของผู้อื่นให้ทำตามที่ต้องการด้วยความยากลำบาก สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า การที่จะทำอะไรต้องยึดมั่นในหลักการไม่ควรทำตามจิตใจคนอื่น

ตัวอย่าง หมาหลายเจ้ากินข้าวหลายเฮือน (สวิง บุญเจิม, 2537: 75)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า คนตลบตะแลงเพื่อผลประโยชน์ตนเอง สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า ไม่ควรไว้วางใจบ่าวหลายนายเปรียบเหมือนกับสำนวนที่ว่า นกสองหัว

ตัวอย่าง ไยบัวข้อง ดินสารสังข์ขาด บาดดินเปิดไก่อเหี้ยบข้อง สั้งมาได้ขาดกลาง (สำลี รักสุทธี, 2553: 103)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ทำอะไรหากมีความระมัดระวังย่อมเกิดผลดี หากทำผลลลาม ย่อมเกิดผลเสีย สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า หากทำอะไรควรที่จะคิดให้รอบคอบคิดไตร่ตรองให้ดีก่อนที่จะลงมือทำ

2.4 โลกทัศน์ที่มีต่อเกียรติยศ ศักดิ์ศรี

คนอีสานเป็นคนที่หยิ่งในเกียรติและศักดิ์ศรี จะเห็นได้ว่าในอดีตถึงปัจจุบัน ภาคอีสานเป็นภาคที่แห้งแล้ง อาชีพของคนอีสานส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ทำนา ทำสวน ทำไร่ ซึ่งการเพาะปลูกเป็นไปด้วยความยากลำบากทั้งสภาพอากาศ สภาพดิน ปริมาณน้ำฝน และระบบชลประทานไม่ทั่วถึง แต่คนอีสานก็ต่อสู้ดิ้นรนตั้งหน้าตั้งตา ทำมาหากินไม่ย่ำถินฐาน ไม่เปลี่ยนอาชีพและพึ่งพาตนเองมาก จากการศึกษาโลกทัศน์ของคนอีสานที่สะท้อนจากสำนวนอีสานพบว่า คนอีสานในอดีตมีโลกทัศน์ต่อเกียรติยศศักดิ์ศรีว่าสำคัญกว่าชีวิต การมีชีวิตอยู่โดยปราศจากศักดิ์ศรีก็มีสภาพไม่ต่างไปจากคนที่ตายไปแล้ว สำนวนอีสานที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง ซาดิที่แนวนามเชื่อเสื่อปลานอนป่า บ่หอนอดอยากเนื้อในท้องเถื่อนไพร (สวิง บุญเจิม, 2537: 51)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า มีศักดิ์ศรีไม่พึ่งพาอาศัยผู้ใด สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า คนอีสานเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรีไม่ขอความช่วยเหลือจากใครง่าย ๆ อาศัยความขยัน อดทนในการทำงาน

ตัวอย่าง เป็นเสื่อแล้วล่ายปล่ายเขากะตุ้ ให้อีบหามินหม้อมาแถมตีมลาย (สวิง บุญเจิม, 2537: 96)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ผู้ชายต้องรักศักดิ์ศรีและรักษาชื่อเสียงของตัวเอง สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า คนอีสานให้ความสำคัญกับผู้ที่มียศศักดิ์ศรี

ตัวอย่าง อย่าสิหวังสุขย่อน บุญเขามาเพ็ง สุขกะสุขเพิ่นพุ่น บ่มาภูมิฮอดเฮา (สำลีสรักสุทธิ, 2553: 125)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า อย่าได้หวังความสุขจากคนอื่น เพราะเป็นไปได้อยาก สุขก็สุขของเขาไม่อาจมาถึงเราได้ สะท้อนถึงโลกทัศน์ที่ว่าทุกคนมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีของตน มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเป็น คนอีสานมีโลกทัศน์ว่า เมื่อมีชีวิตอยู่ก็ควรมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า มีชื่อเสียงเกียรติยศ เมื่อตายก็ตายอย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เพราะคนเราเกิดมามีชีวิตอยู่บนโลกนี้ไม่นาน แต่ชื่อเสียงที่ทำไว้ไม่ว่าจะดีหรือชั่วจะยังคงอยู่ตลอดไป

2.5 โลกทัศน์ที่มีต่อความขยันขันแข็งในการทำงาน

สังคมอีสานเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยแรงงานในการผลิต ดังนั้นคนอีสานจึงต้องขยันขันแข็งในการทำเกษตรกรรม ผู้ที่มีความรู้จากการศึกษาเล่าเรียน

และมีโอกาสอาจโชคดีได้ทำงานราชการ มีเกียรติ มีอำนาจ ในขณะที่คนที่ไม่มีความรู้ หรือไม่มีโอกาสก็ต้องทำงานในไร่นาตามพ่อแม่ ซึ่งเป็นงานหนักไม่ว่าจะเป็นงานใด ผู้คนต้องมีความขยันขันแข็งและมีความอดทนต่อสู้กับงาน เพื่อให้ครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีกินมีใช้ คนที่เกียจคร้านจะถูกสังคมดูถูก สำนวนอีสานที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง หนักช้อยกันหาบ หยาบช้อนกันดิ่ง (สรวง บุญเจิม, 2557: 41)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ว่าต่างคนต่างช่วยกันทำ สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า คนอีสานมีความรักใคร่ปรองดอง สามัคคีนิสัยชอบช่วยเหลือกันและกัน

ตัวอย่าง คบเด็กน้อยเล่นการบ้าน คบหัวล้านเล่นการเมือง (สรวง บุญเจิม, 2557: 121)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ทำงานกับคนไม่เอาการเอางานจะทำให้งานนั้นไม่สำเร็จ สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า การทำงานร่วมกับใครต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถของคนนั้น

ตัวอย่าง เงินค่านี มีหลายแต่ผู้หมั้น ผู้ซื้อคร้าน หาได้กับหมาาน (สำลี รักสุทธี, 2553: 86)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า เงินของทรัพย์สมบัติจะได้มาและมีมากสำหรับคนขยันเท่านั้น คนขี้เกียจถึงได้แต่ก็น้อย สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า คนเราจะมียศพรยศได้นั้น ก็เพราะมีความขยันหมั่นเพียร

สำนวนอีสานข้างต้น สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่มีต่อความขยันขันแข็งในการทำงานว่า ความเพียรพยายาม ความขยัน ความอดทนในการทำงาน การรู้จักวางแผนในการทำงานอย่างละเอียดรอบคอบ การเชื่อฟังคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่ายอมทำให้งานที่ทำประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพ

3. โลกทัศน์ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม

คนอีสานมีโลกทัศน์ต่อการดำรงชีวิตของคนว่า คนเรานอกจากจะดำรงชีวิตในฐานะปัจเจกชนแล้ว คนยังต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันในเรื่องสถานภาพ ฐานะ อายุ เพศ วัย ความสงบสุขของสังคมและของตัวบุคคลขึ้นอยู่กับว่า บุคคลแต่ละคนรักษาหน้าที่สถานะและความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เหมาะสมต่อกันและกัน ดังนั้นการที่คนจะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลในสังคมได้

อย่างปรกติสุข คนต้องเรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติตนต่อบุคคลในสังคมให้เหมาะสม สำนวนอีสานได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในสังคมอีสาน 2 ลักษณะ คือ

3.1 โลกทัศน์ที่มีต่อความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติและระบบอาวุโส

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมอีสาน นอกจากความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์แล้วความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติและระบบอาวุโสก็เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่มีบทบาทมาก ดังนั้นการยอมรับในวัยวุฒิและความอาวุโสจึงมีอยู่มาก หน้าที่ระหว่างผู้ใหญ่ ผู้น้อย บิดามารดากับบุตร สังคมได้กำหนดไว้อย่างเข้มงวด ผู้ที่ประพฤติผิดไปจากแนวคิดของสังคมจะถูกติเตียนอย่างมาก โลกทัศน์ด้านนี้สะท้อนอยู่ในสำนวนอีสานในแง่มุมต่างๆ คือ

ก. พ่อแม่

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2541: 97) ได้กล่าวไว้ว่า “พระพุทธศาสนาถือว่าบิดามารดาเป็นพรหมของบุตร เพราะเป็นผู้มีพรหมวิหาร 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ธรรมทั้ง 4 ประการแสดงให้เห็นว่า บิดามารดาเป็นผู้ให้”

สังคมอีสานเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญต่อบุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่ โดยคนอีสานเปรียบพ่อแม่เป็นพรหมของลูก เป็นเทวดาของภูมิ คือ เทวดาประจำบ้าน เพราะพ่อแม่นอกจากจะเป็นผู้ให้กำเนิดลูก ให้การเลี้ยงดูตั้งแต่เล็กจนโตแล้ว พ่อแม่ยังเป็นครูคนแรกของลูกที่ให้การอบรมสั่งสอน คนอีสานเห็นความสำคัญของการอบรมสั่งสอนว่า เด็กจะเติบโตเป็นคนดี มีกิริยามารยาทที่เรียบร้อย อ่อนน้อม ถ่อมตนได้ ก็ต้องได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่ขัดเกลามนุษย์ให้รู้ว่สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ สิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิด ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งมีอิทธิพลต่ออารมณ์ทัศนคติและความประพฤติของมนุษย์ พ่อแม่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี การอบรมสั่งสอนสามารถขัดเกลากฎกติกามารยาทที่สังคมไม่พึงประสงค์ได้ ทำให้ลูกสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การสอนอาจสอนโดยทางตรง คือ การอบรมสั่งสอนด้วยวาจา หรือสอนทางอ้อมโดยประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง คนอีสานมีโลกทัศน์ว่าพ่อแม่เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดลูกมากกว่าคนอื่น ความประพฤติของพ่อแม่จึงเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการประพฤติปฏิบัติของลูกสำนวนอีสานที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าว

ตัวอย่าง ลูกแทนพ่อ หน่อแทนลำ (สวิง บุญเจิม, 2537: 78)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า คนย่อมเป็นไปตามเชื้อสายเผ่าพันธุ์

ตัวอย่าง ชุมนำพ่อ ก่อนนำครู (สวิง บุญเจิม, 2537: 63)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ทำอะไรมีครูหรือมีแบบฉบับที่ดี

ตัวอย่าง คำปากพ่อแม่นี้ นักเก็งธรณี ใฝ่ผู้ยาแยงนบ หากลิเชื่องเมื่อหน้า (สำลี รักสุทธี, 2553: 36)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า คำพูด คำสอนของพ่อแม่มีค้ำยั้งนัก น้ำหนักเทียบเท่าผืนแผ่นดิน ใครเคารพยำเกรงนำไปปฏิบัติย่อมจะนำความสำเร็จก้าวหน้ามาสู่ตน

จากสำนวนอีสานข้างต้นสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอีสานว่า บทบาทของพ่อแม่ที่สำคัญนอกเหนือจากการให้กำเนิดและการเลี้ยงดูลูก คือ การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก พฤติกรรมที่ดีของพ่อแม่ คือ การอบรมสั่งสอนทางอ้อม

ข. ครูอาจารย์

สังคมอีสานให้ความสำคัญกับครูมาก ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์เหมือนความสัมพันธ์แบบอื่นๆ ในสังคม ที่น้ำหนักจะเอียงไปทางด้านหนึ่ง ครูเสมือนบิดามารดา เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้และออกคำสั่ง นักเรียนเสมอบุตร เป็นฝ่ายรับให้การยอมรับและเชื่อฟัง ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงในกระบวนการถ่ายทอด ยกเว้นแต่ความรู้ไม่รู้เพียงสาของนักเรียน ความรู้ได้ถูกถ่ายทอดสู่ศิษย์คนแล้วคนเล่า เป็นรุ่นๆ สำนวนอีสานที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง หัวล้านสิ้นครู (สวิง บุญเจิม, 2537: 55)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ไม่ทำตามคำสั่ง

ตัวอย่าง เขาเป็นศิษย์ควรสู้ บูชาครูผู้สอนสั่ง เอ็ดตามคำบอกไว้ ศิษย์ลีได้สูงเอื้อง (สำลี รักสุทธี, 2553: 225)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ศิษย์ยำเกรง เคารพครูอาจารย์ย่อมเจริญก้าวหน้า

ตัวอย่าง ศิษย์ควรยำแยงย้าน ครูบาพ่อแม่ (สำลี รักสุทธี, 2553: 225)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ศิษย์ควรเคารพครู

จากสำนวนอีสานข้างต้นสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอีสานที่มีต่อครูว่า ครูนอกจากมีหน้าที่ให้ความรู้แล้ว ยังมีหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เมื่อศิษย์มีปัญหาที่มักไปขอคำปรึกษาจากครู เพราะครูเป็นบุคคลที่สังคมยอมรับว่ามี

ความรู้มากกว่าคนอื่นๆ ในสังคม ครูมักสอนตั้งแต่รุ่นพ่อมาจนกระทั่งถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ครูจึงเปรียบเสมือนญาติผู้ใหญ่ที่บุคคลในครอบครัวให้ความเคารพนับถือ สังคมอีสานนับถือครูว่า เป็นผู้ที่มีพระคุณอันดับสองรองจากพ่อแม่ ครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ศิษย์มีความรู้ มีความประพฤติที่ดี สร้างคนให้เป็นคนที่มีคุณค่าทางสังคม ดังนั้นศิษย์ทุกคนควรให้ความเคารพเชื่อฟังและตอบแทนบุญคุณเสมอบิดามารดา

ค. บรรพบุรุษ นักปราชญ์และผู้อาวุโส

คนอีสานมีโลกทัศน์ต่อบรรพบุรุษ นักปราชญ์และผู้อาวุโสว่า เป็นบุคคลที่ควรได้รับความเคารพนับถือ ไม่ว่าจะเป็นผู้อาวุโสที่อยู่ในเครือญาติและนอกเครือญาติ ในสังคมอีสานคนที่มิมีสถานภาพทางสังคมด้อยกว่าแต่มีความอาวุโสมากกว่า พึงถูกเรียกขานด้วยความเคารพ

ผู้เยาว์ต้องแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่รวมถึงญาติพี่น้องแม้ว่าจะแก่กว่าเพียงไม่กี่นาทีก็ตาม โดยผู้เยาว์ต้องพูดและปฏิบัติตนต่อผู้ใหญ่อย่างสุภาพอ่อนน้อม สังคมอีสานมีโลกทัศน์ต่อผู้อาวุโสว่า เป็นบุคคลที่มีคุณค่าในสังคมเป็นผู้มีประสบการณ์และสามารถนำประสบการณ์ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ โดยเป็นแบบอย่างหรือวางแนวทางที่ถูกต้องดีงามให้แก่อนุชนรุ่นหลังได้ประพฤติปฏิบัติตามโดยไม่ต้องลองผิดลองถูก คนอีสานถือว่าการเดินตามทางผู้ใหญ่เป็นคารวะธรรมเป็นมงคล การนอกคอกเป็นอัปมงคล จึงไม่นิยมทำอะไรผิดจากแบบแผนที่บรรพบุรุษหรือผู้อาวุโสเคยปฏิบัติกันมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต โดยมีพ่อแม่และครูอาจารย์เป็นผู้สั่งสอนปลูกฝังให้ลูกปฏิบัติตาม สำนักอีสานที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น ตัวอย่าง ถ้าสามขามีปัญญาไว้ใช้ (สวิง บุญเจิม, 2537: 84)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า คนแก่มักมีปัญญาควรคบหา

ตัวอย่าง เพ็นอยู่ดินให้เฮนั้งงัว เป็นผู้เถ่าให้เฮาย่าแยง (สำลี รักสุทธี, 2553: 219)

จากสำนักอีสานข้างต้นสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอีสานที่มีต่อบรรพบุรุษ นักปราชญ์ และผู้อาวุโสว่า ลูกหลานชาวอีสานมักได้รับการอบรมสั่งสอนให้เคารพนับถือผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสมากกว่าตน ไม่แสดงกิริยากระด้างกระเดื่องหรือโต้แย้ง ทั้งนี้เพราะผู้ใหญ่ คือ ผู้เจริญด้วยวัยวุฒิเป็นผู้เกิดก่อน ถ้าจะเปรียบก็เหมือนกับญาติอาวุโสของเรา เพราะฉะนั้นจึงให้ความเคารพนับถือให้เกียรติ ระบบอาวุโสและการแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสจึงเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ในสังคมอีสาน

3.2 โลกทัศน์ที่มีต่อความสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม

ก. โลกทัศน์ต่อการคบคน

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน การที่มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุขนั้น มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะเลือกคบคนที่จะช่วยนำพาหรือส่งเสริมให้ตนเองมีความสุข ความเจริญ แต่ถ้าคบคนไม่ดีหรือคบมิตรที่ไม่ใช่มิตรแท้ นอกจากจะไม่ส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้าแล้ว ยังอาจชักพาให้ชีวิตตกต่ำลง การได้มิตรแท้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ บุคคลที่ไม่มีมิตรเหมือนคนพิการทุกอย่าง คือ มีตาที่สว่างแต่มองอะไรก็มองไม่เห็น มีหูที่ฟังเสียงแต่ฟังเรื่องราวสิ่งใดไม่ได้ทั้งหมด มีมือที่แข็งแรงแต่ทำงานไม่มีชื่อเสียง และมีขาที่เดินไปไกลไม่ได้ คนอีสานเห็นความสำคัญของการคบมิตรว่า คนควรรู้จักเลือกคบมิตรเพราะการคบมิตรที่ดีย่อมส่งผลดีต่อคนเรา การมีมิตรที่ดีบางครั้งดีกว่ามีญาติที่ไม่รักใคร่ห่วงใยกันสำนวนอีสานที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง ควายย้ายไปหาบวก บ่แน่นบวกย้ายมาหาควาย (สวิง บุญเจิม, 2537: 87)

จะขอความช่วยเหลือจากใครเราจะต้องไปหาเขามิใช่ให้เขามาหาเรา

ตัวอย่าง กินผู้เดียวบ่ปันหมุงุ่เขียวเกี่ยว (สวิง บุญเจิม, 2537: 143)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า การให้ช่วยสร้างมิตร

จากสำนวนอีสานข้างต้นสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอีสานต่อการคบคนว่า หากคบมิตรที่ดีมิตรนั้นจะนำความสุขและส่งเสริมแต่สิ่งดี ๆ ให้แก่ชีวิต หากคบมิตรไม่ดีมิตรนั้นก็จะชักชวนไปในทางเสื่อมไม่ก่อให้เกิดความสุข ไม่ส่งเสริมให้เกิดความสุขของชีวิต

ก. โลกทัศน์ต่อลักษณะของคน

คนอีสานมีโลกทัศน์ต่อการคบคนว่า การดูลักษณะของคนที่จะคบเป็นสิ่งสำคัญแม้การดูจากลักษณะภายนอกจะไม่สามารถบอกถึงลักษณะนิสัยใจคอ ความประพฤติได้อย่างถูกต้องแม่นยำ แต่ก็สามารถช่วยถ่วงถ่วงคนที่คบได้ในระดับหนึ่ง สำนวนอีสานที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง ไฟไหม้ป่าจ้งเป็นหน้าหนู น้ำท่วมสูงจ้งเห็นหน้าจ้อ (สวิง บุญเจิม, 2537: 42)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า เมื่อเกิดทุกข์ยากขัดสนจึงมาหาเวลาดีไม่เคยมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ

ตัวอย่าง ตกหมู่แอ้งเป็นแอ้ง ตกหมู่กาเป็นกา (สวิง บุญเจิม, 2537: 91)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า อยู่ในหมูใดก็เป็นเช่นนั้น

จากสำนวนอีสานข้างต้นสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอีสานต่อลักษณะของคนที่ว่า การคบใครควรดูลักษณะของบรรพบุรุษ วงศ์ตระกูล พ่อแม่ เพราะมีความเชื่อว่าหากพ่อแม่มีนิสัยยังไง พฤติกรรมเหล่านั้นจะถูกถ่ายทอดมายังลูกหลาน เช่น การเลือกผู้หญิงมาเป็นคู่ครองต้องดูว่าแม่ของผู้หญิงคนนั้นเป็นยังไง มีความเป็นแม่บ้านแม่ศรีเรือนหรือไม่ นิสัยใจคอเป็นอย่างไร ดังนั้นลักษณะภายนอกของคนบางครั้งก็สามารถนำมาใช้ในการตัดสินคนได้

ข. โลกทัศน์ต่อสิ่งที่พึงปฏิบัติในการคบคน

สำนวนอีสานได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอีสานต่อสิ่งที่พึงปฏิบัติในการคบคนดังนี้

ความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สังคมอีสานในชนบทจะอยู่กันเป็นหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านจะกระจัดกระจายและตั้งอยู่ห่างกัน ในหมู่บ้านซึ่งมีประชาชนอยู่ร่วมกันหลายร้อยคน มีความสัมพันธ์เป็นญาติพี่น้องกัน การอยู่ร่วมกันต้องช่วยเหลือสามัคคีกัน ทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ เช่น การป้องกันภัยจากโจรผู้ร้าย และการช่วยเหลือกันในการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของสังคมอีสาน ที่ยังต้องอาศัยแรงงานจากคนและสัตว์ เช่น การทำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว คนในหมู่บ้านมีจิตสำนึกทางสังคมที่ต้องช่วยเหลือกันด้วยความสมัครใจ สุภาพดีที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง นอนคว่ำให้เบิ่งเชือกควาย นอนหงายให้เบิ่งไผหญ้า (สวิง บุญเจิม, 2537: 65)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า เป็นนายให้เอาใจใส่ลูกน้อง เป็นผู้ช่วยให้คอยสังเกตนาย

ตัวอย่าง เกิดเป็นคน ให้มีใจกว้าง เอาหูห่าง ฟังบ้านฟังเมือง (สำลี รักสุทธี, 2553: 202)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ควรเป็นคนที่มีใจกว้างขวาง อย่าใจแคบ

ตัวอย่าง จกข้าวให้ เพื่อนหมู่เขากิน ยามหิวมา สีได้กินกายพุ่น (สำลี รักสุทธี, 2553: 39)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ให้มีความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนฝูง ต่อไปภายหน้าอาจได้พึ่งพาเพื่อน

การอ่อนน้อมถ่อมตน คนอีสานมักสอนลูกหลานให้เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน เพราะคนอ่อนน้อมถ่อมตน ย่อมเป็นที่รักใคร่และมักได้รับความเมตตาช่วยเหลือจากผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าทั้งวัยวุฒิและฐานะ การแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนสามารถทำได้ทั้งโดยคำพูดและการกระทำ เช่น ใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน นุ่มนวล ไม่แข็งกระด้าง ส่วนการกระทำ คือ รู้จักมีสัมมาคารวะ สุภาพ อ่อนน้อม ไม่หยิ่งยโส สุภาพที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าว เช่น

ตัวอย่าง เชื้อฟ่งท่าน เกิดก่อนคุณหลาย ฉิ่งและชาย จื้อจำเอาไว้ (สำลี รักสุทธี, 2553: 226)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า เชื้อฟ่งผู้ใหญ่ ย่อมได้ประโยชน์มากมาย

ตัวอย่าง ไวปากเสียดล ไวตีนตกกไม้ (สวิง บุญเจิม, 2537: 84)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า พูดจาให้ระมัดระวังตัวจะเสียหายได้

ค. โลกทัศน์ต่อสิ่งที่ไม่พึงปฏิบัติในการคบคน

สำนวนอีสานได้สะท้อนโลกทัศน์ต่อสิ่งที่ไม่พึงปฏิบัติในการคบคนไว้ดังนี้ คือ การไว้ใจหรือเชื่อใจคนอื่นมากเกินไป การไม่รู้จักรักบุญคุณคน การพูดที่ก่อให้เกิดความแตกแยก **การไว้ใจหรือเชื่อใจคนอื่นมากเกินไป** คนในสังคมย่อมมีหลายประเภทหลายแบบ บางคนดี บางคนชั่ว บางคนซื่อสัตย์ บางคนไม่ซื่อสัตย์ การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างไม่มีปัญหา มนุษย์ต้องเรียนรู้ลักษณะนิสัยของคนแต่ละประเภท เพื่อจะได้ปฏิบัติต่อกันแต่ละประเภทให้เหมาะสม โดยไม่เกิดความเสียหายตามมาภายหลัง การไว้วางใจหรือเชื่อใจคนอื่นมากเกินไป โดยไม่พิจารณาให้รอบคอบก็อาจส่งผลร้ายต่อตนเองได้ คนอีสานได้สั่งสอนลูกหลานไม่ให้ไว้ใจใครง่าย ๆ สำนวนอีสานที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าว เช่น

ตัวอย่าง งูเห่าห้อมโตชื่อสารพิช อย่าได้วางใจสัตว์สิ่งงูฉนั้น หรือ ลางเทื่อดี ลางเทื่อฮ้าย ลางเทื่อมี

ลางเทื่อไฮ้ ลางเทื่อได้มาแล้วผิดเล่าพลอยเสียแม้ว่าเป็นผิวเป็นเมียบเชื่อใจกันได้ (สวิง บุญเจิม, 2534: 37)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ไม่ให้ไว้ใจสัตว์ร้ายหรือคนใกล้ขีด อาจจะทำร้ายหรือทรยศต่อเราได้

ตัวอย่าง ชี๋หมั้นอยู่สวน ขวนกันเป็นหว้าน ชู้อยู่บ้าน เป็นเพื่อนชะเลยเตย (สำลี รักสุทธี, 2553: 26)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ให้ระวังญาติพี่น้อง หากปล่อยปละ
ละเลยไม่ไปมาหาสู่อาจลดความสัมพันธ์และเป็นอันไปได้

ตัวอย่าง ข้าลักหนือย่าเอาหลายเทื่อ จันกินเบืออย่าเอาไว้ในเฮือน คนใจเบือนอย่า
เป็นเบืออย่าเอาไว้ในเฮือน คนใจเบือนอย่าเป็นพี่น้อง มันจักเป็นล้องค้องคือเกี่ยวสอง
คม (สำลี รักสุทธิ, 2553: 26)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า อย่าไว้ใจสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา **การไม่รู้จักรับบุญคุณคน** คือ การไม่รู้สำนึกในบุญคุณของผู้ที่มีพระคุณต่อตนเอง นอกจากนั้น
ยังทำให้คนมีบุญคุณต่อตนเองต้องได้รับความเดือดร้อนอีกด้วย ลักษณะดังกล่าวเป็น
ลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมอีสาน ส่วนนวนิยายที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง เหลียวเห็นขึ้นวางปลาปละปล่อย (สวิง บุญเจิม, 2537: 29)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า เก่าหวังได้ใหม่ที่ดีกว่า

ตัวอย่าง ครั้นเจ้าได้ขี่ช้าง อย่าลืมห่มงัวควาย มันหากคุณคนทาง ต่างดีคนกำ (สำลี
รักสุทธิ, 2553: 224)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ได้ดีแล้วอย่าลืมห่มเพื่อนฝูง เพราะเราอาจดี
คนละทาง อาจมีทางช่วยกันได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

4. โลกทัศน์ที่มีต่อการพูด

การพูดเป็นวิธีการติดต่อสื่อสารที่สำคัญวิธีหนึ่งของมนุษย์ในสังคม เพื่อ
ตกลงทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นการพูดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การพูดดี
ย่อมส่งผลดีให้แก่ผู้พูด เพราะการพูดนั้นสามารถชนะใจ ครองใจและโน้มน้าวใจให้
บุคคลอื่นคล้อยตามตน หรือสร้างความพึงพอใจให้แก่บุคคลอื่นได้ ตรงกันข้ามกับการ
พูดไม่ดี เพราะการพูดไม่ดีนั้น อาจทำให้เกิดปัญหาหรือสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้น
หลายอย่าง เป็นต้นว่า ความเข้าใจผิด ความขัดแย้งหรือการทะเลาะวิวาท คนอีสานมี
โลกทัศน์เกี่ยวกับการพูดดังนี้

4.1 ลักษณะของการพูดที่ดี

ก. รู้ว่าสิ่งใดควรพูดไม่ควรพูด

คนอีสานมักสอนลูกหลานเป็นคนพูดน้อย พูดน้อย หมายถึง พูด
เฉพาะเรื่องที่ต้องพูดเท่านั้น และรู้ว่าสิ่งใดควรพูด สิ่งใดไม่ควรพูด ไม่ใช่
ทุกเรื่องที่ต้องการพูด ถ้ารู้ว่าเมื่อพูดไปแล้วไม่เกิดผลดีอะไรก็นิ่งเฉยอย่าพูดดีกว่า
เพราะคนที่พูดมากโอกาสที่จะเดือดร้อนเพราะคำพูดย่อมมีมาก ถ้าพูดแล้วไม่ได้แสดง

ภูมิความรู้หรือพรรคคนที่น่าสนใจ คำพูดเหล่านั้นก็ไม่มีใครสนใจฟัง ฉะนั้นก่อนพูดต้องพิจารณาว่าสิ่งที่พูดเป็นสิ่งที่ควรพูดหรือไม่ นอกจากนั้นการพูดมากยังทำให้เรื่องหรือปัญหาที่ยาวไม่จบสิ้น บางครั้งเรื่องเล็กน้อยก็กลายเป็นเรื่องใหญ่ สุภาชิตที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง ชื่อว่าการยอเยื้องนินทาประจำโลก มีแต่ปู่แต่ปู่สินนี้ได้ฮ่อมใด (สวิง บุญเจิม, 2537: 40)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า การนินทาไม่มีผลอะไร

ตัวอย่าง แก่สิเว้าสิบสิเว้า ให้เว้าแต่ความจริง แนวมุสาพาพัง อย่าสินำมาเว้า

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า จะพูดมากพูดน้อยขอให้พูดแต่ความจริง การไปปดมดเท็จอย่าได้นำมาพูด เพราะจะทำให้พบความฉิบหายได้

ข. พูดด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน

คนอีสานมีโลกทัศน์ต่อการพูดดีอีกประการหนึ่งคือ คนพูดดี คือ คนที่พูดด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน เพราะผู้ฟังย่อมพอใจที่จะได้ฟังคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานมากกว่าคำพูดที่เกรี้ยวกราด หยาบคาย คนที่พูดไพเราะอ่อนหวานจึงมักประสบความสำเร็จในการพูดเสมอ คนอีสานจึงสั่งสอนลูกหลานให้พูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน สุภาชิตที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง คั้นว่าความเฮาเว้าขมในอย่างฟ้าวจ่มกลางเทือขมซี่เพี้ยภายหน้าหากซิติ อย่าฟ้าวติเตียนเว้าฝึก กระเดากขมขึ้น บาดท่ากินลาบก็อยชิวหลงย่องว่าติ (สวิง บุญเจิม, 2537: 86)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า คนที่พูดไม่ไพเราะอาจเตือนสติได้

ค. พูดแต่ความจริงพูดด้วยความจริง

คนอีสานมักสอนลูกหลานให้พูดแต่ความจริงไม่ให้พูดเท็จ เพราะการพูดเท็จย่อมนำความเดือดร้อนมาสู่ตัวผู้พูดได้ในวันหนึ่ง ไม่ช้าก็เร็ว ส่วนความจริงแม้เวลาผ่านไปนานเท่าใดความจริงก็ยังคงเป็นความจริงอยู่เสมอ ส่วนคนที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง เสียงคนดั่งกว่าเสียงฟ้า (สวิง บุญเจิม, 2537: 71)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า คนชอบพูดเกินความจริง

ตัวอย่าง ติแกลงเว้า เอาเลามาปลุก บ่แม่นเชื้อชาติฮ้อย กินได้กะบ่หวาน (สำสิรักสุทธิ, 2553: 63)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า ถ้าจะพูดควรพูดแต่ความจริง

4.2 ลักษณะของการพูดไม่ดี

สำนวนอีสานได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอีสานต่อการพูดไม่ดีว่า พูดมากไม่รู้ว่าเป็นเรื่องใดควรพูดไม่ควรพูด พูดโอ้อวด พูดเกินความจริง พูดในสิ่งที่ยังไม่แน่ใจ พูดกลับกลอก สุภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง หมาหลายเจ้ากินข้าวหลายเฮือน (สวิง บุญเจิม, 2537: 103)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า คนตลบตะแลงเพื่อผลประโยชน์ตนเอง

ตัวอย่าง ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า มันสีไหม้สุดเฮ้า เฮาให้อั่งมโน (สำลีสัทธี, 2553: 97)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า เรื่องร้ายดีชั่วทั้งของตนและคนอื่นไม่ควรแพร่งพรายให้ใครรู้ เพราะอาจนำความเสียหายสู่ตนและคนอื่นได้

5. โลกทัศน์ต่อศาสนาและความเชื่อ

5.1 โลกทัศน์ต่อศาสนา

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1,100) ได้กล่าวถึงศาสนาไว้ว่า ศาสนา หมายถึง ลัทธิความเชื่อของมนุษย์ อันมีหลัก คือ แสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลก เป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมาตม์ประการหนึ่ง แสดงหลักกรรมเกี่ยวกับบุญ บาป อันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสอนในความเชื่อนั้นๆ

กรมการปกครอง (2517: 39) ได้กล่าวไว้ว่า “ชาวอีสานส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนโดยกำเนิดและเป็นไปจนตลอดชีวิต เพราะเชื่อว่าพระพุทธศาสนา คือ การหลุดพ้นอย่างหนึ่งและประชาชนส่วนมากก็มีความเชื่อในพระพุทธรูปเจ้าว่า เป็นพระเจ้าองค์หนึ่ง ซึ่งสามารถจะบันดาลบันดาลอะไรๆ ให้แก่ตัวเราได้” ศาสนามีอิทธิพลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของคนอีสานมาก นอกจากนั้นศาสนาพุทธยังมีอิทธิพลในการกำหนดค่านิยมและโลกทัศน์ของคนอีสานอีกด้วย ผู้วิจัยนำสุภาษิตอีสานมาศึกษา คือ ด้านความเชื่อศรัทธาอันเกี่ยวเนื่องมาจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

บุญ กรรมบุญ มีความหมายตามรูปศัพท์ที่นิยมแสดงกันไว้ 2 อย่างคือ เครื่องชำระสันดาน คือ ชำระพื้นจิตใจให้สะอาด ละวางสิ่งที่ไม่ให้เกิดผล คือ ภาพที่น่าชื่นชม นอกจากนี้ยังมีอีกความหมายหนึ่งที่แสดงไว้ว่า สิ่งที่ยังอภัยภัยของผู้ทำให้บริบูรณ์

กรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ตั้งใจทำ จงใจทำ ซึ่งจะเป็นผลทำให้คนเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมด้วย กฎแห่งกรรม คือ กฎธรรมชาติที่ว่าด้วยผลแห่งกรรมที่ผู้กระทำจะต้องได้รับ เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังพุทธสุภาษิตที่กล่าวไว้ว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” คนอีสานส่วนมากเชื่อว่า บุญกรรมจะส่งผลต่อผู้ปฏิบัติอย่างไม่มีข้อยกเว้น โดยคนอีสานมีความเชื่อว่าการที่ คนมีความสุข มีอำนาจ วาสนาในชาตินี้เป็นเพราะผลบุญที่ตนได้ทำไว้ในชาติที่แล้ว ชาตินี้ก็จะได้รับผลบุญเหล่านั้น โดยไม่ต้องดิ้นรนไขว่คว้าและเมื่อใครประสบความสำเร็จ ทุกข์ยากก็เป็นเพราะบาปกรรมที่ทำไว้ในชาติก่อน ถึงแม้จะมีวาสนาก็ต้องมีอุปสรรค มาขัดขวาง ส่วนคนอีสานที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าวเช่น

ตัวอย่าง ชื่อว่าสงสารซังกงเกวียนกลมชอบ เวรหากมาคอบแล้ววอนไหว้กะบ่ฟัง (สวิง บุญเจิม, 2537: 31)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า กรรมสนองเวร กรรมสนองกรรม หรือ การหมุนเปลี่ยนไปตามสภาพ สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสานที่ว่า การทำชั่วย่อมได้รับ ผลกรรมนั้น

ตัวอย่าง บุญแบ่งปัน น้าวหน่วงมาพบ บารมีกายลุน จังได้เวินมาพ้อ (สำลี รักสุทธี, 2553: 80)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า คนเราได้มาพบกันเป็นเพราะบุญแต่ปาง ก่อน สะท้อนโลกทัศน์ของชาวอีสานที่ว่า บุญเป็นตัวกำหนดให้เราได้พบกับอะไรต่างๆ

ตัวอย่าง อย่าได้คิดคอบเกื้อ กรรมบาปหนาหนัก ให้เอาบุญเป็นสหาย ฮ่วมเฮือนเฮียง ซ้อน (สำลี รักสุทธี, 2553: 120)

จากตัวอย่างข้างต้นหมายความว่า จงอย่าคิดก่อบาปกรรมทำหนัก จงเอา บุญเป็นเพื่อนเอาความดีร่วมชายคางจะมีประโยชน์กว่า สะท้อนโลกทัศน์ของคนอีสาน ที่ว่าบุญจะช่วยให้เรามีความสุข

จากแนวคิดเรื่องบุญกรรมดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ประชาชนชาวอีสาน ยอมรับต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่ตัวเขา ไม่ว่าจะไปในด้านดีหรือร้าย เพราะเขาถือว่า เหตุการณ์นั้นๆ เกิดจากผลแห่งบาปบุญคุณโทษที่เขาได้กระทำไว้ในชาติก่อน เป็น สิ่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้และไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากยอมรับว่าสิ่งต่างๆ เหล่านั้นเป็นสิ่งที่จำต้องเกิดขึ้น สิ่งเหล่านั้นเป็นคำตอบที่ว่าเหตุใดประชาชนชาวอีสาน จึงไม่มีความกระตือรือร้นหรือดิ้นรนที่จะปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น

6. สรุป

สำนวนอีสานได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอีสานเกี่ยวกับบุคคลในฐานะปัจเจกชน เป็นต้นว่า โลกทัศน์ที่มีต่อผู้ชาย โลกทัศน์ที่มีต่อผู้หญิง โลกทัศน์ต่อจิตใจ อารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์ โลกทัศน์ที่มีต่อเกียรติยศศักดิ์ศรี และโลกทัศน์ที่มีต่อความขยันขันแข็งในการทำงาน นอกจากนี้สำนวนอีสานยังสะท้อนโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับบุคคลในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ทั้งในระบบชนชั้น ระบบเครือญาติและบุคคลทั่วไปในสังคม รวมทั้งสะท้อนโลกทัศน์ที่มีต่อการพูดซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสื่อสารกับบุคคลในสังคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นได้ทำให้สังคมปกติสุข และสะท้อนโลกทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาความเชื่อ ซึ่งจากการศึกษาโลกทัศน์ของคนอีสานที่สะท้อนจากสำนวนจะเห็นว่า โลกทัศน์ดังกล่าวส่วนใหญ่ล้วนเป็นโลกทัศน์ที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธ โดยเฉพาะหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนในฐานะปัจเจกชน และการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม นอกจากนี้โลกทัศน์บางอย่างยังได้รับอิทธิพลอันเกิดจากรวมชาติ สภพแวดล้อม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยโลกทัศน์ที่ปรากฏในสำนวนอีสานดังกล่าวส่วนใหญ่ ยังคงปรากฏในสังคมอีสานปัจจุบัน มีโลกทัศน์เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เปลี่ยนไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะสังคมเมืองที่ได้รับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงมากกว่าสังคมชนบท

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการปกครอง. (2527). **หนังสือชุดประเทศไทยเล่ม3, สาธารณรัฐเขมร การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา**. ม.ป.ท. (อัดสำเนา).
- กรรณิการ์ โกวิทกุล. (2544). **การเปรียบเทียบภาษิต-คำพังเพยจีนกับสำนวน-ภาษิตไทย**.วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2541). **สตรีในคัมภีร์ตะวันออก**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สวิง บุญเจิม. (2537). **พญา**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำลี รักสุทธี. (2553). **พญา**. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.
- อัญชลี สิงห์น้อย. “สำนวน สุภาษิต และคำพังเพย ภาษาสองวัฒนธรรม” **มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 10 (2) : 75 – 88.
- อุบล เทศทอง. (2548). **ภาษิตเขมร : วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวเขมร**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Teachers' Perceptions for Teaching English in the Near Future

Arthit Wiangsima¹

Asst. Prof. Dr. Atipat Boonmoh²

Abstract

A shift of a world to a digital era drives everything to move on, and teaching English is one of those moves. As the time passes by, various influences make some changes to ELT methodologies. This study aims to investigate how teachers perceive English language teaching (ELT) from the past to the present in relation to changes and factors causing those changes as well as what ELT will be like and how teachers prepare themselves for ELT in the near future. Twelve teachers of English in Pathumthani participated in this study. The data were collected through semi-structured interviews, then analyzed, transcribed and categorized into themes. The teachers concluded that the increased implementation of educational technology has contributed to the change in the way English has been taught compared to that of the previous years. However, the changes of ELT projected for the future were categorized into 3 themes: technology, student and teacher. The results showed that technology will be increasingly integrated in English language teaching. In addition, the teachers pointed out that students will be keen on using technology, but they may lack the focus and the willingness to study. Accordingly, teachers' roles will be changed from only being a teacher to being a facilitator or motivator. The factor controlling the directions of

---

¹M.A. participant in Applied Linguistics for English Language Teaching, School of Liberal Arts, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Thailand

² Lecturer at Language Studies Department, School of Liberal Arts, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Thailand

ELT in the future will be educational policy. Furthermore, the teachers' preparations were classified into 3 aspects: technological skills, pedagogical skills and social skills related to students' learning styles and needs. On the basis of these findings, the pedagogical implications and suggestions are included in this paper.

Keywords: English Language Teaching (ELT), Language policies, Teacher's perceptions, Use of technology in ELT

Introduction

English language is one of the most spoken languages in the world nowadays including (Mappinasse & Bin Sihes, 2014). It has now become the world's language for various aspects, academic purposes, research, publication, business, and trade. In addition, many universities and colleges across the world use English language for teaching and learning (Flowerdew & Peacock, 2001; Lauder, 2008). Ways in which ELT has been taught has changed over the years throughout the seventeenth to early twentieth century. (Abilasha & Ilankumaran, 2014). With those changes, various teaching methodologies were created along the way (Jawarskowa and Porte, 2007, as cited in Mappinasse & Bin Sihes, 2014). The ways English is taught may have reflected the belief and attitudes of teachers according to a particular teaching methodology in each period. Back in the early seventeenth to nineteenth century, ELT was associated with European languages, particularly Greek and Latin, both of which focused on grammatical rules and the proficiency of grammatical competences. Hence, Grammar Translation Method (GTM) became popular and the classroom instructions were directed by teachers (Richards & Rodgers, 1999). Communicative Language Teaching, (CLT) is another trend of ELT, which focuses on teaching English for

communicative purpose rather than just for the accuracy and knowledge of the language (Darasawang, 2007).

Apart from different teaching methodologies, there were some factors influencing ELT. Nguyen, Warren and Fehring (2014) reported that there were numerous factors hindering the quality of English teaching and learning (i.g., large class sizes, teachers' limited ability in classroom organization, unequal students' English levels, insufficient lesson preparation, or teachers' limited use of teaching aids and technology). Regarding this report, technology is one of the major factors influencing ELT. For years, technology may have only been chalk and a blackboard. Later, there were digital technological tools and resources that teachers could draw on (e.g. computer, projector, and visualizer). Technology provides two main ways for language teaching: as teaching resources and as tools to promote students' learning experiences (Larsen-Freeman & Anderson, 2016). For this reason, technology plays a significant role in current language teaching.

Thus, the study of teachers' perception of teaching English in the near future can reveal how EFL teachers perceive ELT in relation to changes and factors causing those changes as well as what ELT will be like and how teachers prepare themselves for ELT in the near future. Therefore, the study might offer some beneficial insights regarding the matter to various parties (e.g. teachers, educational institutions, and policy makers).

Literature review

Some general trends of ELT in the world

Grammar Translation Method (GTM)

Grammar translation has various different names, but it has been used by language teachers for several years. Earlier in 20th century, this method was purposed for helping students to read and appreciate foreign language literature (Larsen-Freeman & Anderson, 2016). As a result, the method is mainly focused on the proficiency of grammatical competence. Students are asked to produce correct sentences and to avoid making mistakes. The approach to the teaching of grammar was a deductive in which grammar rules are presented to students and then students are given occasions to practice using those rules (Richards, 2006). Teacher is a key source of communication in a classroom. All the activities and classroom tasks are given and directed by the teacher while students are just to learn and to be given examinations (Larsen-Freeman & Anderson, 2016). In addition, several studies (Chellapan, 1982; Cordero, 1984; Stern, 1992) have conducted the research related to grammar translation in English language teaching; that is, it shows the trends of ELT in a particular period in which grammar translation is considered popular method during that time.

Communicative Language Teaching (CLT)

A shift to another trend of ELT, Communicative Language Teaching aims to offer students with real life communication that try to imitate the natural development of language learning. Moreover, CLT makes the target language more pertinent to real world circumstances rather than the classroom (Richards, 2006). Besides, CLT aims mostly to make communicative competence the goal of language teaching. Rather

than highlighting the obvious clarification of grammatical rules and structures, CLT pays less attention to the explicit presentation of grammar instead; it allows students to convey the message in terms of its meaning communicatively (Brown, 2007). However, CLT does not exclude grammar. CLT suggests that grammatical structure might be better understood “within various functional categories” (Brown, 2007). Many researchers have done the research related to CLT to show the teaching trends regarding the shift of ELT methodologies in accordance with the time change. Ahmad & Rao (2013) conducted the research correlated to CLT and the result revealed that the use of the CLT approach has shown to increase motivation for learning. Coherently, the study of Chang (2011) also shown that CLT can make English teaching effective and meaningful in harmonize with the study of Mustapha & Yahaya (2013).

According to the shift of English Language Teaching Methodologies, it proves that as the time passes by, there are various influences mentioned that make a change to ELT methodologies. Apart from that, the world is driven into a technological world; as a result, technology has long been emerged and associated with language learning in the past 10-15 years. For years, the technology may have only been chalk and a blackboard. Later, there are digital technological tools and resources that teachers can draw on.

Use of technology in ELT

Technology plays a vital role in education especially in language teaching. The term “technology” is strongly related to the application of science to the solution of technical problems (Herschbach, 1995). In a different manner, Amina and Salim (2015) explained that technology refers to several materials for improving the learning process and making teaching enjoyable as well as facilitating the learning by employing

appropriate technological processes and resources. There are various multimedia technologies used in language teaching and learning (e.g. Radio, Television, Compact Disc Read-Only Memory (CDROM), Computers, Computer Assisted Language Learning (C.A.L.L.), Internet, Electronic Dictionary, Email, Blogs, Audio Cassettes, PowerPoint, Videos, Digital Video Disc (DVDs) or Video Compact Disc (VCDs) (Shyamlee & Phil, 2012).

When used correctly in the classroom, technology can allow students to experience real-life situations, books, and figures of the real world (Rodinadze & Zarbazoa, 2012). The application of technology in a classroom provides many options to make teaching more interesting and more productive (Shyamlee & Phil, 2012). Maxwell (1998), as cited in Chen (2013), indicated that the use of technology in the classroom provides interesting ways to connect students with the target language and culture and build a community standard for language learners around the world. The study by Yu-lin (2015) showed that students had a positive and strong significant relationship with learning motivation when using technology in the classroom, which might be a solution to help students to enhance their learning motivation. Kara & Cagiltay (2017) stated that technology positively affects interest and attention of students in learning when it is used appropriately. Technology provides more opportunity for EFL students to practice their language skills (Alsied & Pathan, 2013).

A number of studies were conducted focusing on teachers' use of technology in the classroom. Asawaniwed and Boonmoh (2012) examined the effects of blogs whether they encouraged or hindered students' motivation to perform writing tasks. The students, who were described as digital natives (those who were born as native speakers of the digital language and Internet), were asked to complete the writing tasks using a blog for three times; they were encouraged to also use a

blog for writing for other tasks. The finding revealed that the majority of students showed a positive attitude and presented that they were more motivated to perform online writing tasks when compared to writing on paper. This happened because technology provided a chance for students to practice their language skills, especially writing through Information and Communication Technology (ICT) tools. In addition, using blogs provided them with convenience to perform writing tasks and share their works anytime and anywhere, which serve students' needs and lifestyles in the technological era.

Sağlam and Sert (2012) investigated the perceptions of nine in-service ELT teachers in Turkey toward the integration of technology in ELT. The results from the interviews, open-ended questionnaires, and field notes revealed that the participants combined technology with their teaching to offer their students opportunities for constructing knowledge, life-long learning skills and strategies, different learning styles, a motivating environment as well as academic and linguistic skills in an authentic and integrated way. Besides, the teachers believed that technology contributed to the foreign language development of their students.

However, using technology in the classroom could not guarantee the effectiveness of teaching practice. There were some studies reported about this shortcoming. Deerajviset (2014) reviewed previous research studies on the use of technology in EFL education in Thailand during the period 2004 - 2013 inclusive in Thai Library Integrated System (ThaiLis) which is Thai Digital Collection (TDC) of research and publications. It was found that technology was used to support EFL teaching and learning in seven areas. Vocabulary was by far the most conducted area. The other areas were reading, grammar, writing, other integrated skills, listening and speaking. The review suggested that the use of technology had positive effects on language learning. However,

the effectiveness of technology in language teaching depended on how it was used. Teachers needed to know how to teach using technology whereas students needed to know how to learn and engage in that environment.

Mollaei and Riasati (2013) used a questionnaire and a focus group interview to investigate the perceptions of forty undergraduate and graduate EFL teachers on the use of technology in their classes and factors affecting technology implementation in Iranian Language Institutes. The study showed that although the use of technology was essential in the classroom, the teachers still had other roles in language teaching. They tended to believe that teachers play the leading roles in a classroom. However, the teachers suggested that with the use of technology, the roles of teachers in class could be changed from being the central source to an informed guide as each student could take more responsibilities for problem solving and learning.

Almekhlafi and Almeqdadi (2010) investigated 100 teachers' perceptions of technology integration in two schools in UAE. By using a questionnaire and focus group interviews, the study revealed that teachers at both schools had high self-perception of their abilities and competencies to integrate technology into the class. However, due to some limitations, e.g. technical problems, lack of professional development training, or lack of students' motivation, the teachers integrated technology in teaching differently. In order to effectively integrate technology in the class, the teachers also suggested that there must be the professional development workshops, a curriculum enhanced with technology, a collaboration between schools across the country, and the teachers' freedom for selecting curriculum materials.

From the previous studies, it can be seen that technology has been integrated in language teaching in the past 10-15 years and that technology has played a significant role in language learning. Various

studies reported that both teachers and students had a positive attitude toward integrating technology into teaching practice. Technology provided more opportunities for students to enhance their language skills and served the lifestyles of the new generations in the digital era. Moreover, teachers also had convenient ways to professionalize their technological skills and skills in teaching. However, some studies showed that although technology was essential in language classroom, the roles of teachers were still important. There were some limitations in implementing technology in teaching; the teachers preferred to integrate it into the class. Some of them suggested that there should be a training course related to technology while some mentioned that policy is a key to control how the teachers use technology in their classes. The teachers stated that the curriculums should enhance technology and the teachers should have authority to select and apply such curriculums.

The No Fail Policy

Though there is no clear explanation of a no fail policy in official documents from the Ministry of Education of Thailand, the practice is wide spread among Thai educational institutions especially the government schools (Cadias, 2013). The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (2008) indicated that students must be evaluated, and pass, all criteria of the corresponding learning outcomes, based on the standards prescribed in the Basic Education Core Curriculum. It is nonetheless at the option of many schools to regulate test results of their students in order to move them to a higher grade. Certainly, the official document stated that educational institutions or schools have the right to correct minor failures by offering remedial measures such as extra teaching or retest for the failed results of the students (The Ministry of Education, 2008).

Language policies

Language policies in Thailand have been changing due to the educational reform in four phases from B.E. 2411 to present (Fry, 2002). Regarding the National Education Act of B.E. 2542, Office of the National Education Commission, 1999, language policy which is a top-down approach dictates the curriculum and teaching in language learning. Darasawang and Watson Todd (2012) reported that the National Education Act has created a mindset for teachers, but there were gaps that prevent this mindset from being transformed into language policy. The application of the language policy depends on the interpretation of policy makers. There were several policies and projects launched by the Ministry of Education since 2005, e.g. *Ordinary National Educational Test: O-Net, One Tablet Per Child (OTPC), Moral School Project, Teach less Learn more, or STEM Education*. The teachers, especially in government schools, have to apply those projects and policies to the classroom, which influence their ways of teaching. However, according to some technical and practical limitations, some projects such as OTPC were cancelled in 2014 after the first delivery in the schools (Viriyapong & Harfield, 2013). Therefore, the teachers had to adjust their pedagogical performances regarding the change in policy. The cancelation of OTPC showed that the policy could affect and dictate ways the teachers teach in the classroom. Many studies were conducted regarding the projects and policies launched by the Ministry of Education.

A study by Goodman (2017) analyzed the previous O-Net scores as well as news documentaries and found that the high or low scores of O-Net indicated the ranking of schools and their reputations. The educational policy had encouraged school principals to increase the O-Net scores to avoid being in the bottom rank. This also prompted teachers to change their focus of teaching from improving all four-language skills to students' getting high scores.

Vungthong, Djonov and Torr (2017) conducted research with 213 Grade 2 EFL teachers in Bangkok, Thailand. They wanted to explore factors influencing teachers' decisions to use the OTPC tablets in the classroom in Thai primary schools, including their views about the Grade 2 EFL applications created by the government in OTPC tablets. From using a questionnaire, the findings presented that teachers had a crucial role in educational initiatives since there are the people who implemented the educational policies into the classroom. Therefore, the application of the educational policies could influence how the teachers taught in their class according to their interpretation of the policies. In terms of teachers' views toward the EFL applications, the study suggested that there should be additional funding to certify the quality of both the computer technologies (e.g. tablets and other support devices) and the instructional materials (e.g. content and lessons) in the tablets as access alone cannot guarantee the successful implementation of technology in the classroom.

The previous studies illustrated that the educational policies are a significant factor influencing how the teachers apply the educational policy into their teaching practice. Also, the different teachers would interpret the policy according to their different attitudes and beliefs. Moreover, the temporary change of some educational policy or projects could affect the teaching and instruction of the teachers in the real practice.

Teacher's perceptions

According to the definition from Cambridge Online Dictionary, perception refers to *“a belief or opinion, often held by many people and based on how things seem.”* Consequently, teacher's perceptions can be interpreted as the belief, opinion, or attitude of teachers' view about something. Heather and Carey (2009), cited in Xu (2012) pointed

out that teacher's perceptions could affect their pedagogical practice. For example, their beliefs may influence how they plan and make a decision of what and how to teach.

Al-Awidi and Ismail (2014) investigated perceptions of 145 ESL teachers in government schools in the UAE regarding the use of Computer Assisted Language Learning (CALL) in teaching reading to students. Based on using a survey and structured interview, the result indicated that teachers had a positive belief in using CALL. They believed that CALL could increase students' motivation in learning and provided a variety of materials to stimulate the students to read. The study showed the perception of teachers of technology integration in the classroom. Once the teachers had a positive belief, and comprehended the concept of using technology, the implication was that technology in the classroom could be effective.

Spaulding (2013) examined 112 pre-service teachers' attitudes toward technology integration practices as compared to 118 in-service teachers. Based on the use of a questionnaire, the study showed that the pre-service teachers had more positive beliefs of using technology to improve teaching and instruction than did in-service teachers. However, when examining the perceptions toward self-reported technological skills, both pre-service and in-service teachers who reported high technological skills had positive perceptions in technology integration than those who indicated low skills. Therefore, the perceptions of these pre-service and in-service teachers influenced their teaching performances.

Park (2009) investigated twelve in-service EFL Korean teachers' perceptions of CALL and ways to improve CALL practice. The results from a questionnaire and interview indicated that although there were some limitation about computer facilities, the teachers believed in and had positive attitude towards using computers in the classroom. They

considered computer technology as a beneficial teaching tool for increasing various ways of language learning and teaching. For example, it provided students various language learning resources and inputs as well as expanded the opportunities for students to engage in real and authentic contexts.

Khojastehmehr and Takrimi (2009) examined the perceptions of 215 secondary school English teachers in Iran to investigate what EFL teachers view as important characteristics of effective EFL teachers. The results from their questionnaire in terms of personal characteristics indicated that a good English teacher should be kind, flexible, supportive, friendly, open-minded, fair and encouraging. The presented findings made an important contribution to the teachers in preparing themselves as effective EFL teachers.

From the previous studies, the perceptions played a key role in pedagogical performances. The integration of technology depended on the perceptions of teachers, and teachers with positive perceptions were more likely to use technology in the classroom. Also, some previous studies showed that the perceptions of teachers' characteristics could reflect and contribute to the teachers' performances.

Since the teachers' perceptions are important and they may affect how teachers teach, this study aims to investigate how teachers in a school in Thailand perceive ELT from past to present in relation to changes of teaching trends and factors causing those changes, and what ELT will be like and how they prepare themselves for ELT in the near future.

Research questions:

1. How do teachers perceive changes of trends in ELT in the past?
2. How do they perceive ELT in the future?

3. How do they prepare themselves for ELT in the future?

Methodology*Participants*

The participants of this study were twelve teachers including eleven non-native EFL teachers (ten Thais and one Filipino), and one native speaker of English from the Foreign Language Department of Nongsua Witthayakhom School, Pathumthani, Thailand. The participants were selected to participate in the study because they share the similar case of students and teaching area, which are secondary-level students and an urban fringe area. As the school is not located in neither urban nor upcountry area, but the urban fringe, the researcher wanted to view their perceptions toward English language teaching based on their workplace experience. There were two male and ten female teachers with the age ranges from 25–58 years. The years of teaching ranged from 1.5–38 years. All participants completed at least a bachelor degree. All Thai teachers had their first degree in English language teaching or business English while the other two foreign teachers completed their degrees in hotel management or engineering. Three teachers completed a master's degree in English language teaching or educational administration. Table 1 below shows the details of the participants' background.

Table 1 Participants' background

Participants' background	Participants		T1 (25)	T2 (27)	T3 (29)	*T4 (29)	T5 (30)	T6 (35)	T7 (37)	T8 (39)	T9 (40)	*T10 (44)	T11 (57)	T12 (58)
	Gender	Male					✓						✓	
Female		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Years of teaching		1.5	4	7	4	10	5	11	10	14	6	35	38	
Degree	Bachelor	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Master					✓			✓	✓				

Note: * teachers who are Filipino or British

Instrument and Procedures

The semi-structured interview was used as a key instrument to elicit how teachers perceive changes of ELT in the past and the factors causing those changes, what ELT will be like, and how teachers prepare themselves for ELT in the near future. The interview questions were designed based on the research questions. According to the change of ELT in the past, the participants were asked to compare their views of the change from the current period of their teaching to the past 10-15 years regarding their experiences. In addition, all the questions in the semi-structured interview were used to answer the three research questions as follows:

Table 2 Semi-structured interview questions

No.	Questions	What to know?
1	How long have you been teaching English?	Background of the participants
2	What program/major did you graduate?	
3	How long have you been teaching in this school?	
4	According to your teaching experience, do you see any change/difference of trends in ELT along the way? If yes, what are they?	RQ 1
5	In your opinion, what is/are the factor(s) that caused the changes?	RQ 1
6	In your opinion, what will ELT be like in the future? (Scope the question into 3 points: teacher, student and technology)	RQ 2
7	In your opinion, what are the factors that will control the teaching trends in the future?	RQ 2
8	How do you prepare yourselves for ELT in the future?	RQ 3

The semi-structured interview questions were designed and checked whether they could elicit the perceptions of all participants.

They were piloted by four MA participants of Applied Linguistics (English Language Teaching), Department of Language Studies, School of Liberal Arts, KMUTT so as to improve the clarity and accuracy of the questions. The four MA pilot participants work as English language teachers in the secondary school, therefore they could share a similar opinion to the target participants. Changes were made after the pilot program ended. Then the twelve participants were interviewed in an individual session in January during the second semester of the 2017 academic year. The interview was conducted in Thai with ten Thai teachers and in English with two foreign teachers in order to elicit accurate information from the participants. The interviews lasted 15–25 minutes each. However, there were some follow-up questions to ask the participants for more clarifications. After that, the collected data was analyzed by transcribing and categorizing into themes.

Data analysis

The analysis was accomplished by transcribing and categorizing the keywords from the participants' responses and allocating them into themes based on the participants' answers. The data were categorized by the keywords and cross-checked by the advisor. All keywords were categorized into themes, counted for frequency, converted to percentages, and exhibited in sets of tables based upon two main areas as follows:

- 1) Table 3: Changes and differences of trends in ELT, and factors causing the changes or differences
- 2) Table 4: Perception and preparation of teachers toward ELT in the future

Findings

Table 3 Changes and differences of trends in ELT, and factors causing the changes or differences

Participants		T1 (25)	T2 (27)	T3 (29)	*T4 (29)	T5 (30)	T6 (35)	T7 (37)	T8 (39)	T9 (40)	*T10 (44)	T11 (57)	T12 (58)	Total of mentions
Changes and differences of trend in ELT	Integration of Technology in class	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓		✓	8 (36%)
	Lack of students' willingness to learn				✓	✓				✓		✓		4 (18%)
	Policy		✓							✓		✓		3 (14%)
	Teaching methods		✓					✓		✓				3 (14%)
	Student centred vs. Teacher centred							✓					✓	2 (9%)
	Large number of students in class					✓								1
	Relationship between teacher and students												✓	1 (4.5%)
Factors causing the changes or differences	Improvement of technology	✓		✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓	8 (53%)
	Policy		✓			✓			✓	✓		✓		5 (33%)
	Curriculum											✓		1 (7%)
	Second language enviroment				✓									1 (7%)

When asked about changes and differences of trends in ELT, the answers were classified into seven categories. Out of twenty-two, eight mentions (36%) were about the use of technology, which was a major change that had influenced how English language was taught in Thailand. Interview excerpts from participants 1, 3 and 5 support this:

“...Technology has been used in the class, for example, teachers used technology such as PowerPoint, games, or video from YouTube to teach and develop their students’ learning skills...”

(Participant 1)

“...Technology played a vital role in teaching. For instance, students used internet to surf information and shared their ideas with each other. Knowledge was not only in the book instead it could be easily accessed on the internet. Students could learn from anywhere at any time, and they did not have to wait only for teachers to provide them the knowledge....”

(Participant 3)

“... In the past, students learned from the black and white sheets, but right now, with the improvement of technology, there are sounds, music, colorful pictures, or even authentic materials for teachers and students to use in classroom....”

(Participant 5)

Another interesting change was students paid less attention to studying than in the past. There were four mentions (18%) of this change as displayed in the excerpts of participants 5 and 9:

“...I started teaching a primary level. Students at that time were curious and hyperactive in learning. Now, I feel that some of my students lack of attention and focus in learning English....”

(Participant 5)

“...Students in the past were very active and paid a lot of attention in learning while students right now quite lack of attention and willingness to learn....”

(Participant 9)

Changes in educational policy and teaching methods were equally mentioned (14%). However, another change remarked by participants was that students had more roles than in the past (student-centered vs. teacher-centered), which was stated two times (9%). Whereas the last two changes, which were mentioned once (4.5%), were the bigger class size and higher number of students, and less interaction between teacher and students.

When asked about factors causing the changes of ELT from the past to present, four factors were identified. Eight mentions (53%) were about the improvement of technology, and five mentions (33%) were about policy. Curriculum and second language environment were equally mentioned by one participant each.

In terms of improvement of technology, some teachers reported that technology has changed the way they taught their students as can be seen from the interview excerpts of participants 3 and 6:

“...Technolgy makes everything convenient and fast. Students can easily access to the information and knowledge any time and everywhere and we have a variety of materials to teach them....”

(Participant 3)

“...Technology plays very important role in teaching. Now, we have technological devices such as projector, microphone, television, speaker, and computer to support our teaching. Some devices we were not familiar, so we have to learn how to use them....”

(Participant 6)

In terms of policy, teachers stated that policy controlled the ways of the teaching and instruction and it affected students' engagement in class. Moreover, the educational policy is changeable due to change of policy makers. The interview excerpts from participants 9 and 11 support this:

“...The educational policy is unstable. It is always changing when the new policy makers come and it affects teaching. For example, when the Tablet project was introduced, we had to set up the objectives and design the teaching activities related to the tablet devices, but when it was canceled the tablet was not used in the class anymore....”

(Participant 9)

“...The No-Fail policy made students pay less attention on studying and it really drags students' attentions down since they

recognize that they can surely pass even they fail in any subject....”

(Participant 11)

The next factor to be reported is curriculum. Only participant 11 (7%), mentioned that curriculum had an effect on how English should be taught. The relevant interview excerpt from participant 11 is as follows:

“...In my opinion, the curriculum affects the teaching as you can see from the core objectives at present. The curriculum of English is being integrated into other subjects and it made teachers have more works. For example, English with botanical garden project, we had to teach students how to plant and take care of the tree instead of improving the four language skills....”

(Participant 11)

The last issue raised by only participant 4, who is Filipino (7%), was second language environment that changes ELT teaching trends as presented from the excerpt as follows:

“...The environment of having English-speaking foreigners affects the teaching and instruction trends. For example, a school in Pattaya where lived many foreigners in the area, they might create a course like English for tourism and it affects the teaching and students’ trends of learning....”

(Participant 4)

Table 4 Perception and preparation of teachers toward ELT in the future

Participants		T1 (25)	T2 (27)	T3 (29)	*T4 (29)	T5 (30)	T6 (35)	T7 (37)	T8 (39)	T9 (40)	*T10 (44)	T11 (57)	T12 (58)	Total of mentions		
How teachers perceive ELT in the future	Technology will play a vital role and students will be keen on using technology.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12 (34.2%)	35 (100%)	
	Educational policy will be the key in controlling the direction of ELT.	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	10 (28.6%)		
	English will be more important.	✓		✓		✓		✓	✓	✓		✓		7 (20%)		
	Students will have less motivation to learn.					✓	✓		✓	✓		✓	✓	6 (17.2%)		
How teacher prepare for the future (They will prepare by...)	technological skills	integrating more use of technology in the class.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		9 (25.7%)	18 (51.4%)	
		improving their technological skills.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓			9 (25.7%)
	pedagogical skills	updating and developing their teaching techniques continuously.			✓	✓	✓			✓	✓		✓		6 (17.2%)	12 (34.3%)
		using motivated games and activities in the class.		✓	✓		✓		✓						4 (11.4%)	
		using only English in class.	✓						✓						2 (5.7%)	
	social skills	being more friendly and open-minded with students.		✓			✓				✓	✓	✓		5 (14.3%)	5 (14.3%)

Table 4 exemplifies participants' thoughts about ELT in the future and how they prepare for the changes. Literally, this presented table answered research question 2, "How do teachers perceive ELT in the future?" and research question 3, "How do teachers prepare themselves for ELT in the future?" Based on the perspectives by 12 participants, there were 2 main themes comprising of how teacher perceive ELT in the future (35 mentions) and how they prepare themselves for ELT in the future (35 mentions). Of these mentions, the findings will be discussed as follows:

The first theme was how teachers perceive of ELT in the future, which was mentioned thirty-five times. Of these, twelve (34.2%) were that technology will play more roles in English language teaching as well as students will be keen on using technology according to the evidence of current technological improvement as can be seen from the interview excerpts of participants 2, 4, 9 and 10:

“...In my mind, students’ learning styles in the future will change. In the past, they brought books to class but in the future they might bring only tablets or smartphones to school. Currently, students can use technological gadgets like smartphones or tablets since they started school. Undoubtedly, students will surely use technology in their studying...”

(Participant 2)

“...There will be more integration of technology in ELT in the future. As you see in our school for example. There are various technology came into teaching such as computer, active board projector, internet and iPad, etc....”

(Participant 4)

“...Students will be keen on using technology according to the development of innovation and technology. Students have their own mobile devices. At this point, technology will play a vital role in their studying...”

(Participant 9)

“...Technology will play a lot of parts in education for sure. For example, students submit their homework through the internet. Moreover, teachers can create the online

group and post the topic for students to discuss or students can leave the questions or any useful information there. The learning will be more technological....”

(Participant 10)

Ten mentions (28.6%) were related to educational policy. The teachers reported educational policy was the major issue that dictated teaching curriculums in Thai schools. They also reported the instability of policy as the policies could change according to policy makers. As a result, the teaching trends were affected by those changes. Moreover, the centralization of educational policy was authorized by a small group of people that did not represent the whole picture of the country. The interview excerpts from participants 4, 6 and 10 support this point:

“...In my opinion, Thai educational policy affects the learning especially the No-Fail policy. I will give the example in my country, the Philippines, we allow teachers to fail students if they are stubborn or if they have less motivation in studying. Then, they will have another repeatable year in the same level....”

(Participant 4)

“...the educational policy is still unstable. There are various policies concerning education launched. According to this, it could affect the teaching trends in the future. The policy is unstable and it is changeable

without concerning to the real contexts of every school in Thailand. Then the problem always occurs when talking about teaching...”

(Participant 6)

“...The policy can really control the trends of teaching in the future. The Ministry of Education needs to decentralize the schools in this country. Everything is dictated by the schools or the people in Bangkok while they do not have any ideas about the schools in the North or Northeast. Then the teaching is somewhat unsuccessful...”

(Participant 10)

Although English is already used as a means of communication, most teachers reported English will become even more important. The interview extracts from participants 3, 5, and 7 can back up this perception:

“...I think the factor controls English teaching trends in the future will be the necessity of using English. The trend of teaching English is related to how much the society at a particular time needs English for communication. Then, it will certainly reflect the way of English teaching trends in the future....”

(Participant 3)

“...Personally, the world gets smaller; people from many countries come to Thailand for traveling. Then, English is needed as it is a world official language...”

(Participant 5)

“...It seems to me that the teaching trends will be concerning the current social states. I will give some example for the clear picture; recently, social trend of Korean is popular among Thais, students are eager to learn Korean language in order to understand the Korean especially Korean singers. Similar to English, if the trend of using English becomes popular, the government also supports, then the curriculum will be launched and it affects the teaching trends respectively...”

(Participant 7)

However, six mentions (17.2%) were related to a decline of student motivations, as stated in the first category. The interview quotes from participants 6 and 8 support this:

“...As I have been observing from my current classroom, students are not willing to learn instead they like to use technology for searching information and stuff. This might affect students’ learning styles in the future...”

(Participant 6)

“...Personally, students in the future will lack of participation in studying. Regarding the improvement of technology and innovation, students are now easily accessing to the data and information; therefore, students overlook the significance of learning...”

(Participant 8)

The second theme was perceptions of teachers regarding how they prepare themselves for ELT in the future. The perceptions were classified into three aspects: technological skills, teaching skills, and social skills.

The first aspect was technological skills (51.4%). Two thirds of the teachers reported that they will integrate more use of technology into the classroom and improve their technological skills. The interview excerpts from participants 2, 7 and 8 support this:

“...I think teachers will use more technology in the class by using various online tools or applications such as Kahoot, Facebook, Quizizz, Socrative, or other reliable websites. And teachers should keep updated with new type of technology, how to use them, as well as how to integrate them in class. They should also attend more training courses or professional programs...”

(Participant 2)

“...To me, teacher will apply technology in class in many ways such as games, language applications or other websites online in order to assist students in learning English language. For our school, I think technology can help our students understand more about English through the use of technology such as listening audios and online teaching applications or games. I think the class will be more effective....”

(Participant 7)

“...From my view, in the future, teachers can prepare themselves by improving the technology skills. I think joining the training courses is helpful. I will give my example, I may not be good at technology, but I try to improve myself about technology and apply it in my class and I found that it is effective to my students....”

(Participant 8)

The second aspect mentioned twelve times (34.3%) was teaching skills. The teachers perceived that in the future, they will prepare by keeping themselves updated with new types of technology. They can develop their teaching techniques by using a variety of games and activities, and using only English in class. The interview excerpts of participants 1, 3, 5 and 7 can support this:

“...From my perspective, another important point that teachers need to prepare is using only English in class. It helps create the second language atmosphere for students to acquire the English language naturally...”

(Participant 1)

“...Teacher will have to update and develop their teaching techniques regularly such as attending teaching training courses or supervising from other schools in order to share teaching techniques that work or don't work in class. Also, they will have to use more games and activities in class in order to motivate students. They should create atmosphere that students can learn and have fun at the same time...”

(Participant 3)

“...I think teacher will prepare themselves through developing and updating the techniques of teaching frequently such as sharing with friends at work or attend courses or seminar. As teachers in the new teaching age, we need to keep update our teaching techniques...”

(Participant 5)

“...I think using a variety of games and activities can attract students in learning especially for those students who have less motivation to learn. Therefore, in the future, teachers should focus on using 100% English in classroom which really helps students to master their language skills....”

(Participant 7)

The last aspect mentioned five times (14.3%) was social skills. The teachers stated that in preparing themselves for the future, they have to be more friendly and open-minded with students. The excerpts of interviews with participants 5 and 12 can support this:

“...It seems to me that teachers, in the future, will have to be friendly with students. I mean, we need to make students trust and confide with us in order to comprehend their ways of thinking. Therefore, we can stimulate them in studying....”

(Participant 5)

“...I think being friendly with students is a helpful preparation of teachers in the future. We need to understand and be open-minded with them by accepting their thoughts and giving them suggestions when needed....”

(Participant 12)

Discussion and Recommendations

The findings of this study showed that there were two main changes of ELT in the past: the integration of technology in the class and the lack of students' willingness to learn. Technology was used as teaching aids in the language class the past few decades. This finding is in line with the previous study by Deerajviset (2014) which reviewed the previous research studies on the use of technology in EFL education in the Thai context. The study revealed that technology was used to support EFL teaching and learning in seven areas such as vocabulary, reading, grammar, writing, other integrated skills, listening and speaking respectively. A study by Shyamlee and Phil (2012) also supported that with the rapid development of science and technology, the traditional trends of English teaching language have been changed with the remarkable entry of technology, and this could set a favorable platform for reform and exploration on English teaching models in the new era. Moreover, the findings that the students were less motivated now than in the past could come from the changing of educational policy as mentioned by participant 11 that "*The No-Fail policy made students pay less attention on studying and it really drags students' attentions down since they recognize that they can surely pass even they fail in any subject*". Viriyapong and Harfield (2013) also stated that with the constant changes of educational policy, teachers have to adjust and update their teaching performances. Otherwise, students may lose willingness to study due to the boredom of instability of teaching and learning regarding the changes of the policy.

Looking at the teachers' perceptions of ELT in the future, technology will play more roles in ELT and its use in class will be a fact of life. The students will be familiar with using technology. These findings are in accordance with Asawaniwed and Boonmoh (2012) in the way that the students researched were born as digital natives, so they showed a

positive attitude and were more motivated in using blogs to perform online writing tasks. Technology also offered students various opportunities to improve their language skills. For instance, they could practise their listening, reading, speaking and writing through various applicable technologies such as listening audios, videos on YOUTUBE, online writing exercises, or SKYPE with their foreign friends. The study by Sağlam and Sert (2012) supported the finding in the way that technology provided chances for students to construct their knowledge and develop their language skills.

With those views of ELT in the near future, a prominent factor that dictates ways of ELT teaching trends was found. According to the findings of this study, the educational policy as a top-down approach was the major factor controlling teaching trends in the future. The policy keeps changing due to the change of policy makers. Various projects and policies were made and some was cancelled which influenced ways teachers teach. This finding can be supported by the previous study of Viriyapong and Harfield (2013) which reported that though many projects have been announced by the Ministry of Education since 2005, some projects such as OTPC were cancelled in 2014 due to some technical and practical limitations. Although other educational policies are vital, some policies, for example O-Net, have been overemphasized. In support of this finding, Goodman (2017) claimed that O-Net indicated ranking and schools' reputations. Therefore, to avoid being in the lower ranks, some school principals asked teachers to tutor and train students for the test instead of focusing on teaching all four skills.

Regarding the findings, the teachers presented that they will prepare themselves for ELT in the near future in three main aspects. First, teachers reported that technological skill was an important aspect to be mentioned. The teachers will improve technological skills to prepare the use of technology in their classroom. In order to integrate

technology in class, teachers need to know about new types of technology (knowing what to use), the application of technology in class (knowing how to use), and the suitable time to use and motivate the students in using technology (knowing when to use). The findings are in accordance with Deerajviset (2014) who stated that teachers needed to know how to teach using technology.

Second, the teachers stated that teaching skill was another important aspect. In order to prepare themselves, the teachers should develop their teaching techniques continuously e.g. attending professional training courses, finding more games and challenging activities, and using only English in class. In support of these findings, Almekhlafi and Almeqdadi (2010) claimed that in order to integrate technology in the class, there must be some professional development workshops for teachers.

The last aspect was social skills. To bridge gaps and create a good-relationship atmosphere in classroom, the teachers should be friendly and open-minded with students. Moreover, the teachers should accept all the ideas shared by students. The findings are in line with a study by Khojastehmehr and Takrimi (2009) who stated that a good English teacher should be kind, flexible, supportive, friendly, open-minded, fair, and encouraging.

Implications

The findings of the study provide some possible implications for teachers, schools or educational institutes and policy makers as follows:

- 1) Regarding more integration of technology in the future, teachers should keep themselves updated and improve their technological skills. They may enter forums; join teachers training programs, or take professional development courses

in order to be in a position to guide students in using such technology.

- 2) As students will be skillful in using technology, they may be able to use all types of technology; teachers should promote their critical thinking skills in selecting appropriate technology tools. Moreover, teachers should train students to have more awareness in adapting technology regarding copyright, social bullying, and law-abidingness.
- 3) To enhance effective learning, schools or educational institutes should provide technological tools in classroom. They should provide courses or training programs for teachers to enhance their technological skills.
- 4) As educational policy is considered the key factor in controlling teachers' teaching performances, teachers should focus on students' learning outcomes and performances. Additionally, to decrease the instability of educational policy, the policy makers or educational minister should be from the educational fields not political parties in order to set consistent policies related to educational development and problem solutions in education.

Limitations

There were some limitations in conducting this research. First, the results of the study were obtained from only a specific group of teachers and teaching context, so it may not generalize the perceptions of all teachers in the whole country. Second, other factors such as gender, age, nationality, educational background, and teaching experience of the participants were not examined and strictly controlled. However, for the future study, all the background of the participants should be counted as the variables in order to provide reliability of the

study. Lastly, the data gathering was conducted by using semi-structured interviews to view the perceptions of the participants; therefore, the answers may not be consistent regarding the perceptions of teachers which may be changeable according to events in or the context of each period.

References

- Abilasha, R., & Ilankumaran, M. (2014). Trends in English Language Teaching: A Novel Perspective. *International journal on studies in English language and literature (IJSELL)*, 2(11), 46-52.
- Ahmad, S., & Rao, C. (2013). Applying Communicative Approach in Teaching English as a Foreign Language: a Case Study of Pakistan. *Porta Linguarum* 20, 187-203.
- Al-Awidi, H. M., & Ismail, S. A. (2014). Teachers' Perceptions of the Use of Computer Assisted Language Learning to Develop Children's Reading Skills in English as a Second Language in the United Arab Emirates. *Early childhood education journal*, 42(1), 29-37.
- Almekhlafi , A. G., & Almeqdadi, F. A. (2010). Teachers' Perceptions of Technology Integration in the United Arab Emirates School Classrooms. *Educational technology & society*, 13(1), 165-175.
- Alsied, S. M., & Pathan, M. M. (2013). The Use of Computer Technology in EFL Classroom: Advantages and Implications. *IJ-ELTS: International refereed & indexed journal of English language & translation studies*, 1(1), 61-71.
- Amina, M., & Salim, M. (2015). The Use of Educational Technology in EFL Teaching and Learning: Case Study of Second Year Students at Tlemcen University. *Ministry of Higher Education and Scientific Research*. Retrieved from <http://dspace.univ-tlemcen.dz/bitstream/112/7904/1/meiloudi-amina.pdf>

- Asawaniwed, P., & Boonmoh, A. (2012). Attitudes of Thai EFL Learners toward the Use of Blogs. *Proceedings of the 4th TCU international e-Learning conference "Smart Innovations in Education & Lifelong Learning" (IEC2012)*, 313-319.
- Brown, H. D. (2007). Principles of language learning and teaching. *Pearson Education, Inc.* New York, USA.
- Cadias, A. M. (2013). Breaking the Controversies behind Thailand's "No Fail" Policy.
- Chang, M. (2011). EFL Teachers' Attitudes toward Communicative Language Teaching in Taiwanese College. *Asian EFL Journal. Professional Teaching Articles – CEBU*, 1(53), 17-34.
- Chen, Y. (2013). The Impact of Integrating Technology and Social Experience in the College Foreign Language. *TOJET: The Turkish online journal of educational technology*, 12(3), 169-179.
- Darasawang, P. (2007). English Language Teaching and Education in Thailand: A decade of Change. *English in Southeast Asia: varieties, literacies and literatures Newcastle D. Prescott (ed.)*, Cambridge Scholars Publishing, 187-204.
- Darasawang, P., & Watson Todd, R. (2012). The effect of policy on English language teaching at secondary schools in Thailand. In E. Low & A. Hashim (Eds.), *English in Southeast Asia: features, policy and language in use* (pp. 207–220). Philadelphia: John Benjamins.
- Deerajviset, P. (2014). Technology in EFL Teaching and Learning in Thailand: An Overview of Research and Issues. *Journal of Mekong societies*, 10(1), 71-112.

- English Language Institute, OBEC. (2016). *English Language Institute, Office of the Basic Education Commission, Bangkok, Thailand*. Retrieved from <http://english.obec.go.th/english/2013/index.php/th/10-2012-08-08-06-17-33/2012-08-08-06-17-52/137-english-boot-camp>
- Flowerdew, J., & Peacock, M. (2001). *Research Perspectives on English for Academic Purpose*. Cambridge University Press. Cambridge, UK.
- Fry, G. W. (2002). *The Evolution of Educational Reform in Thailand. Paper presented at the Second International Forum on Education Reform: Key Factors in Effective Implementation, Bangkok, Thailand: Office of the National Education Commission, Office of the Prime Minister, Kingdom of Thailand*. Retrieved from http://crd.grad.swu.ac.th/data_km/the%20evolution%20of%20education%20in%20thailand.pdf
- Goodman, J. (2017). *Unpacking the Narrative of Educational Failure: Thailand in the Standardized Testing Era. 13th International Conference on Thai Studies, Globalized Thailand? Connectivity, Conflict and Conundrums of Thai Studies, 1-22*. Retrieved from http://www.icts13.chiangmai.cmu.ac.th/pdf_abstract.php?abs_id=222.
- Herschbach, R. D. (1995). *Technology as Knowledge: Implications for Instruction. Journal of Technology Education, 7(1), 31-42*.

- Kara, N., & Cagiltay, K. (2017). In-service Preschool Teachers' Thoughts about Technology and Technology Use in Early Educational Settings. *Contemporary Educational Technology*, 8(2), 119-141.
- Khojastehmehr, R., & Takrimi, A. (2009). Characteristics of Effective Teachers: Perceptions of the English Teachers. *Journal of Education & Psychology*, 3(2), 53-66.
- Koehler, M. J., Mishra, P., Kereluik, K., Shin, T. S., & Graham, C. R. (2014). The Technological Pedagogical Content Knowledge Framework. In: Spector J., Merrill M., Elen J., Bishop M. (eds) *Handbook of Research on Educational Communications and Technology*. Springer, New York, NY.
- Larsen-Freeman, D., & Anderson, M. (2016). Techniques & Principles in Language Teaching (10th ed.). *Oxford University Press*. Oxford, UK.
- Lauder, A. (2008). The Status and Function of English in Indonesia: A Review of Key Factors. *Makara, Sosial Humaniora*, 12(1), 9-20.
- Mappinasse, S. S., & Bin Sihes, A. J. (2014). Evaluation of English as a Foreign Language and Its Curriculum in Indonesia: A Review. *Canadian Center of Science and Education, English Language Teaching*, 7(10), 113-122.
- Mollaiei, F., & Riasati, M. J. (2013). Teachers' Perceptions of Using Technology in Teaching EFL. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, 2(1), 13-22.

- Mustapha, S. M., & Yahaya, R. A. (2013). Communicative Language Teaching (CLT) in Malaysian context: its' implementation in selected community colleges. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 90, 788 – 794.
- Nguyen, H. Warren, W. & Fehring, H. (2014). Factors affecting English language teaching and learning in higher education. *English Language Teaching*, 7(8), 94-105.
- Park, C. N. (2009). Implementing computer-assisted language learning in the EFL classroom: Teachers' perceptions and perspectives. *International Journal of Pedagogies and Learning*, 5(2), 80-101.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (1999). Approaches and Method in Language Teaching. *Cambridge University Press*. Cambridge, UK.
- Richards, J. C. (2006). Communicative Language Teaching Today. *Cambridge University Press*. New York, USA.
- Rodinadze, S., & Zarbazoia, K. (2012). The Advantages of Information Technology in Teaching English Language. *Frontiers of Language and Teaching*, 3, 271-275.
- Sağlam, A. L., & Sert, S. (2012). Perceptions of In-Service Teachers Regarding Technology Integrated English Language Teaching. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 3(3), 1-14.
- Shyamalee, D. S., & Phil, M. (2012). Use of Technology in English Language Teaching and Learning: An Analysis. *IPEDR, IACSIT Press, Singapore*, 33, 150-156.

- Spaulding, M. (2013). Preservice and In-service Teachers' Perceptions toward Technology Benefits and Integration. *Journal of Learning in Higher Education*, 9(1), 67-78.
- Stern, H. H. (1992). Issues and options in language teaching (edited posthumously by Patrick Allen & Birgit Harley). *Oxford University Press*. Oxford, UK.
- The Ministry of Education, T. (2008). The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008). *The Ministry of Education, Thailand*. Bangkok, Thailand.
- Viriyapong, R., & Harfield, A. (2013). Facing the challenges of the One-Tablet-Per-Child policy in Thai primary school education. *(IJACSA) International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 4(9), 176-184.
- Vungthong, S., Djonov, E., & Torr, J. (2017). Factors contributing to Thai teachers' uptake of tablet technology in EFL primary classrooms. *Asian EFL Journal*, 19(2), 8-28.
- Xu, L. (2012). The Role of Teachers' Beliefs in the Language Teaching-learning Process. *Theory and Practice in Language Studies*, 2(7), 1397-1402.
- Yu-lin, C. (2015). The Impact of Technology-Integrated Instruction to Elementary Students' Language Learning Motivation and Performance. *Journal of Literature and Art Studies*, 5(8), 679-685.

APPENDIX

Semi-structured interview

This semi-structured interview was used to collect data related to investigate how teachers perceive English language teaching (ELT) from past to present in relation to changes and factors causing those changes as well as what ELT will be like and how they prepare themselves for ELT in the near future

Research Title: Teachers' Perceptions for Teaching English in the Near Future

.....

The questions asked in the semi-structured interview are listed below:

1. How long have you been teaching English?
2. What program/major did you graduate?
3. How long have you been teaching in this school?
4. According to your teaching experience, do you see any change/difference in ELT along the way? If yes, what are they?
5. In your opinion, what is/are the factor(s) cause(s) the changes?
6. In your opinion, what ELT will be like in the future? (scope the question into 3 points; teacher, student and technology)
7. In your opinion, what are the factors control the teaching trends in the future?
8. How do you prepare yourselves for ELT in the future?

ข้อแนะนำในการจัดทำต้นฉบับบทความเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

1. วัตถุประสงค์ในการจัดพิมพ์

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นวารสารที่มุ่งเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเปิดรับบทความจากบุคลากร/นักศึกษาภายในคณะศิลปศาสตร์ ตลอดจนบทความจากบุคลากร อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไปจากภายนอกมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

2. ระยะเวลา

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) ของทุกปี อีกทั้งยังมีการออกวารสารฉบับพิเศษขึ้นมาตามวาระโอกาสต่างๆ ตามความเหมาะสม

3. หลักเกณฑ์การส่งและพิจารณาบทความ

- 1) เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในที่ใดมาก่อน และเป็นบทความที่ไม่ได้ส่งให้วารสารวิชาการฉบับอื่นๆ พิจารณา
- 2) ต้นฉบับจะเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้
- 3) ต้นฉบับควรมีความยาวไม่เกิน 40 หน้ากระดาษ A5 โดยตั้งกั้นหน้า 2.54 เซนติเมตร กั้นหลัง 1.5 เซนติเมตร ขอบบน 2 เซนติเมตร และขอบล่าง 2 เซนติเมตร พิมพ์ด้วยระบบ Microsoft Word
- 4) ใช้ตัวอักษรแบบ TH sarabunPSK 14 ทั้งบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยข้อความใช้ตัวอักษรขนาด 16 ส่วนชื่อผู้เขียนบทความ บทคัดย่อ และเนื้อความใช้ตัวอักษรปกติขนาด 14
- 5) บทความต้องประกอบไปด้วย
  - 5.1 ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
  - 5.2 ชื่อผู้เขียนบทความทั้งภาษาไทย พร้อมทั้งคุณวุฒิ ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน

5.3 บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 15 บรรทัด

5.4 คำสำคัญ (keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวนไม่เกิน 6 คำ

6) บทความที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ตลอดจนบทคัดย่อที่ใช้ภาษาอังกฤษ จะต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาก่อนส่งบทความมายังกองบรรณาธิการ

7) การอ้างอิงและการเขียนรายการบรรณานุกรม กำหนดไว้ดังนี้

การอ้างอิงในเนื้อหาแบบนาม-ปี

(ชื่อ//นามสกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์/:/เลขหน้า)

อุไรศรี วรตะริน (2542) ได้กล่าวถึงลักษณะของคำศัพท์ที่พบในจารึกนครวัดว่า ...

... ภาษาเวียดนามถือเป็นภาษาอาเซียนที่มีความสำคัญมากภาษาหนึ่งเลยที่เดียว (สิริวงษ์ หงส์สวรรค์, 2556: 12)

การเขียนรายการอ้างอิง

- หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง// (ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง.//พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี) //เมืองที่พิมพ์:/โรงพิมพ์หรือสำนักพิมพ์.

ชาญชัย คงเพียรธรรม. (2559). **คุณคนไข้...ไขคำเขมร**. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- บทความในหนังสือ

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียนบทความ// (ปีที่พิมพ์) // "ชื่อบทความ." /ใน ชื่อ//นามสกุลบรรณาธิการหรือผู้รวบรวม,/บรรณาธิการหรือผู้รวบรวม.//ชื่อเรื่อง, /เลขหน้า.//เมืองที่พิมพ์:/โรงพิมพ์หรือสำนักพิมพ์.

ภาสพงค์ ผิวพอใช้. (2549). “การตอบรับคำขอโทษของผู้พูดที่มีสถานภาพทางสังคมต่างกันในภาษาไทย.” ใน กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เสียมานนท์, บรรณาธิการ. **พลวัตของภาษาไทยปัจจุบัน**, 66-85. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- *บทความในวารสาร*

ชื่อ//สกุลผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์).//”ชื่อบทความ.”//ชื่อสิ่งพิมพ์.//ปีที่,
ฉบับที่/(วัน/เดือน/ปี):/เลขหน้า.

มนธิรา ราโท. (2555). “การรับรู้และความเข้าใจของเวียดนามต่อไทย: การศึกษาจากหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของเวียดนาม.” **เอเชียปริทัศน์**. 33, 1 (มกราคม-มิถุนายน): 82-104.

- *การสัมภาษณ์หรือการบรรยาย*

ชื่อ//นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์หรือบรรยาย.//ตำแหน่ง (ถ้ามี).//สัมภาษณ์,วันที่/
เดือน/ปี.

ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. นายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2558.

- *สื่ออิเล็กทรอนิกส์*

ชื่อ//นามสกุลผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง.//[ประเภทของสื่อที่เข้าถึง].//สืบค้น
เมื่อ//วัน/เดือน/ปีที่สืบค้นข้อมูล/จาก/แหล่งข้อมูลหรือURL,/ปีที่พิมพ์.
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). **พัฒนาทักษะการฟัง**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ
14 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <http://www.kriengsak.com>.

8) ในการส่งบทความ ให้แนบแบบเสนอขอส่งบทความ เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีด้วย

9) บทความที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer review) จำนวน 2 ท่าน

10) บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้แก่ผู้เขียน

11) กรณีที่มีรูปภาพประกอบหรือแผนภาพ ให้ส่งไฟล์แนบต่างหากจากภาพในบทความ ซึ่งสามารถส่งมาในสกุล jpg ขนาดไฟล์ควรอยู่ในระหว่าง 500 kb–1500 kb

12) ทักษะและข้อคิดเห็นในวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นของผู้เขียนบทความ มิใช่ทักษะและข้อเขียนของกองบรรณาธิการ หรือคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีแต่อย่างใด ผู้ที่จะนำบทความไปผลิตหรือเผยแพร่ซ้ำ กรุณาแจ้งต่อกองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีด้วย

13) ติดต่อและส่งบทความได้ 2 ช่องทาง คือ

1) กองบรรณาธิการ วารสารศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตำบลเมืองศรีไค

อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190

โทรศัพท์ 045-353-705 โทรสาร 045-288-870

E-mail: tikkk@hotmail.com

E-mail: ganesanee96@gmail.com

2) Thai Journals Online (ThaiJO) ระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย

Website: <https://www.tci-thaijo.org/index.php>

แบบเสนอขอส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์

ในวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) .....

ตำแหน่งทางวิชาการ ..... วุฒิการศึกษา .....

สถานที่ทำงาน .....

สถานที่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ตรอก/ซอย ..... ถนน .....

แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ..... จังหวัด .....

รหัสไปรษณีย์ ..... โทรศัพท์บ้าน .....

โทรศัพท์เคลื่อนที่ ..... โทรสาร .....

อีเมล.....

มีความประสงค์ที่จะส่ง บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความ
หนังสือ

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

.....

(ภาษาอังกฤษ)

.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้

เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามที่ระบุชื่อไว้ในบทความจริงและ
บทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณา
ของวารสารใด

ลงชื่อ .....

(.....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....